

बीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

★

4862

क्रम संख्या

काल न०

खण्ड

018 SHA

**DESCRIPTIVE CATALOGUE OF
MANUSCRIPTS
IN THE
GOVERNMENT MANUSCRIPTS LIBRARY**

**PREPARED UNDER THE SUPERVISION OF
THE PUBLICATION DEPARTMENT OF
THE BHANDARKAR ORIENTAL
RESEARCH INSTITUTE,
POONA**

Bhandarkar Oriental Research Institute

POONA

1939

Copies can be had direct from the
Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona 4 (India)

Price : Rs. 5 per copy, exclusive of postage.

Printed and published by Dr. R. N. Dandekar, M.A., Ph.D.
at the Bhandarkar Institute Press, Bhandarkar Oriental
Research Institute, Poona No. 4 (India)

**Descriptive Catalogue of the
Government Collections
of Manuscripts**

**deposited at the
Bhandarkar Oriental Research Institute**

COMPILED BY
Dr. HAR DUTT SHARMA, M.A., Ph D.
Professor of Sanskrit
Hindu College, Delhi

Vol. XVI, part I
VAIDYAKA

Bhandarkar Oriental Research Institute

POONA

1939

CONTENTS

	PAGES
PREFACE	xi-xiv
RULES FOR THE GOVT MANUSCRIPTS LIBRARY	xv-xvii
LIST OF CATALOGUES AND REPORTS	xviii-xxi
SYSTEM OF TRANSLITERATION	xxii

VAIDYAKA

No		
1-3	Ajiraṇamañjari	1-3
4-7	Añjananidāna	4-7
8-9	Anupānamañjari	8-9
10	Amṛtamañjari	10-11
11	Amṛtasāgara	11-12
12-13	Arkaprakāśa	12-14
14-15	Aśvacikitsā	15-18
16	Aṣṭādaśasamskāra (Rasahrdaya with comm)	18-19
17	Ānandamālā with comm	19-21
18	Āyurveda	21-22
19-20	Āyurvedaprakāśa or Arkaprakāśa	22-25
21-23	Āyurvedamahodadhī	25-29
24	Āyurvedarasāyana, Hemādri's comm on the 11th and 12th chapters of Vāgbhata's Aṣṭāṅghrdayasūtrasthāna	30
25	Āyurvedarasāyana, Hemādri's comm on Aṣṭāṅghrdaya of Vāgbhata	31-32
26	Uttaraṇibandhasangraha	32-33
27-28	Upacārasāra	33-36
29-31	Auśadhīkalpa	36-40
32	Auśadhīkośa	40-41
33	(Auśadhī) Nāmāvalī	41-43
34	Auśadhīnāmamālā (Laghunighanṭu)	43-44
35	Auśadhisāṅgraha (1)	44-45
36	Do (2)	45-46
37	Do (3)	46-47

Contents

No.		PAGES
38	Kalpacintāmaṇi	47-48
39	Kalpadrumasārasaṅgraha	48-49
40	Kalpasaṅgraha	49-50
41-42	Kaṅkāligraṇtha	50-53
43	Kādambakakalpa	53-54
44	Kāmaratna	54-55
45-50	Kālaṇḍāna	55-62
51-56	Kūṭamudgara	63-68
57	Gandhakakalpa and Pāradakalpa	69-70
58-59	Gadaṇḍigraha	70-72
60-61	Guṇasaṅgraha	73-75
62-63	Cakradattasaṅgraha	76-78
64-68	Carakasamhitā	78-83
69-73	Cikitsākalikā	84-88
74	Cikitsāsāgara	89-90
75-82	Cikitsāsārasaṅgraha	90-100
83	Cikitsāsāstrasaṅgraha	100-101
84	Cikitsāñjana	102-103
85	Jyotiṣmatikalpa	103-104
86-89	Jvaratimirabhāskara	104-108
90	Jvaranidāna	108-109
91	Takrakalpa	109-110
92	Trisati	110-111
93	Trisativyakhyā called Vaidyavallabha	111-113
94-95	Do Do Siddhāntasaṅcaya	113-115
96-103	Dravyagūṇasatātīkī	116-122
104	Dravyadīpikā	122-123
105-111	Dravyāvali (Nighaṇṭu) call Nighaṇṭu-nāmamālā or Dhanvantarīnighaṇṭu	123-132
112	Dhāturatnamālā	133-134
113	Nāmaguṇasārasaṅgraha	134-135
114	Nighaṇṭunāmamālā	135-136
115	Nighaṇṭunāmāvali	136-137
116	Nighaṇṭuśeṣa, called Dravyāvalisamuccaya	137-138
117	Nighaṇṭuśeṣa	138-140
118	Nidānapradīpa	140-141
119	Nibandhasaṅgraha	141-142
120	Pathvāpathyanighaṇṭa	143

No.		PAGES
121-122	Pathyāpathyavicāra	141-146
123-124	Pathyāpathyavidhi	146-147
125	Pathyāpathyaviniscaya	148
126-127	Pathyāpathyavibodha	148-151
128	Pathyāpathyādhikāra	151
129	Pakamārtanḍa	152-153
130	Pakāśāstra	153-154
131	Pakāśāstra	154-155
132	Pakārṇava	156-157
133-135	Pakāvali	157-160
136	Pratāpakalpadruma	161-163
137-138	Bhāvaprakāśa	163-165
139	Bhīṣakcakraçittotsava	165-167
140	Maniparikṣādini	167-168
141	Mallaprakāśa	168-169
142	Māgarājapaddhati	170-176
143	Mādhavacikitsita	177-178
144	Mādhavanidāna-Vyakhyāmadhukośa	178-179
145-148	Mādhavanidāna with comm. Madhukośa	179-183
149	Mādhavanidānatīkā called Ātāṅkadarpaṇa	184-185
150	Mādhavanidāna with comm. Ātāṅkadarpaṇa	185-186
151	Mādhavanidāna	186-187
152	Mādhavanidānatīkā called Subodhinī	187-188
153-154	Mādhavanidāna	188-190
155-156	Mādhavanidāna with comm. Ātāṅkadarpaṇa	190-191
157	Yogacintāmaṇi	192
158-161	Yogacintāmaṇi	193-197
162-166	Yogataranginī	197-203
167	Yogadīpikā	203-204
168	Yoganidhāna	204-206
169	Yoganibandha	206-207
170-174	Yogaratanmālā with Vivṛti	207-212
175	Yogaratanmālātīkā	212-213
176-177	Yogaratanasamuccaya	213-218
178	Yogaratanākara	218-219
179-180	Yogaratanāvali	219-222
181	Yogaratanāvali	222-223
182	Yogaśataka with comm.	224-225

No.		PAGES
183	Yogaśataka	... 225-226
184-184A.	Yogaśatakatikā	.. 226-228
185	Yogaśataka	... 228-229
186	Yogaśataka with comm.	... 230-231
187	Yogaśāstra	.. 231-232
188-189	Yogasamuccaya	... 233-235
190	Yogasudhānidhi	.. 235-236
191	Ratnasāgara	.. 237-238
192-193	Rasacintāmaṇi	.. 238-240
194	Rasanānigraha	.. 241
195	Rasapaddhati, with comm	. 242-243
196-198	Rasamañjaritantra	243-247
199	Rasaratnadīpa	.. 247-248
200	Rasaratnasamuccaya	. 249-251
201-214	Rasaratnākara	251-266
215	Rasarājaprakaraṇa	.. 267-268
216	Rasarājasāṅkara	268-269
217-218	Rasasaṅketakalikā	.. 269-272
219	Rasasaṅgraha	272-273
220-222	Rasasāra	273-278
223	Rasasāra or Sadyogakanṭhikā	. 278-279
224	Rasasiddhiprakāśa	279-280
225	Rasārṇava	280-282
226	Rasāvatāra	282-283
227-228	Rasendracintāmaṇi	283-286
229	Rasendracūdāmaṇi	.. 286-287
230	Rasendracūdāmaṇi	287-288
231-232	Rājanighaṇṭu or Nighaṇṭurāja or Abhi- dhānacūdāmaṇi	289-292
233	Rogārogavāda	. 292-293
234	Lakṣmanotsava	. 294-299
235	Laṅghanapathyaṇinirṇaya	.. 300-301
236	Vāgbhaṭa-sūtrasthāna	.. 301-302
237	Vicārasudhākara or Arśoghna- sudhākara	302-303
238	Vibodhasāra	... 304-305
239	Virasimhāvaloka	... 305-306

Contents

ix

No.		PAGES
240	Vṛndasaṅgrahaśeṣa	306-307
241	Vṛndasaṅgraha or Siddhayoga	308-309
242	Vṛndasaṅgraha	310-311
243	Vaidyakagrantha	311-312
244-245	Vaidyakapaddhati or Ayurvedasāra	312-314
246	Vaidyakayogacandrikā	314-315
247	Vaidyakasaṅgraha	315-319
248	Vaidyakaśāra	317
249	Vaidyakaśāra or Śaṅkaraśatam	318-319
250-252	Vaidyakaśārasaṅgraha or Hitopadeśa	319-322
253	Vaidyakaśārasamuccaya	322-324
254	Vaidyakaśārasamuccaya or Rasasindhu	324-325
255-258	Vaidyakaśāroddhāra or Yogacintāmaṇi	326-329
259	Vaidyacintāmaṇi	330-331
260	Vaidyajīvana with comm. of Rudrabhaṭṭa	331-332
261	Vaidyajīvana	333
262	Do with comm. of Rudrabhaṭṭa	334
263-264	Do with comm. of Harinātha	335-337
265	Do with comm. of Rudrabhaṭṭa	337-338
266	Do with comm. of Harinātha	338
267-269	Do with comm. of Rudrabhaṭṭa	339-341
270	Do with comm. of Harinātha	342-343
271	Do with comm. of Rudrabhaṭṭa	343-344
272	Vaidyanāmamālā	344-345
273	Vaidyanighaṇṭu (Dravyāvalīsamuccaya)	346-347
274	Vaidyanighaṇṭu	347-348
275	Vaidyapradīpa	348-349
276-278	Vaidyamanotsava	349-352
279	Vaidyaratna	353-354
280	Vaidyarahasya	354-355
281-328	Vaidyavallabha	355-358
284-285	Vaidyavinoda	359-362
288-289	Vaidyavilāsa	363-364
290	Vaidyasarvasva	365-366
291	Vaidyāmṛta	366-367
292	Vaidyāvatarīkṣa	368-369
293	Vyakhyākusumāvalī	369-370

Content

No.		PAGES
294	Śataśloki-candrakalā or Hṛdayaprabodha	.. 370-372
295	Śataśloki	... 372-373
296-300	Śataśloki with Candrakalā	... 373-378
301	Śataśloki	... 378-379
302	Do with Candrakalā	.. 379-380
303	Śakunaparikṣādi	.. 380-381
304	Satkarmasangraha	... 381-382
305	Sadyogacintāmaṇi	.. 383-384
306	Sannipātakalikā	.. 384-385
307	Sannipātacikitsā	.. 385-386
308-309	Sarvajvarasamuccayadarpaṇa	.. 386-389
310-311	Siddhamantra	.. 389-391
312	Siddhamantra with comm.	.. 392-393
313	Siddhayoga	... 393-394
314	Siddhayogamālā	... 395-396
315	Suśruta (Śārirakasthāna)	... 396-397
316	Do (Sūtrasthāna)	... 397-398
317	Suśrutasāra	... 398-400
318	Suśruta (Śārirasthāna)	... 400-401
319	Do (Sūtrasthāna)	... 401-402
320	Do (Śārirasthāna)	... 402-403
	Appendices I-III	... 405-418

P R E F A C E

I take the liberty of presenting to the world of orientalists this Volume of the Descriptive Catalogue of the Vaidyaka Mss. in the Govt. Mss. Library at the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona. This Volume is based on the lines on which the first Volume in this series was brought out by the Government of Bombay in 1916.

Out of the 321 Mss. described in this Volume, the following 41 are found in this library only.—

No.			Name of work
11	...	...	Amṛtasāgara
18	...	...	Āyurveda
35	...	..	Āusadhisaṅgraha (I)
36	...	...	" (II)
37	.	...	" (III)
38	..	.	Kalpacintāmaṇi
39	.	...	Kalpadrumasārasaṅgraha
40	..	...	Kalpasaṅgraha
74	..	...	Cikitsāsāgara
75	..	...	Cikitsāsārasaṅgraha
76	.	...	Cikitsāsāstrasaṅgraha
113	...	...	Nāmaguṇasārasaṅgraha
115	..	...	Nighaṇṭunāmāvalī
131	...	...	Pakāśāstra
132	...	...	Pakāraṇava
136	...	...	Pratāpakalpadruma
142	...	..	Māgarājapaddhati
143	..	..	Madhavaçikitsita
168	..	...	Yoganidhāna
169	..	...	Yoganibandha
187	...	...	Yogaśāstra
191	...	...	Ratnasāgara
194	...	...	Rasānāṇḍgraha
219	..	...	Rasaṅgraha
223	...	...	Rasasāra
224	...	...	Rasasiddhiprakāśa

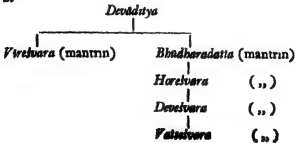

229	..	...	Rasendracūḍamaṇi
230	..	...	"
233	...	...	Rogārogaṇḍa
238	...	...	Vibodhasāra
240	...	...	Vṛndasaṅgrahaśeṣa
244	..	...	Vaidyakapaddhati
245	...	..	"
254	..	..	Vaidyakaśārasamuccaya
272	...	...	Vaidyanāṁamālā
275	...	...	Vaidyapradīpa
293	...	...	Vyākhyākusumāvali
303	...	...	Śakunaparīkṣā
304	..	..	Satkarmasaṅgraha
305	...	...	Sadyogacintāmaṇi
314	...	..	Siddhayogamālā

It would be interesting to note that this library contains several works dealing with the *Kalpa* or *Kāyakaḥ* treatment. They are —

- 29—31 Auśadhikalpa.
- 38 Kalpacintāmaṇi.
- 40 Kalpasaṅgraha.
- 43 Kādambakakalpa.
- 85 Jyotiṣmatikalpa.
- 91 Takrakalpa.

I would like to draw the attention of the scholarly world to *Cikitsāsāgara* (No. 74) which, though a compilation from several works (specially *Garuḍapurāṇa*), is written by *Paṭselvara*, a minister who descended from a line of ministers. Following is his genealogy—

We know (See I. O. Cat. No. 1387) that *Caṇḍeśvara*, son of *Vireśvara* (son of *Devāditya*), and minister of king *Harasimhadeva* of Mithilā (or Nepālā), had *Kṛtyaratnākara* compiled under his direction. *Caṇḍeśvara* was living in A D 1314. He was a cousin of *Horeśvara*. Our Ms. informs us that *Bhadharadatta* was a younger brother of *Vireśvara*. If we add about 50 years to the age of *Horeśvara*, who, being a cousin of *Caṇḍeśvara* might be considered to be his contemporary, we get 1364 A. D. as the time of *Vatsēśvara*, the author of *Cikitsāsāgara*.

For fear of making this preface too lengthy, I would only make a passing reference to the following Mss. which give some historical data

- 11 *Amṛtasāgara*.
- 74 *Cikitsāsāgara*
- 126 *Pathyāpathyavibodha*.
- 136 *Pratāpakalpadruma*
- 142 *Māgarājapaddhati*.
- 166 *Yogatarāṅgini*
- 169 *Yoganibandha*.
- 199 *Rasaratnadīpa*.
- 229 *Rasendracūḍāmani*
- 233 *Rogārogavāda*.
- 234 *Lakṣmaṇotsava*.
- 237 *Vicārasudhākara*
- 239 *Virasimhavaloka*.
- 253 *Vaidyakaśārasamuccaya*.

The problems connected with the dates, etc. of some of these Mss. and their authors have been already worked out by the indefatigable Mr Gode in his articles. I also have written about *Lakṣmaṇotsava* in the *Karnāṭaka Historical Review*, Vol III, Nos 1 and 2. I would invite the attention of historians to these Mss. specially to *Māgarājapaddhati* which is written by one *Māgarāja* of *Sahigūla* family ruling at *Sādhāraṇapura*. My efforts to solve the identity of this ruler or his family or even *Sādhāraṇapura*, have been of no avail as yet.

This volume contains the following Hindi Mss.—

- 11 Amṛtasāgara.
- 35—37 Auśadhisāgraha.
- 41—42 Kaṅkāligraṇtha.
- 130 Pakaśāstra.
- 168 Yoganidhāna.
- 248 Vaidyakasāra
- 253 Vaidyakasārasamuccaya
- 276-278 Vaidyamanotsava
- 303 Śakunaparīkṣādī.

In the end, it is my most pleasant duty to thank the authorities of the Bhandarkar Oriental Research Institute to assign this work to me. I take this opportunity of sincerely thanking my friend Mr. P. K. Gode, M.A., the Curator of the Institute who was always kind to me and who never grudged any help that I required in preparing this Catalogue. Last but not the least, I have to thank also Mr. G. N. Shrigondekar, B.A., of the Publication Department of the Institute, and Mr. M. M. Patkar, B.A., who helped me in various ways in the present volume.

Har Dutt Sharma

REGULATIONS OF THE MANUSCRIPTS DEPARTMENT

1. "The Government Manuscripts Library" formed and maintained by the Government of Bombay, and formerly deposited at the Deccan College, Poona, is now, subject to the general control of the Department of Education, Bombay, placed under the direct charge of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona.

2. The Department is administered by a Superintendent appointed by the Executive Board of the B. O. R. Institute subject to the approval of Government

3. The Manuscripts are available at the Institute, during working hours, for purposes of *bona fide* study.

4. The Manuscripts in the Library, if, in good condition, and subject to the requirements of Department, are lent out to *bona fide* scholars on their applying for them in writing to the Superintendent of the Department or to the Secretary of the Institute. Such scholars shall, however, execute a bond for the value of the manuscripts required, this value being fixed by the officers in charge of the Library.

5. In the case of scholars from outside India, all requisitions for loans of manuscripts shall be made to the Secretary of State for India in council, through whom also the transactions in manuscripts shall take place. Such scholars shall execute the necessary bond with the Secretary of State for India in Council, at his discretion.

6. In the case of scholars in India the execution of the bond shall be necessary before the manuscripts are lent out. When the applicant is not sufficiently known to the Superintendent of the Department, this latter officer shall have the power to call upon the applicant to produce a certificate as to his interest in the study of Sanskrit Literature, and of his being a fit person to be entrusted with Government manuscripts. Such a certificate shall have to be signed

by Orientalists of recognised position, or by Government officers of the Provincial or other highest service, not below the rank of a Deputy Collector or Extra Assistant Commissioner. The certificate should contain a reference to works or essays published by the applicant.

N. B.—In the case of scholars residing within the jurisdiction of a Native State, the certificate may be signed either by the Chief Sahib or the Divan or the administrator of the State

7. All applications for manuscripts shall state the reasons for which the manuscripts are required and the period for which the loan is sought.

8. If any manuscripts belonging to this Library have been used in the publication of an edition, or in any other learned disquisition, the authors should present to the Manuscripts Library a copy of the work or works so published

9. The number of manuscripts to be lent out at a time to a scholar, and the period of loan, is determined by the officer in charge of the Library. Usually, however, in the case of Indian scholars, not more than five manuscripts are allowed to remain with them at a time, and the period of loan shall not normally exceed six months.

10. Immediately on receipt of manuscripts, the scholars are requested to examine them carefully before signing and returning the receipt-form accompanying the manuscripts, as no complaints will be entertained thereafter

11. When the manuscripts are returned to the Library they are duly examined, and if found in their original condition, the receipt formerly signed for them is returned and the bond cancelled. The liability of the borrowers ceases only after the return of this receipt.

12. If scholars find that, owing to the work on the manuscripts not being completed within the stipulated period, they cannot return the manuscripts when due, they shall, sufficiently in advance, apply in writing to that effect to the Superintendent of the Department, or to the Secretary of State for India in Council, as the case may be. The period of loan will be extended at discretion. In no case, however, shall any manuscripts be allowed to remain with a scholar longer than two years in India, and five years outside India.

13. The Manuscripts Department reserves to itself the right of refusing to lend out any manuscript to any scholar at any time, and in the case of manuscripts lent out, of demanding their return before the expiry of the stipulated period, if the manuscripts be required for library or other purposes.

14. All postal charges shall be borne by the applicant.

15. The Department undertakes to procure on loan, for the members of the Institute, manuscripts from other lending Libraries.

A LIST OF
PRINTED CATALOGUES AND REPORTS
ABOUT MANUSCRIPTS

The following is the list of works (Catalogues, Reports, etc.) already published embodying the results of the search and preservation of Sanskrit manuscripts in the Bombay Circle from 1868 to 1915. All lists published up to 1884 have been incorporated in our consolidated Catalogue prepared by Mr. S R Bhandarkar, M A., in 1888. The lists for the subsequent years are to be found embodied in the various Reports published thereafter. These Reports are of considerable value, in as much as they give in many cases the history of individual manuscripts, personal details of authors, their chronology, and such other items. All these works are therefore here put together in one place for ready reference.

Papers relating to the Collection and Preservation of the Reports of ancient Sanskrit Literature, edited by order of Government of India, Calcutta, 1878, by Mr E. A. Gough. This is a useful work for the general history of the Search during the earlier period upto 1878 and contains, among other, things lists of manuscripts brought for Government during the years 1868-69, 1869-70, 1870-71, 1871-72, 1872-73 and 1874-75. All these lists, originally published at different times, were also included in our consolidated catalogue (to be mentioned below) published in 1888.

Report on the results of the Search for Sanskrit Manuscripts in Gujarat during 1871-72, by G. Bühler, Surat, 1872, 11 pages in folio.

Report on Sanskrit Manuscripts 1872-73, by G. Bühler, seven and seventeen pages. Bombay, 1874.

Report on Sanskrit Manuscripts 1874-75, by G. Bühler, 21 pages. Girgaum, 1875.

Detailed Report of a Search of Sanskrit Manuscripts made (in 1875-76), in Kashmir, Rajputana and Central India, by G. Bühler. Extra No XXXIVA, Vol XII of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1877, Bombay.

Lists of the Sanskrit Manuscripts purchased for Government during the years 1877-78, and 1869-78, and a list of the Manuscripts purchased from May to November 1881, by F. Kielhorn, Poona, 1881.

A Report on 122 Manuscripts, by R. G. Bhandarkar, Bombay, 1880, 37 pages in folio

Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1883-81, by F. Kielhorn, Bombay, 1881

A Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Library of the Deccan College (being lists of the two Viśrāmabāg collections) Part I prepared under the superintendence of F Kielhorn , Part II and Index prepared under the superintendence of R G. Bhandarkar, 1884 , 61 pages in folio

A Report on the Search of Sanskrit Manuscripts during 1881-82, by R. G Bhandarkar, Bombay, 1882.

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1882-83, by R. G. Bhandarkar, Bombay, 1884

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1883-84, by R. G Bhandarkar, Bombay, 1887

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1884-87, by R G Bhandarkar, Bombay, 1894

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1887-91, by R G Bhandarkar, Bombay, 1897.

A Consolidated Catalogue of the Collections of Manuscripts deposited in the Deccan College (from 1868-1884) with an Index, by S R. Bhandarkar

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1891-1895, by A V Kathawate, Bombay, 1901.

Detailed Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, August 1882 to March 1883, by P Peterson: Extra No. XLI, Vol. XVI of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1883, Bombay.

A Second Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1883 to March 1884, by P. Peterson. Extra No. XLIV, Vol. XVII of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1884, Bombay.

A Third Report of Operation in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1884 to March 1886, by P. Peterson. Extra No. XLV of Vol. XVII of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1887, Bombay.

A Fourth Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1886 to March 1892, by P. Peterson. Extra No. XLIYA of Vol. XVIII of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1894, Bombay.

A Fifth Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1892 to March 1895, by P. Peterson, Bombay, 1896.

A Sixth Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1895 to March 1898, by P. Peterson. Bombay, 1899 This contains also a list of manuscripts purchased by Professor Peterson from 1898-99.

Lists of Manuscripts Collected for the Government Manuscripts Library by the Professors of Sanskrit at the Deccan and Elphinstone Colleges containing the following Collections —

(i) 1895—1982, (ii) 1899—1915, (iii) 1902—1907, (iv) 1907—1915, (v) 1916—1918, (vi) 1919—1924 and (vii) 1866—68.

Bhandarkar Oriental Research Institute

POONA 4 (INDIA)

Descriptive Catalogue of Manuscripts

IN THE

Government Manuscripts Library

VOLUMES PUBLISHED

- Vol. I, Part I**—*Vedic Literature, Samhitās and Brāhmanas* pp. xlviii + 420 ; Size :— $9\frac{1}{2}$ inches $\times$ 6 inches. 1916, Compiled by the Professors of Sanskrit, Deccan College, Poona.—Price Rs. 4.
- Vol. XII**—*Alaṅkāra, Saṃskṛta and Nāṭya Mss.* pp. xx + 486
Size :— $9\frac{1}{2}$ in $\times$ 6 in. 1936. Compiled by P. K. Gode, M.A., Curator, B. O. R. Institute, Poona.—Price Rs. 5.
- Vol. XVII, Part I**—*Jaina Literature and Philosophy (Āgama Literature)* pp. xxiv + 390 ; Size :— $9\frac{1}{2}$ in. $\times$ 6 in. 1935. Compiled by Prof. H. R. Kapadia, M.A., Price Rs. 4.
- “ “ **Part II**—(*Āgama Literature* contd.) pp. xxvi + 363 + 24, Size:— $9\frac{1}{2}$ in. $\times$ 6 in. 1936. Compiled by Prof. H. R. Kapadia, M.A., Price Rs. 4.
- Vol. XIV**—*Nāṭaka Mss.* pp. (xviii + 302), Size:— $9\frac{1}{2}$ in $\times$ 6 in. 1937. Compiled by P. K. Gode, M.A., Curator, B. O. R. Institute, Poona.—Price Rs. 4.
- Vol. II, Part I**—*Grammar Mss (Vedic and Pāṇinīya)* pp. xvi. + 348 ; Size.— $9\frac{1}{2}$ in. $\times$ 6 in. 1938. Compiled by S. K. Belvalkar, M.A. Ph D. Price Rs. 4.
- Vol. XVI, Part I**—*Vaidyaka Mss.*—pp. xxi + 418. Size — $9\frac{1}{2}$ in. $\times$ 6 in 1939. Compiled by H. D. Sharma, M.A., Ph.D. Price Rs. 4.

Other volumes in preparation.

For copies apply to :— The Secretary, B. O. R. Institute,
POONA 4, (INDIA).

SYSTEM OF TRANSLITERATION

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū
 ऋ r ॠ ṛ ए e ऐ ai ओ o औ au

क k ख kh ग g घ gh ङ ṅ
 च c छ ch ज j झ jh ञ ṇ
 ट t ठ th ड d ढ dh न n
 त t थ th द d ध dh न n
 प p फ ph ब b भ bh म m
 य y र r ल l व v श ś
 ष ṣ स s ह h

visarga h, anusvāra m

VAIDYAKA MANUSCRIPTS

VAIDYAKA

अजीर्णमञ्जरी

Ajirnamanjarī

No 1

1033.
1886-92

Size.— 7 $\frac{3}{4}$ in by 4 $\frac{1}{2}$ in

Extent — 7 leaves, 9-10 lines to a page, 20 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad, though legible, paper is old and worn out, ends of pages are in a decaying condition, same as No 10.

Age — Bears सन् १८०११ (Sam 1811) वा वर्षे

Author — Kāśinatha

Begins — fol 1^b

श्रीकृष्णा नमः ॥

नालीकेरिफलेषु तदुलम्बो क्षीर रसाले हित
जबीरोत्थरंसो धृत सङ्गृहित सर्विस्तु मोक्षफलं ॥
etc same as in No. 10

Ends— fol 7^b

तत्सन्महाजीर्णविषादनेत्री
जाया विराचाधुतमंजरय ॥
etc same as in No. 10

The colophon at the end is—

इति श्रीकाशीनाथेनविरचिताऽजीर्णमञ्जरीसंपूर्णा ॥ श्रीकल्याणमस्तु ।
इति श्रीमति आनन्दवती १० वार रचेतु शुभ मयतु । ललित शुभ मयतु ॥

References.— See No 10

अजीर्णमञ्जरी

Ajirnamanjari

No. 2

$$\frac{1034 \text{ A}}{1886-92}$$

Size.— 11½ in by 5¾ in

Extent — 5 leaves, 12 lines to a page, 36 letters to a line

Description — Country paper, Devanagari characters, handwriting good, the work extends upto the 3rd line of folio 5^a. After this begins another work. The Ms when compared with other Mss of अजीर्णमञ्जरी, is found to be wanting in many verses. After each verse, a Gujarati translation in Devanāgarī characters is given. This work and the next one, viz, अनुपानमञ्जरी, are both written by the same scribe.

Age — Sainvat 1919

Author.— Kāsinātha.

Begins — fol 1^a

ॐ श्रीहरणं मुकुंभे नमः ॥

यो रावण रणमुखे ह्यनैकमार ॥

हृत्वा चकार जगत परमोपकार ॥

etc same as in No 10

Ends — fol 4^b

पथैर्हृमिनामनवद्यय ॥ श्रीकाशिनाथेन शिष्ये हस्ताय ॥ स्कन्दी-
कृताजीर्णविषादहञ्जरी ॥ जाया विरायासुत मञ्जरीय ॥ ३९ ॥ टी० ॥ मुनी ये
पोताना मिष्यन्ते अथै

fol 5^a श्रीकासीनाथने अनेक ग्रंथी उपरीने स्पष्ट कीधी तेने अजीर्णमञ्जरी
अनेक विषने हने छे ॥ ३९ ॥ मुणालखर्जरकडारहुरा ॥ कसेकअगाटकशर्करा-
णा ॥ यथा विपाका यवमग्नमुक्ता ॥ तथा रसो नेष्टु वय प्रशस्त ॥ ४० ॥
टी० ॥ इति श्रीअजीर्णमञ्जरी समाप्त ॥

References — See No 10

अजीर्णमञ्जरी
(अमृतमञ्जरी)

Ajīrnamañjarī
(Amṛtamañjarī)

No 3

530
1892-95.

Size.— 10 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent— 9 leaves, 6 lines to a page, 29-30 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, explanatory notes given on the top of lines and margins, borders ruled with two rows of double red lines, marks of punctuation and the last colophon in red ink, its name अमृतमञ्जरी based only on the last colophon, name of scribe ईश्वरीदास, very old musty and worn out paper

Age — Appears to be very old

Author.— Kaśinātha

Begins — fol 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अकठ गिरिजामणेशसहित नत्वा शरण्यं सती ॥
नानाद्रव्यगुणायुगाम्कषयते प्रधाविष्यार्पासिकृत ॥
पथ्यापथ्यविदेगुणगुण्युतं बह्वस्तु तोषादिक
तन्मक्षेपतवा त्रयीति हि ज्ञातश्लोक्या त्रिमल्ल कवि ॥ १ ॥
स्वाह्मलौ बहुतिकको कहुकषायौ चेत्यमी बह्वसा ॥
द्रव्यस्था महतांशकेन रसनेर्ष्यक्तिं प्रयाता वृधक
तत्राद्या पवनं प्रयोष्यबहुता श्लेष्माणमताम्रव—
स्ते पित्त तु कषायतिकमधुरा ज्वरीतरे तन्मते ॥ २ ॥ etc.

Ends — fol. 9^b

अत्रायपथ्यद्वयतस्तु सर्वानर्वाधि पचान्यथवैयविच ॥
श्रीकाशीनाथ स्मृतये शिङ्गुनामापैर्ष्योधि रन्धितैरतानी ॥ ४८ ॥
तत्तन्महानेत्रिषापनेत्री जीयाश्चिरावाहृतमजरीयं ।
सत्पदपदानदमयीमसतो पुणाद्वैनाम्रचोरयतु ॥ ४९ ॥
इति श्रीकाशीनाथकृतौ अजीर्णमञ्जरी समाप्ता ॥ शुभं भवतु ॥ श्री ॥
लिखत ईश्वरीदासेन स्वचठनार्थे ॥ श्री ॥

References.— See No. 10.

अंजननिदान

Anjananidāna

No 4

537
1892-95Size — $8\frac{1}{2}$ in by $4\frac{2}{3}$ in

Extent— 106 leaves 6 lines to a page ; 24 letters to a line

Description — Modern paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double lines in red ink on borders, benedictory phrase, marks of punctuation, the word टीका before the beginning of Hindi comment on each verse and the topic headings written in red ink. The Sanskrit text is ascribed to Agnivesa and the commentary in Hindi is anonymous. Paper is very modern but worm-eaten at several places

Age — Samvat 1944, Saka 1809

Author — Agnivesa

Begins — fol. 1^b

जीगणेशाय नमः ॥

अबोधतिमिरछन्नचक्षुषा भिषजां कृते ।

सूक्ष्म करोत्यग्निवेशो ब्रध्ममंजनमास्यया ॥ १ ॥

दोषरोधो रजा हेतुस्तत्त्वकोषे तु कारण ॥

प्रत्येक हीनमिध्यातिप्रयोगकालार्थकर्मणा ॥ २ ॥

टीका ॥ अग्निवेश जो हे सो अज्ञान जो अधेरो ता कारियें हकी हे
दृष्टि जिनकी जेसे जे बेध तिनके निमित्त अंजननिदान हे नाम जाको जेसो
सूक्ष्म जो ब्रध्म ताहि करे हे ॥ १ ॥ etc

Ends.— (text) fol 105^b

चकार चतुरोपधित तदिष्टमग्निवेशोजन

परोषकृतये कृती परिमित रजां ज्ञाषक ॥ २४० ॥

ततः समुद्भूतै सदा सुकृतराशिमिस्तुष्यतां

तुषारगिरिकन्यकापरिहृद भयोभिस्तुत ॥

Ends — (com.) fol 106^a

टीका ॥ सुकृती जो अग्निवेश सो ओर जो बेध तिनके जो उपकार ताके
निमित्त प्रमानके जो रोग तिनको जतायबेचारो जो चतुरनकुं उचित जेसो जो
अंजननिदानग्रंथ । ताहि करत भयो तातें उद्य भयी जे बहुत सुकृतन की

राशि तिन करिकें हिमाचल वर्षत की कंव्या के बति जो शिव त धर्य
(fol 106^b) ती गणेश सहित बसव होइ ॥ इति श्री अग्निवेशचरित
निदानांजन पूर्वख ॥ समाप्त ॥ लीखीत गुजराती गणेशलाल ॥ लीखायत
मटजी अयुलालाजी आत्मपठनार्थ ॥ मीति काल्युण शुक्ल १४ रवौ सवत्
१९४४ ॥ शके १८०९ ॥ लीखीत कोटानन्द ग्राममध्ये ॥ अरस्तु ॥

References — (1) Mss-A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum --1, 6^a, 11, 2^a, and 186^a, 111, 2^a

B-Descriptive Catalogues — I O Catalogue No 2714
Mitra's Catalogue of Bikaner Mss, p 650, No 1419

(2) Printed Editions — Edited with Hindi Translation and
Notes by Rāmeśvarabhaṭṭa, Kalyan, Bombay, 1889

अग्निनिदान

Añjanamādaṇa

No 5

211.
A 1883-84

Size — 11 $\frac{1}{2}$ in 5 $\frac{1}{10}$ in

Extent — 15 leaves, 10 lines to a page, 33 letters to 1 line

Description Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, borders on each side have double lines in red ink, marks of punctuation are given in red ink except on fol 13^a. Last colophon is in red ink. Paper is not old and is in good condition.

Age — Appears to be modern

Author — Agnivesa

Begins -- fol 1^b

अग्निवेशाय नमः ॥

अथोवातिमिराच्छाक्यपुत्रां विविमांशते ॥ etc.

Same as in No. 4.

Ends.— fol 15^a

अकार चतुरोविद् तद्विद्वत्प्रवेशोजन, etc

Same as in No 4.

Last Colophon— इत्यग्निवेशकृतमंजनाक्यनिदान समाप्तम्

References.— See No 4

अञ्जननिदान

Anjanamdana

No 6

449
— 1895-98 —

Size — 8½ in by 4 in

Extent — 17 leaves, 9 lines to a page, 30 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, handwriting good, verse numbers, topic endings and the colophon tinged with red pigment. Place of copying is written in red ink. The name of the copyist is Gangādhara-bhaṭṭa Vaidya and the place of copying is Poona. fol 1^a and 17^b have 4 lined borders in ink on all the sides. In the centre of fol 1^a is अथ अग्निवेशकृदञ्जननिदानमारभ । In centre of fol 17^b is इति अग्निवेशकृदञ्जननिदानस्तमाप्त ।

Age — Śaka 1716 = 1794 A D.

Author — Agniveśa

Begins— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः । श्रीचम्बरसे नमः

अथोपतिमिरुद्धचक्षुषां निपजां कृते ।

सुखं करोत्याग्निवेशो ग्रन्थमंजनमाख्याया ॥ १ ॥ etc.

Same as in No 4

Ends.— fol. 16^b

अकार चतुरोचित तद्विद्वत्प्रवेशोजन, etc

Same as in No. 4.

Colophon at the end — fol 17^a इति श्रीमदग्निवेशविरचितमंजन-
निदानं समाप्तं शके १७१६ आमद्वयाम संवत्सरे वक्षणावने श्रावहती कार्तिके
मासे कृष्णपक्षे दशम्यां श्रुतवास्तरे इव पुस्तकं समाधरमद्वयेन लिखितं शुभं
पुण्यघात्रे लिखितं शुभं भवतु श्रीकाशिविष्णुशैलार्यभक्तस्तु

Reference — See No 4.

अञ्जननिदान

Ānjananidāna

No 7

— 583.
1899-1915.

Size. — 11⁷/₁₀ in by 5³/₁₀ in

Extent — 24 leaves, 8 lines to a page, 24 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing bold and legible, benedictory phrase, double lines on
both the borders, marks of punctuation, topic-headings,
topic endings and the last colophon are in red ink
Although the copy is not very old still it is worm-eaten
and its leaves are affected by dampness

Age — Appears to be modern

Author — Agniveśa

Begins.—fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथोद्धतिमिरक्तदन्तचक्षुषी निषर्गा कृते ॥ etc.

Same as in No 4

Fnds.— fol 24^a

अकार चतुरोच्चित्तं यदिदमाग्निवेशोऽजन, etc

Same as in No 4

Last Colophon—इत्यग्निवेशविरचितं श्रीनिदानरचयतेजनसमाप्ति श्री

References.— See No 4

अनुपानमञ्जरी

Anupānamañjarī

No. 8

1034 B
1886-92

Size — 11½ in by 5½ in.

Extent — 11 leaves 12 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, the work extends from folio 5^a (1st line) to folio 15^a. It also has got the text accompanied by Gujarātī translation in Devanāgarī characters. The work is divided into 5 chapters and was composed in Sam 1822, caitra 5, Thursday.

Age — Sam 1919.

Author — Pītāmbara

Begins.— fol 1^b, line 3

अथ अनोपानमञ्जरीमाह ॥
यस्य ज्ञानमहं वृत्तिं ॥ सञ्जीवानन्दकारणी ॥
तत्पादपंकजं वदे ॥ ग्रन्थस्तूर्णहेतवे ॥ १ ॥
धातुस्तद्योपधातुश्च ॥ विषं स्यात्परजगमं ॥
तस्य विकारज्ञानार्थं ॥ वक्ष्योऽनुपानमञ्जरी ॥ २ ॥ etc

Ends — fol 15^a

कूर्मं देशे अर्जुनडूरे ॥ तत्र वासी सदा किल ॥
गुरु जीवाग्निधानस्य ॥ गच्छन्नांगमसंज्ञिक ॥ ४० ॥ टी० ॥
एक देशान्ते विषे जानापुरमध्ये तिहां वत्तनार निरतर गुरु जीवाग्नी ने प्रसादे
गच्छ आगम आगमो ॥ ४० ॥
तस्य पीताम्बरो शिष्य तत्पादपङ्क्तिं सदा ॥
देवगुरुप्रसादेन ॥ विभामग्रन्थकारक ॥ ४१ ॥
इति श्री अनुपानमञ्जरीं धातु उपधात् मारणगातुपानप्रकरणं नाम पञ्चम
सहस्रशः ॥ ५ ॥ लिखतं वैष्णव हरीचरणदासेन स्व अर्थे मार्गे कृष्ण दुध-
वासरे संवत् १९०१९ ना वषे मंगलं लेखकानां च ॥ पाठकानां च मंगलं ॥
मंगल मंगलानां च ॥ श्रीचैतन्यमंगल ॥ १ ॥

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum — 1, 16^b

(2) Printed Editions — One work of this name is published with Telegu translation, based on that of P. Sūryanārāyaṇa Rāu, Madras, 1915

अनुपायमञ्जरी

Anupāyanamāñjarī

No. 9

617

1695-1902

Size — 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 11 leaves, 6-7 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good and neat, double lines in red ink on borders. In the space between the lines, a Gujarātī translation of the work, the text is very corrupt. The text is the same as No 8. The date of composition here may be interpreted as 1824 or 1827 Sam

Age — Sam 1864

Author — Pītāmbara

Begins.— fol. 1^b

श्रीपार्श्वप्रसादलीख्यते ॥

यस्य ज्ञानं मयी क्षितिं शशिदानंदकारिणी

तत्पादपकल वदे ग्रन्थसंक्षुतिहेतवे ॥ १ ॥ etc

Same as in No. 8.

Ends — fol 11^b

कुर्मदेशे अर्जुनपुरे etc

Same as in No. 8.

The date of copying is given— संवत् १८६४ ना माघवद
११ दने वार रवौ दने लपि कृत्वा पुज्यकुम्भी ५ नेजसीजी तत्सिध्यक अमरशी
लपिकृत्वा (स्व आत्मा disfigured with chalk) अर्थेणमा टकाराग्रामे
॥ श्रीपार्श्वप्रसाद ॥ श्री श्री श्री

References — See No 8

अमृतमञ्जरी

Amṛtamañjarī

No 10

210.
A. 1883-84.

Size.— 9½ in. by 3½ in.

Extent.— 6 leaves, 5-6 lines to a page, 31-32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good upto fol 4^a, the rest is legible, paper old, worn out and musty, folios 4^b to 6 written in a different hand, folios have double black lines on the borders, contains 41 verses; 40th verse numbered as 50th by mistake, 41st verse bears no number

Age — Bears Sam. 1816, Āśadha-śukla 13, Raviḥ (Sunday).

Author — Kāśinātha.

Begins.— fol. 1^b

अङ्गणेसाय नम ॥
 यो राघवं रणक्षेत्रे लुब्धनैकमारं
 इत्या चकार जगतां परमोपकारं ।
 यं ब्रह्मवाग्निदक्षिणे परतोपि पारं
 — नौमि मेधिलक्ष्मताद्वयैकद्वारं ॥ १ ॥

मारीकेरफलेषु तद्गुलमथ क्षीर रसाले हित
 अवीरोत्थरसो हृ (?) ते सद्गुणिः सर्विस्तु मोक्षफले ।
 गोधमेषु च कर्कटी हिततमा मांसात्यये कांजिकं
 नारंगे गुडु(?)क्षण च कथित पिंडालुके कोप्रच ॥ २ ॥

Ends.— fol 6^b

अत्रायवद्यद्वयमस्तु सर्वा—
 ण्यर्वाश्च वद्यम्यनवद्यवद्या
 श्रीकाशिनाथ स्वतये शिक्षना
 मायवंचोर्विधिचितैरतानीत् ॥ ५० ॥
 तत्तन्महाजीर्णविषापनेक्षी
 जीवाक्षिरायावृत्तमजरीय
 सत्ययदानद्वन्द्वीय संस्तो
 हुज्जप्रवैनामवधारयत् ॥

Colophon at the end—**श्रीकाशिराजः विरचितोऽयं अमृतमंजरी**
समाप्तः ॥ आषाढ शुक्ल त्रयो रात्रिः सं. १८१६.

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum*—
 1, 28^b (our ms), 11, 6^a. See under **अजीर्णमञ्जरी** iii, 2^a.

B-Descriptive Catalogues — See Mss. Nos 1374 and
 1375 of the Bikaner Catalogue by Mitra.

अमृतसागर

Amrtasāgara

No 11

450
 1895-98.

Size.—13½ in by 6½ in

Extent.—118 leaves, 14 lines to a page, 48 letters to a line

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing
 very good, except for a few leaves, the rest have two rows
 of two lines and one line in red ink on each border, bene-
 dictory phrases, topic-headings, topic-endings and colo-
 phons are tinged with red pigment. Foll 87-100 missing;
 fol. 86^b has only 1½ lines. The work is written in Hindi
 by Savā: Mahārāja Pratāpasimha (perhaps by some one
 at his behest) of Jaipur, son of Mādhava Simha and grand-
 son of Išvari Simha. The latter is accredited in this book
 with composing a work on **भास्वीपरीक्षा** Pratāpasimha
 flourished in the latter half of the 18th century. The work
 is divided into 25 chapters and deals with almost all the
 aspects of medicine

Age.—Appears to be old

Author.—Mahārāja Pratāpasimha of Jaipur

Begins.—fol 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमः सिद्धेभ्यः ॥

॥ श्रीचर्मस्तस्ये नमः ॥ श्रीशुद्धये नमः ॥

अथ श्रीमन्नमहाराजाधीराज माहाराजराज्येन्द्र श्रीसुवाह परताप
सिंघजी विचार करि मनुष्या का रोगा का दूरि करवा बासै परमकठणा
करि हे चरक सुभूत बागमट बाधप्रकाश आचार्याने आवि लेकरिकै वैद्य
का सर्व ग्रंथा को विचारि सार काहि अतिसक्षेपतै सर्वरोगा को निदान पूर्व
करि असुतसागर नाम ग्रंथ कयो तीकी वचन का करिकै औषध्या का
अनेकप्रकार का अजमाया जतन विचार पूर्व करिष्यते etc.

Ends.— fol 132^a

बुधसे अजीर्णसे वेदसे पाँसे भी गलानि होय अवलथ की उछाह नहि
होय तीनै आलस कहिजे तीनै आवि ले रजाण लिज्यो और भी बुधिबान ॥

इति सरीर नाम ई मनुष्य का सरीरमे ज्यो कछु छे सो सक्षेप सै सरब
निरुपण कयौ सो सपूर्ण ॥ इति श्रीमन्नमहाराजाधीराजराज्येन्द्र श्रीनवाह पर-
तापसिंघजी देव विरचिते असुतसागरनाम ग्रंथे रिनु वरणन मास रीत
बरबादीर दिन चजा शुक्लचरजा सागी अंगा संयुक्त वरणन नाम पंचविंशति
मस्तरग ॥ २५ ॥ समाप्तोय ग्रंथ ॥

अर्कप्रकाश

Arkaṇṣakāśa

No 12

883

1887-91

Size.— (1) 9⁷/₁₀ in by 4¹/₂ in

„ (11) 10¹/₂ in by 3⁹/₁₀ in

Extent — 52 leaves, (1) 13, (11) 8 lines to a page, (1) 32 (11) 49
letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing
of (1) is legible, of (11) good I have divided the Ms
into 2 parts, (1) extending upto folio 7^a and which seems
to have been added afterwards to the main Ms, the first
10 folios of which are lost, (11) the main part of the Ms
fol. 11-55. On fol. 1^a the list of contents is given. It
consists of 10 *śatahas* (or centuries) and has thus 1000
verses On fol 5^a, the अर्कपत्र or charm full of figures and
letters is given. The name of the Scribe is बुधबुज and the
place of writing is कोटा

Age.— Bears Sam. 1857, Mṛgāsara (= Māṅgāśīsa) — Kṛṣṇa 9, Candravāsara

Author — Ravana, the Lord of Lanka

Begins— fol 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

औषधीपतिनेत्राय पद्मिनीपतिवर्णये ॥

कालकालाय नीलाय पार्वतीपतये नमः ॥ १ ॥

मर्मभारपरिहृक्ता कन्या मंदोदरी शुभ्या ॥

राघव परिप्रच्छ पूजांते तुष्टमानस ॥ २ ॥

मदोदर्युवाच ॥

स्वामिन् दैत्यसुराध्यक्ष चतुर्बेदविशारद ॥

सदा शिवादातकाम सुवनव्रजपालक ॥ ३ ॥

इदं शुकं ममोद्य ते यद्यारभ्योदरे स्थित ॥

तदारभ्य न शक्नोमि कर्तुं चक्रमण मनाह् ॥ ४ ॥

Ends--- fol 54^b

एवमुक्त्वा तु भेषज्यरहस्य स दशा(fol 55^a)नमः ।

साय सध्याविधिं कर्तुं उद्धितो मद्भिर ययौ ॥ १०००.

इति लंकानाथरावणकृतेऽर्कप्रकाशे धातुशुद्धिसूक्तक इम समाप्त । संबत्
१८७७ वर्षे मिति श्रृंगसरमासे कृष्णपक्षे तिथौ ९ चतुर्दशमे इव पुस्तक
लिखित ब्राह्मण चतुर्भुज ग्रामकोटामध्ये लिखित्वा शुभ भद्र कल्याणमस्तु ।
श्री श्री श्री श्री लिखाइतम् एचोलीरामकृष्णजी ज्ञाती दधि च शुभं
भवतुः ॥

References.— Mss — A-Aufricht's Catalogus Catalogorum — 1, 30^a, 11, 6^a, 111, 7^b

Printed Edition — with a Telegu commentary “Vidyotha” by Pandit D Gopalacharlu, Madras, 1914 (Ayurvedaśrama Series).

अर्कप्रकाश

Arkaprakāśa

No. 13

85
190/-15.

Size.— 12 in. by 4 in

Extent.— 30 leaves, 11 lines to a page, 45-46 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good and clean, names of speakers as well as the colophons at the end of each chapter tinged with tint, paper is old and musty and at places touched by worms. It is complete and almost correct. The name of the owner of Ms is दिनकरस्वयेतिष. name of scribe is नारायण बुद्धीराज केळकर. It has got a charm-table on fol 4^b

Age.— Bears Śaka 1735 (= 1869 A. D.), Vaiśakha-suddha 2
Ravivāra

Author — (Rāvaṇa), the Lord of Lankā

Begins.— folio 1^b

श्रीमन्महानजयतये नम ॥

औषधीपतिनेत्राय वन्दिमीपतिमूर्त्यये ॥

कालकालाय नीलाय पार्वतीपतये नम ॥ १ ॥ etc.

Same as in No. 12

Ends — fol 30^a

एवमुक्त्वा तु येवञ्जरहस्य स दशानन ।

साय सध्याविधिं कर्तुमुत्थितो मदिरे वयौ ॥ १०० ॥

इति लङ्कानाथकृतार्कप्रकाशे शुद्धिशतक दशम समाप्त ॥ अथ ॥ १००० ॥

शके १७३५ श्रीमत्सनामसकलरे वैशाखशुद्ध २ रविवारतरे समाप्त
पुस्तकं । इति श्रीमत्सनाथकृत अर्कप्रकाश समाप्त ॥ इदं ज्योतिषोपनामक
दिनकरस्वयेदं पुस्तक । केळकरोपनामबुद्धीराजात्मजनारायणेन लिखित ॥

References.— See No. 12.

अश्वचिकित्सा

Aśvacikitsā

No. 14

1035.
1886-92.

Size — 14½ in by 5⅞ in.

Extent.— 50 leaves ; 11 lines to a page ; 49 letters to a line.

Description — Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible , two black lines on each border , benedictory phrase and topic-endings upto fol. 5^a are tinged with red pigment , paper is old and musty The work deals with the treatment of horses It contains 68 chapters and 1800 verses. In his उद्देश्याय which is reproduced below, the author gives a list of contents in the work. This work is different from नकुल's Ms No 15.

Age — Sam 1878

Author — Jayadatta

Begins.-- fol 1^b

श्रीगणेशाय नम ॥

प्रणम्य शंकरं भक्त्या शंकरं सर्वदेहिनां
 शिष्याय जगतो जातां शिष्यां चापि विशेषतः १
 हस्ताक्षरबोधशब्दार्थं ग्रंथं विस्तरवर्जितं ।
 लक्षणं बाजिदेहरथ संक्षेपेन यथाक्रम २
 चिकित्सां च समासेन सिद्धौषधिसमन्वित ।
 ह्युनिप्रोक्तानि शास्त्राणि सम्यगालोच्य बाजिनां ३
 श्रीमद्भिज्जयवृत्तस्य दुत्रेण क्रियतेधुना ।
 श्रीमता जयवृत्तेन बाह्यानां हितमिच्छता ४
 अध्यायानां यथायोगां षष्ट्यष्टाधिकसंख्यया ।
 श्लोकानां च सहस्रेण क्षताष्टकद्वयेन च ॥
 प्रदेशं लक्षणं चैव जीवितं च व्यवस्था ।
 वशाधिभाग क्षेत्रं च देशज्ञानं च बाह्यं । ५ ।
 रथ्याक्रमं प्रकृतायाः शिक्षायां परिपाकनं ।
 प्रण्यमात्राविधिं चैव निबंदं योषणक्रम ॥ ७ ॥

विधि क्षाराग्निक्षणाणां शिरावेधविधि तथा ।
 निरुद्धे च विधि सम्पत्तिविधि चैवानुवासने । ८ ।
 नस्ये स्वेदे विधि चैव ज्वरपाने विधि क्रमात् ।
 तैलपाकविधान च घृतपाकविधि तथा । ९ ।
 आंतोपचार बाह्यानां तथारिष्टत्रय पुन ।
 मृगरोगचिकित्सां च चिह्नपूर्व समासतः । १० ।
 बातादीनां च दोषाणां कोपादेतुतयैव च ।
 निदान चैव चिह्नं च रोगाणां च चिकित्सितं । ११ ।
 साध्यासाध्यविभेदं च कृच्छ्रसाध्ये च निश्चय ।
 प्रकृति चतुरगानां कथयाम्यनुपूर्वशः । १२ ।
 रसोनादीन् स्तब्धा कल्पान् क्षुनिभिः पूर्वमोदिताम् । १३ ।

इन्दुदेहाध्याय

Ends.— fol 49^b

हरीतक्यामयाकल्पः प्रातृद्रुकाले विशेषतः ।

तेनात्र नो विनिर्दिष्टं पुनरुक्तशकर । ६ ।

इति श्री ऋसा द ज द क श्वा र्थे शा उच्यतेमोऽध्यायः ६८ समाप्तश्चाय ग्रन्थ
 यावद्वर्णविपर्यास तावदारोग्यमिच्छति

अन्यथा रक्तमाहं च पैसिक । कालिकानिलं चैव श्लेष्मपांशु पिष्टिल ।
 कपोतकं कर्षविज्ञेयं पित्त क्षिरोगतं चैव सर्वं । दोष विजानीयात् । शोणित
 सांनिधातिक । एव विरक्तं विष्टुद्भागं कृत्वा यत्नेन बाजिनानां । दद्याद्गोक्ष-
 संयुक्ता स (fol 50^a) तैला च हरीतकी ॥ नित्यं त्रिसप्तकं यावत् । पलपच-
 प्रमाणता ॥ क्षुममस्तु ॥ सप्तत् १८७८

References — (1) Mss — A-Auricchi's Catalogus Catalogorum —
 1, 34^b

(2) Printed Editions — Bibliotheca Indica, Vol 108,
 Calcutta 1848

अम्बधिकित्सा

Aśvacikitsā

No. 15

351.
1879-80.Size — 9 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent — 27 leaves, 8-9 lines to a page, 32-41 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing irregular but legible, paper is old, musty and worn out, fol. 1 is wanting This work deals with the diseases and treatment of horses It is ascribed to Nakula. It has 18 chapters —

(1) प्रज्ञाध्याय ends on fol. 2^b, (2) जात्यधिकार ends on fol. 4^a, (3) वर्जनाध्याय ends on fol. 5^a; (4) आकर्त्ताध्याय ends on fol. 6^b, (5) वृत्तोद्देशाध्याय ends on fol. 7^a; (6) अम्बलक्षणाध्याय ends on fol. 8^a, (7) वेगवर्जनाध्याय ends on fol. 9^a, (8) बाहनाध्याय ends on fol. 13^b; (9) चातुपरीक्षाध्याय ends on fol. 16^b, (10) क्षिरानोक्षाध्याय ends on fol. 17^a; (11) पङ्क्तुचर्याध्याय ends on fol. 20^a; (12) नस्वाध्याय ends on fol. 21^b, (13) विहाध्याय ends on fol. 23^b; (14) वृताध्याय ends on fol. 24^b, (15) क्राधाध्याय ends on fol. 25^a, (16) विषयोगाध्याय ends on fol. 26^a, (17) अम्बपालविधि ends on fol. 26^b, (18) अम्बरोहितनामाध्याय ends, on fol. 28^a.

Age.— Sam 1726

Author.— Nakula

Begins — fol. 2^a

ऋषिमहर्ष ॥

रीना वृ सखमोपेता कधिरेण वरिष्कुता ॥ ९ ॥

भगवन् कि निमित्तेन वल्लोदकस्तथाकृतः ॥

अपराधाविहीनानां यद्विष्ट संति सज्जना ॥ १० ॥

तस्मादिति नय त्यक्त्वा सर्वेषामिह बाजिनां ॥

यथा स्यात्सर्वथा लोकं दुष्टिज्य ह्यनिसत्तमा ॥ ११ ॥ etc

Ends.— fol. 28^a

सहस्रहृद्द्वयशक्तकरोति यो विव तावद्व्यमानोप्युल्लोमयापी ॥

अर्काय भीतो ह्युबिलोचनज्ज शिव न नर्तुस्तुरगो न द्रव्ये ॥ १४ ॥

इति नकुलकृते अम्बधिक्रिस्तिने अम्बेरोगितनामाध्यायोद्वाहस-
स्मात् ॥ सवत् १७२६ वरचे मार्गशीर्षमासे शुद्धपक्षे एकादश्यां भौमवासरेण
लिखितमिदं ग्रन्थः ॥ श्री ॥ अचेह श्रीसुरतपुर (Surat ?) वास्तव्यभार्यवज्ञातिथ
भट्टश्रीहरिकृतसेवक भगवानेन लिखितमीदं पुस्तकः ॥ शुभं भवतु कल्याण-
मस्तु ॥ अयोस्तु । पाहस पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ॥ यदि शुभमशुभं
वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ मङ्गलद्विकटीश्रीया वन्द्यद्विपरिचोमुखं । कष्टेन
लिखितं ग्रन्थं यत्नेन परिचालयेत् ॥ २ ॥ तैलाप्रक्षेपे जलात् रक्षेत् रक्षेत्
अथलवचनात् । सुसंहस्तगताव रक्षे एवं वदति पुस्तका ॥ ३ ॥ श्लोकसंख्या
सर्वथेने ४६४ ॥ श्रीराम ॥

References — (1) Mss. — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
I, 34^b, II, 7^a, III, 8^a

B-Descriptive Catalogues — I O Cat No 2764,
6260 Burnell's Cat p 75^a (by Śālihotra)

(2) Printed Editions — Published in the appendix of
the अम्बधिक्रिस्ता of अपवन्त. Bibliotheca Indica, Vol 108,
Calcutta, 1848.

अष्टादशसंस्कार
(रसहृदयं सटीकं)

Aṣṭādaśasamskāra
(Rasahrdaya with comm.)

No 16

284
Vis I.

Size.—13 in by 4½ in

Extent — 53 leaves, 9 lines to a page, 47 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing
beautiful and neat, borders are decorated with double lines
in red ink on both sides. It is a mistake to call this work
अष्टादशसंस्कार. Its real name is रसहृदय. The work is 'a
treatise, in *Ārva* verses, on certain Tantric practices by
means of mineral drugs (especially mercury); composed,
for *Madana*, lord of *Kirāta*, by *Bhikṣu Govinda*, with com-
mentary (*ṭīkā*) by *Caturbbuja Mīra* son of *Mīra Mahēśa*,
of the *Kurala-vamśa*'. I. O. Cat Ms. 2617, p. 912. For

fuller information, see I. O. Cat. p. 912. Dr. J. Taylor puts this work under 'Tantra' which is a mistake. The work deals with the 18 *samskaras* of mercury and other minerals. It belongs to 'Vaidyaka'. Fol 53^a contains a list of contents

Age.— Appears to be a modern copy.

Author — (Text) Govindabhikṣu, (Comm) Caturbhuja Miśra

Begins.— fol 1^b

श्रीयणेशाय नमः ॥ अष्टादशसंस्कारा ॥

स्वेद १ मर्दन २ ब्रूडो ३ स्थापन ४ घातन ५ निरोध ६ नियमा ७ क्व ॥

दीपन ८ मग्नधास ९ प्रमाण १० मद्य चारणविधान ११ च ॥ १ ॥

गर्भहृति १२ बाह्यहृति १३ जारण १४ रसराजसारणं १५ वैद्य ॥

क्रामण १६ वेधो १७ भक्षण १८ अष्टादशमिति ससे कर्म ॥ २ ॥ etc.

End — fol 52^b

कर्ता स्वनाममहत्त्वं सूचयन्नाह ॥

तस्मात् किरातनृपतेर्बहुमानमवाप्य रसकर्मरतः ।

रसहृदयाक्य तं विरचितवान् मिथुगोविंदः ॥ ८१ ॥

इति श्रीमत्कुरलवशापयोविहवाकरमिश्रमहेशात्मजविरचितायां खं-

डेलवालान्वयरसहृदयीकाया रसप्रशस्तात्मको एकोनविंशबोध ॥ श्री ॥

References — (1) Mss — A-Anfrecht's Catalogus Catalogorum — 1, 497^a, 11, 116^b

B-Descriptive Catalogues.— I. O Catalogue, Ms No 2617, p 912 B B R A S Catalogue, No. 192.

(2) Printed Editions — Edited by Trimbak Gurunāth Kale and Jādvaji Tricumji Ācharya, Bombay, 1911 (Aṣṭavediṃyā-gīṇtha-mālā, no 1)

आनन्दमाला सटीका

Anandamālā with comm.

No. 17

922.
1891-95.

Size.— 12 in. by 4½ in.

Extent.— 75 leaves, 7-15 lines to a page, 30-49 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; several handwritings, the handwriting is bold in the beginning with 7 lines on a page, but it grows smaller from fol 41 onwards till towards the end it has 15 lines on a page with 49 letters in a line. The work chiefly deals with different *rasas* but takes into consideration other medicines also. On fol 8^a we find diagrams of 4 different types of utensils used in preparing the *rasas*. Sanskrit text is followed by Hindi Translation. The name of the author is आनन्दभारती in the beginning, but the last colophon on fol. 74^a gives the name of हृत्सिंहभारती. The work ends there. On fol 74^b we find medicine for ब्रन् (ब) दूषसङ्ग्रही (बी) in Hindi. On fol. 75^a, we find a record of the sale of the Ms for 14 Rupees. The date of the sale is curiously 3 years earlier than the copying of the book. Paper is old and musty. There are four lines in black ink on both the borders. Fol 56 is missing.

Age — Sam 1717

Author.— Anandabhārati or Nṛsīṃhabhārati.

Begins. fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीआनन्दभारतीविरचिते आनन्दमाला रसाधिकारलिखिते सत्तिरमहा
यो जम्बानिलकुण्डलोचसमन श्लेष्मापहो मूर्क्षित
पचत्व च गतो ददति नियत राज्य चिरंजीवित
बन्धु ले गमन कराति सत्त विधाधरत्व अथा
सोयं पातु जुगे जुगे युगपतिः श्रीसुतरायो ब्रह्मः ॥ १ ॥
वारद् सर्वरोनामां वेता दुष्टिकर स्वत
छत्रेन सधित कुर्जांलंसिद्धं देहलोहयो ॥ २ ॥ etc

Ends — fol. 74^a

सतीलान्यद्वयानामि प्रभात मेधुन तिज्येद्

विदिनं रक्तमोक्षार्थं आन जोषं अम तथा ॥

इति श्रीपरमहंसपरिब्राजकाचार्य श्रीहृत्सिंहभारती आनन्दमालाविरचि-
तया ॥ आनन्दमाला रक्तमोक्षधिकारसमाप्तं ॥ शुभ अवतु ॥ सप्त १०१७ शके
१५८२ व्रजे आश्विनि शुक्लपक्ष ७ आदित्यवाते

„ —fol. 75^a

सबद १७१४ वर्षे कास्त्रुजमासे शुक्ले वसे तिथौ धूर्णिमायां चंद्रबासरे
पूर्वाकास्त्रुजी नक्षत्रे मंडयोमे । स्वस्ति श्रीसर्वब्राह्मणकर्मपरायमीदृसिहपाद्-
दृगात्तत्परसकलब्राह्मणमाणि श्रीलक्ष्मीदास तत्पुत्र निषिलद्विजीयाचाररतन-
पोल्लसर्वाब्राह्मणप्रभाषीसदाज्ञानबलमहितकीर्तिकृतशिरोरुहनिवारितधर्मात्तप
स्वच्छतया विराजमानः । श्रीमदशेषश्रुतिकविक्रुशलनिकागजचरणपुजित ।
सकलांगलक्ष्मीदासवासितशुषनधृतचनम्बकीर्तिः । श्रीअसुराजः तत्पुत्रः सकल
कुम्बलखडनसंहितविभीर्तिकीर्तिह्रुप्रयोतितदिग्मंडलः । सवीपधर्ममार्त-
बाचस्पतिः श्रीरामकृष्णः तत्पुत्रेण गीर्वाणीविनोदानोदानदितमानसतिर-
स्कृतजायता माकोसिदुःखदुःखपिष्टनानिकरेण । — (crased) श्रुदानात्तधर्म-
परिधर्मितशुषनाशेषनैरतयोदुःखतज्ञानातिशयादोल्लेना । निषिलकिलिबविनाश-
योतितसोमाचरेण । श्रीसोमाचदेन एषा पुस्तिका ब्राह्मण वीपचद तस्या-
त्मज श्रोत्रा तत्पुत्र परमभागवत देवकृषि तस्यात्मजाय शिष्यकृषाद्य पंडित-
पंडितोपादिताय संपंडित्यपांडित्यद्योतनाय पंडित्येव दत्ता चतुर्दशरजतैर्लत्वा
तेनास्य । मृमंडलसतत्यभिदासोस्तु । चिरं नवतु नारायणपरायणो नारायणेन
नारायण ॥ श्री ॥

References.— (1) Mss —A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 48^a, ii, 9^a and 189^a, iii, 11^a.

B—Descriptive Catalogue.—Catalogue of Ulwar Mss
mentions one आनन्दमालिका (1629, Extr. 415) by आनन्द-
भारती which seems to be different from our work

आयुर्वेद

Āyurveda

No 18

618.

1895-1902

Size — 8½ in by 4½ in.

Extent — 216 leaves, 8 lines to a page, 20 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters; hand-writ-
ing bold and legible, double lines in black ink on both
the borders, topic headings, topic endings and colophons
tinged with red pigment. It is incomplete, has neither

beginning nor end, begins with fol 10 and ends with fol. 235. Following folios are missing. — 13, 14 170-75, 205 and 206 Paper is old, worn out, musty and worm-eaten. The work deals with almost all the aspects of the science of medicine. In its colophons it is called an उपवेद and a धर्मशास्त्र written by Veda Vyāsa. For example, we read on fol 15^b.— इति वैद्यव्यासकृतौ धर्मशास्त्रे उपवेदसंक्षेपे आयुर्वेदे दोषादिकज्ञानाध्याय ॥

Age.—Appears to be old

Author — Veda Vyāsa.

Begins.—fol. 10^a

रसासृक्कृमांसमेदोरिधमज्जाशुक्राणि घातव ॥
घातपित्तकफा दोषा विण्मूत्राद्या मला स्मृता
अल्पमध्योक्तद्वयेन दृष्टा दोषास्तथा जयेत् ॥
अधोमध्योर्ध्वसंस्थाना ह्यस्याभ्योर्वापिनोपि ते ॥
अन्यमध्योर्विधास्ते च वयोमुक्तदिशमिह ॥
ते ह्यरश्मदुमध्या स्तु कोटमध्यश्च ते समे ॥ etc.

Ends — fol 235^b

सूर्य संधं व्योमरसेह इति शीत्यता ॥
विष्टम मलसूत्रं वा शिकलोदकपानत ॥
रक्तसूत्रमेषादि कुमारीत्रिकले सह ॥
कषायपलचैषक वातवित्तव

आयुर्वेदप्रकाश

or

अर्कप्रकाश

Ayurvedaprakāśa

or

Aṛkaprakāśa

No 19

531.

1892-95

Size.— 13⁷/₁₀ in. by 5¹/₁₀ in.

Extent.— 89 leaves, 9-10 lines to a page, 42-48 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good in parts, sometimes very irregular and bad, the

Ms consists of two parts I सूतसाधनाध्याय and II dealing उपरस. The first part has different hand-writings. Folio 23^b and a half of 23^a are blank. It extends from fol. 1 to 44. The colophon on folios 44^a and 44^b is— इति श्री लोराष्टीवेशो-
भदे सारस्वतकुलावतल उपाध्यायभाष्य विरचिताहुबेदप्रकाशे सूतसाधना-
ध्यायः समाप्तः । Then begins— अथोपरसा ॥ मघो १ हिंशुलगंधेतालक-
शिला ज्योतीजनटकज राजावर्तकंजुषको स्फुटिकवाशंस स्वटी गौरिक
काशीसरसक कषदी सिद्धता बोलाय कंकुष्टकं लोराष्टी च मतानी उपरसा
सूतस्य किंचिद्गुण ॥ १ ॥ तुन्या स्य यदि ते विमोघ्य विधिना ससाधिता
सेधितास्ततश्चोगहरा गुणेन सहिते घौमेधिरायुप्रदा ॥ अथादौ गंधकोत्पत्ति-
प्रकारं शोधनस्य च । नामलक्षणसंयुक्ताय वक्तुमर्हसि शंकर ॥ After this
there is an extra leaf on the a side of which is अर्कप्रकाश पत्र
४४, संख्या १३२० सपूर्ण २१२०. On the b side of this leaf
which bears number 29, there is मतान्तर of सूयेंतापीलोहमस्य,
which is found in the second part, fol. 29^b. Now follows the
second part (folios 1-44) beginning with इन्धर उवाच स्वेतदीपे
पुरा देवी क्षीरे क्षीरपयोनिधौ क्रीडन्त्या. सस्त्रिभिः सार्धं प्रभवत्यमृतं रजः प्रसृतं
बहुलं तत्र तद्वज्रोतीक्ष्णं श्रुणि लघुघ्नं छमनोहरं क्षीरार्णवे तु स्नाताया हृक्ल
रजसान्वितं धौतं प्लवस्त्रिभिरतत्र तज्जातं मधकं रज ॥

Age — Bears- गिरिनवबहुचद्रे बत्सरे शुक्लपक्षे प्रतिपदि गुरुवारं लेखितं पौष्यमासे ।
अथतु अथजनानां व्याधितानां सुखायासकृतिरसद्युक्तप्रथमाधुप्रकाश ॥ १
संबत १८९७ शुक्लपक्षे प्रतिपादितयो गुरुवारं पौष्यमासे श्री श्री श्री.

Author — Mādhava Upādhyāya

Begins — part 1. fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥
अर्कप्रकाशकासारविमर्शाधुजनीमघं ।
सन्निधानंदविषय शिष्योर्बपुराप्रयेत् ॥ १ ॥
देवैर्भूमौलिमंकारपुष्परागकणाकणाः ।
विज्ञ हरतु हेरेवचरणाधुजरेणवः ॥ २ ॥
अधुना रसराजस्य सत्कारात् सपचक्ष्महे ।
नानातज्जाणि संदृश्य विषजां सिद्धिहेतवे ॥ ३ ॥ etc

Ends.— II Part. fol. 44^b

कलानि चंद्रवारुण्याधुगौनमिता ममी ।
एकत्र मर्हयेभ्यूर्णं चंद्रवारुणिकारते ॥

मायोभित्तां बटीं कृत्वा दद्यात्सर्वज्वरे क्षुब्धः ।

छिन्ना रसाक्षुपानेन ज्वरघ्नी मुष्टिका मता ॥

इति आयुर्वेदप्रकाशे श्रीमदुपाध्याय सारस्वतकुलावतसदाक्षीनिवासि-
माधवविरचिताध्याय समाप्तः । शुभं भवतु कन्यामस्तु श्री श्री

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum --
1, 52^a, 11, 10^a

B-Descriptive Catalogues — I O. Catalogue, Mss Nos
2696 and 2697

(2) Printed Editions :— Edited by Jādavji Tricumji Āch
arya, Bombay, 1913, (in Āyurvediya-grantha-mālā)

आयुर्वेदप्रकाश

Āyurvedaprakāśa

No 20

364.

1882-83

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent — 87 leaves, 11 lines to a page, 36 letters to a line

Description -- Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing good, double lines in red ink on both the borders,
verse numbers, topic-headings, topic-endings and coloph-
ons tinged with red pigment Paper is old, worn out
and worm-eaten A few folios in the beginning very
much damaged by worms It is incomplete

Age — Appears to be old

Author — Mādhava Upādhyāya

Begins.—fol. 1^a

First line श्रीगणाधिपतये नमः ॥ अथ शकासार मर्माद्यु बयोर्व—

Second line दुराक्षये ॥ १ ॥ देवैर्ह तैर्मदार . कराकणा । विभं हरंतु .

न चरणाद्युजर... ..धुना रस

etc. same as in No. 19.

Ends—fol 87

अथ लघनवेदीप्रमाणिणि ॥

विष्ट पादुपद्मनाडममर्ल वज्रपद्मा वैश्वरा

सूत चातुसुत सटीकवहित त सपुटे रोषयेह ॥

अतएव लघनस्य तस्य च तले प्रज्वाल्य बग्निं जडाह्वय—

References — See No 19

आयुर्वेदमहादधि

Āyurvedamahodadhi

No 21

1039

1886-92

Size — 10 in 4⁷/₁₀ in

Extent — 28 leaves, 13 lines to a page 46 47 letters to a line

Description — Country paper, Devanagari characters, hand-written, beautiful almost correct on borders two rows of double red lines, the list of contents is—(1) लघादौ लकल प्रगुणप्रधान्याहारिगुणा कथ्यते fol 1^b Colophon on fol 4^a इत्यायुर्वेद शास्त्रे महोदधौ सुलेनकृत पानीवगुणा । (2) अथ अलाधिवास fol 4^a Colophon on fol 4^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुलेनकृते जलाधिवासस्य विधि । (3) इदानीं क्षीरगुणा कथ्यते fol 4^a Colophon on fol 6^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुलेनकृते क्षीरवर्गो द्वितीय । (4) अथ दधिगुणा fol 6^a Colophon on fol 7^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुलेनकृते दधिवर्ग । (5) इदानीं मत्स्यगुणा कथ्यते fol 7^b Colophon on fol 7^b इति मत्स्यवर्ग । (6) अथ तक्रगुणा कथ्यते, fol 7^b Colophon on fol 8^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुलेनकृते तक्रवर्ग । (7) अत पर नवनीतगुणा कथ्यते fol 8^a Colophon on fol 8^b इति श्री आयुर्वेदमहोदधौ आसुलेन कृते नवनीतवर्ग समाप्त । (8) अथ घृतगुणा fol 8^b Colophon on fol 9^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ घृतवर्ग । (9) अथ तैलगुणा fol 9^b Colophon on fol 10^a इति तैलवर्ग । (10) अथ मधुगुणा fol 10^a Colophon on fol 10^a इति मधुवर्ग । (11) अथेहगुणा कथ्यते fol 10^a Colophon on fol 11^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ इहवर्ग । (12) अथ मयवर्ग fol 11^a Colophon on fol 11^b इति मयवर्ग । (13) Colophon on fol 11^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ काशिकवर्ग । (14) अथ वज्रवर्ग fol 11^b Colophon on fol 12^a

इत्यायुर्वेदमहोदधौ सूत्रवर्गः । (15) अथ चान्दोग्यगुणा कथ्यते, fol. 12^a. Colophon on fol 12^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ वाचचान्दोग्यवर्गः । (16) अथ शांखियान्दोग्यगुणा कथ्यते, fol. 12^b. Colophon on fol 13^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते शिबीचान्दोग्यवर्गः । (17) Colophon on fol. 14^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेणकृते चान्दोग्यवर्गः । (18) अत पर वक्रासगुणा कथ्यते, fol. 14^a Colophon on fol 15^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते कृतासुखवर्गः । (19) अत पर कलमुणा कथ्यते, fol 15^b. Colophon on fol 17^b इति कलवर्गः समाप्ता । (20) अथ शाकासुपदेक्ष्याम. fol. 17^b Colophon on fol. 19^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेणकृते कलशाकादिवर्गः । (21) इदानीं शिखरीणि कथ्यते, fol. 19^b. Colophon on fol 20^b. इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते शिखरीणीवर्गः । (22) विश्वनाभिमहोदधौ, fol 20^b Colophon on fol 21^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते व्यजनवर्गः । (23) अथेदानीं मांसोपकल्पनाकल्पना कथ्यते, fol. 21^a Colophon on fol 22^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते मांसवर्गः । (24) अथ व्यायामोद्धर्तनाभ्यंगगुणा कथ्यते, fol 22^a Colophon on fol 23^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते मर्दनाभ्यंगनीरगुणा । (25) अथेदानीं भोजनविधि कथ्यते, fol 23^a. Colophon on fol. 25^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ भोजनवर्गः । (26) ताडनगुणा कथ्यते, fol 25^b (27) इति पूनगुणा, fol 26^a (28) Colophon on fol. 26^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते अहुलेपनवर्गः । (29) अत पर वक्रगुणा कथ्यते, fol. 26^b. Colophon on fol 27^a. इति वक्राधिकार (30) Colophon on fol. 27^b. इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते सुखवासाधिकारसमाप्ता । (31) Colophon on fol 28^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते धूपवर्गः । (32) अथ बाजीकरणविधि, fol 28^a Colophon on fol 28^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेणपण्डितविरचिते बाजीकरणविधिः समाप्ता ।

Age.— Bears Sath 1878, Āsāḍha-vada 10, Śukravāsara

Author.— Susena.

Begins.—fol. 1^b

ॐ नमः परमात्मने ॥

नत्वा चन्तारि देवं गणाध्यक्ष दिवौकसां ।

अश्वपानविधिं बभूवे समन्तहृदिसमतं ॥ १ ॥

येहा शाकाक्षपतंजे कक्षपवनहरा दीपनी पाचनी वा

शूलोदावर्तगुल्मज्वरमवगृह्णाथ कृद्वांशुप्रमेहाय ।

कासम्बासतिसाराश्मरिज्जरुजो नाशयत्वाह्नु राजन्
 सेयं पायादपायान्सकलद्वयसकरी सर्वदा स्वाह पठ्या ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol २८^b

दुष्प्राव जनयते वीराज नरसिंहवराकृमाह ।

नारसिंह इति क्वात पूर्णो रोममनापहः ॥ १५ ॥

नारसिंह पूर्ण ॥

इत्याद्युर्वेदमहोदधौ श्रीछलेनपंडितविरचिते वाजिकरणविधिः समाप्तः
 समाप्तश्चाय छुपेननामग्रबंध ॥ संबद् १८७८ ना आसाहवद् १० तिथौ छुक्क-
 चासरे लिपि कृत्वाः पूज्यजी श्री १०८ श्री श्रीलक्ष्मीचंदजी पूज्यजी श्री १०८
 श्री बुबन्धजी तद् शिष्यलिखत श्रीस्वन्दनगररीवां मध्ये

References.— (१) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
 १, ५२^a, ११, १० (our Ms)
 B—Descriptive Catalogues :—I O Catalogue Nos २७३२-३.

आयुर्वेदमहोदधि

Āyurvedamahodadhi

No २२

३६५.
 १८८२-८३.

Size — १० $\frac{1}{8}$ in. by ५ $\frac{3}{8}$ in.

Extent — १० leaves, १५ lines to a page, ३७ letters to a line.

Description — Country paper; Devanāgarī characters, hand-writ-
 ing bad, double lines in red ink on both the borders;
 benedictory phrase, verse numbers, topic headings and
 topic endings tinged with red pigment Paper is old, worn
 out, musty and worm-eaten

Age.— Sam १७९१

Author — Suṣeṇa

Begins.— fol १^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा धम्बंतरि देवं गणाध्यक्षविद्योक्तं ॥

अक्षपामविधिं बभूवे समस्तद्वयसिंमतं ॥ १ ॥

etc. same as in No. २१

Ends— fol. 10^b

आशितं हृन्मसीव हृत् वा हृर्गमेव हृकुमारहृत्पानो ॥
 सच एव बलिपुष्टिकरं स्वाहृद्गं श्वयधुनासकरं च ॥ ४९ ॥
 उर्ध्वं हृत् वाके श्वेत्प्रकमिनःपह ।
 वीर्यं कुरुवतः कुरुस्मोदरापहं ॥ ५० ॥
 इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेजविरचिते रसवीर्यवृत्ताधिकार स्मात् ॥
 सहाय्य पुस्तके दृष्टं तदसं लिखितं भव । यदि ह्यन्धमह्यं वा मम दोषो न
 शिकते ॥ अष्टपुष्टिकदिशिबाधन्मुहिरपोहृतं । कष्टेन लिखितं ग्रन्थं बलेन
 परिपाठयेत् ॥ केसकपाठक्यो ह्ययं भवतु ॥ संवत् १७९१ शके १६५६ प्रवर्त-
 माने काल्यनवदी १ हृषे लिखितोय ग्रन्थ स्मात्तिर्ममत् ॥

References.— See No. 21.

आयुर्वेदमहोदधि

Āyurvedamahodadhi

No 23

309.
V18 (1)

Size.— 13¹/₁₀ in by 4¹/₁₀ in

Extent.— 39 leaves, 9 lines to a page, 50-51 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
 ing very good, fol. 1^a bears अथ सुखेजवैद्यकपात्रम् १०५० संवत्
 चजे ४०, fol. 39^b, blank, borders have double lines in red
 ink, has got many lacunae, the same work as No 21

Age — Appears to be modern

Author.— Susena.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नमो धर्मतरि देवं यथाशक्तं दिवौकसा ।

अथपानधिधि बन्धे समस्तदुर्विग्रहान् ॥ १ ॥

हृत् दिवसमर्धे ( ) शरीरे निज्जना वन्ति नक्तं तस्मात्तद्विधि शरत्
 पूर्वे वैदिकस्ततो दिवसहृत् सुखेजवाग्रत ।

मध्याह्ने च तथा वर्तते निद्रया श्रेयसी कटुः स्याच्छले
वासंती कथिता कटुस्तुलनिधिः पूरान्धमेवं तथा ॥ २ ॥

हरीतकीवत्

पीप्लवं विषले विहगमपतेर्यं विद्यो विष्णुता
तेजोऽक्षयवा दिवाकरकरमेजीव सोपापहा ।
कालित्रीव बलप्रहपजननी मंगेव क्षुत्प्रिया
बन्धेर्दीप्तिकरी वृतावृतिरिव क्षोणीव जगारता ॥ ३ ॥
भेष्टा क्षालाकपतत्रे कफपवनहरा दीपती पाचनी वा
मृतादायर्णे घ्नन्मज्जरगदगुब्जान् कुट्टपांड्यमेहान् ।
श्वासातीसारकासास्तरिजहरकजो जो नाशयत्याहु राजन्
सेवं पाचह वावा क्वकलकुलकरी सर्वदा चाम्ब कम्बा ॥ ४ ॥ etc.

Ends — fol 39*

गुग्गुलु ज्वपतो वीराक्षिरसिह्वराक्रमान् ।
नारसिंह इति श्वातःपूयै रोक्मन्तावहा ॥
नारसिंहपूयै

ज्ञान चदनलेपनं युगमद्वयोदोगलं शीतलं
वाताशीतघ्नमंघमधुराक्षीरं हिमं माहिरं ।
प्राग्भावादिमनालिकरसलिलं लाघवि चतुः
शीत कांतजनो भवं व्यतिकरे सेवेत निम्बं कुम्भः ॥

एषोऽ कृतो लोके हितार्थमपि दोषहरो सविभूतः ॥
रसस्य सर्वस्य हृष्यान्न दोषा मया कृता हृष्यहृष्यान्महास्ता ॥ ४ ॥
इदं मलीषसह सकौतुक विरचितं...क...वं श्रवति
वैषम्यमप्यक्षरीरिणां युगिनश्चार्थवैषम्यलोचनं वा ॥ ५ ॥
इत्यायुर्वेदमहोदयौ श्रीकृष्णेनदेवविरचिते अक्षयानविधिः समाप्तः ॥
एषो शो कचकातुगोमरीचत छटपाञ्चयो जीरका
चम्बारोर्हं कृतप्रत्तमुद्गतवजाङ्गानस्तथा सिचवान्
पूयै सिह्वचक्षुजा निगदितं शक्रेण सयोजितं
मुल्माध्मानविह्वचिकामघहरं स्वाज्जोजनते तथा ॥ १ ॥
इति श्रीकृष्णेनसंपूयै समाप्तममम् ॥ श्री ॥ राव ॥

References.— See No. 21

आयुर्वेदरसायनाख्या
हेमाद्रिविरचिता
वाग्भटीयाष्टाङ्गहृदयस्य
सूत्रस्थानान्तर्गतैका-
वशष्टावशाध्यायशोष्ठीका

Āyurvedarasāyaṇa,
a comm. by Hemādri
on the 11th and 12th
chapters of Vāgbhata's
Aṣṭāṅgahṛdayasūtrasthāna

No. 24

220.
A 1883-84

Size.— 11 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{7}{8}$ in.

Extent.— 12 leaves, 14 lines to a page, 44 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, paper is old, musty and worn out, *pratikas* are tinged with red pigment. The Ms is a fragment, foll 9-10 are missing. It deals with Hemādri's commentary on दोषादिविज्ञानीयाध्याय and दोषमेदीयाध्याय—the 11th and 12th chapters of लक्षणस्कन्ध of सूत्रस्थान of वाग्भट's अष्टाङ्गहृदय. It contains only the commentary and not the text of अष्टाङ्गहृदय.

Age — Appears to be very old.

Author — Hemādri

Begins— fol. 1^b

हेतुस्कंधानंतर लक्षणस्कंधमारभते ॥ तत्र दोषादिविज्ञानीयमध्याय
व्याख्यातुं प्रतिजानीते ॥ अथात इत्यादि । दोषादिविज्ञानाधीनलक्षणस्य ।
दोषदृष्ट्यवैचर्यं च रोगलक्षणम् । वैचर्यज्ञानं च साम्यज्ञानाधीनम् । अत एवादौ
साम्यज्ञानम् । etc

Ends.— fol 14^b

रसादिभिर्द्रव्यैः प्रत्येकं संसर्गाद्बहुवो भवन्ति । अथ एषां दृष्ट्याणां क्षया-
दिभेदैः संसर्गात्ततोपि बहुव । तेषामेव तारतम्यभेदैर्भेदैः संसर्गात्ततोपि बहुव ।
एवमानस्य वाता तानवहितमानसो जानीयात् । यथास्य स्वेन लक्षणेन ॥ इति
हेमाद्रिटीकायामायुर्वेदरसायने द्वावशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ अथ दोषोपक्रमणीय

References.— See No 25

आयुर्वेदरसाधनाख्या
हेमाद्रिविरचिता
अष्टांगहृदयटीका

Ayurvedarasāyana
Hemādri's comm on
Aṣṭāṅgahr̥daya of Vāgbhata

No. 25

631.

1895-1902.

Size — 10 $\frac{3}{10}$ in by 5 $\frac{1}{8}$ in.

Extent — 64 leaves, 12 lines to a page, 43 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good; foll. 3-4 have three lines in red ink on each border, the remaining foll have single line in black ink on both the borders, the text is quoted within inverted commas, topic-headings and colophons are tinged with red pigment. Paper is very old, musty, worn out and worm-eaten, leaves are in a decaying state. It is a fragment of Hemādri's commentary Ayurvedarasāyana on Vāgbhata's Aṣṭāṅgahr̥daya. Foll 1, 48-49 and 67-70 are missing. Hence the actual number of foll 71-7=64. It has neither beginning nor end. The names of the author and the work are given in various colophons, one of which is given here fol 15^a— इति हेमाद्रिटीकापामायुर्वेदरसाधने । अध्याय आयुष्कामीय-सामस्येन निरूपित '। १ ॥

Age — Appears to be very old

Author — Hemādri

Begins.— fol 2^b

सबधी वेद । इति । सकरजमायुर्वेदलक्षणज्ञापनाय । आयुषां सबधी वेद इति । “ सबधश्च पाल्यपालनलक्षण । ” उक्तं हि संग्रहे । आयुषः पालन वेदसुषुपवेदमथर्वण इति । “ स प्रजापतिरग्निनावायुर्वेदमग्निग्रहत् तावन्विनो स ह्यज्ञाक्षमग्निग्रहता । स ह्यग्नोऽग्निपुत्रादिकान् सुमीनमिग्रहत् । etc.

Ends — fol. 71^b

किं तु दुष्काळरिति पठ ॥ अत्र दृष्टि ॥ स्वादुकरायं विसृजित्य.... (illegible) सराफजी करीर स्वादुकराय । वातवितहरा मही पर्वणी चर्च-पुष्पिका ॥ इति शाकवर्गः ॥ अथ.... (illegible) तत्र ब्राह्मणानाह । ब्राह्मणलोत्तमा दृष्ट्या चक्षुष्या दृष्टव्यमिति । स्वादुपाकरता स्निग्धा

References.—(1) Mss.—A-Auirccht's Catalogus Catalogorum :—
i, 36^a, ii, 7^b, iii, 9^a.

B-Descriptive Catalogues — Mitra's Catalogue of Bikaner
Mss., P. 631, No 1383 I O Catalogue No. 2656

Haraprasad Shastri's Notices of Sanskrit Mss., Second Series
2-266.

उत्तरमिहन्धसमग्र

Uttaramandhasaigraha

No 26

909
—
1884-87

Size.— 12 in by 5 in

Extent.— 91 leaves, 11 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with पुस्तमात्रास, hand-writing legible, thick red line encased in two black lines on each border, marks of punctuation and colophons are tinged with red pigment. The Ms is the work of Dallana as is evident from the following verse found on fol 946^a. मिहन्धसिलान् इष्टा वेद्यमीभरतांगम् । वृत्तविद्यास्पदं स्पष्ट चक्रे श्रीदल्लणः हृषी । Paper is very old and worn out, many of the folios have lost their numbers. It is a collection of 5 fragments which are —(1) क्षारीरस्वाम, foll 376-77. (2) शालाक्यतन्त्र has 40 foll, six of them have lost their numbers, the rest are foll 712-15, 717-40, 761, 763-66 and 781 (3) कुमारतन्त्र, 7 foll. One has lost its number, the rest are foll 783, 789-91, 797 and 799 (4) काव्यविक्रान्ता foll. 27. Six have lost their numbers, the rest are 820-21, 824-27, 829, 831-33, 844-48, 885-86, 888-89, 892 and 894 (5) वृत्तविद्या, रसवेद्यविकल्प and स्वस्थवृत्त, 15 foll. Six have lost their numbers, the rest are foll 945-47, 96-, 915, 915, 95-, 949 and 950.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Dallana.

Begins —fol. 376^a

1st line ..... पुरुषस्य शोढशयुषाः । एत एव कळा इत्युच्यन्ते । पुरुषशुभानभि-
चाय शेषात्सत्त्वादिपुरुषस्य म-

2nd line ... जाधिर्विज्ञानाह ॥ सात्विका आद्युहांस्यं संविभामकचिता तितिक्षा
सत्य धर्म आस्तिक्यं ज्ञान बुद्धिर्मेधा इति स्थितिरनभिचं-

3rd line द्युहांस्यं अक्षरकर्मकारित्वं । सविभामकचिता सविभाम्य भोक्तुम-
मिलाद्युक्ता । तितिक्षा क्षमा । सत्य वृत्तितं । तथ्य वाच्यो वा । etc

Ends, — a Side of the unnumbered fol. following fol. 950.

क्षतोद्भवां कविनिवारणेन जायइसानामद्युज्ज वागै ॥ कविनिवारणेन
क्षतोद्भवकमपनपनेना रसानां मासरसानां ॥ अतज इति ॥ एणादिशोणितस्ये-
त्यर्थ । क्षयजाया लुहायां चिकित्सितमाह । क्षयोत्पिस्ताक्षीरपूत निहम्पाद
मांसोदक वा मधुकोदकं का ॥ क्षीरपूत क्षीरघनोद्भूतं पूत क्षीर.

References — See No 119

उपचारसार

Upacārasāra

No. 27

86.
1907-15.

Size — 11½ in by 4 in

Extent — 42 + 2 leaves, 7 lines to a page, 37 letters to a line.

Description — Country paper, Devanagari characters, hand-writing good and bold, each important word is tinged with red pigment. The Ms has only the text. It has 42 foll.; apart from these there is an extra folio in the beginning which bears the legend अथ उपचारसारप्रारंभो विलसति in the centre of its a side and on the b side it has got a list of contents of the work, there is another extra folio at the end which is blank on a side and bears the legened इति उपचार-
सारस्य समाप्तिर्विराजतेऽनौ in the centre of its b side. Occasionally some notes in red ink are given in margin.

Age.— Śaka 1736

Author.— Mukunda Daivajña, son of Rāṅganātha.

Begu s — fol 1^a

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

त्रिलोकेषु त्रिकालेषु त्रितावत् पर ररि ।

etc. same as in No. 28

Ends.— fol 42^b

जातं श्रीरगनाथस्य ह्यकुदेनेति सल्लना । etc.

Same as in No 28

The date given is—शके १७३६ भावनामसप्तम्यसरे उदयपने माघे मासे शुक्लपक्षे दशम्यायां तिथौ शनिवासरे इयं पुस्तक समाप्त ॥ The name of the scribe is erased. Then follows स्वार्थे परार्थे च ॥ श्रीकृष्णो जयति ॥

References — See No 28

उपचारसार
विनकरकृत-
टीकासहित

Upacārasāra
with the comm.
of Dinakara

No. 28

587
1899-1915

Size.— 11½ in by 4½ in

Extent. — 121 leaves, 11 lines to a page, 42 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, but it is very good from fol 24^b to 73^b. There are several handwritings. Borders are decorated with three lines in red ink on both the sides upto fol. 24^a, the text is given in the centre of the page and the commentary above and below it. Topic headings and colophons are tinged with red pigment. Mistaken portions are disfigured with yellow pigment. The work is an admixture of medicines and charms. It has got 5 chapters named as follows (1) ब्रह्मज्ञाननिरूपण, (2) रोगव्यक्तनिरूपण, (3) कायादिनिर्णय, (4) प्रकीर्णनिरूपण and (5) रसायनउपचारनिरूपण. The commentator

दिनकरज्योतिष composed his commentary गृह्यप्रकाशिका in Śaka 1740 He was a resident of Golappa Paper is very old, musty and worm-eaten

Age — Appears to be old

Author —(Text) Mukunda Daivajna, son of Ranganātha

, (Comm) Dinakara Jyotisa

Begins —(text)

अलोकेश शिकालेश शितायन पर रवि ॥

मुकुदो बलि नक्षोपचारसार निषद्भुदे ॥ १ ॥

यत्क कपिसिन्धवे सक्तज्ञानोपचारयुद्ध ॥

नानामेद् च तद्दीध्यात्पौषधाल्प्रयोगिक ॥ २ ॥ etc

, —(com) fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वादौ गणनायक रङ्गपति सूर्य तथा क्षर क्षर्वाणीधुपचारसार-
कठिणाशायान्वयो मता ॥

ज्योतिर्वित्तनय छसाय विदुषा शाहित्यगोत्रोन्नयो गोल्लप्पा-
उदरे वसन् दिनकरटीका करोमि स्फुटा ॥ १ ॥

तथैव पितरौ वदे गमान्तौ छशोभनौ ।

तत्प्रसादाद्बह्वर्षिणी टीका गृह्यप्रकाशिका ॥ २ ॥

ग्रथकर्ता शिष्टाचारप्राप्त विघ्नविघातद्वारा ग्रथसमाप्तेर्मैगल्लमाचरति ॥

etc.

Ends —(text) fol 120^b

जात श्रीरमनायस्य मुकुदेनति खलना ।

रसादीना कृतप्रापचारसारनिरूपण ॥ ३१ ॥

वात्स्यायनान्वयभवो भुवि नवभूव श्रीरमनायगणको द्विजद्वय ॥

तस्यात्मजोऽखिलकलाकुशलो मुकुदो

धीमानितीममकरोधुपचारसार ॥ ३२ ॥

इति श्रीरमनाथात्मजमुकुदवैवशविरचिते उपचारसारे रसाधुपचारनिर-
ूपण नाम पञ्चमाधिकार ॥

Ends.— (com.) fol. 121^a

ससमुद्राश्वत्थाके बहुधाग्यास्यवन्तरे ।

कार्तिके पूर्वपक्षे च चतुर्थ्यामिदुवासरे ॥ १ ॥

दिनचरोऽष्टिकां नाम्ना गृहप्रकाशिकां ॥

पुण्यग्रामे यथामत्या स्वीकुर्वेत्तु भिषग्बरा ॥ २ ॥

इति ज्योतिषोपनामदिनकरेण कृतायां टीकायां गृहप्रकाशिकाग्रानामायां
रसापुपचारनिरूपणं पंचमाधिकारं समाप्तः ॥ In the centre of 121^b—

इति उपचारसारस्य गृहप्रकाशिकाख्यटीकायां समाप्तिर्विलसति

Reference.— (1) Mss— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
Aufrecht does not mention it
B—Descriptive Catalogues — B B R A.S Catalogue, No 167

औषधिकल्प

Angadlukalpa

No. 29

452.
— 1895—98

Size.— 8 $\frac{1}{2}$ in by 6 $\frac{1}{16}$ in.

Extent.— 25 leaves, 9 lines to a page, 24–26 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, paper old and musty, 1st folio worn out, it is in book-form, some of the folios are joined, contains
कल्पs of 26 medicines, which begin as follows fol 1^a (1)
माहाकाल तैल, 1^b (2) वच्चाकल्प, 1^b (3) तुसलीकल्प, 3^b (4) तुसली-
कल्प, 5^a (5) श्वेतपलाशकल्प, 5^b (6) गुडूचीकल्प, 6^a (7) शिकला-
कल्प, 7^a (8) त्रिकुट्टाकल्प, 8^b (9) मधुकल्प, 9^a (10) पद्मा-
रिमहाकल्प, 10^b. (11) पलासकल्प, 11^b. (12) शास्मलीकल्प, 13^a.
(13) तुलसीकल्प, 13^b (14) चित्रककल्प, 15^a (15) ज्योतिष्मती-
तैल, 15^b. (16) रक्तस्तुडीकल्प, 16^a (17) बृहतिकल्प, 17^a (18)
रिगणीकल्प, 17^a. (19) स्वेतगुजाकल्प, 17^b. (20) निर्गुडीकल्प, 18^a
(21) तुडीकल्प, 19^a (22) कदतिकल्प, 20^a. (23) नरकसाकल्प,
21^a. (24) स्वैतार्ककल्प, 23^a. (25) दुर्नर्वा or वर्षाभूकल्प, 25^a.
(26) तुसलीकल्प.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol 1^a

भीमजोहाय मम ॥ अथ उद्दीप्त सासत्र की घोषीतु लीपी
अथातः संप्रवक्ष्यामि ऊचधीनां विधिर्बेरा ।
येन विज्ञानमात्रेण सर्वसिद्धिर्भवतिष्ये ॥ १ ॥
महाकाल विजानीयात् प्रथमेकं समाहरेत् ।
धात्रिरसेन देवेश सतरात्राणि माधयेत् ॥ २ ॥

Ends.— fol 25^b

रमातोयेन पीतज्य चार्धशीर्षहरं वरं ।
कृतकस्य रस पीत वमिद्विज्ञानिधारण ॥ ४९ ॥
तत्रज गविनाज्येन शर्करामिसहित पिबेत् ।
बलशुष्टिकरं चैव पुन नागार्जुनोदितं ॥ ५० ॥
इति हस्तलीकल्प ॥ सर्वकल्पसुवर्ण ॥ इति ॥

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum .—
i, 77^a, ii, 15^a, iii, 17^b (our Ms)

B-Descriptive Catalogues — See Bikaner Mss Catalogue
by Mitra, p. 630, No 1380

औषधिकल्प

Ausadhikālpa

No 30

929

1887-91.

Size — 9½ in by 4½ in

Extent.— 10 leaves, 10 lines to a page, 40 letters to a line

Description. Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, a fragment of औषधिकल्प which forms a part of कृत्रयामल, it begins with fol 27 ending with folio 37 and has the following contents.

fol.	27 ^a —29 ^b	विजयाकल्प
	29 ^b —30 ^b	सचडाकल्प
	30 ^b —31 ^b	नागधमनीकल्प (ईन्द्रीकल्प)

	31 ^b —32 ^a	वज्रवह्निफल्य
Fol.	32 ^a —32 ^a	वज्रवह्नीफल्य
	32 ^a —33 ^a	अरिषकणीफल्य
	33 ^a —34 ^a	नीलीफल्य
	34 ^a —37 ^a	शैलोद्कादिविधि (फल्य)

colophon at the end of शैलोद्ककल्य is—इति श्रीकृष्णामले औषधी-
कल्य. समाप्तः ॥ रामाय नमः ॥ Then, after श्रीहार्ददादाशिवायनमः ,
follow सकोह, द्रावण, केशरंजन, चातुमारण and अस्मसुतक, fol
37^b has only 3 lines.

Age.— Appears to old

Author — Anonymous

Begins — fol 27^a

दे सदानदे पदद्वय ॥

नमः स्वामि नमः स्वामि योगमार्गमर्शनी ॥ १ ॥

त्रैलोक्यविजया देवी समाधिगुणरूपिणी ॥

भुंगी भुगी महाभुगी आनन्दोदयवर्द्धनी ॥ २ ॥

सिद्धचर्ली महादेवी हीनदुःखप्रशोद्धनी ॥

बीजमन्त्र प्रवक्ष्येह साधनां सिद्धिदायिनी ॥ ३ ॥ etc

Ends.— fol 37^b

आसामुपरि दद्याच्च पानीयस्य विचक्षण ॥

एव यामद्वयं कुर्यात्तत्स्वांशा न दापयेत् ॥ ३ ॥

बलिं स्वरतरं कुर्याद्याममेकं निरतर ॥

गधोपरि रसस्तत्र द्रव्यते एकदिकप्रथः ॥ ४ ॥

अस्मसुतक एव स्थानतः कार्येषु योजयेत् ॥

इति अस्मसुतक ॥ रामाय नमः ॥

Reference.— See No. 29

औषधिकल्प

Ausadhikālpa

No. 31

1040.
1886-92.Size.—8⁷/₈ in. by 6 m.

Extent.—20 leaves, 18 lines to a page, 17-18 letters to a line

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, in book form, except folio 15^a, others have two double rows of red lines on borders, contains 304 verses, following is the list of contents

fol 1 ^a —2 ^b	ब्रह्मबीजे तैलरसायनं I	इति ह्युनकशास्त्रलीकल्पं on
2 ^b —2 ^b	किङ्कततैलरसायनं II	fol. 11 ^a XV
2 ^b —3 ^a	ब्रह्मदक्षपल्लवरसायनं III	11 ^a —11 ^b आमलककल्प. XVI
3 ^a —3 ^b	ब्रह्मदक्षपुष्परसायन IV	11 ^b —12 ^a त्रिफलारसायन XVII
3 ^b —4 ^a	ब्रह्मदक्षबीजरसायनं V	12 ^a —13 ^a छंदिरसायन XVIII
4 ^b —5 ^a	श्वेतपलाशकल्प VI	13 ^a —13 ^b पिप्पलीकल्प XIX (by
5 ^a —5 ^b	कुडीरसायन VII	mistake इति कुडीरसायनं
5 ^b —7 ^a	देवदालीरसायन VIII	समाप्त on fol. 13 ^b)
7 ^a —7 ^a	श्वेताकंकल्प IX	13 ^b —14 ^a चित्रकल्प XX
7 ^a —7 ^b	इक्षितकर्णकल्प X	14 ^a —14 ^b मल्लिककल्प XXI
7 ^b —8 ^a	कदलीकल्प XI	14 ^b —15 ^a शुकद्वंद्वकल्प XXII
8 ^a —9 ^a	निर्गुडिकल्प XII	15 ^a —16 ^a लृगंराजकल्प XXIII
9 ^a —9 ^b	सिद्धवारकल्प XIII	16 ^a —17 ^a कुमारीकल्प XXIV
9 ^b —10 ^a	ह्युनकशास्त्रलीकल्प XIV	17 ^a —17 ^a कुशलीकल्प XXV
10 ^a —11 ^a	पथ्यारसायन (by mis-	17 ^a —18 ^a इक्ष्वलीकल्प. XXVI
	take it is written as	18 ^a —20 ^b ज्योतिष्मतीकल्प XXVII

It has only 5 lines on fol 20^b.

Age.—Appears to be modern.

Author — Anonymous

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ ब्रह्मबीजतैलरसायने ॥ देव्युवाच ॥

मलटमायाविहीनेश जराजन्मगदापह ॥

त्वग्रसादेन विदितं रसादीनां रसायनं ॥ १ ॥

इदानीमोषधीनां मे रसायनमनुत्तमं ॥

इति मे वचनाब्देव यद्यस्ति मयि ते वचा ॥ २ ॥

ईश्वर उवाच ॥

शृणु पार्थिव इति यत्नात्स्वमोषधीनां रसायनं ॥

इदानीं ते वचक्ष्यामि न कस्यापि प्रकाशितं ॥ ३ ॥ etc

Ends.— fol. 20^b

यत्र ज्योतिष्मती बह्वी सा इमि पुष्पहृमिका ॥

तत्रैव सर्वतीर्थानि सिद्धयो विविधा अपि ॥ ३०४ ॥

ज्योतिष्मतीफलप्रथं सेव्यं दिव्य रसायन ॥

इति ज्योतिष्मतीकल्पं समाप्तम् ॥

References.— See No. 29.

औषधिकोश
(महाराष्ट्री पर्यायसहित)

Asādhikośa
(with Marāṭhi synonyms)

No. 32

923
1891-95

Size.— 8 in. by 6 in.

Extent.— 13 leaves, 25 lines to a page, 10-15 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing fair and legible, the Ms contains an alphabetical list of medicines along with their Marāṭhi equivalents, upto folio 9 there are two columns, but there are three columns in the rest of the pages, it is in book form and not in *Poṭhi* form, folios 10 and 13 are missing, hence the actual number of folios is $15-2 = 13$. there is a single line border around the page in black ink; marks of punctuation in red ink

Age.— Appears to be old.

Authors.— Anonymous

Begins.— fol. 1^b

1st col.
॥ अकारादिः ॥ श्रावः ॥
अक्षतबन्दी ॥ छळबेल.
अक्षता ॥ छळबे.
अक्षतसंभवा ॥ छळबे.
अक्षतसिन्धी ॥ गुळ
अक्षतलता ॥ गुळ

2nd col.
अतिशारङ्ग ॥ वितपायदा
अंशु ॥ बाळा
आश्वाम ॥ बाळा
अक्षतफळ ॥ कडुपदमळ
अंगारबहिः ॥ आरंगछळ
अचटा ॥ पाहाडछळ
etc.

Ends.— fol. 15^b

1st col.
छहा ॥ केळदुर्वा
छवुक ॥ एरंड ॥ श्वेत
रेतिपत्रिका ॥ छगसबेल

2nd col.
छडु ॥ छास
छलितक ॥ गंधक
छलना ॥ राळ

3rd col.
वरचर्मिनि ॥ इळद्
वर्जविलासि ॥ इळद्
वर्क ॥ खोरा

(औषधि) नामावली

(Aushadhi) Nāmāvalī

No. 33

1048.
1886-92.

Size — 11 $\frac{1}{10}$ in. by 5 $\frac{3}{10}$ in.

Extent — 102 leaves, 10 lines to a page; 32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing good, paper is not very old, but thick and in good condition. Right hand and left hand borders have double rows of three and two lines in red ink. On top there are double lines and one line in red ink between the side borders. In bottom there are two lines in red ink. Each page is divided into 4 columns. It seems to be a copy or our Ms. वैद्यनाममाला, No. 272 in arrangement and subject matter. The beginning of वैद्यनाममाला very much agrees with our Ms. on fol. 3^b. For details, see No. 272 Fol. 50 is repeated,

Age.— Appears to be modern.

Author — Anonymous.

Begins.-- fol. 1^a

अ	अ	अ	अ
२ अर्क अर्कपणे स्कटिके रचो तात्रे विषस्कतो ३ अशिका आशिला प्र. ३ अम्लिका अचां- मेर्या च ३ अल्लुक अल्लु भा गोडे ३ अ... .. ४ अ. .. (erased with whitish powder) विषमहकी छुता छुतो	५ अश्मगधक तिनिशे ६ अङ्गुशिराषिका टिटोणि भा टिटोणि भा बा- रौलि गौडभाषा ४ अरिष्टकः अरीष्टा भा ३ आरुह । ३ अल्लुकं अल्लु भा ४ अशोडक । अशोड भा. ४ अश्मतक । अल्ल- लोहिका कोषि- वारयो ६ असनपुष्पक । पतच मेदने	३ अम्लिका आशिला ३ अशोका कपुरोहि ण्या अशोको बजुले मत ३ अशोकं पारदे ३ अतिका शातलायां ४ अषट्की पाठायां माशिकायां च ४ अरुह अरु भा ४ आचर्तकी आठलि भा ४ आमलकी प्र ४ अकोलक अकोले	४ अम्लानकः पीत- साबरे ४ अम्लशाक तिति- डीके ४ अरणि । अग्नि- मथो ४ आडकी । फटिकी- मेदे ६ अङ्गुशिराषिका शिराषिकायां ३ आरक पितले ३ आडकी । प्र ४ अल्लुक । प्र ४ आन्नातक । अबाडा भाषा । आमड गौड भा ४ अगारक । कडंडके भगे च

etc.

Ends.-- fol 10^b

हांता

ब।द।व।म।	प।क।र।ब।	श।स।	स।इ।
३ बीजाह । बीजपुरे ३ बीजाहो । सुजे ३ वषिष्ठ । मीबासे ८ पातालगरुडाहय छिळहरे ३ दलाह । पत्रे ३ बीसाह्यालायां ३ मनोह । मन - शिलाया ४ मयूराह । मयूर- शिला भा ३ मदाह । बालके ।	५ पुष्कराहय । पुष्करयले ४ घुण्णहपोळे ३ पौण्ड्राह । पुडरीके ५ काचनाहय । पञ्च- केदारे ३ पञ्चाक्षय । पञ्चबीजे ३ राजाह । राजावने ५ रोगाहय । कुष्ठे ३ रज्याक्षय तात्रे ३ बाचाह । पुष्कर- यले ४ कामाह राजात्रे	३ शिलाह । शिला- अतुनि ३ शाताह । शात- पुष्पाया ३ छुकाह । नलि- कायां ३ छुकाह । पारिवेले ४ शबराहया । शमी- मेदे ३ शकाह । इंद्रपुरे ३ सप्ताह । सप्तपर्णे ३ छराह । देवदाकणि ३ सुगंधाक्षय लौच- यले	४ स्कटिकाक्षया । फीटकडी ३ सुपर्णाक्षय । सुर्प- मणो ४ हेमाहय । नाम- केसरे ४ हयाहय । अश्व- गंधाया इति मामावली

References.—(1) Mss —A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —Aufrecht mentions one औषधिनाममाला 'names of medicinal Plants, in alphabetical order, by Rādhākṛishna. Radh 31" on 1, 76" There is no other entry.

औषधिनाममाला

Atmadhūnāmāmalā

(लघुनिघण्टु)

(Laghunighantu)

No. 34

1041
1886-92.

Size — 9½ in by 4½ in.

Extent.— 9 leaves, 14-20 lines to a page, 27-39 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, bold at the beginning but letters grow smaller and lines more in number towards the end. Benedictory phrase, first topic-heading, double borders of two lines and one line are in red ink, the remaining topic headings and the colophon at the end are tinged with red pigment. It seems to be a portion named लघुनिघण्टु of some bigger work named औषधिनाममाला. It contains 239 verses. First Gujarāṭi names are given and then their synonyms with qualities follow in Sanskrit verses.

Age.— Appears to be modern.

Author — Keśavarāma

Begins — folio 1^a

श्रीमणेशाय नम ॥ अथ लघुनिघण्टु लिख्यते ॥

सरस्वतिं गुरुं लंबोदरं चन्द्रतरिं हरिं ।

नत्वा भक्त्या विलेख्येह सारं वैद्योपयोगिकं ॥ १ ॥

मलोनाम शुक्लप्यामश्रुता शिक्षा श्रीश्यामज्वरनाशन ।

द्विस्त्रोत्रबाह्वतलता धारावत्सावनि स्मृता ॥ २ ॥

कुङ्कुमी कुङ्कुमी द्यावा विश्वया नामकन्यका ।

कन्यकिलोत्पत्ती च वनेतदायेव निर्दिष्टा ॥ ३ ॥

Ends--- fol 9^b

शालवणीनामः

कादम्प्यो सर्वतोमह केन्दुरि कृष्णवर्तिका ।

श्रीपर्णी मधुपर्णी च गभीरा च विदारिका ॥ ३८ ॥

शुभाः

श्रीपर्णी मातुल्येष्मशोकमेहक्रमीय जयेत् ॥ ३९ ॥

इति धन्वंतरिर्शीघ्र व्यासकेडावरामरचिता औषधिनाममालायां
लघुमिषंदत्तमातिर्यवति ॥

References.—(1) Mss— A—Aufrecht's Catalogns Catalogorum —
Aufrecht mentions only our Ms on 11, 15^a.
B—Descriptive Catalogues — B. B. R. A S. Catalogue,
No. 168.

औषधिसंग्रह (१)

Ausadhisangraha (1)

No. 35

1083 (v)
1886-92.

Size.—9 $\frac{3}{4}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.—7 leaves, 12 lines to a page, 28 letters to a line

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible It begins with fol 54^a of the Ms described under No 222 and ends with fol 60^a. It is written in Hindi and is a collection of prescriptions on various diseases culled from books or known after the name of some physician. For example, the first prescription is ascribed to some Saiyyad, second to Motirāma Gujarāti, etc As it had no name, I have given it one as described above.

Age.—Appears to be old.

Author.—Anonyms.

Begins.—fol. 54^b

श्री दया लाल की सुखरत्न सर्वपद बाणी

। आषप ककसी सोरा २५ छहोरी कुछ छोड़े के कडके मे सोरा डाढे

उपरि कबज डाले बीच हड्डा करिके २१ बेलाये दो दो दूक करके अग्नि
उपरि कबजा रवे जब गरम होय तब मिलावे का दूक थिमड़े छंतली सेती
रगड़े तब तेक छुटे इसी तरा एक दो रगड़े पीछे सोरा पिचले पीछे एक एक
बुकड़ा मिलावे का मेरवा जाय तब एकम एक होय तब उतारले सकत होय
आपवा छुरी सेती उतारे १ मासा पानमे देया बीच बहुत पाया दंभा अनेक
बर्षका झई जाय ॥ etc

Ends.— fol. 60^a

श्री प्रमेह की औ०

आब की अंतरछाल सेर २ छूट अर्क काहना बीच १ मासा चूना डाल
सीस पावण गजा दूर की सीचडी चढावया लामते प्रमेह जाय

श्री औ चातुष्ट

बेतसड बड के पात जपया वाणी मे पीस छाणना जीरा मासा २ पीस
डालना चीनी पाड १ तोला डाल पीवणा गजा दूही बात श्री

औषधिसंग्रह (२)

Ausadhisaṅgraha (2)

No 36

1083 (VIII).
1886-92.

Size — 9 $\frac{3}{8}$ in by 5 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 2 leaves, 12 lines to a page, 28 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible. It begins with fol. 4^a of the Ms. described under No 222 and ends with fol 5^b. It contains several medicines in Hindi and is of the same character as औषधिसंग्रह (१). As it had no name, I have given it one as described above.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 4^a

श्रीराम । श्री औषध मङ्गलम् ।

छरदासिंह तोला ५५वा तोला ५५वा ५वी हलकी नीला चोखा आमर

तोला समनरसहत पाच तोला कषा कुपेद् आषा तोला अण्णाल पाच तोला
छपारी आषा तोला कपूर तोला १ सिंहरेक पाच तोला रसकपूर मासा एक
मेघ आषा तोला नासपाल आषा तोला नीबके पत्र आषा तोला रात तोला १
रस घाबकाही तोल १ सर्व की बराबर मोम सर्व सो दूणा बीच प्रथम बीच
बद्धाये केर मोम डाले केर कापूर डाले केर सर्व औषध डाले श्री ॥ etc.

Ends.— fol. 5^b

श्री ॥ तेलवेस कुचले टांक ५ काले धतूरे के बीज टांक ५ मिष्टा अहरे
टांक १० श्वेतकनेर टांक ५ श्वेत घुघची टांक ५ डिग्न टांक २ हुसानी
टांक २ रकरकरा टांक २ गंडा नरगस का टांक २ जोक टांक २ गोरोचन
टांक २ जीस्त कमी टांक १० मालकगणी टांक १५ लेरकी खरबी टांक ५
खर की खरबी टांक ५ मिलावा २॥ भर सर्व औषध कूट कपडछाण करे
करके पोस्त के बाजी माह भिगो रहे नरगस के गठे बिदा १ दीन केर काठ
लेप केर काठ के छकाये केर नगरस का गठा पीले सर्व औषध कपुडे तेलमे
भिगोवे दीन ७ रहे केर आतसीसी ये घाले घालक तेल काटे केर बराबर का
सहत मिलावे ।

औषधिसंग्रह (३)

Ausadhvasaigraha (3)

No. 37

1083 (IX)
1886-92

Size.— 9 $\frac{3}{8}$ in by 5 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 1 leaf, 12 lines to a page, 28 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible. It begins in the middle of fol. 7^a of the Ms. described under No. 222 and ends in the middle of fol. 7^b. The language is Hindi and it is of the same character as औषधिसंग्रह (१) As it had no name, I have given it one as described above.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

श्री ॥ औषध ग्हात की रामबाण चंद्रसेठ की कुसानी ॥

सह दुराणा वर्ष ४ तथा ० का राह दोनो समबाव लेज्ज कूट कर मोली
बडा रीठा प्रमाणि कर मोली १ दुर्ब की सन्धुल डाले मोली १ आप सावे
रविबारे ग्हात जाय etc.

Ends — fol. 7^b

श्री औ० अतिसार की ॥

१ तोला इसबमोल १ तोला आबले १ तोला पसपत का डोडा दोना
कपडछाण करना पीक इसबमोल मिलाया पीसना नही तीनो की १ दुही
करणा जलसेती देना बात मय्याज्ज सायकाल बंद होय ॥ श्री

कल्पचिन्तामणि

Kalpacintāmani

No 38

387.

1884-86

Size.— 7½ in. by 4½ in

Extent — 40 leaves, 9 lines to a page, 15 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, two lines in red ink on each border; paper old and musty, fol. 2 torn. The work is a strange mixture of medicine and sorcery, in Sanskrit and Hindi. Following is the list of contents — fol. 1^b तत्रादौ कालनिर्णय, fol. 3^a पलाशकल्प, fol. 5^b बिल्वकल्प, fol. 6^a शाल्मलिकल्प fol. 9^a. शंखानां गर्भधारण, fol. 13^a जलग्रह उपाय (Hindi), सुखदुर्गंधिकरणं fol. 13^b. निधिसाधनप्रयोग, fol. 18^a अजनानि, fol. 22^b. श्वेतार्क-कल्प, fol. 23^b. श्रंघांतरे श्वेतार्ककल्प, fol. 25^b. मानसंज्ञा; fol. 27^b. श्रंघांतरे बिल्वकल्प, fol. 28^b. देववालीकल्प, देहछादिकरणं, fol. 30^b ज्योतिष्मतीकल्प, fol. 35^a पुन. श्वेतार्कप्रयोग, fol. 35^b पुनर्नवाकल्प; fol. 36^a रजितकरण, बशीकरणप्रयोग, fol. 38^b. क्षुतिचरप्रयोग, fol. 39^a मोहादिकरण, रसायनक्रिया, fol. 39^b. मृगराजकल्प; fol. 40^a. अह्वयाननव. On the left-hand top-margin of each page and in the following colophon on fol. 3^a, the work is called कल्पसागर—अथ वैद्यकशास्त्रे कल्पसागरे श्रंघांतरे नामा कल्प । In the beginning and in the last colophon it is named as कल्प-चिन्तामणि.

Age.— Seems to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणपतये नमः । अथ कल्पखितामणिप्रारम्भः । जघौषचविधिमंत्र ।
 विधिमंत्रसमायुक्तमौषधं सफलं भवेत् ।
 विधिमंत्रविहीनं तु कार्यकृद्भेषज न हि ॥ १ ॥
 तत्रादौ कालनिर्णयः ।
 सूर्येदुग्रहणे प्राप्ते दीपोत्सवदिनत्रये ।
 दुष्पाशुलार्कचारे वा मङ्गलवसिवासरे ॥ २ ॥
 युगादौ वा मन्वाद्यौ वा प्रोक्षरेतां महीचर्षी ।
 स्वादिरेण तु कीलेन द्वादशांगुलमानतः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol 40^a

कपिलाजातूतेनैव कज्जल कारयेदुध ।
 तेन नेत्रांजने क्षिप्रमदृश्यो जायते नर ।
 इति महत्प्रयाजम् ।
 इति कल्पखितामणिसंपूर्णमस्तु ।
 श्रीशिवाय नमः ॥

कल्पद्रुमसारसंग्रह

Kalpadrūmasārasaṅgraha

No. 39

910

1884-87.

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 14 leaves, 12 lines to a page; 40 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double lines ruled in black ink on borders, topic-headings and colophons tinged with red pigment. It is a fragment, the first 26 folios of which are missing. The text is an admixture of Sanskrit and Hindi. The last 7 lines on fol 40^a are added by some one afterwards in a different hand; the subject matter is a prescription of quick-silver pills.

Age.— Sam. 1746.

Author.— Jairāmagiri, disciple of Caitanyagiri.

Begins. fol. 27^a

कुंजामात्रं ततो कुंका प्रभाते उदिते रवौ ।
मध्याह्ने भोजयेदन्न खण्डं च वृषादिभिः ।
लघ्वं वर्जयेद्यत्ना निर्वात निवसेत्सदा ।
कुट्टमष्टादश हन्यात्साध्यसाध्य न सहाय ॥
इति कुट्टहरो रसः ।

अथ तालकविधिः

तालकं पैसा ४ रस पैसा १ अर्कदुग्धं कुमार्या रसेन क्षरल घट्ट ४ etc.

Ends.— fol. 40^a

अक्षरं द्विगुणं (fol 40^b) कृत्वा मात्रां चैव चतुर्गुणं ।
शिबनेत्रहरेज्जागं दोषां कलमाविशेत् ।
द्विभाते क्षिप्रमण्यक्यके उरुचस्य तु । इति वृक्षा । यस्मिन्नुले ज्येष्ठपूर्णे
तदा नरजन्मर्षमण्यपीयात् ॥ अथ कले ॥
शृंगवृक्षे रुजामगं नवशृंगं मंगकारिका ।
कोणाष्टकं ज्योत्स्नाय अन्यत्र कुसदा स्मृता ।
चेतन्यमिरिशिष्येन जैरामगिरिः कृत कल्पद्रुमसारसंग्रहं सर्वलोको-
पकारार्थं सिद्धिरस्तु ॥ इति श्रीकल्पद्रुमे सारसंग्रहं जैरामगिरि विरचितं सप्तमं
सङ्ग्रहः ॥ सप्त १७४६ वर्षे माघवदि १ रविवासरे ॥ छत्र मयतु ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum.—
ii, 16^a. This is the only entry by Aufrecht.

कल्पसंग्रहः
(अश्वगंधामुसली-
विजयाकल्प)

A collection of Kalpas
(of Asvagandhā, Musali
and Vijayā)

No. 40

451.
1895-98.

Size.— 7 $\frac{1}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 11 leaves, 16 lines to a page, 117-12 letters to a line, ;

7 [Vaidyaka]

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, the name कल्पसंग्रह given by me; from the colophon at the end it seems that these *kalpas* are taken from कल्पामल, book-form with two rows of double lines in black ink on the borders; contents as follow.—

१. अष्टावक्राकल्प	folio १—२ ^a
२. हस्तलीकल्प	२ ^b —५ ^a
३. विजयाकल्प	५ ^a —११ ^b

Age.— Appears to be old

Author — Anonymous.

Begins.—fol. १^a

अविजयतये नम ॥ अष्टावक्राकल्प व्याख्यास्याम ॥
 त्रैलोक्ये एकमेकं तु जन्ममंदां च ज्ञयेत् ॥
 नाशमक्षययेद्येव सर्वकुलाणि इति वै ॥
 मेधाविद्वत्सिमाज्जेव किञ्चरे सह गीयते ॥
 समावक्रजी क्षेपः सर्वसिद्धिकरी सदा ॥ etc

Ends.— fol. ११^b

विजयाष्टावक्रस्य येचरी तिद्धि जायते ॥
 स्वाङ्गना विजयवक्राह वक्रदेवी वक्रदेव्यं ॥
 रजोवीजसमाङ्गना जगुना स्वाङ्गना विवेत् ॥
 अजराव्रतां जातो सर्वे ह्यवक्राभिर्नर ॥

इति श्री आत्मवक्राक्षे कल्पामले समाधिदेव्यरत्नवादे विजयाकल्प. संपूर्ण

References.— (१) Mss —A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
 iii, 8^b (our Ms. mentioned as अष्टावक्राकल्प)

कंकालीग्रन्थ

Kaṅkalīgrantha

No. 41

1065
 1886-92

Size.— 8 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{4}{10}$ in.

Extent.— 40 leaves; 11 lines to a page; 27 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanagari characters ; hand-writing legible ; four lines in black ink on each border till fol. 4, after which there is single line ; benedictory phrase, verse numbers, topic-headings and colophons are tinged with red pigment, paper is very old, musty and worn out. This Ms. seems to be a complete copy of the work. See also another Ms. of this work, No. 42. Fol. 1^a has got a prescription for blisters on hands and feet.

Age.—Appears to be old.

Author.—Nāsira Shah ?

Begins.—fol. 1^b

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ।

नमो श्रीवैद्य देवे भुतापीडायाय सदा ।

विद्वान्नामै शान्तये देवी श्रीवर्णा श्रीविद्याय नमः ॥

गुणवत्तस्य सत्कारा शोका वाहरता ननु ।

एकास्य शिरसारं कुर्वाण्यष्टौ चूर्णतः ।

श्रीकृष्णे नमः ॥ उस्ताद की बंधी करी कराही । सारे कर्णको सत्र लेई कराही । etc. same as in No. 42

Ends.—fol. 40^b

अंगाल टं २१ लोह चूरन टं ६ नक्साद टं ६ बंधुं बांधु काहीने । मोर-
खो बी टकणवार ए तीन्वी वालीने पछे वालीए । पछे बांधुं तोला १ मासा
६ छे(व)असद वा २ ऊकालीए जोडो बाई ॥ इति श्रीरसप्रचःसमाप्तः ।

After this a recipe for an ointment is given in a different hand

कांकाळीग्रंथ

Kaikaligrantha

No. 42

533.

1892-95.

Size.— $9\frac{1}{2}$ in. by 4 in

Extent.—36 leaves ; 8-9 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper is very modern , colophons, verse numbers and the benedictory phrase tinged with red pigment. The Ms. is an odd mixture of Sanskrit and Hindi. First four verses are in Sanskrit , then follow the 18 purifications of quick-silver and other minerals in Hindi till folio 26. From fol. 27 till 32 there is रसविधान in Sanskrit. From fol. 33^a starts in Hindi अन्यरससिद्धिरधातगातवेधी विधि . From fol 35^a starts in Sanskrit अथ चात्वादिमारणोपयुक्तान्मन्त्रकारानाह and the work is broken in the middle. It is a fragment. Amongst the authors and works quoted are नासिर, रसप्रदीप and भावप्रकाश. The work seems to have been written by some courtier at the court of Nasir Shah Khajji of Malwa , his date has been fixed by Mr. P. K Gode in his Note II *Date of "Kankali Grantha" attributed to "Nasirshah" A. D. 1500 to 1510* Annals of the Bhandarkar Research Institute, Vol XII pp. 289-91.

Age.—Appears to be modern.

Author.—Nāsira Shah ?

Begins.—fol 1°

श्रीगणेशाय नम ॥ अथ ककालीग्रंथे नासीरस्याही लिख्यते ॥

नत्वा श्रीभैरवं देवसुधाभिष्टायकं सदा ।

विज्ञानां शांतये देवि बाजीश्रीविनायक ॥ १ ॥

छन्दसुतस्य संस्कारा श्रोक्ता बाह्यरसा महत् ।

एकस्यापि रसारमो कुर्यान्मासैकपूर्वक ॥ २ ॥

ब्रह्मचर्यं भुविस्वाप इविष्यान्न च भोजनं ।

रसो पृष्ठे प्रकुर्वति तपो नष्टि कल नहि ॥ ३ ॥

तपो निष्ठो न सिध्यति तपस्याध्या रसाद्य ।

दोषा सर्वोपरि त्यक्ता सिद्धिर्भवति नाम्बद्धा ॥ ४ ॥

उस्ताद् की बद्गी करी कराई सारे साजि के ई कराई श्रीककाली ज्यौ
नाम देसे योगीश्वर रसायन काकं सेव करताहे यह शास्त्र अष्टमवसिष्ठ हे
यह शास्त्र बड़े बड़े पातिसाहं लायक हैं बलबची वंश उद्योतकार के पाति-
साहसिरोमणि सुलतान श्रीनारसिंहसाह जाप अष्टमवकरण के ताई और

रसरोज दुह करके के ताई पत्ता के अठारह सत्कान छुवे छुवे करके की
सुनति छुवलाई है । etc

Ends —fol. 36^b

विषाधरामिचं यत्रमेतत्तत्रैकवाहुत ॥

विषाधरचंद्रं बाहुकाहु समस्तानं मेते अथारसाम्बितादीशोपले संदु-
पाद् यत्र अथरनामकं अथरचंद्रं यत्रं हमारसहं स्वात्तत्वात्थोर्द्धशिते हले
हमार यत्र

कादम्बककल्प

Kādambakalpa

No 43

453.
1895-96.

Size.— 10½ in by 4½ in.

Extent — 3 leaves, 15 lines to page, 33-35 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters with ^{दुहमात्र}hand-writing bad but legible, a small work on Alchemy, it praises a certain *kādamba* Hill on the Śatruñjaya mountains in Sausāstra (Gujarat); soil and stones taken from this Hill when subjected to different chemical processes produce gold, there is a rectangular space left blank in the centre of each page for tying up the Ms with a thread passing through its centre.

Age — Appears to be fairly old.

Author.— *Īvara*.

Begins.—fol. 1^a

अथ कादम्बककल्पं लिखते यथा ।

अस्ति सौराष्ट्रदेशे बीरभुंजयसिधरामकं कादम्बकनामा गिरि । यंचयोजन
मध्ये क्षेत्रं विषराणि संति लोकानां हितकाम्यया हरे वृद्धति धार्म्यती । तत्र किं
निर्वर्णे लोको यत्र कादम्बको गिरि । पदे २ निष्पन्नानि धोमने ९ एत ५ १.५

कामरत्नं तुल्यं लघुलिख्यं विद्यते । अस्मिन् लघुलिख्ये, महाबुद्धरत्न
हस्तिका प्राप्ता । नोमपंचमणेन भाषिता श्रीमत्तन्त्रिका कलिहं हंतं प्राहपद
देन एतेन तां कोटिविधं हेमं वयति ॥ २ ॥

Ends.—fol. 3^b

अथ लघुलिख्यं कथं प्राहोत्तमि हेमं तुल्यं । लघुलिख्ये भाषिकेरात्तयः
कथान्तः इत्यनेन कथयामास तां हेमं वयति ॥ ५९ ॥ इति कामरत्नकल्प
हस्तिकेन विरचितः समाप्तमिति ॥

Reference — (1) Mss.-A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum — III,
39^a (our Ms)

The only Ms noted by Aufrecht.

कामरत्न

Kāmaratna

No. 44

632.

1895 1902

Size.—9 $\frac{1}{2}$ in. by 5 in.

Extent.—11 leaves, 11-12 lines to a page, 30 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing bad, but legible, paper old, worm-eaten, a fragment
beginning with fol 13^a and extending upto 23^b, on the
top-margin of b-side of folios, a different numbering, viz.,
2647 to 2657, found, it is wrongly named as *Vishvaranāma*
in the B. O. R. I. Library Catalogue, its real name
कामरत्न established by the following colophon—fol 20^a—
इति श्रीमत्तन्त्रिका कलिहं हंतं प्राहपद १४ ॥ Then the
next topic is—अथ श्रीमत्तन्त्रिका कलिहं हंतं प्राहपद १४ ॥
रसादिप्रोचनमस्तु । The original work seems to have been very
big and विश्वरत्न or विश्वविचार is perhaps the 14th chapter.
Most probably it is a fragment of *विश्व कामरत्न* referred to by
Aufrecht in his *Catalogus Catalogorum* I, 93^b.

Age.—Appears to be very old.

Author.—Śaṅkha.

Beginn.—fol. 13^a

श्रीगणेशाय नमः अथ विषयवर्णनं ।
 श्रीगणेशाय नमः अथ विषयवर्णनं ॥
 एषां तद्विषयानां कृत्वा कृत्यवर्णनं ॥
 वातिवर्णनं कृत्यवर्णनं वातिः कृत्यं च कृत्यं ॥
 कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं ॥ etc.

Ends.—fol 23^b

॥ कृत्यवर्णनः ॥
 कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं ॥
 कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं ॥
 कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं ॥
 कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं कृत्यवर्णनं ॥

References — (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
 1, 93^b, 11, 18^a, 111, 20^b
 B—Descriptive Catalogues — L. O. 2634, the 14th ch. of
 India Office Ms is named as विषयवर्णन, which name agrees
 with the name of the 14th ch of our work Also See
 Mitra's Notices Vol. II, No. 991

कालजान

Kalajāna

No. 45

911.
 1884-87.

Size.—6½ in. by 4¾ in.

Extent.—18 leaves, 17-18 lines to a page; 32-33 letters to a line.

Description — Country paper; Devanagari characters, hand-writing fair but not quite legible at places. Diffusion of ink makes it difficult to decipher some pages; small letters, very closely written; folio 11^a is blank but for— श्रीगणेशाय नमः ॥
 ११५ पुस्तकविषयवर्णनं कृत्यवर्णनं ॥
 ११६ ॥ ११७ ॥ ११८ ॥ ११९ ॥ १२० ॥ १२१ ॥ १२२ ॥ १२३ ॥ १२४ ॥ १२५ ॥ १२६ ॥ १२७ ॥ १२८ ॥ १२९ ॥ १३० ॥

of folios 10, 12 and 13. The chapters (सङ्ख्येकाः) are as follows—

fol 2 ^a	I	इति श्रीकालज्ञाने शिवविरचिते कालावर्णनं प्रथम- सङ्ख्येकाः ।
3 ^a	II	इति श्री का० २
4 ^b	III	इति श्री ३ श्री
5 ^a	IV	इति श्री० ४ श्री
7 ^a	V	इति श्री का० ५ श्री
9 ^b	VI	इति श्रीकालज्ञाने० षष्ठ ६
11 ^a	VII	इति श्रीकालज्ञाने शिवविरचितायां नाडीका- परीक्षा नाम सप्तमसङ्ख्येका ७
15 ^a	VIII	इति कालचक्रपरीक्षा ८ सङ्ख्येका
16 ^a	IX	इति श्री का० अष्टमेऽध्याये ९ श्री
17 ^b	X	इति श्रीका० उच्चर
19 ^b	XI	इति श्रीकालज्ञाने शिवविरचिते उच्चरोत्पत्तिं नामे- कादशोऽध्यायः ११ श्री ।

Age.—Fairly old.

Author — Śiva (Śambhu—See verse 2 in the beginning)

Begins.—fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः । श्रीचन्द्रतराये नमः ।
अविरलमद्गलमिच्छा समरगजानेकसेवितकपोलं ।
अभिमतफलदातारं कामेशं गणपतिं वन्दे ॥ १ ॥
कालज्ञानं कलापुष्पं शत्रुना वेष्टुमाश्रितम् । (१ । बद्ध on the top
of the word वेष्टु)
प्राप्ते षड्विम्ब वेणवं ज्ञायते रोगिणो मुक्तिः ॥ २ ॥ etc.

Fnds.—fol. 18^b

निबलैल्लन नख्ये बाह्यज्यंग करोति च ।
तस्य क्रमति नो देहे स्थावर जंगमं विभं ॥ १३ ॥
कृष्णचन्द्र शिखर शिल्पसौधसंयुत ।
विद्यते तस्य मरुति वातः प्रविष्टः क्षणाद्वि ॥ १४ ॥
इति श्रीकालज्ञाने शिवविरचिते उच्चरोत्पत्तिं नामेकादशोऽध्यायः ११ श्री ॥

References — (1) Mss - A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum .—
196^a, 119^a, 11120^a.

B-Descriptive Catalogues .— Bikaner Mss. Catalogue
(Mitra) pp 644-45

A medical work Kāla-jñāna is referred to on fol. 94^a
of the Ms of Bālacikitsā, Madras Oriental Mss. Library
Catalogue, Vol XXIII, p. 8866 B. B. R. A. S. Cat Vol.
I, No. 169.

I O 2716

(2) Printed Edition — With Hindi Translation, Benares,
1882

कालज्ञान

Kāla-jñāna

No 46

.1044.
1886-93.

Size.— 9 in by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent 8 leaves, 9-10 lines to a page, 26-27 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing good and clear, edges of folios worn-out The Ms
is very old and paper is brittle, borders of folios ruled in
two double black lines Incomplete

Age — Sam 1711, Castra-vadī 7, Somavāra

Author — Śambhu.

Begins — fol. 1^b

अग्निज्योत्स्नाय नमः ॥

कालज्ञान कलायुक्त शङ्खना वच्य भाषितं ।

येन वाचमासिकं पूर्वं ज्ञायते दन्तुरोगिणां ॥ १ ॥

कालं शृणोति यत्तानि कालः कुर्याते प्रजा ।

कालं स्वप्नेषु जानाति कालो हि दुरितक्षयः ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 8^b

अन्वरोमेडु दातव्यं रसस्त्रिपुरजैरव ।

गौषा अत्रे समाख्यातो हरेण दुग्धहेतवे ॥ १३ ॥

श्लोकार्थेन प्रविशामि यत्कृतं ग्रन्थकोटिभिः ।

परोपकारः दुग्धाय वापाय परिपीडनम् ॥ १४ ॥

इति श्रीकालज्ञानसमाप्तमिति ॥ १ ॥ शुभं भवतु ॥ स्वत् १७११ वर्षे
मिती चैत्रचदि ७ चार सोम लिखत मधेनकला । दाहिमासिचरामपयनार्थी ॥
श्रीजीवपुत्रमहये ॥

References — See No 45.

कालज्ञान

Kāla-jñāna

No 47

1043.

1886-92

Size.— 11 $\frac{1}{2}$ in. by 5 in.

Extent — 21 leaves, 9 lines to a page, 35-36 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good and clear letters bold, verses numbered and marks of punctuation in red ink, borders of folios ruled in two double red lines

folio No. No Ch

Colophon

3^b 1 इति श्रीकालज्ञाने कालविचारो नाम प्रथमसङ्क्षेपः ।

4^a 2 „ जीव्यतलक्षणं नाम द्वितीयो सङ्क्षेपः ।

7^a — इति श्रीकालज्ञाने मक्षत्रविंशतिषट्काग्रमाण त्रय-
विचारविलोक्य नाम

9^a 3 इति श्रीकालज्ञानवैषके कालविचारस्तृतीयोऽध्याय

10^b 4 इति श्रीकालज्ञाने नाडीपरीक्षा चतुर्थसङ्क्षेपः

13^a 5 इति श्रीकालज्ञाने रोगलक्षणविकिस्ता नाम पञ्चमो
सङ्क्षेपः ।

Incomplete

Age.— Sarh. 1842, Phālguna—śukla 3, Bhārgava (Friday) vāsara.

Author.—Mahādeva (Śambhu in the 2nd verse on folio 1^b).

Begins.—fol. 1^b

श्रीराधागोपीनाथौ विजयतां ॥
 अथिरलमदजलनिबह इमरकुलानेकसेव्यत कपोलं ।
 अभिमतफलदातार कामेश गणपतिं बदे ॥ १ ॥
 कालज्ञान कलायुक्त संयुताचार्यभाषित ।
 मासैश्च षड्विरश्लोक ज्ञायते श्रुत्युरोगिनाम् ॥ २ ॥ etc.

Ends —fol 21^b

श्रुनिबदाकदंशमूलमहोषर्वाङ्-
 तिकैश्चषीजचनिकोन्नकणाकाषाय ।
 तन्नामलापकसमाकचिदाहमोह-
 न्वासाविपुक्तमसिल उवरमाहु इत्यात ॥
 श्लोकार्थं च प्रवक्ष्यामि यदुक्त ग्रन्थकोटिभि ।
 परोपगारपुण्याय पापाय परिपीडनं ॥
 इति श्रीमहादेवस्य तन्वकालज्ञानबोधसङ्पूर्ण ॥ संबत् १८४२ ॥ के
 मासोत्तममासे शुभे फाल्गुनमाने शुक्लपक्षे तिथौ श्रुतिपाया भार्गवभास्करे
 जन्मतपटिकान्वितायां प्रथमजामे इदं ग्रन्थं समाप्त ॥ शुभमस्तु ॥ अगस्त्यस्तु ॥
 लिखित जयनगरमध्ये श्रीगोपीनाथदेवमदिरसस्त्रिधौ नीमचरणदासेन स्वयं
 पठमार्थम् ॥ श्री ॥

The following verse follows in a different hand-
 writing—

तालीविधिर्यत्र हरिर्बुद्धिगी श्रीनाथदुर्वाङ् शिबबुधकारी ॥
 गीते वदुर्नारदतुंगरी च तत्तांडव व कुशल करोतु ॥ १ ॥

References — See No 45

कालज्ञान

Kāla-jñāna

No. 48

454
1895-98.

Size.—10 in. by 4½ in.

Extent.—29 leaves; 6 lines to a page, 27-28 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters, hand-writing good and clear, letters bold, verses and marks of punctuation in red ink. borders of folios ruled in two double red lines, contains 7 chapters, has got marginal notes on fol 2^b. The chapters (सप्तद्वेष) are—

I	कालज्ञानचिन्ता	(fol 4 ^b)
II	जीवतिलक्षण	(„ 6 ^a)
III	सृष्टिलक्षण	(„ 7 ^b)
IV	नादिलक्षण	(„ 12 ^b)
V	ज्वरलक्षण	(„ 16 ^a)
VI	ज्वरोत्पत्तिचिन्ता	(„ 17 ^b)
VII	ज्वरचिकित्सा	(„ 29 ^b) it is erroneously called अष्टम

Age — Appears to be fairly old

Author — Śambhu.

Begins —fol. 1^b

ओं नमः सिद्धेभ्यः ॥
 कालज्ञान कलायुक्तं शाश्वतं यच्च अप्रति ।
 येन वण्मासितं पूर्वं ज्ञायते सृष्ट्युरोगिणा ॥ १ ॥
 कालं सृजति भूतानि कालं सहरते प्रजा ।
 कालं स्वप्नोपि जागर्ति कालो हि दुरितकृत् ॥ २ ॥

Ends —fol 29^a and 29^b

ज्वरो दाहो ज्वरो मोहो अतीसारो वमितुषा ।
 अग्निश्च च सृष्टं रक्तं तापं जिह्वा च क्षुब्धते ॥ ५ ॥
 शीतान्ध्र्ये च हृदयं स्फोटका सरसचोपमा ।
 दृष्टानि जस्य चिह्नानि स्रवोरकस्य लक्षणं ॥
 इति लघुलक्षणं ॥ इति श्रीकालज्ञानवैद्यकग्रन्थे ज्वरचिकित्सासप्तद्वेषे
 अष्टम ॥

References.—See No 45.

कालज्ञान

Kārajñāna

No. 49

588.
1899-1915Size — 10 $\frac{3}{4}$ in by 5 in

Extent — 23 leaves, 11 lines to a page 28-30 letters to a line

Description — Country paper, Devanagari characters, hand-writing legible, but very incorrect, verses are numbered, marks of punctuation in red ink, borders of folios are ruled in 3 and 2 lined double rows. There are marginal notes on folio 18^a and explanatory notes in the body of the text on folio 19^a. Incomplete and extends upto verse No 86c of the VII ch of Ms No 48

Age — Fairly old

Author — Śambhunātha (But the text is identical with the other Mss of Kārajñāna of Śambhu)

Begins — fol 1^b

श्रीमद् महागणाधिपते नम । अथ कालज्ञान लिप्यते ॥
अधिरलमद्वजलनिमहं ब्रह्मरकुलानैकशेषित कपोल ।
अभिमतफलदातारं कमेसिं गणपतिं वदे ॥ १ ॥
कालज्ञानकलायुक्त समुत्पाद्येन भाषित ।
मासै वद्विपरिप्येव ज्ञायते मूलगुणेभिर्ना ॥ २ ॥ etc

Ends fol 23^b

द्वनिबमजरिपुता महोत्पत्ती च
हरीतकिगजकणा खदिरस्य सार ।
वासारसेन मुटिका वदने वृता च

There is no colophon and the Ms abruptly ends here

References — See No 45

कालज्ञान

Kāla-jñāna

No 50

619.
1895-1902.

Size — 10 in. by 4½ in

Extent — 17 leaves, 7 lines to a page; 29-30 letters to a line.

Description — Old country paper, Devanāgarī characters hand-writing fair but slightly illegible on account of Tippanī in old Gujarātī which runs on the head of each line. The material is very old and the pages are worm-eaten. The text almost agrees with that of Ms No 49 up to the 5th chapter. After this follow the following topics—

नाडीपरीक्षा, वृजपरीक्षा, दोषपरीक्षा, वृजविद्वपरीक्षा. Borders of folios have two red lines on both the sides

Age.— Appears to be very old

Author.— Sambhu

Begins — fol 1^b

श्रीधनतराय नम ॥

कालज्ञान कलायुक्त शास्त्रात् तत्त्वभाषित ।

वेदिना ज्ञायते ह्यस्तु वृजविद्वपरीक्षा ॥ १ ॥

कालं वृजति वृत्तानि कालं सहरते प्रजा ।

कालं वृत्तेषु जायते कालो हि वृत्तिक्रमः ॥ २ ॥ etc

Ends — fol 17^b

कुंभचक्षीर्षापुष्पद्वयवेदिनां

समानि रूप समनाय रूप

यदी वृजपातको विभंति तैल

बलं विद्वपमांज वृजवस्तु रूप ।

भवेत्तदा जोरतापरम्पता च

वस्तु न स्वस्थि नश्य रोमिजा ॥ ७ ॥

Colophon at the end—इति वृजविद्वपरीक्षासप्तमोऽध्यायः ॥

References.— See No 45.

कूटमुद्र ,

Kūtamudgara

सटीक

with comm.

No. 51

913

1884-87

Size — 9 $\frac{9}{10}$ in by 4 $\frac{9}{10}$ in

Extent — 8 leaves, 11-15 lines to a page, 28-38 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, paper is thin and slightly worn out. The text and the commentary are by the same author. It is a small treatise of 22 verses which would be unintelligible without a commentary.

Age — Sam 1876

Author — Mādhava

Begins — (text) fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कफघातो वातकफौ वात पित्तं च दृष्टिसमी

त्रिमिराद्येस्त्रिमिरंत्यैस्त्रिमिगद्यापेस्तद्व्येष्ट ॥ १ ॥

,, — (comm)

श्रीगणेशाय नमः श्रीगुरुवे नमः मधुरात्मलक्षणकवृत्तिककथाया पञ्चसा-

तत्र त्रिमिराद्यैर्मधुरात्मलक्षणे कफघातो यथाक्रमं दृष्टिसमी ॥ etc

Ends.—(text) fol 8^b

क्षीरमिष वारिमिष विमज्ज इत्थेस्तु पीयते यद्वत्

दित्वा दोषमशेषं सूत्रमिह बुधिनो ब्रुविष्यन्ति ॥ २१ ॥

मिषजा माधवेनेषं किंज्ञानेनाल्पदर्शिता ।

यत्किंचिदुक्तमज्ञानात्तत्र क्षम्यते मयीषिज ॥ २२ ॥

इति कूट^० माधवोक्तं संपूर्णं ॥

,, (comm)

इति माधवविरचित कूटमुद्रग्रन्थ संपूर्ण १ सवत् १८७६ श्रा. १७४१

का. मिति काश्यपकृष्ण ९ मौसमासरे लिखितं रामनारायणेन पठनार्थः

कुत्रं पृथात्

References — (1) Ms.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 113^b, 11, 23^a and 194^b, 25^b

(2) Printed Editions — (1) With a new commentary by
Kṛishna Sastrī Bhāṭavadekar, Bombay, 1884

(2) Translated and edited by D J Rubern Jayatunga.
Revised by the Revd M Nanissara Sanskrit and Sinhalese.
Colombo, 1889

कुटमुद्रः ,

Kūtamudgara

सटीकः

with comm.

No. 52

924.
1891-95.

Size.— 12 in. by 5½ in.

Extent.— 6 leaves, 11-12 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing good, paper is thick, old, musty and worn out edges
are in a decaying condition, on borders 4 lines on each
side in black ink Text is given in the centre of the page
with commentary above and below it

Age — Sam 1818

Author — Madhava

Begins —(text) fol 1^b

ओ ईष ॥ कफवातौ वातकफौ वात पित्त च दृष्टिदामौ । etc.

" —(comm.)

अग्निगोशाय नमः ॥ कफवाताविति । मधुराम्ललघणकटुतिक्तकायायाः
पद्वत्ता ।

etc same as is No. 51

Ends.—(text) fol. 6^a

यन्निधिदुक्तमज्ञानस्य क्षमज्ज मनीषिणः ॥ २० ॥ इति माधवविर-
चितः कुटमुद्रः संपूर्णः । श्रीः । शुभमस्तु लेखकपादकयोः । रामः ।

Ends.—(comm.)

एतेन विनयत्वमुक्तं । अन्यत्समानं ॥ २० ॥ इति कूटमुद्ररटिप्पणिका
सम्भाषा ॥ सप्तम १८१८ दोषमुद्रि १४ कानो लिखित विज्ञापरेण

References.— See No. 51.

कूटमुद्ररः

Kūtamudgara

सटीकः

with comm.

No 53

912.
1884-87.

Size — 9⁷/₁₀ in by 4¹/₁₀ in.

Extent.— 6 leaves, 13 lines to a page, 38 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing fairly legible, borders are decorated with two rows of lines in black ink on each side, one row consisting of two lines and the other of one, benedictory phrase, verse numbers and the word *ह्रीका* (preceding the commentary of each verse) and the last colophon tinged with red pigment. The author of the text and commentary is the same, paper is old and musty

Age — Appears to be old

Author — Mādhava

Begins — fol 1^a

श्रीचिद्वचनानंताद्यो अयति ॥

कफवाते वातकफौ वात पित्तं च दृष्टिहारी । etc

same as is No. 51

Ends.— fol 6^a

मिथजा माघवेनेद् किजानेनाल्पवक्षिणा ।

यत्किञ्चिदुक्तमजान तत्क्षयमध्वं मनीषणं ॥

किजानेनिय जातेन अ(fol. 6^b)स्पष्टक्षिणा अल्पाध्ययनेन एतेनात्मन

सविनयत्वमुक्त ॥ इति माघवधिरचित कूटमुद्रर ॥ १ ॥

References.— See No. 51.

कूटमुद्रः सटीकः

Kūtamudgara with comm.

No. 54

213.

A. 1883-84.

Size.— $6\frac{1}{8}$ in by $3\frac{1}{8}$ in

Extent.—28 leaves; 6 lines to a page; 16 letters to a line

Description.—Country paper; Devanāgarī characters, hand-writing good, paper is of a very thin variety, copy is almost correct, no specific marks to distinguish the text from the commentary, both of which are by one and the same author.

Age.—Appears to be old.

Author.—Mādhava.

Begins.—fol. 1^b

जीमवेदाय नमः ॥

कफघातो वातकफो वातः पित्तं च बुद्धिहानौ । etc.

same as in No 51

Ends.—fol. 28^a

विषया माधवेनेष्टं किञ्ज्ञानेनाल्पवर्हिना ।

एतकिचिदुक्तं मञ्जानासहस्रमष्ट मनीषिण ॥ १८ ॥

किञ्ज्ञानेन निचज्ञानेन अल्पवर्हिना अल्पाध्ययनेन । एतेनात्मनः सवि-

नय त्यक्तं ॥ इति जीमाधवेविरचितः कूटमुद्रः समाप्तः क्षुण्णमस्तु

References.—See No. 51.

कुतमुद्राः

Kūṭamudgara

सटीक

with comm.

No. 55

885.
1887-91.Size.— 10 in. by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 2 leaves ; 18 lines to a page , 45 letters to a line.

Description.— Country paper , Devanāgarī characters , hand-writing good ; paper is old and musty ; three lines in red ink on each border , signs of punctuation, verse numbers and the last colophon in red ink , text in the centre and the commentary above and below it Verses 7, 8, 14, 17 and 18 of Ms. No. 51 are missing here. The commentary is also summarised. There is no commentary on the last two verses.

Age — Appears to be old

Author.— Mādhava.

Begins.—(text) fol. 1^a

ककवातो वातकको वात पितं च हृदिसमी ।

,, —(comm)

प्रथमं वक्ष्णाः । स्वाहन्सलवजकदुतिककवायका. ककवातावावेक्षिभिः
स्वाहन्सलवजे हृदिसमी वातः कको हृदि वाति वातः शमं वाति etc.

same as in No. 51

Ends.—fol. 2^b

विषजा माघवेनेर्दं किंजामेमास्वर्शिना ।

पत्किचिदुक्तमज्ञानात् क्षमस्वं मनीषिणः ॥ १७ ॥

इति माघवविरचितं कूटमुद्रासंहारम् ॥ श्रीरघु ॥

References.— See No. 51.

कुतार्तमङ्गल

Kūtarmangala

सटीकः

with coram

No. ३६

886.
1887-91.Size.— $8\frac{3}{8}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 13 leaves, 9 lines to a page, 25-26 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing good, borders decorated with rows of double and single lines in red ink, benedictory phrase, punctuation marks, the word टीका preceding the commentary of each verse and the colophon are in red ink. Text and commentary by the same author. Text not very correct. Text of the last verse not given.

Age.— Sam 1804

Author.— Mādhava

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कफवातो वातकफो यात विनं च वृद्धिः समौ ।

etc. same as in No. ५१

Ends.— fol. 13^a

शिक्षात्मेन मिथ्याज्ञानेन अल्पदक्षिणा अल्पध्यायतेन यतेनात्मनः सविनयत्व-
मुक्तं ॥ २२ ॥ इति माधवविरचितकूटस्तुत्रो ग्रन्थः ॥ संवत् १८०४ का वर्षे
माघकृष्ण द्वितीया तीर्त्त बोद्धा पुस्त्यालीरामः पठनार्थं व्यासजी श्री-
शैलतरामजी द्वयं च

Reference.— See No. ५१.

गन्धककल्प
and
पारदकल्प
from रुद्रयामल

Gandhaka-kalpa
and
Pāradakalpa
from Rudrayāmala

No. 57

198.
1992-7.

Size — 12 $\frac{1}{8}$ in by 6 $\frac{3}{8}$ in

Extent — 190 leaves, 12 lines to a page, 35-37 letters to a page

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, paper is worn out and in a decaying condition, there are two different numberings of pages, one at the right-hand corner of the *b* side of a page and the other is in the centre of the right-hand border. The former has repeated numbers 81, 115 and 163 and hence the final page number is 187. The latter has forgotten No 169, and hence the final page number is 191. On folios 133-145 (corner number) bad ink is used which has blackened the whole surface of the page. The work consists of two parts (गन्धककल्प and पारदकल्प) of the 28th chapter of रुद्रयामल. Colophon on fol 50^b reads— इति श्रीरुद्रयामले पार्वतीप्रणो अष्टाविंशतिमे पटले गन्धककल्पे गन्धकफलसमाप्तः । The beginning of fol. 51^a 15— श्रीगणेशाय नमः । वस्त्यान्वन्मयेन मंगलकर ना संभाषितेन स्फुरन् धात्रो तेन रसायनेन करुणाविस्फाट्टधासिञ्जना । अक्तानां प्रभवप्रसङ्गतिजरा-रोगादिरामाद् क्षणाद् शांतिर्याति जगत्प्रधानमिषजे तस्मै नमो पारदे ॥ १ ॥

Age.— Appears to be old

Author — (from रुद्रयामल)

Begins — fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमहालक्ष्मै नमः ॥ अथ रुद्रयामले गन्धककल्प आदिपत्र ॥ २३ ॥ अध्याय ॥ ८ ॥ कमि अक मज्ज का पत्र ॥ १४ ॥ कमि सो मियणा दा बुधै (corrected on the top margin क्रमत् कथिता पुक्ति) सेवमीया सदा बुधै ॥ १७ ॥ पक्का (corrected as अत्त on the top) व मासमेक स्व (cancelled) कल (तेव supplied on the top) सार्द्धं सज्जसत् पक्का (corrected on the top अस्त्) क्रमेण (corrected as मोह) क्रमेणैव क्षीयते धातुवर्गैः ॥ १८ ॥ etc.

Ends.— fol. 187^b (corner numbering)

प्रसङ्गा जायते सत्य बोद्धव्यी बोद्धव्याहरी ।

पठने वार्ष्णेयं बंधं नाम्नाया बन्धनं ममः ॥ २३ ॥

तन्मासौ यत्नपूर्वकं मंत्रज्ञेन सदैव द्वी ।

पठनीयं परं बंधं भीत्यं मेव न संशयः ॥ २४ ॥

प्रतिमार्गगतं ते च दुस्तकं नित्यानित्यज्ञः ।

दशवर्णाग्रसेतुर्गन्धं लभते नाम सहायः ॥ २५ ॥

इति श्रीकप्रयामले वार्ष्णीयस्य पारवकस्य अष्टाविंशतिपटले रसकल्प-
समाप्त मिति

References.— This work is not referred to by Aufrecht in his *Catalogus Catalogorum*

B-Descriptive Catalogues.— One *नन्दकण्डव* is mentioned in the *Madras Oriental Mss Catalogue Vol 23, No 1337*, and the beginning or end of it does not tally with our Ms which is a fragment

Printed Editions — Edited and published by Vaidya Jādvajī Tricumjī Ācharya, 2 Vols Bombay 1911, 15 (*Āyurvediya granthamālā, No III*).

गदानिग्राह

Gadanigraha

No. 58

589

1899-1915

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 357 leaves, 11 lines to a page; 32-33 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters with *बृहन्मात्रा*s, hand-writing good, it is a complete Ms. of the work. Paper is old, musty and very much worm-eaten. The work is divided into 2 parts. First part consists of six topics of (1) वृत्त, (2) तैल, (3) कूर्ण, (4) छटिका, (5) and (6) अवलेह. The second part contains nine topics—(1) काय, (2) हास्य, (3) शाकाहार, (4) दूतलम्ब, (5) बालरोग, (6) विष, (7) रसायन, (8) बाजीकरण and (9) वचकर्मविधि. Our Ms. seems to have been utilised for his edition by Jādvajī Tricumjī.

Age.—Sahr. 1666 ; Castra-kṛṣṇa 2, Bhṛgudina.

Author.—Sodhala.

Begins.—fol. 1^b

ओं नमो चम्बंतरये ।
करकिशलयसंजी यस्य पीयूषकुंज
परममरबधूनां सूर्यसे जंगलाय ।
स सङ्घ मिशिलवृक्षाम्बोविरलेषु रत्नं
इष्टं दुरितराक्षीनाङ्घ्र चम्बंतरिज्यं ॥ १ ॥

तथा च

विभुवनजनरोगघ्नाससंघासज—(eaten up by worm)
ऽवृत्तकृतकृतकुम्भीर्जीर्णहस्तायुधम्भी ।
अमरमायितवृक्षाम्बोचेलव्योदयोऽसौ
विद्वल्लु दुरितोद्यानाचबैद्या धियो ब' ॥ २ ॥
नानाहानिकृते श्लोकै सोडलेनाल्पमेवसा ।
विभुधमतिबोचाय ब्रह्मते गदनिग्रह ॥ ३ ॥ etc

Ends — fol 357^b

न वृष्यति यद्वोषाद्य समानोदीरयत्वपि ।
समीकरोति च कुन्दास्तत्संज्ञामनहृष्यते ॥ १८ ॥
इति श्रीवैद्यसोडलग्रन्थिते गदनिग्रहे पञ्चकर्माधिकार समाप्त । ग्रंथाग्रं
२० ॥ समाप्तोयं गदनिग्रह ॥ एवं ग्रंथाग्रं ४३१ ॥
यावता शेषनानेव ग्रिपते क्षिरसा रसा ।
पञ्चमानं हृषेस्ताव जीया पुस्तकमुत्तमं ॥
एवं सर्वसंज्ञया ग्रंथाग्रं १३४०८ ॥ शुभं भवतु ॥ कल्याणमस्तु । सप्त
१६६६ वर्षे चैत्रमासे कृष्णपक्षे द्वितीयायां पुण्यतिथौ श्रद्धादिने लिखि-
तोय ग्रंथ ॥
बाह्यां पुस्तके दृष्टं स्तादृशं लिखितं मया ।
यदि ह्यन्यमङ्गुलं वा मम बोधो न क्षीयते ॥
लेखकपाठकयो ह्यु.

References.—(1) Mss — A—Antreicht's Catalogus Catalogorum —
1, 145^a, III, 31 (Ms No 59 of our library)

B—Descriptive Catalogues —

Mitra's Catalogue of Bik. Mss No 1394. B. B R A S.

Cat Ms No 211

(2) Printed Editions :—

Edited in 2 parts by Vaidya Jadavaji Trikumji,

Bombay, 1911, 1915.

मदनिसह

Gadamgraha

No. 59

888.
1887-81.Size.— 11 in by 5 $\frac{7}{8}$ in.

Extent — 241 leaves, 12 lines to a page, 30 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad and not uniform, paper is very old, musty and worm-eaten, all the corners and sides are giving away, it starts with folio 1^b and the last folio is numbered as 302, folios 44-100, 132, 133 and 224 are missing, it is a fragment which stops with the 4 lines in the beginning of शुद्धरोगचिकित्सा under शल्याधिकार, in the 2nd part of the work. This Ms also is perhaps used by Vaidya Jādavaṃ Tricumṃ for his edition

Age.— Appears to be very old

Author — Soḍhala.Begina — fol 1^b

ॐ नम श्रीधन्वंतराय ॥

करकिशलयसगी यस्य वीर्यबहुम्भ

परममरबधूनां वृषसे मंगलाय ।

त सप्त निस्तिलकुम्भांभोरिलेख रत्न

हरतु क्षुरितराक्षीनाद्य धन्वंतरिर्ण ॥ १ ॥

etc. same as in No 58

Ends — fol 302^b

अथात शुद्धरोगचिकित्सित व्याख्यास्याम ॥ तन्नाजगल्लिकामामां जली-
कामिरुपाचरेत् । शुक्तिसौताष्टिकाक्षारकलेभ लेपयेन्मृदु ॥ श्लेष्मविप्राधिकल्पेन
जयेद्यानुशर्षा भिषक् । विवृतामिन्द्रवृक्षां च सर्वर्षां जालगर्षां ॥ हरिवेष्टिकां
गंधनामां जयेत्पित्तविसर्पयत् । मधुरौषधासिद्धेन सार्वथा नाशयेद्गण ॥ रक्तावसे-
केर्षद्वापि स्वेदनैरपतर्पणं । जयेद्विहारिकालेपेः क्षिप्रदेवद्रुमोद्भिदै ॥ वनसिकां
कण्टपिकां

गुणसंग्रह

Gūṇasāṅgraha

No 60

349.
1880-81.Size — 10 in. by 3 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 95 leaves, 7 lines to a page, 32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters with पुढमात्र, hand-writing good, borders are decorated with double lines in black ink, marks of punctuation, topic-headings and the colophons are tinged with red pigment. The work deals with the qualities of herbs and other eatables. The author belongs to Rāyakabala family and was the pupil of Asodha. Paper old, musty, worn out and worm-eaten.

Age.— Sam 1469 = 1413 A. D

Author — Sodhala

Begins.— fol 1^b

ओं नम श्रीचन्द्रतरये ।
 तम सङ्ग्रहसंग्रहलोकाकर्षणकर्मणः ।
 करार्णानि निकरं दुष्प्राप्तारणातरणि स्वयं ॥
 मदानामगवकारः स एव सकलौष्ठमात्र ।
 छपाचामौषधीशोऽपि क्षीणोऽयं भवते क्षणे ॥
 तं नमस्य नमस्कृत्य देवदेवैर्नमस्कृतं ।
 सोढलोऽसोढशिष्योचक्रेशोऽक्षिप्तमङ्गलमात्र ।
 इत्यावलीपिहीनेषु हीनवर्णकमेव च ।
 अनादिनामनिर्वाणग्रन्थेष्वर्थकवर्धितं ॥
 शिष्यसंघ समालोक्य हृदि जातदयोदय ।
 अग्निषेहादिकान् ग्रन्थान् विशार्व विदित्वा सङ्ग्रह ॥
 छिन्नं छिन्नाधिकैर्गौर्द्वय इत्यादिनामभि ।
 नानातन्त्रपिसंवादिनदेवविनिर्वाकं ॥
 बाळलीलाचम्यार्थं नातिसंक्षिप्तवितरं ।
 रत्नवीर्यविपाकाचैर्यथाति गुणसंग्रह ॥ etc.

Ends.— fol. 94^b

लोहलोषगुणसंग्रहवेत्ता वैद्यसुन्दरतामविष्णुः ।
 सर्ववस्तु विताहितदर्शी सौऽगिवा भवतु मंगलहेतुः ।

आयुर्वेदसुधारद्वयसिद्धीसाहित्यसौहित्यधी-

ज्योतिःशास्त्रविचारसारचतुरो यो लक्षणे दक्षयः ।

श्रीमान् रायकवाल्लभसातिलक स्कारोपकारोद्यतो

जीयाक्षित्यमसावसोदललित प्रज्ञोज्ज्वलः सुदलः ॥

इति विषयवर्गीतोदलकृते पुण (fol^o 95^a) सग्रहे निम्निकाध्यायः

समाप्तः ॥ श्री ॥ स्वस्ति संवत् १४६९ वर्षे प्रथम आषाढमासे शुद्धपक्षे पञ्चम्यां

तिथौ शिवदिने अथैव वीरमयामे महाराज श्रीकान्हडदे विजयराज्ये साङ्ग-

जातीय राकलसीधरत बजाकस्य अध्याय श्रीगौडजातीय महंदांफाकेन

निर्घटस्य पुस्तकं लिखितं ॥ श्री ॥ मंगलमस्तु ॥ शुभ भवतु । लेखकपाठकयो-

॥ श्री ॥

References.—(1) Mss—Autrecht's Catalogus Catalogorum :—

1, 155^a, the only entry by Aufrecht and perhaps refers to our Ms. Another Ms of गुणसग्रह, No. 61 exists in this library.

गुणसग्रह
(निघण्टु)

Gunasāgraha
(Nighantu)

No. 61

927
1884-87

Size.—10⁷/₁₀ in by 5¹/₈ in.

Extent.—79 leaves, 12 lines to a page, 34 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, benedictory phrase, topic-headings, topic endings and colophons tinged with red pigment, paper is old, worn out and musty. On the left-hand top-margin, each page bears निघण्टु सोदलकृत. The work is really गुणसग्रह, another copy of which (No 60) exists in this library. Our Ms has the introductory portion (fol. 1^b to 3^a) which is missing in the other Ms, after this both are identical. Our Ms. again stops 3³/₄ verses before the other Ms. which ends at the proper place. At the end our Ms adds कोहलपाक and a वासीकरण medicine. Fol. 53 is missing.

Age.—Sarb 1782.

Author.—Soḍhala.

Begins.—folio 1^b

श्रीमद्भागवतपुस्तके नमः ॥

जयति जगदेकदीपस्तमोमदीपांतरालपतितस्य
कलयति कर्पणकर्मणि करनिकर बिम्बबिम्बस्य ॥ १ ॥

शेषजोनाम कुशलो वैषा नो वेति वैषक क्षात्रं
तस्मात्सारतरीषधनाम्नां सद्यहमिमं बन्धि ॥ २ ॥

सतन्वितं च नामादौ प्रथमातिन्यत परं
प्रत्येकं शेषजं पञ्च क्रमोच नामसद्यह ॥ ३ ॥

नामानि शेषजैकस्य सगताणि च बहूनि च ॥

एकमेव तथा नाम बहुशेषजसगतं ॥ ४ ॥ etc.

Ends.—fol 79^a

शेषजायतमोवय बस्तुदुःखममाद्बक्षितोपि बिम्बतां स्वावतस्त (fol.
79^b) दिङ्भूतिके छजे क्षिप्यादितया ह्रुषेः ॥ १ ॥

बन्धुगोशान्धय स्वच्छवैधान्जनचन्दन
क्षिप्यसंघद्यातु श्रीरावकबालब्रह्मज ॥ २ ॥

सोढालासयो भिषग्भानुपादपंकजपदपद
विकिरिताम चकारेम समग्रं गुणसमग्र ॥ ३ ॥

विकारोपेक्षया पञ्च सत वा दश वा भिषक् ॥

तुल्यविकारहृषीणि शेषजानि बहुगुण्यपि ॥ ४ ॥

समाहृत्य वचोत्तमं—

Colophon and date इति श्रीसोढलकृतमिषं सपूर्णं सचद१७८९
वर्षे शाके १६४७ प्रवर्तमाने महामागन्धकप्रदमासोत्तममासे माघमासे शुक्ल-
पक्षे तिथौ १ रविबारि लिखत ज्योत्सु वकसराम आनन्दं पठनार्थं ह-
मस्तु ॥ कल्याणमस्तु ॥ मंगलं ददातु ॥

References — See No 60.

चक्रवर्तसमूहः
विश्वलोकविरचित-
प्रभासहितः

Cakradattasaṅgraha
with
Nīśālakara's comm. Prabhā

No 62

620
1895-1902.

Size.— 10 $\frac{3}{16}$ in. by 4 $\frac{7}{16}$ in.

Extent.— 637 leaves; 12 lines to a page, 48 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, several hand-writings, but all good, there are double rows of lines in red ink on borders—one row of three lines and the other of one line. The text is given in the centre of the page and the comm above and below it. *Pratīkas* and topic headings tinged with red pigment. Paper is very thin and strong. Some pages are yellow-coloured and thicker than the rest. The name of the commentator is Nīśālakara. Some folios are worm-eaten.

Age.— Sam. 1814

Author.— Cakradatta

Begins — fol 1^b

श्रीयोगेश्वर नमः ॥

(comm.)— वंशस्तम्भस्येन वंशगोचरधारिणे ।

पञ्चात्मवंशवृत्त्याय निःसंघात्मने नमः ॥ १ ॥

— (text) fol. 1^b

गुणत्रयविभेदेन वर्तित्रयद्वयेषु च ।

त्रयीद्वये विभेदाय विलोकीयतये नमः ॥ १ ॥

Ends.— fol 637^a

गोहाधिनाथरत्नस्यधिकारवाच-

नारायणस्य नमः क्षमनोत्तरं वा ।

मानोरध प्ररिधतलोभबली कुलीनः

श्रीचक्रवर्त इह कर्तुं पदाधिकारी ॥

य सिद्धियोगकिप्ताधिकसिद्धयोगा-

नमैव निक्षिपति केवलद्वयेहा ।

महामयप्रियवन्देविदा अनेन

वत् एतेस्तपदि सूर्यमि तस्य शापः ॥

इति श्रीचक्रदत्तसंग्रहः वैष्णवग्रन्थः संपूर्णमगमत् । सवत् १८१४ वर्षे
मिती वैष्णव गुरु द्वितीयायां तिथौ ॥ लिपी कृता श्री-(erased but may
be deciphered as गङ्गाधिरामवरमण्ये) गुरुवं श्रूयात् ॥

References.—(1) Mss —A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 174^b.

B-Descriptive Catalogues — Mitra's Catalogue of Bikaner
Mss, p 634, No 1388. I O. Catalogue 2674-5 (only
the text).

(2) Printed Editions —

(1) Calcutta, 1872

(2) Calcutta, 1916.

(3) Meharchand Lachmandas, Lahore, 1928.

चक्रदत्तसंग्रह
निश्चलकरविरचित-
प्रभासहितः

Chakradattasāṅgraha
with
Nīścalakara's comm. prabha

No 63

889.

1887-91

Size.—10½ in. by 4½ in

Extent — 637 leaves, 12 lines to a page, 50 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, two hand-
writings, (1) foll 1-478 and 579-637, (11) foll 479-578,
first one is very neat clean and good and there is the same
fine thin quality of paper for both the portions, second
one is very bad and paper is also of a coarser quality.
Borders are decorated with double rows of 3 lines and one
line in red ink. The first, the central and the last letters
of the text are tinged with red pigment. Topic-headings,
pratikas and colophons in the commentary are also tinged
with red pigment

Age.—Sarn. 1784

Author.—Cakradatta.

Begins -- (com) fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

पञ्चसूतग्रन्थेन पञ्चगोचरचारित्र्ये ।

पञ्चात्मपञ्चवक्त्राय निग्रपञ्चात्मने नमः ॥ १ ॥ etc

„ — (text) fol 1^b

गुणत्रयविभेदेन सूरिचक्रपद्युपे । etc.

same as in No 62.

Ends — fol 636^b

गौडामिधानरसवत्यधिकारिपात्र etc.

same as in No, 62

The date and the name of the Scribe—सबत् १७८४ वर्षे
मिती मिंगसिर मास शुक्लपक्षे सप्तमीतिथौ ७ गुरुवारे ॥ लिखतु मधेन
वैष्णोदासडास्तिका ॥ श्रीवीकानेरमहानगरमधे ॥ श्रीधन्वातराय नमः ॥
तैलाग्रसेज्जलाग्रसेज्जोषिष्ठयिलदधनात् । परहस्तग (fol 637^a) ताग्रसे-
देवदति पुस्तका ॥ १ ॥ इति श्रीचक्रवर्तसंग्रह सपूर्णसमाप्तः । अंश २१००
वेपकहास ॥

Reference.—See No 62.

चरकसंहिता

Carakasamhitā

No. 64

925

1891-95.

Size.—11½ in. by 5½ in.

Extent.—402 leaves, 11 lines to a page, 47 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, several hand-writings, all quite legible. Paper is very old, brittle, musty and worn out. It has been patched up at several places. Foll 109, 136, and 362 are missing though there is no break in the text. Foll 277^a and 316^b are blank.

Fol. 405, which is unnumbered, is impossible to locate. This is a complete Ms of *Caraka-samhita* except a few pages at the end of सिद्धिस्थान. It has got all the 8 स्थान (1) सूत्रस्थान foll. 1^b—94^a, (2) निदानस्थान foll. 94^a—110^b; (3) विमानस्थान foll. 110^b—146^b, (4) शारीरस्थान foll. 146^b—180^a, (5) इन्द्रियस्थान foll. 180^a—210^a; (6) चिकित्सास्थान foll. 210^a—364^a, (7) कल्पस्थान foll. 364^a—377^a and (8) सिद्धिस्थान foll. 377^a—404^b. Colophons are tinged with red pigment.

Age — Appears to be very old.

Author.— Caraka

Begins — fol. 1^b

अग्निप्रेक्षाय नमः श्रीधन्वतरये नमः अथातो दीर्घजीवतीयमध्यायं
ध्याक्यास्थान ॥ इति ह स्माह भगवानात्रेयः । etc.

Ends.— fol. 404^b

अत ऊर्ध्वे दृष्यतमान्त्रेहान्त्वक्ष्याम । शताक्षरीगुहूचीक्षुविषायामलक-
प्राक्षास्त्राक्षराणां यंत्रपीडितानां रसप्रस्थमेकैकं तद्वत् घृततैलाभ्यंगमोमद्विषजा
क्षीराणां च द्वौ द्वौ वर्णाद जीवकर्षणकमेवामहामेवात्स्यक्षीरीशृंगाटकमह-
लिकामधुकोचचलापिप्लीपुष्करबीजनीलोत्पलकंदपुष्पपुडरीककेसरकल्काद्
वृषतज्ज

References. — (1) — A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :— 1, 184^a, II, 37^a and 199^b, III, 39^b

B—Descriptive Catalogues — I O. Catalogue Nos 2637—2643.

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss., p 635, No 1390

B B. R. A S Catalogue, No 172

Madras Oriental Mss. Library Cat. No. 13090.

(2) Printed Editions—(1) Nirnayasagara Press, Edited by Vaidya Jādvajī Tricumjī, Bombay, 1935 (Second Edn)

(2) Edited by Narendranātha Śāstrī, Punjab Sanskrit Book Depot, Lahore, 1929

चरकसंहिता

Carakasamhitā

No. 65

555.

1875-76

Size.— 10 in. by 6½ in.

Extent.— 488 leaves, 17 lines to a page, 25 letters to a line.

Description.— Country paper, Śaradā characters; hand-writing good, colophons written in red ink, it is in book form and leather bound. The Ms. may be divided into 3 parts according to pagination. First part extends from fol. 1^b to 232. It contains I श्लोकस्थान fol. 1—112^a; II निदावस्थान fol. 112^a—133^a, III विमानस्थान fol. 133^a—177^a, IV क्षारीरस्थान fol. 177^a—217^a, and V इन्द्रियस्थान fol. 217^a—232^b. After this is सप्त दशै पोष ह्यति त्रयोदश्यां क्षुरो लिखितं मया राजान कलसकेन राजाननोन्मेषमेन । ह्यममस्तु सर्वजगता । Second part extends from fol. 1^b to fol. 207^b and contains VI चिकित्सास्थान, on fol. 1^a तक qualities are described in a different hand, चिकित्सास्थान is incomplete. Then follows the third part consisting of 49 folios but without any numbering of pages, it has got VII कल्पस्थान fol. 1—15^a and VIII सिद्धिस्थान fol. 15^b—49^b. Paper is old and musty, it is repaired at places.

Age.— (Saptarṣi) Sam 63 = 1688 A D

Author — Caraka

Begins— fol. 1^b

ओं स्वस्ति ॥ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥ अथातो दीर्घजीवितमध्याय
व्याख्यास्यामः ॥ दीर्घजीवितमन्विच्छन् अरह्मजल्लपागमम् ।
इन्द्रलघ्नतपा ब्रह्म्या शरण्यममरोक्षर ॥ etc.

Ends.—fol. 49^b

इदमखिलमधीत्य सम्बन्धार्थान्
विदिशति योऽधिमात्रं प्रयोगवित् ।
स मनुज....जीवित ...
मयति वृत्तिस्त्वृत्तिबुद्धिर्मदम् ॥

इति चरकसंहिता समाप्त । सं ६३ का. ह्यति एकादश्यां क्षुरो लिखितं
केसकोत्तररामानकसङ्कः

References — See No. 64.

अरकसंहिता

Carakrasaṁhitā

No. 66

368.
<hr/> 1882-83

Size.— 11 in. by 4½ in.

Extent.— 49 leaves, 8 lines to a page; 38 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, with पुस्तमात्रा hand-writing very good, borders are decorated with four lines in black ink on each side. Paper is old and very much worm-eaten; right-hand border is completely destroyed in some of the pages. The Ms. deals with शरीरस्थान of अरकसंहिता and is complete.

Age — Appears to be old.

Author — Caraka

Begins.— fol. 1^b

अद्यात् कतिचापुरुषीयं शरीरं व्याख्यास्याम' ॥ विमानस्थानमेतत्पु
यथावत्परिसमाप्यते । इति इ स्माह नमचानात्रेय कधिचापुरुषो धीमन् चोतु-
भेदेन विद्यते । पुरुष कारण कस्मात्प्रभव पुरुषस्य क' । etc.

Ends — fol. 48^b

शरीरं चित्यते (fol. 49^b) सर्वं देवमातृवसपदा ।

सर्वमाचैर्यतस्तस्माच्छरीरं स्थानमुच्यते ॥

इति श्रीअरकसंहितायां शरीरस्थाने जातिसूचीयं नामाष्टमोऽध्याय' ।

समाप्तं चेदं शरीरस्थानं चतुर्थं ॥ अध्यायं ११९८ ॥ श्री ॥

Reference.— See No. 64

अरकसंहिता

Carakasaraṁhitā

No 67

118
<hr/> 1866-68

Size.— 12½ in. by 3⅞ in.

Extent.— 405 leaves, 8 lines to a page, 60 letters to a line.

Description.— Modern paper, Devanāgarī characters; hand-writing good. It is a modern copy by Balakṛṣṇa done in Śaka 1789=1868 A. D. It is full of lacunae and mistakes. The arrangement is also not in proper order, for example—
 सूत्रस्थान fol 1-110, रसायनवाद begins with new numbering and is mixed up with वाजीकरण and both end on fol. 20^a where a part of निदानस्थान is introduced. Then हृन्निवस्थान again starts with new numbering; its first chapter is not given; it ends on fol 13^b where again अभयामलकीय of रसायन-वाद is introduced. Then starts निदानस्थान with new numbering and is mixed up with चिकित्सास्थान. The latter ends on fol 193^a, कल्पस्थान ends on fol. 226^b and then comes सिद्धिस्थान. The book is half-leather bound.

Age.— 1868 A. D.

Author — Caraka

Begins.—fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमः श्रीपरमात्मने पुरुषोत्तमाय ॥ अथातो
 दीर्घजीवतीयमध्यायं व्याख्यास्याम ॥ इति ह स्माह भगवानात्रेय ॥ etc.

Ends— fol. 260^a

अग्निवेशकृते तत्रे दृढबलप्रतिसंस्कृते सिद्धिस्थान चरकसंहिता समाप्त ॥
 सिद्धस्थान (fol 290^b) मेकपिठेन शतवाटाभिष्टानि ॥ समाप्त चरक
 चरकमित्यपि ॥ शुभमस्तु । राम राम राम राम हरे कृष्ण हरे कृष्ण कृष्ण
 कृष्ण हरे हरे यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया । यदि शुभमस्तु
 वा मन दोषो न दीयते ॥ १ ॥ शके १७८९ प्रभवनामसंबत्सरे क्षेत्र कोला०
 नृसिंहात्मज बाल०

इदं पुस्तकं अकाशिघराचरकमिमे शके १७८९ प्रभवनामि हायने चैत्र-
 सितद्वादश्यां लेखनेन समाप्तिं समनीनयत् ॥ ग्रन्थसख्या १००४० सर्वाणि
 प्रकरणानि समीक्ष्य सपूर्णस्य ग्रन्थस्य संख्या १४०४१ इदं पुस्तकं रुक्मिणी-
 करेन्दुपनामक गणेश शास्त्रिणा यथाप्रति अक्षोपि ॥

Reference.— See No. 64

चरकसंहिता

Carakasamhitā

No. 68

534
1892-95.

Size.— 12 $\frac{1}{8}$ in by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 454 leaves ; 9 lines to a page ; 43 letters to a line.

Description — Country paper , Devanāgarī characters , several hand-writings , all legible , double lines in red ink on borders , सूत्रस्थान and चिकित्सास्थान have marks of punctuation in red ink Some pages are coloured yellow The Ms. consists of 8 parts with new page-numbers. Arrangement is faulty.

I सूत्रस्थान foll 1-100 , II निदानस्थान foll. 1-20 , III विमानस्थान foll 1-14 , IV इन्द्रियस्थान mixed up with क्षारीरस्थान foll 1-36 , V क्षारीर and विमान mixed up , foll 1-41 , VI सिद्धिस्थान foll 1-32 , VII कल्पस्थान foll 1-19 , VIII रसायनपाद , बाजीकरण and चिकित्सास्थान foll. 1-193 The name of the Scribe is Baijanātha. Paper is worn out.

Age.— Saka 1725 = 1804 A D

Author — Caraka

Begins.— fol 1^b

श्रीगणेशाय नम ॥ ॐ नम परमात्मने पुराणपुरोत्तमाय नम ॥
अथातो दीर्घजीवितीयमध्याय व्याख्यास्याम ॥ इति इ स्माह भगवानात्रेय ॥
etc

Ends.— fol 193^a

अग्निवेशकृते तत्रे चरकप्रतिसंस्कृते
चिकित्सितमिदं स्थानमष्टम परिपूर्यते ॥ २२९ ॥

इति श्रीचरकसंहितायां चिकित्सितस्थाने वातरक्तचिकित्सितं नाम सप्त-
विंशोऽध्याय ॥ २७ ॥ १ ॥ समाप्त चेद् चिकित्सितस्थान एष्टम ॥ एचविंशा-
त्रिंशद्विंशके मासि मार्गे सितेतिरे ॥ सप्तम्यां मंदबारेद्दु वैजनाथेन लिख्यते ॥१॥

Reference — See No 64.

चिकित्साकालिका

Cikitsākalikā

No. 69

915
1884-87.

Size.— 10½ in by 4½ in.

Extent — 19 leaves, 15 lines to a page, 42 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double lines in red ink on each border, benedictory phrase, verse numbers and colophons tinged with red pigment, paper is old, musty and worn out. It is based on *Caraka*, *Suśruta*, *Vagbhata*, etc and is a handy compendium for beginners. It consists of 406 verses. The author was the son of *Vagbhata* and father of *Candraja*. Another name of this work is *Yogamālā*

Age.— Appears to be old.

Author.— Tisāṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

सूर्याग्निचन्द्रान्तरिक्षमुतादीन् भक्त्या नमस्कृत्य विभुश्च पादात् ।
 कृता चिकित्साकलिकेति योगैर्मांसा सरोजैरिव तीक्ष्णैः ॥ १ ॥
 हारीतसुश्रुतपरासरभोजनेहृद्वर्गबन्धिशेषाश्चरणादिचिकित्सितोक्तैः ।
 एभिर्गणैश्च गुणवद्भिरतिप्रसिद्धैर्धन्वन्तरीपरचनाकश्चिरप्रचक्षेः ॥ २ ॥
 स्वल्पश्रुतस्य भिषजः किल ह्यमुतादिशास्त्रोद्घोषो मतिरबोधहृदप्रवृद्धा ।
 अस्मद्विषयप्रथितयोगसमुत्पद्ये तु वज्राति बुद्धिमद्वयः क्षमिष्ववरो वा ॥ ३ ॥
 etc.

Ends.—fol. 19^b

इति कथितमिवं सङ्गृहिताग्रा-

चरजम्बुद्वयवेष्टनेन सिद्धे ।

अभिज्ञानितसकलव्यायभाज-

मिह सङ्गु योगचतुष्कमाप्रकल्प्य ॥ ३ ॥

विद्यति य एयसातकृशो घनशिकटुकं मयुकं बहुशुभिकां ।

अतिबलामय नागबलामिह हि नागबलः स पुमाश्च भवेत् ॥ ४ ॥

यथा चिकित्साकलिका सद्यं गंवाभिवद्दपद्मसेवा ।
 निरूपिता वृत्तशतैश्चतुर्मियोनैः सुगन्धैरिव तीक्ष्णैः ॥ ५ ॥
 जातेर्विशाला बहुश्रुताविज्ञाकोदधौ योगविशेषरत्ने ।
 आस्तां चिरं सद्यश्चकटिकेव कटे स्थिता वैद्यमहीपतीनां ॥ ६ ॥
 इति श्रीसीशदत्तं समाप्तं ।

References.— (1) Mss — A—Autrecht's Catalogus Catalogorum —
 1, 186^a, 11, 38^a and 199^b, 40^a

B—Descriptive Catalogues.—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. p. 636, No. 1391.

B. B. R. A. S. Catalogue, No. 174

I. O. Catalogue Ms. No. 2708 (योगतरङ्गिणी) and No.
 2709 (योरन्नाकर) refer to चिकित्साकलिका.

(2) Printed Editions :—

Edited by J. Jolly in Z. D. M. G., 1906, pp. 413-68.

चिकित्साकलिका

Cikitsākalikā

No 70

621.
 1895-1902.

Size.— 10 in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.

Extent — 36 leaves, 10 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, borders have three lines in red ink on both sides; topic-headings, topic endings and the colophon are tinged with red pigment. Between foll 2^b and 3^a, verses 22-27 $\frac{1}{2}$ are wanting. Paper is very old, musty, worn-out and worm-eaten. Dampness has almost obliterated the writing. Fol. 1^a with another leaf pasted has a description of Śikhariṇī and Pūrṇapoli (two sweet-meat dishes) in a different hand. The text has got several extra verses which are not found in other Mss. On fol 36^b, after the date follow 3 verses which have no connection with the text and which are added by someone in a different hand.

Age.— Śaka 1500 = 1579 A. D

Author.— Tisāṭa.

Begins.—

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीचन्द्र . . . सुश्रुतादीन्मन्त्रा
नमस्कृत्य पितु ..

Same as in No. 71.

Ends -- fol. 36^b

कषायस्यादक कृत्वा कृतस्य कुडव तथा ।
०५ये हस्तु मा. शौरिकसमुद्भव ॥
वातिक पित्तकं चैव त्रिपिप्पिक सक्षिपातक
ये च दुर्नामजातानि वा .द्विविधानि च भवतिती सिद्ध ॥ इति वाजी-
करण समाप्त ।

शके १५०० बङ्गुषाङ्गसवस्तरे आश्विनवदि ७ श्रौ लिखितमिदं पुस्तक

References.— See No. 69

चिकित्साकलिका

Cikitsākalikā

No. 71

916.
1884-87

Size.— 10 $\frac{1}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent — 19 leaves, 14 lines to a page, 48 letters to a line

Description — Thin country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, borders have four lines in black ink on each side, numbers of verses, topic-headings and the colophon tinged with red pigment. Paper is very old, musty and thin

Age — Appears to be very old

Author — Tisāṭa

Begins.—fol. 1^b

श्रीचन्द्रवंतराय नमः ॥
सुर्वाश्विचन्द्रवंतरिद्विश्रुतादीन् मन्त्रानामस्कृत्य पितुष्व पादाय ॥
etc. same as in No. 69.

Ends.— fol 19^b

(शतावरी)

पिबति यः पयसा कृतशोचनं त्रिकटुकं मधुकं बहुपत्रिकां ॥
अतिबलामयं नागबलाचलामिह हि नागबलः स पुमान् भवेत् ॥ ४१० ॥
इमि वृत्तसंघा ॥ बाजीकरणतत्र । इति श्रीवाग्भटस्तुतीसटविरचि-
तायां चिकित्साकलिका समाप्ता ॥ लेखकस्य शुभं भूयात् ॥ वयस्यको

References.— See No 69

चिकित्साकलिका

Cikitsākalikā

No. 72

890.
1887-91.

Size.— 9⁷/₁₆ in. by 4³/₁₆ in.

Extent — 24 leaves, 11 lines to a page, 43 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand writing legible, has got double rows of two lines and one line in red ink on both the borders, marks of punctuation in red ink. Paper old and musty

Age — Sam 1806.

Author — Tisāṭa

Begins.— fol 1^b

अग्निज्योत्स्नाय नमः ॥

प्रथम्य वाराहसंहितादीन् (on margin सूर्याग्निपम्बतरि इति वा पाठ)

अकृत्वा नमस्कृत्य पितुश्च पादान् ॥

कृता चिकित्साकलिकेति योगे-

माला सरोजैरिव तीसदेन ॥ १ ॥ etc

same as in No. 69

Ends.— fol. 24^b

पिबति यः पयसा कृतो यत्र त्रिकटुकं मधुकं बहुपत्रिकां ।

अतिबलामयं नागबलां पुमानिह हि नागबलः स पुमान् भवेत् ॥ ४० ॥

धुरतदकृतमालो व्यालदावीकराक्ष-

स्तपनफलमणालोर्द्धागमौरीविशालः ॥

विहितशिक्षिकलार्धः सेव्यमानोतिमकस्या

पद्यपतिरिष पूर्णः सर्वकुट्टानि इत्याह ॥ ४०२ ॥

इति श्रीपद्मद्वयसुता तीसद्वेयेन रचितं चिकित्साशास्त्रं ॥ अग्नि-
मात्राणि ह्युच्यन्ति मनः सत्येन ह्युच्यन्ति । विद्यातपोभ्यां मृतात्मा हृदिज्ञानेन
सिद्ध्यति ॥ ४०३ ॥ इति तीसद्वेयेन ब्रह्म समाप्त । संवत् १८०६ मिति
माह यवी १४ दिने शिवापुरमध्ये लिखितं स्वतंत्ररिचमवासेन । श्लोक-
संख्या सवासात्ते

Reference — See No. 69.

चिकित्साकलिका

Cikitsākalikā

No. 73

214.

A. 1883-84.

Size.— 12½ in. by 5½ in.

Extent.— 17 leaves ; 11 lines to a page , 65 letters to a line

Description.— Modern paper ; Devanāgarī characters , hand-writ-
ing very good , written in blue-black ink , benedictory
phrases, double lines on each border, topic endings and the
last colophon are in red ink It is a modern copy.

Age.— Date of copying given on fol 1^a 27-9-91

Author.— Tisāṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीपद्मन्तरये नमः ॥

अथमप्यपाराक्षरसुतादीन् मकस्या नमस्कृत्य पितृभ्यः पादाह ॥

etc. same as in No. 69

Ends— fol 17^b

धुरतदकृतमालो व्यालदावीकराक्षस्तपनफलमणालोर्द्धागमौरीविशालः ॥

विहितशिक्षिकलार्धः सेव्यमानोतिमकस्या पद्यपतिरिष पूर्णः सर्वकुट्टानि
इत्याह ॥ ४१२ ॥

इति बाह्यमद्वयसुता तीसद्वेयेन विरचितं चिकित्साशास्त्रं ॥ अग्निमा-
त्राणि ह्युच्यन्ति मनः सत्येन ह्युच्यन्ति ॥ विद्यातपोभ्यां मृतात्मा हृदिज्ञानेन
सिद्ध्यति ॥ १ ॥ इति चिकित्साकलिका समाप्ता.

Reference.— See No. 69.

चिकित्सासागर

Chikitsāsaṅgāra

No. 74

428.
1884-86.

Size — 12 in by 4½ in

Extent — 37 leaves, 11-12 lines to a page, 30-34 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad and irregular, borders have double lines and single line in black ink, paper is old and musty. It is a compilation by the author from several works, the one most frequently referred to being *Garudapurāṇa*. He gives his genealogy in the beginning.

Age — Sam. 1785.

Author.— Vatsesvara

Begins — fol. 1^b

जीगणेशाय नमः । जीवदुःखाय वासुदेवाय नमः ॥
 देवादिस्तनून्मयं कृतितले श्रीमन्निवारेभ्यः ।
 ख्यातो बृधरस्तुमन्त्रितिलकस्तस्याहुजस्तीक्ष्णधी ।
 तन्महत् सधितेव मन्त्रितमनो मयीसाहोरेभ्यो
 विद्यावृत्तविशेषाणां हस्तधियो देवेभ्यस्तस्मृत ॥ १ ॥
 तस्यात्मनेन कृतिना श्रीवत्सेभ्यरमन्त्रिणा
 चिकित्सासागरो नाम ग्रंथोऽयं कथ्यते ब्रह्मा ॥ २ ॥
 गण्डाविपुराणानि सुसुतात्मीयमेकल ।
 ब्रह्मा तन्सारमाकृत्य ग्रंथेऽस्मिन् विनिरूप्यते ॥ ३ ॥
 चिकित्सा नाकहे प्रोक्ता इत्ये इतिहासा यथा ।
 तथैव आकृत्य ग्रंथेऽस्मिन्नाभिलिख्यते ॥ ४ ॥ etc.

Ends — fol 37^b

अम्बयंवातिले छद्म तेन गो इतिपि नवेष्ट
 रसायनं च विष्णाकं अर्णो यो कार्प्यते श्ले ॥ १ ॥
 वृषणां योजये दुन्दो मीलवाचरतैर्बहि ।
 यथां तु कथय देव जाह्नवानां च दुष्यमा ॥ ३४ ॥
 इति चिकित्सासागरे गोबृधवाचिकित्सा ॥

इति चिकित्सासारसंग्रहोऽयं समाप्तः स १७८५ अठ यदि १२ लि०
धनराजेऽ

References.— (1) Mss —A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum.—
1, 186^b (our Ms.),

चिकित्सासारसंग्रह

Cikitsārasaṅgraha

No 75

369
1882-83.

Size.— 11½ in. by 5½ in

Extent — 75 leaves , 9 lines to a page , 25 letters to a line

Description — Country paper Devanāgarī characters , hand-writ-
ing bold and good, but the text very corrupt The Ms
contains 897 verses numbered consecutively. After each
hundred, it starts from one Fol 26 unnumbered Fol 1
missing Paper is old, musty and worn out Edges are
worm-eaten

Age.— Sam. 1811 •

Author — Semaśarmācārya (= Ksemaśarmācārya)

Begins — fol. 2^a

न विधा मत तथादुरादि वृक्षात् स्वप्नात् क्षीतादिप्रसृतो व ६
जाप्या केचित्प्रकृत्यैव केचित् जाप्या उपेक्षिता ७
क्रियया याप्यते यस्तु याप्य व्याधित्वमादिक्षेत्
न चासौ मृपते तेन मत्वनो वा प्रक्षाम्यति ८ etc.

Ends.— fol. 76^a

हरीतकी सपीप्य माहिष वृक्षित क्षीर मेतेनोदूर्तन पर
हृषवर्ज (fol. 76^b) करं क्षीणां तिलकानां च नाशनं ॥ ९७ ।

इति श्रीगौतमात्मजयेमसम्मार्चार्यविरचिते चिकित्सासारसंग्रहं
संपूर्णं समाप्तमिति श्रीजैपुरमध्ये लिखितं ब्राह्मणगुर्जरगौडतुङ्गाचार्य
द्वय्य चरित्र आचार्य जी श्रीजैचंदजी तत्पुत्र चिरजीव मुकंदराम स्वय-
पठनार्थं ह्यन भवतु क्षीरस्तु कल्याणमस्तु पादुकां पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं

मया यदि ह्यहमह्यं वा मम दोषो न क्षीयते ? संवत् १८११ वर्षे मिति
 दृग्गहीर सितान् लेखकः बाहकयो ह्यम बबहु ज्ञेयोऽयं

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* —
 1, 186^b (the only entry by Aufrecht).

One *Chikitsāśāstra* is ascribed to होमंकर मिश्र by Aufrecht
 11, 38^a, on the authority of Stein's *Catalogue of Jammu*
Mss, pp 183 and 347 The extract given in the latter
 catalogue does not agree with our Ms.

चिकित्सासारसंग्रह

Chikitsāśāstrasaṅgraha

No. 76

926

1891-95.

Size.— 11½ in by 5½ in.

Extent — 346 leaves, 7-9 lines to a page, 38 letters to a page,

Description — Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing
 irregular but legible, first two folios and the last one are
 damaged and repaired on the right-hand top-corner, the
 whole Ms is written without any mark of punctuation and
 the topic headings are tinged with red pigment upto fol.
 213^a, after which it is impossible to distinguish the heading
 or colophon from the text The numbering of leaves starts
 1-100, then again 1-100, then 1-39, then 240-348 Foll
 128 and 136 missing The work is one of the largest
 compilations from older works and contains very copious
 extracts from Mādhava's works The author according to
 Hoernle (J R. A S, 1909, p. 860, fn. 1), flourished in
 the twelfth century A. D This Ms is a fragment stopping
 in the middle of मल्लनहाधिकार, the text is very corrupt.

Age — Appears to be old

Author.— Vangasena

Begins — fol. 1^a

ॐ नमः श्रीगणपतये नमः श्रीमन्नानिहाकराय नमः

नन्वा शिव प्रथमतः प्रणिपत्य चरि

चिकित्सासारसंग्रह

or

वङ्गवत् वैद्यक

Cikitsāsārasaṅgraha

or

Vaṅgadatta Vaidyaka

No 78

352

1879-80

Size.— 11½ in. by 4½ in

Extent.— 104 leaves, 13 lines to a page, 42 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, with वृद्धमात्रा, hand-writing legible, double lines in black ink on both the borders, benedictory phrase, topic headings and marks of punctuation tinged with red pigment. The Ms. is a fragment of चिकित्सासारसंग्रह. Its folios are 314, 351-454. Foll 315-350 are missing. The text of this Ms on fol 314^b, in the beginning is identical with that of चिकित्सासारसंग्रह (No 77) fol 342^b l 8 to fol 343^b l 1. The text of our Ms from fol 351^a onwards entirely agrees with that of चिकित्सासारसंग्रह (No. 77) fol 395^b, line 4 and onwards. Hence, the Ms. should be named as चिकित्सासारसंग्रह and not वङ्गवत् वैद्यक. It is the oldest dated paper Ms in this library.

Age.— Sam 1376 (= A D 1320).

Author.— Vangadatta.

Begins — fol. 314^b

ॐ नमो विनायकाय ॥ ॐ नमो वैद्यनाथाय ॥

शिरषा सन्वर्णा अधिता नीरजा वृद्धसहिमा ।

कफवातोत्थिता ज्ञेया बालानामजगद्विका ॥

etc same as in No 77

fol 342^b, lines 8 fffol 351^a

२ सुदृष्ट ॥

त्रिकलायं वृत्तं ॥

त्रिकला अक्षय द्वात्रा मधुक कटुरोहिणी ।

प्रपौढरीक हृस्मेला विद्वज्जनकेसर ॥

etc. same as in No. 77

fol. 395^b lines 4 ff

Ends.— fol 454^b

योगं मया विरचयिष्यतः कथं चिद् ।

etc. same as in No. 77

fol. 536^b

The last Colophon is—इतिविष वेद्यमीगदापरस्तवेद्याचार्य-
धीशंसेनस्येति ॥ संबद् १३७६ वर्षे लौकिक काल्छम शुदि १६ शनौ अयेद
वीजापुरवास्तव्य नामद्रुह ज्ञातीय ठ० आलासुत ठ० रणसिहेन
आत्मनोऽध्ययनार्थं सवहयेन पुस्तकमलेलि । संनलं महाजी । छुमं मयतु ।
लेखकपाठकयो । यादृश पुस्तके दृष्ट तादृश लिखितं मया । यदि छुन्दमछुन्द वा
मम दोषो न क्षीयतां ॥

Reference —See No 76

चिकित्सासारसंग्रह

(Chikitsāsārasaṅgraha

No 79

891
1887-91

Size — 12½ in by 5, 8 in

Extent — 414 leaves, 12 lines to a page, 40 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing is bad and irregular from fol 1-20, then it is bold and
uniformly good till the end. There are two systems of
numbering the folios, one on the left-hand top corner and
the other on the right-hand corner. The former stops
after 129, with another leaf bearing 129 and but for three
and a half lines on its a side, entirely blank. The bottom
corner numbering starts with 1 and after leaving the
number 34 runs upto 39. Then it again starts with number
1 and goes upto 378. Colophons and topic headings are
tinged with red pigment. It is almost a complete copy.

Age — Appears to be somewhat modern.

Author — Vaṅgasena,

Begins.-- fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

नमो शिवं प्रथमतः प्रथित्य चण्डी etc.

same as in No 76

Ends — fol 378^b

येषां नमो विरचयिष्यते. कथयि-

त्तवर्द्धितो जगति कार्त्तिकलाप्ररोहः ।

छिनो मेघिष्यति वन्द्योभिरल सल्लानां

त कोटुकेन सुमना विरचयिष्येत् ।

कतिरियं श्रीगणेशाय नमः प्रथित्य चण्डी नमो नमः ।

समाप्त विरचयिष्यते नमः ॥

Reference.— See No 76

चिकित्सासारसंग्रह

Chikitsāsārasaṅgraha

No. 80

219 A
1883-84

Size — 11½ in. by 5½ in

Extent — 135 leaves, 8 lines to a page, 31 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bold and good, double lines in black ink on borders, paper is very old, musty and worn out, topic headings, marks of punctuation and colophons are tinged with red pigment. It is a fragment extending from the beginning (folio 1) to the middle of स्वासाधिकार (folio 170^b), foli 20-24, 26-29, 49, 52, 85, 95, 128 and 132-153 (= 35) are missing. Hence the actual number of folios is 170-35 = 135. It agrees at some places with another fragment in the same bundle, but the differences are many.

Age.— Appears to be very old

Author — Vaṅgasena.

Begins.— fol. 1^b

श्रीकृष्णाय नमः ॥

नत्वा शिव प्रथमतः प्रणिपत्य चण्डी
वाग्देवतां तद्वदु तातपद् दृश्यते ।

etc. same as in No. 76

Ends.— fol. 170^b

पित्ता सोऽर्च्यलक्षारपध्यात्रिकद्विष्टुभिः ।

समाह्वयेर्षत सिद्धं सखीरं श्वासकासदुष्ट ॥

श्लुकाख्यां नैजुलं फल ॥

काकादनी शृगधेर वर्णाश्चर्हृतीद्वयं ।

पलसात्रैर्षत प्रस्थ पचेदेतैर्जलाहके ॥

क उष्ण पतिमेतदि श्वासामपचिनाशन ॥

द्वयहाचं दृत ॥

तैलं दशयुगे सिद्धं हृगराजसे ह्युगे ।

पीयमानं यथान्पाय श्वाभ्यासकास्तौ उपोहति ॥

शृगराज

Reference — See No. 76

चिकित्सासारसंग्रह

Chikitsāsārasaṅgraha

No 81

219 B

1883-84

Size.— 11 $\frac{8}{10}$ in by 4 $\frac{7}{10}$ in

Extent — 189 leaves, 7 lines to a page, 34 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good and bold, borders are decorated with double red lines upto fol 279 The Ms starts with fol 184 and runs upto fol 372, topic headings, marks of punctuation and colophons in red ink upto fol 279 After this topic headings and colophons are in red ink upto fol 348, but there are no marks of punctuation at all, fol 372 (which does not bear any number) is a mere repetition of the

text on fol. 273, fol. 198^a has only 3 lines and fol. 198^b is blank, fol. 272^b is also blank. The Ms is a fragment and starts with the middle of कुटजाणवृत on अशोरोम and it extends upto वातव्याधि. Paper is old and musty and some leaves are in a decaying state on account of dampness.

Age — Appears to be old.

Author — Vaṅgasena

Begins — fol 184^a

लकल केसर नीलोत्पलघातकीकल्के

सिद्ध वृत विधेय झूले रत्नाशसा भिषजा ।

वृतश ४ पादा १६ कुटजाण्य फल त्वक च वर्णा प्रप १ तो २ मा.

हृत्ती ४ वातिके रत्नाशसि कार्य्ये ॥ कुटजाण्य वृत ॥

त्रिकत्रय वच्चा हिंगु पाठा क्षार निशाह्वय ।

चक्षुस्तिक्ताकलिगाग्निघाताम्बालवणानि च ॥

ग्रथिबिल्वजम्बोवा च गणोष्टाविंशतिर्मत ॥ etc.

fol 372

अथ दिक्काश्वातयो ॥

दिक्काश्वातातुरे पुर्व्वं तैलात्के स्वेद् इध्यते ।

त्रिपेर्लवणयोगैश्च शृङ्गुवाताशुलोमन ॥

ऊर्ध्वाधि शोधन शक्ते दुर्व्वले क्षमन मत । etc

Ends,— fol. 371^b

इदमेव साधितवशाश्चलतैल नौगव्यायं यथाशक्ति हृगधिग्रव्य

गधाम्बुचन्दनाम्बुभ्या गोलयित्वा पचेत् तिल

तैलश ४ वशाश्चलप्रप ६ क १ मा १ र ६ पादा ६४ शोश १६ वृणश ८

कल्क जीवकद्वय कृष्णकद्वय काकोलिद्वय कश्चित्कृद्भि प्रक २

दृक्पुष्पाष्टवर्गादे यत्र कल्क प्रकीर्तित

पल चतुष्टय तत्र कल्कमाहूर्मनीषिण

वशाश्चलतैल० इति सारसंग्रहे वातव्याधिचिकित्सोपदेश

fol 352^b

अभयानामरकल्कं वौष्करववशुकमारिचकल्क वा ।

तायेनोष्णेन पिबेच्छासी दिक्की च तच्छात्ये ॥ ० ॥

Reference.— See No 76

चिकित्सासारसंग्रह

or

चिकित्सातत्त्वसंग्रह

or

चिकित्सामहार्णव

Cikitsāsārasaṅgraha

or

Cikitsātattvasaṅgraha

or

Cikitsāmahārṇava

No. 82

918.

1884-87.

Size.— 11 $\frac{3}{8}$ in. by 6 in

Extent.— 553+2 leaves, 11 lines to a page, 30 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good. The Ms. can be divided into 2 parts (1) foll. 1-262 and (11) foll. 263-550, the first part, which differs in the hand-writing and quality of paper used, is obviously of much later date than second part which is much older, more musty, brittle and almost in a decaying condition, borders, colophons and topic-headings are in red ink, first part has even the marks of punctuation in red ink. Foll. 306-339 are missing, fol. 361^b has only 3 lines, fol. 455^b is blank, fol. 489 is repeated, foll. 527-546 are worm eaten in the middle of the right-hand border. In the 4th verse, fol. 1^b, the work is named as चिकित्सातत्त्वसंग्रह, in all its colophons it is called चिकित्सामहार्णव, and as its text entirely agrees with the Mss. of चिकित्सासारसंग्रह, I have put it under that name. After the body of the text 2 folios contain an index of the whole work. As about one-third of folio 549 is lost it is impossible to determine its exact date. The last word on fol. 549^b is संवत्. The beginning on fol. 550^a is जबदि ७ दिने बार मंगल.

Age — Appears to be very old.

Author — Vaṅgasena

Begins.—fol. 1^b

हौ नमो धन्वतरये ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकरस्वाम्यै नमः ॥

नमः शिवं प्रणमन् प्रणिपत्य चक्षुः

बाग्देवतां तदनु तातपदे शुक्लम् ॥

etc. same as in No. 76

Ends.—fol. 549^b

- line 4. श्रीवयसेनग्रथिते चिकित्साग्रहार्जवेरिष्टाध्याय ॥
 5. चिरपरिभ्रमत कथिचित्तं वर्द्धितो जगति कीर्त्तिलताग्रो
 6. यदि गोविरल स्वलानां क्षित ॥ कृतिरिषं वैद्यधीगदापर
 7. चार्थ ७ श्रीवयसेनस्थिति ॥ अदर्शदौषाग्रमतिविभ्र
 8. लिलिखे मयात्र ॥ तत्सर्वमार्थे ॥ परिशोबनीय प्रायेण ह
 9. ति ॥ यावती क्षेपनागेन प्रयाताक्षिरसा रसा व्याप्यमानं ह
 10. तुस्तकमुत्तम । शिवमस्तु सर्वजगत पर हितानिरता भवं
 11. दोषा । प्रसादं नाशं सर्वत्र हृत्सी भवतु लोका ॥ संवत्
 fol 550^b

यवदि ७ दिने बारमगल ॥ ह्यम भवतु ॥ याभिसं पुस्तकं भिष्टं वा ॥
 ताग्रिसे लिखते मया ॥ यदि ह्युद्धममुद्धं वा ॥ मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥
 महाराजाधिराज श्री १०८ मोहनदासजी पुस्तक लिपीकाराधिते गामा
 on the margin ह० सहदेवके ताई ठाकुरा धर्माथेऽपुन्यार्थे दत्त्वा ॥
 राज्य(?) श्रीवयसेनग्रथ सपूर्ण कीयौ ॥ लिखत महातमा जेमल अलिराज ।
 मनहरदासः स्यामदास लिपीकृत ॥ १ ॥

References — See No 76

चिकित्साशास्त्रसंग्रह

Chikitsāsāstrasaṅgraha

No. 83

919

1884-87.

Size.—8⁷/₁₆ in by 4³/₈ in.

Extent — 59 leaves, 11-12 lines to a page, 22-24 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters with पुढमात्रास
 hand-writing bad and very irregular, paper is very old,
 worn out and musty, edges have begun to decay, single
 line in black ink on borders, benedictory phrase, topic
 headings and colophons tinged with red pigment From
 colophon on fol. 3^b, viz, इति आग्नेय ग्रथिते ह्यारीतोत्तरे ज्येष्ठक-
 क्षुण्णदोषशास्त्रपठनविधि । नाम ग्रन्थमोक्षाय, the name of the work
 should be ह्यारीतोत्तर. The name ह्यारीतोत्तर is repeated in other

colophons also It is a fragment and stops abruptly in the middle of describing inauspicious things which stop one from travelling.

Age — Appears to be very old

Author — Hārīta ?

Begins fol 1^b

ओं नमो घन्धतरये ।
 मत्वा शिब सकलतत्त्वकलाविस्तृतं
 ज्ञात्वा द्यूतैकपद्मलं परमात्मन्य ।
 रोगादिरोगक्षमनं दृष्ट्वानं स्वरस्य
 क्षातिक्षपाधिपनरं त्रिगुणात्मन्य ॥ १ ॥
 हिमवतश्चोत्तरे कले सिद्धिर्विमणसेविते ।
 प्रक्षाल्य द्रुमजाकीर्णं नानापादपक्षोभिते ॥ २ ॥
 तज्जस्य तपसा द्रुतं क्षुतर्क्षितविग्रहं ।
 सुन्दस्कटिकवत् सुभ्रं तदुष्णादित्यतेजसं ॥
 जटाजूटाटवीकृतिं प्राप्तिं सुभ्रमंडलं ।
 आग्नेयं बहुशिष्यैस्तु राजितं तपसा ज्ञतं ।
 पट्टज्जल शम्भो हारीत सर्वज्ञानमिदं महत् etc

Ends — fol 59^b

मार्गच्छिद्यति माज्जरं सर्पो वा कलकलात्क ।
 गोष्ठा वापि प्रवेक्षे च यस्मैक न तु ज्ञेयत् ॥
 प्रस्वलनपादहारसौ वसनानि स्वलन्ति च ।
 विष्टब्ध वचनं सुत्वा न गच्छे सिद्धिमिच्छता ।
 यद्वाणां वा

Reference — (1) Mss — A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 11, 38* (our Ms. The only entry by Aufrecht).

चिकित्साज्ञान

Cikitsājñāna

No. 84

917.
1884-87

Size.— $9\frac{3}{10}$ in. by $5\frac{7}{10}$ in

Extent.— 14 leaves, 12 lines to a page, 36 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, benedictory phrase and marks of punctuation in red ink, borders decorated with double lines in red ink, topic-headings and colophons are tinged with red pigment. On fol 1^a we find an extract from वैद्यलकार on भाषाभाष. On the margins of fol 1^b and 2^a we find 20 verses (11 and 12 missing, otherwise the number is 22) on नाडीपरीक्षा written by a different hand. On fol 2^b and 3^a we find the शक्त of रस and सृत्युलक्षण on the margins. On the margins of fol 5 and 6^a we find some extracts from रसरत्न-प्रदीप. On the margins of fol. 7 we find extracts from रसरत्नलक्ष्मी. Fol 8^a is blank. On the margins of fol 9^a some prescriptions in Hindi are given. On the margins of fol 10 and 11 we find recipes on स्तन. The same subject along with a charm is described on the margins of fol 12^b. Margins of fol 13^b and 14 are full of recipes on बाजीकर.

Age.— Śaṁvat 1816

Author.— Upādhyāya Vidyāpati.

Begins —fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

सहस्रकरसङ्गोभिधनुर्वाणमयीहृद् ।

कार्तवीर्यार्जुन वदे रक्तान्वरविष्णुपण ॥ १ ॥

चिकित्साज्ञानतिमिरच्छन्न नेत्रप्रसादन ॥

मिथुना प्रीतये सुहृन् सुयोगाजनमुच्यते ॥ २ ॥

ये प्राकृतैर्वैद्यव्योमिहक्ता योगा सतां यक्ष भवति मान्धा ।

प्राच्यां निवर्तन्ति व्योमिवेद्य विद्यापतिस्तान्बहुशोऽनुहता ॥ ३ ॥

etc.

Ends.— fol. 14^b

बनेछा केवारं चित्तं जातीकल दल पय ।

त्वह् स्तौत्रोय च मनुना बुद्धिकस्य विचारिता ॥

दौर्वर्ण्यमात्मन इत्यादिषि मयाविसमं ।

नयनद्वलमनोयहोत्पत्त्य प्रभवति मूलमिदं कुनिप्रणीते ।

जतिद्वयमद्युतिद्वययोगवाक्ये रचितमतोजनमस्तु सर्वतुष्ये ॥

इति श्रीमदुपाध्यायविद्यापतिकृत चिकित्साजन समाप्त ॥ सप्त

१८१६ कातिकमासे कृष्णपक्षे तिथौ चतुर्दश्यां शुक्रवासरे ॥ लिखितं कल्याण-

दास हरिदासस्तथैव च । उभयो ब्रातृभ्यां च

References — (1) Mss — A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
I, 186^a, II, 38^a and 199^b

ज्योतिष्मतीकल्प

Jyotismatikālpa

No 85

928
— 1891-95

Size — 6½ in. by 4½ in

Extent — 5 leaves, 10 lines to a page, 24 letters to a line.

Description.— Modern paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double lines in red ink on each border, pages have been lined with pencil for writing. Paging of leaves starts with 3 and ends with 7. The Ms contains two parts (1) ज्योतिष्मतीकल्प foll. 3-5 and (2) ज्योतिष्मतीपत्राग foll. 6-7. First part contains 46 verses and the second 29.

Age — Appears to be modern

Author — Anonymous

Begins.—fol 3^a

श्री ॥ ज्योतिष्म- क-

कैलासशिलरानीन देवदेव महेश्वर ॥

पञ्चम परया मक्या देवी वचनमब्रवीत् ॥ १ ॥

ममबान्मानवा सर्वे घोरे क्षिप्यति तुच्छते ॥
 तेषामेव हितार्थाय हस्तव्यक्त हस्ताक्षरं ॥ २ ॥
 येनोपायेन देवेहा सर्वे तुष्यति मानवा ॥
 येन सिद्धिर्भवेज्जतौ येन याति परां गतिं ॥ ३ ॥
 इति वृष्टस्तथा देव्या विमलार्थमवाप्नुवीत् ॥
 शृष्ट देवि महाभागे लोके विस्मयकारण ॥ ४ ॥
 ज्योतिष्मतीति विख्यात रसायनमनुत्तम ॥ etc

Ends.—fol 7^b

तत्तत्तैलसमक्षीरं मधुनापि समन्वित ॥
 क्षनेद्देहमनघाकृत्वा तैलशेषं तु कारयेत् ॥ २८ ॥
 जातीकलं बीजपूर ककोळ त्वचमेव च ॥
 एतामि समवागमनि चूर्णयित्वा पलं क्षिपेत् ॥ २९ ॥
 इति ज्योतिष्मती कल्प ॥

References — Aufrecht mentions only our Ms in his Catalogus
 Catalogorum, III, 45^b.

ज्वरतिमिरमास्कर

Jvaratimirabhāskara

No. 86

1050.
1886-92.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 80 leaves, 10-11 lines to a page, 25-32 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, two hand-
 writings and two sorts of papers, foll 1-52 have bold but
 shaky hand-writing and paper is very old, musty and
 worn out, borders have double lines in black ink on both
 the sides, marks of punctuation and colophons are in red
 ink, topic-headings tinged with red pigment Foll 53-80
 are written in good hand, there are no border-lines and
 only the topic headings are tinged with red pigment Foll
 69 and 76 have lacunae There are marginal notes in the
 Ms The author is Kāyastha Cāmunda, resident of Mewar,
 who composed this work in Sam 1646 = A D. 1590.

The work contains 16 chapters and gives an elaborate description and treatment of different sorts of fevers. On account of dampness several leaves are stuck together.

Age.—Sām 1762

Author.—Kāyastha Camuṇḍa

Begins —fol. 1^b

श्रीवज्रेशाय नमः ॥

स्फुरद्विदुरद्वरीचरजबुग्धमाराधय

प्रजम्भ्य च कर्मां रियुं प्रथमवैद्यमंमोषिणं ।

विश्लोक्य विविधानामाद्य करणवीरकुंभात्मज

विश्विस्मितमतिं विना प्रथयसीथ चांङ्गानिचः ॥ १ ॥

(on margin चूडानिचः)

कारणमंडलविततं लक्ष्मरचनेषजोद्योतं ।

ज्वरतिमिरमास्कराख्यं ग्रंथं तद्वृत्ते स रोगिणञ्चाहुं ॥ २ ॥

सति यद्यपि तंघाणि ह्रुविस्तीर्णान्पनेकहा ।

तथापि बालबोधाय सारहृष्टतु लिल्लयते ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol. 79^b

विषये वातजिक्कर्म कुर्याद्वायुलोभनं ।

मल प्रवर्तयेनाहुतीक्ष्णाणि कलवर्तिनि ॥

इति विद्वच्चिकित्सा ॥

ज्ञाये ज्वराचिरेणेन यथाज्ञाकं विचगित ॥

इति अग्निसादः ॥

वेधो श्रीमेदपाटे रसयुगरसभूमत्पुषरे दसम्भा

हृत्पयो मान्धिनस्या त्रिदशगुरुदिने योविनीपन्नस्य ।

यदे श्रीराजमहे विलकति बहुधामढले कुम्भस्य

कायस्य चाहुनामा ज्वरतिमिरदरं मास्कर संविधत ॥

इति श्रीकायस्थचाण्डकृते ज्वरतिमिरमास्करे सेव्यधस ॥ इति का-

कायस्थचाण्डकृते ज्वरतिमिरमास्करे ज्वरोपग्रहो नाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

श्रीकृष्णजी सहाय ॥ सप्त १७६२ चैत्रसुदी १० बृहदासरे लिपित लक्ष्मी-

पति ओझा आत्मपठनार्थं ॥

After this follow some prescriptions in Hindi in a different handwriting

References.— (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum .—
1, 214^a, 11, 44^a and 202^a, 11, 46^a

B-Descriptive Catalogues —

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss, p 643, No. 1404.

ज्वरतिमिरभास्कर

Jvaratimirabhāskara

No 87

892
1887-91.

Size — 10 $\frac{3}{16}$ in. by 4 $\frac{3}{16}$ in

Extent.— 75 leaves, 9 lines to a page, 35-44 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, borders have two rows of three lines and one line in red ink, benedictory phrase, topic-headings and topic-endings, marks of punctuation, verse numbers and colophons in red ink. The hand-writing is bold in the beginning and gets smaller towards the end. Paper is very old, musty, worn out and brittle

Age — Sam 1763

Author.— Kāyastha Cāmunda

Begins — fol. 1^b

श्रीमहावज्रपत्तये नमः ॥

स्फुरतत्रिपुरमुदरीचरणदुग्धमाराधत्

etc same as is No 86

Ends.— fol 75^a

वेदे श्रीमेवपाठे रसदुग्धरसदुग्धमन्त्रवर्णे वृद्धाम्या

etc same as in No 86.

The date and the name of the Scribe— fol 75^b

सबत् १७६३ मार्गशिरस्तुदी १३ वार शुक्रवार लिखत मिश्र लज्जमल

आत्मज मिश्र रूपचंद आत्मपठनार्थे ह्यम यद्यु ॥ सकला पदरासे

Reference.— See No. 86.

ज्वरसिमिरभास्कर

Jvaratimirabhāskara

No. 88

920
1884-87

Size.— $9\frac{1}{2}$ in by $5\frac{7}{10}$ in

Extent — 177 leaves, 10 lines to a page, 26 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, several hand-writings, all bad and childish, except on fol. 1^b, and foll. 114-16, all letters have separate head-lines, full of lacunae, foll. 67^a, 69^a, 73^a, 75^a, 77^a, 79^a, 80^a, 81^a, 82^a, 84^a, 89^a, 92^a, $\frac{1}{2}$ of 92^b, 102^a, $\frac{1}{2}$ of 102^b, 103(11)^b, 108^b, 112^b and $\frac{1}{2}$ of 113^b are blank. Fol. 103 is repeated, benedictory phrases, topic-headings, verse numbers and colohpons tinged with red pigment. Paper is very old, musty, worn out and brittle. Place of transcription, Ajmer

Age.— Sam 1689.

Author — Kāyastha Cāmuṇḍa

Begins.— fol. 1^b

स्वस्ति श्रीगणपतिकुलदेव्यो प्रसादात् ॥

स्तुतत्रिपुरहृदरीचरणपुष्पमाराधयद्

etc. same as in No. 86

Ends.—fol. 116^a

देसे श्रीमेवपाटे रत्नयुगसरस्वतीमन्त्रे वसन्त्यां

etc. same as in No. 86

Date and name of Scribe—संवत् १६८९ व० शा १५५५ अ०
कार्तिक शुद्ध ७ द्विजे श्रीगण अजमेरमध्ये लिपीकृता । साह श्रीरक्षापठनार्थ
शुभ्र मन्त्र ॥ श्रीरस्तु ॥ श्री ॥ मांगलि ददातु ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥

References — See No. 86

ज्वरतिमिरभास्कर

Jvaratimirabhāskara

No. 89

455.
1895-98Size.—12 $\frac{7}{8}$ in. by 6 in

Extent.— 55 leaves, 11 lines to a page, 45 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, benedictory phrase, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment Paper is thick, old and musty Last folio is much worn out

Age.— Sam 1875.

Author.— Kayastha Cāmunda

Begins.—fol 1^b

श्रीमन्महाय नम ॥

रघुरतत्रिपुरसद्वरीश्वरजगन्मन्माराधयन्

etc same as in No 86

Ends —fol 55^a

देवो श्रीमदेषादे रत्नयुगलारक्षमानवर्षे दक्षाय्यां

Date मिति काल्युज हृदी ७ सवत १८७५ बुधवार श्री श्रीराम ॥

श्रीसीताराम श्रीलक्ष्मीनारायणाय नम ॥ श्री ॥

Reference — See No 86

ज्वरनिदान

Jvaranidāna

No. 90

590
1899-1951Size.— 10 $\frac{5}{8}$ in by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent — 14 leaves, 10 lines to a page; 32 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī Characters, handwriting legible, adorned with double rows of double lines in red ink on borders, it is very corrupt and most of the verses

are the same as in माधवनिदान. Each verse is followed by an explanation in Hindi which is of Vraja-bhāṣā type spoken in Rājputana

Age — सवत १८७३ वरषे ताके १७३९ प्रवर्तमाने माघमासे शुक्लपक्षे ति १.

Author — Anonymous.

Begins —fol. 1^a

श्रीगणेशायनमः ॥ अथ ज्वरनिदानं ॥

एवं वृद्धति मात्री भां इत्यंते व्याधिसंकरा

तस्मात्तलेन सहैव रक्षयि सिधिसुखतम १

अर्थ —इह प्रकार करि मनुष्यों के कष्ट के करिबा वाले व्याधि के सब दिबा जे है ती कारण सौ मला बेध है सो वत करि उत्तम सिद्धिने राखिनु है इत्यर्थ ॥ २ ॥

ज्ञातव्यो बध्यते योयं ज्वरादीनां विनिश्चय

वक्ष्यमानसंस्कृष्टकृद्विस्वाप्तसंगमः ॥ ३ ॥ etc.

Ends —fol 2^b

निश्चयेयै करि ज्वरकरि ज्वर्यो जो पुरुष मिहकी केरि सिर पीठ न गई होइ सो पुरुष ज्वरसौं ज्वर्यो नही इसौ जाणि जे सो जानजे केरि ज्वर आसी इत्यर्थ ॥ २२ ॥

इति श्रीकव्यनिश्चये ज्वरनिदानसंक्षुब्ध समापता ॥

तत्ककल्प

Takrakalpa

No 91

1052.

1886-92.

Size.— 12½ in. by 6 in.

Extent.— 3 leaves, 20 lines to a page, 50-51 letters to a line.

Description — Conuntry paper; Devanāgarī Characters; handwriting bad, but legible, paper very old, musty and worn out, contains 129 verses describing the medical 'properties of तक्र', Scribe's name Gaṅgādhara; folios 1^a and 3^b blank; on borders double lines in black ink.

Age.— Sarh. 1835, Phalgun va(di), 11.

Author.—(Ārsam)

Begins —fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः । अथातस्तत्कल्पं व्याख्यास्यामः ॥
 हृमेरोकनरे जुंगे मभिरत्नविश्रुति ॥
 ह्रसोपविष्ट मङ्गाज्य प्रोवाचैव प्रजापति ॥ १ ॥
 मनुजा देवदेवेश सर्वज्ञानविदां वर ॥
 व्याधिमिर्षिर्विधैर्ज्ञास्तास्तेषां हृदि प्रतिक्रिया ॥ २ ॥
 क्षुत्त्रेव मनसा व्यात्वा धर्म्मार्थसङ्ग्रहं वच ॥
 चिकित्सासारसर्वेश्व जगदेव पितामह ॥ ३ ॥ etc

Ends —fol. 3^a

पिप्पलीविर्द्धमान च कल्कपिष्ट विवेक्षारः ॥
 जठराणां विनाशाय न वाग्यपिप्पलीसम ॥ १२८ ॥
 एस्वो मङ्गुल राक्षा धर्मिण्यां कुर्मन्वा ॥
 क्षुत्कमूलकस्तपुक्त वातशोकमलेपनं ॥
 इति तत्कमस्तुतुणा ॥
 इत्यार्षे तत्कल्पं समाप्तः ॥ छि० मंगारोच यथावदृष्टः ।
 स. १८३५ का ब. ११

References — (1) Mss — A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum --
 1, 215^b, 11, 45^a (our ms.)

B—Descriptive Catalogues —

One तत्कल्प attributed to वराह is mentioned in Mitra's
 Bikaner Mss Cat no. 1438, but it is different from
 our Ms.

त्रिशती

Trīśatī

No. 92

536.

1892-95

Size.— 8½ in. by 6 in.

Extent.— 24 leaves ; 10 lines to a page , 38 letters to a line.

त्रिशतीव्याख्या
वैद्यवल्लभा

Trisati-vyākhyā
Vaidyavallabhā

No 93

1053
1886-92

Size.— 10½ in. by 5½ in.

Extent.— 71 leaves, 10 lines to a page, 22 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad and legible with difficulty, double rows of two and one lines in yellow ink on both borders, marks of punctuation in yellow ink which has faded everywhere, benedictory phrase, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment. Paper old and musty. The work is a commentary by Vallabhabhaṭṭa on Trisati or Vaidyavallabha or Jvaratrisati by Śarṅgadhara, son of Devarāja, a *Bada-nagara* Gujarātī Nāgara Brāhmaṇa.

Age.— Śam. 1832

Author.— Vallabhabhaṭṭa

Begins.—fol. 1^b

जीमेषेशाय नमः ॥

नमस्कृत्य महादेव सोमं सर्वार्थसिद्धिम् ।

क्रियते त्रिशतीव्याख्या सुगन्धवैद्यमुदे मया ॥ १ ॥

अथ साङ्गधरनामा वैद्यत्रिशतीनाम ग्रन्थमारभते ॥

श्रीमती त्रिशतश्लोकी नानादत्तसमाश्रिता ।

कविशाङ्गधरप्रोक्ता दुर्न्यायेवाल्पबुद्धिभिः ॥ २ ॥

सर्वविघ्नपरिहाराय सर्वान्निष्ठप्राप्तये सर्वकामितारणाय श्रुतिततजोराशि
जगत्प्रबोधक चातार सतीति ॥ तस्याद्यश्लोकः ॥ उद्येति ॥ अस्य व्याख्या

Ends.— fol. 70^b

मयीति सन्त सन्तु कथा संततमेव निरंतरमेव एनां त्रिशतीं आश्रियध्वं
आद्रीकृत कीदृशी मनोरमां पदलालत्येन प्रियां । आदरे हेतुमाह मयि विषये
अनुग्रहश्रुत्या कृपाश्रुत्या वा । अथवा कथित्यश्रुति कथिताश्रयणं तस्य कुट्टहलात्
अत्र हि अनेकश्लोकाश्रिताभिः कथित्वानि सततं कुट्टहलादा आदरे तु तुदादित्वा-
(fol. 71^a) ऊः । जीः पार्थनायां. छोह रिङि. पणिलक्ष्मुद्रयजादेशः ॥

इति श्रीवैद्यवल्लभमहोदयविरचिता वैद्यवल्लभाभारवा चरित्रिका सङ्ग्रहित-
नाम् ॥ सप्त १८३२ कार्तिकमासे शुद्धपक्षे दिनी ७ श्रीमन्नारे सुवर्णेन
पूर्णकृता ह्यममस्तु ॥

After this follow three verses in praise of नागानन, रामचन्द्र
and विष्णु

References — (1) Mss — A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* —
1, 613^a (only text), 11, 146^a and 227^b, 111, 128^a

B-Descriptive Catalogues — Peterson's *Catalogue of Ulwar*
Mss No 1634, Extract 417

Mitra's *Catalogue of Bikaner Mss.* pp. 659 and 664 men-
tion two comm on Vaidyavallabha which are different
from ours

I O Catalogue, Ms No 2713 has only the text

(2) Printed Editions — Edited with Hindi Translation of
the text by Kīśorī-vallabha, Bombay, 1912

त्रिशतीव्याख्या

or

सिद्धान्तसञ्चय

Trisatī-vyākhyā

called

Siddhāntasañcaya

No 94

622.
1895-1902

Size — 8 $\frac{7}{10}$ in by 4 in.

Extent — 230 leaves, 9-10 lines to a page, 27 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing very good, borders are decorated with double rows or
two lines and one line in red ink, benedictory phrase, the
words सूत्र and टीका, verses numbers, topic-headings topic-
endings and colophons in red ink The Ms. contains
the text of *Trisatī* or *Vaidyavallabha* by Śaraṅgadhara with
Nārāyaṇa's comm which is called *Siddhāntasañcaya* in the
last colophon, and *Siddhāntacakṛta* by Aufrecht in his *Cat-*
alogus Catalogorum, 11 146^a Paper is old and musty and
some part of the text is worn out It is very much worm-
eaten. Fol. 135 is repeated.

Age.— Appears to be old.

Author (Text)— Śārṅgadharma , (Comm). Nārāyaṇa

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथा जगद्वर्लभा ईश्वररिपुवैरिशक्तिर्मज्जूषा

मामबिलेबाधुचक्षुसगीर्वाणवदिता पायात् ॥ १ ॥

लंबोदरमबलं च छुरनेकुरवाबलं वितं नित्यं ।

प्रमथति यस्य स्मरणं विद्वन्महोपाध्याय ॥ २ ॥

पितरं प्रणम्य कृष्णं गुरुं च नागेक्षामप्रजन्मान् ।

नारायणो विदुष्यते त्रिशतिं वैद्यप्रमोदाय ॥ ३ ॥

नामाचार्यमतान्पेकीकृत्य संचीयते मया ।

चिकित्साशास्त्रसिद्धान्तमिश्रतीविरुतिस्तुलात् ॥ ४ ॥

इह हि सार्ङ्गधराचार्य प्रारिप्सितस्य ग्रन्थस्य निर्विघ्नसमाप्यर्थमासी-
र्वाद्यस्य मंगलमाचरति ॥ सुखं ॥

उदयगिरिशिरःस्थो निद्रयाभुङ्क्षमेतज्जगद्वदमक्षेश निर्मितीतिनिर्णयः ।

अमिततमितमिन्नोहामदारिद्र्यहारप्रसमरकरिणीचस्तान्मुदे व स देवः ॥ १

660

Ends — fol. 229^a

सधिनश्च पठितान्पार्यपते

मय्यनुग्रहद्वन्द्वया वा कबित्वश्रुतिकौतुकात्

संतसततमेवेतामाश्रियञ्च मनोरमां ॥ २७ ॥

टी० ॥ छंदोनुप्रासादे वैचित्र्यात्कबित्वप्रवणकम् (fol 229^b) इत्युपार्ता
त्रिशती आश्रियञ्च अध्ययनाध्यापनाभ्यां आदरावेषयीकुरुञ्च आङ्गपूर्वाद्
आदरे इति धातोस्तुदादित्वाच्छेरिति इत्ये रियादेशे अविश्रुतात्वितीयकादेशे-
णमध्यमबहुवचनम् . मित्यामादेशश्च रूपसिद्धिरिति ।

श्रीकृष्णतातचरणात्समधीत्य शार्ङ्गं ब्राह्मणवैद्यककलां कविनागनाथात् ।

शुक्तिप्रकाशितमंथीरतरार्थमेतच्छारायणो विवरणं कृतवान् त्रिशत्या ॥ १ ॥

इति श्रीकृष्णभट्टात्मजनागनाथानुजन्मीमच्छारायणब्रह्मविरचिता
सिद्धान्तसंख्ययो नाम ग्रन्थं त्रिशतीव्याख्या संपूर्णमगमत् ॥ छुमं दूपात् ॥
॥ श्रीरस्तु ॥

Reference.— See No. 93

त्रिशतीव्याख्या

or

सिद्धान्तसंचय

Trisati-vyākhyā

or

Siddhāntasaṁcaya

No. 95

947.

1884-87.

Size. — 12 in. by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent. — 126 leaves, 12 lines to a page, 42 letters to a line

Description. — Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing legible, some of the folios have double lines in red ink on their borders, verse numbers, topic-headings, topic-endings, pratikas and colophons are tinged with red pigment, paper is old, worn out and musty, fol 1 and 126 are worn out, specially the latter one. After the text which ends on fol 129^a, some prescriptions from *Todarānanda* are given in the same hand-writing.

Age — Sam 1788.

Author (Text) — Śārṅgadharma; (Comm.) Nārāyaṇa.

Beginn — fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः श्रीगुरुवे नमः
 अर्वा जगद्बलवा शंकरिषु वैरिभिरक्षिप्तमंजूषा
 मामविलंबालंबाद्युपहृतस्त्रीर्वाणिर्बद्धिता वायात् १
 etc. same as in No. 94.

Ends. — fol 126^a

श्रीकृष्णतातचरणात्मनीयशास्त्रं ब्राह्मणं वैद्यककलां कविनामनाथात्
 युक्तिप्रकाशितमनीरतराधमेतत् नारायणो विवरणं कृतवान् विज्ञायाः १
 त्रिशतीविकृतिव्याख्यां सिद्धान्तसंचये
 ब्रह्मे वैद्यस्य शास्त्रस्य रहस्यं प्रतिपादितं ॥
 इति श्रीमत्कृष्णपंडितात्मजमिषकृन्मारायणपंडितकृतस्त्रिशतीविकृतिव्याख्यां
 श्रीरस्तु छुमं चयात्

Name of Scribe and date on fol. 126^b

संवत् १७८८ वर्षे श्रावणे १४५३ प्रवर्तमाने पोसवदि १३ शुक्रवासे
 कलित्त ज्ञाया बकसरामकृष्णीय चिरंजीव नामचंद्रीमायचमार्थे ॥

References. — See No. 94.

द्रव्यगुणशतश्लोकी

Dravyagunashatashloki

No. 96

370.

1887-83.

Size.— 8½ in by 5 in.

Extent — 16 leaves , 9 lines to a page , 27 letters to a line

Description.—Country paper , Devanāgarī Characters , handwriting very good , benedictory phrase and the last colophon along with marks of punctuation in red ink . there are three lines in red ink on each side of the border First folio is slightly worm-eaten on the top

Age.— Appears to be old.

Author — Trimalla-kavi

Begins —fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकठ गिरिजागणेशसहित नत्वा शरण्यं मतां
नानाद्रव्यगुणागुणां कथयतो ब्रथान् विचार्य सकृत् ।
पद्म्यापद्म्यपिदे गुणागुणयुत यद्वस्तु तोयादिक
तं संक्षेपतया ब्रवीति हि शतश्लोक्यां त्रिमल्लुः कवि ॥ १ ॥
स्वाह्नूलौ पद्मतिक्रौ कटुकपायौ चेत्यमी वद् रसा
द्रव्यस्था महतीलकेन रसनाञ्जलिं प्रयाता वृधक् ।
तत्राद्या पवनं त्रयोऽभ्यवहृता श्लेष्माणमत्याक्षय-
स्ते पित्तं तु कषायतिक्रमपुरा ब्रतीतरे तन्वते ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 16^a

हिमात्रेरुपस्था समुचितपचाननरसा
वदामा मत्केभ्य प्रतिदिबसमुच्चैरमलतां ।
अदोषा सानद् यदि विरचितास्तो(fol 16^b)अनिबद्धा
शिब भे नेरुण्य ज्ञयतु सदानवजननी ॥ १०१ ॥

इति श्रीत्रिमल्लुविरचिता द्रव्यगुणशतश्लोकी समाप्ता ॥ श्रीरस्तु ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 264^a , 11, 57^a , 111, 57^b.

Aufrecht mentions द्रव्यगुणदीपिका on its 5th and 57th

B-Descriptive Catalogues.-

Burnell's Catalogue of Tanjore Mss. No. LI, p. 72^b.

B B R. A. S., Cat No. 175.

(1) Printed Editions — (1) Lutho editr, Bēnāres, 1889:

(2) With a Hindi Translation by Kṛṣṇaśāstra, Bombay, 1894.

(3) With a Hindi Trans by Śaṅkarā Vaisya, Bōmbay, 1897.

(द्रव्यगुण) हातश्लोकी

(Dṛavyaguna) Sataśloki

No 97

951.

1891-98.

Size — 10½ in by 4½ in

Extent — 9 leaves, 11 lines to a page; 48 leaves to a line.

Description — Country paper; Devanagari characters; hand-writing good, two lines in red ink on each border; marks of punctuation in red ink, verse-numbers, benedictory phrase and the colophon tinged with red pigment. Paper, not very old

Age — Appears to be old.

Author — Trimalla-kavi.

Begins — fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथैकं गिरिजामणेशसहितं नत्वा हारम्भं सती ।

etc. same as in No. 96.

Ends.— fol. 8^b

हि (fol 9^a) मातृकम्बुका सङ्घचितपञ्चाननरती ।

same as in No 96.

Colophon at the end — इति विमलकविभिरचिता हातश्लोकी सपूर्णम्

Reference — See No. 96.

(द्रव्यगुण) शतश्लोकी

(Dravyagūṇa) Śatasloki

No. 98

1097.
<hr/> 1886-92.

Size.— 9 in by 5 in

Extent.— 11 leaves, 10 lines to page, 36 letters to a line.

Description -- Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, two lines in red ink on each border, verse-numbers, benedictory phrase, topic-endings and the colophon are tinged with red pigment. There are explanatory notes in between the lines and on margin. Paper is old, musty and worn out.

Age.— Sarh 1843

Author.— Trimalla-kavi.

Begins.—fol 1^b

श्रीबोधेशाय नमः ॥ अथ शतश्लोकी ॥

श्रीकण्ठ विभिजायबोधेशहित नत्वा शरण्य सतां, etc.

same as is No. 96.

Ends — fol. 11^a

विमोक्षकल्पका सङ्गुपचितपञ्चाननरसा, etc.

same as in No 96.

Colophon at the end — इति काचनादिवर्ण इति श्रीत्रिमल्लकवि-
विरचिता शतश्लोकी समाप्तं सचत् १८४३ वर्षे भाद्रपदमासे शुभे कृष्णपक्षे
तिथौ ५ पंचम्याया चतुर्थारे लिखित मनोरथरामकृष्ण आत्मपठनार्थे.
सवाईजयनगरमध्ये पत्र ११ शुभ मधु पञ्चमतराचनम् ॥ १ ॥ २ ॥

Then follows a verse on ज्वरहृत्ता and ज्वरहरण

Reference.— See No. 96

(द्रव्यगुण) शतश्लोकी

(Dravyaguna) Satashloki

No. 99

915
1887-91Size.— $8\frac{1}{8}$ in. by $4\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 19 leaves, 9 lines to a page, 23 letters to a line

Description —Country paper, Devanagari Characters, handwriting bad and irregular, two lines in black ink on each border on fol 1-8, the rest have no border-lines, from fol 5^b onwards, topic-endings and topic-headings are tinged with red pigment Paper is very old, worn out and musty.

Age.— Appears to be old

Author — Trimalla-kavi

Begins — fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकठ गिरिनामगणेशसङ्घित नत्वा स्रष्टव्य सतां

same as in No. 96

Ends.—fol. 19^b

हिमाद्रेकल्पका सङ्घपञ्चितपञ्चामरसा, etc.

same as in No 96

Colophon at the end —इति श्रीब्रह्मलोकविरचिता शतश्लोकी संपूर्णा ॥

This is followed by—शंखी चरननाथ आवां मोली लीइ कुच-
लोलै-तिबाही जगरामनै.

Reference.— See No 96

(द्रव्यगुण) शतश्लोकी

(Dravyaguna) Satashloki

No 100

916
A 1887-91.Size.— 12 in by $5\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 8 leaves, 12 lines to a page, 45 letters to a line.

Description. — Country paper, Devanāgarī Characters, handwriting good; corrections made with yellow pigment, paper is old and musty and the right-hand side is completely worn out resulting in the loss of 4 or 5 letters in each line of almost every page.

Age. — Appears to be old.

Author — Trimalla-kavi.

Begins. — fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकण्ठ विरचितमहोपाख्यानं मन्वा.सूत्रम् ॥ सर्वा

etc., same as in No 96.

Ends — fol 8^a

हिमावनेकनद्या समुपचितपद्माननरसा,

etc., same as in No. 96

Reference. — See No. 96

द्रव्यगुणसत्ताश्लोकी

Dravyagūṇasātaśloki

No 101

893
1887-91

Size — 10½ in by 4⅞ in.

Extent — 8 leaves; 11 lines to a page, 40-42 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, marks of punctuation, numbers of verses and the colophons in red ink, paper is old and musty, dampness seems to have affected the condition of paper Short notes are given here and there on the margins.

Age. — Sam. 1768.

Author. — Trimalla-kavi,

Begins — fol. 1^a

श्रीकण्ठ गिरिजामणेशसहितं नमः शरण्यं सतां

etc., same as in No. 96

Ends — fol. 8^b

हिमाद्रेरुत्पन्ना सद्युपचितपञ्चामतरसा

etc., same as in No. 96

Date—स १७६८ वर्षे पोषवदि त्रयोदश्यां

Reference.— See No. 96

द्रव्यगुणशतश्लोकी

Dravyagunasāśatashloki

No 102

921

1884-87

Size — 8½ in by 4⅞ in.

Extent — 13 leaves, 9 lines to a page, 32-35 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double lines in red ink on borders, marks of punctuation and the last colophon in red ink, fol. 1^b and part of folio 2^a contain notes in Hindi on the top of lines. First three folios bear the marks of पङ्कट्टे (a vertical line on top), paper is very old, musty and worn out. On account of dampness the left hand edges of folios 1-3 are in a decaying condition. Folio 13 has lost its right-hand top corner and left-hand bottom edge.

Age — Appears to be very old

Author — Trimalla-kavi

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकण्ठ गिरिजामणेशसहितं नमः शरण्यं सतां

etc., same as in No. 96

Ends.— fol. 13^b

हिमाद्रेरुत्पन्ना सद्युपचितपञ्चामतरसा

etc., same as in No. 96

Reference.— See No. 96.

द्रव्यगुणशतश्लोकी

Dravyagunaśataslokī

No 103

464.

1895-98

Size.— 10 $\frac{3}{8}$ in. by 4 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 10 leaves, 10 lines to a page, 45 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, topic-headings, numbers of verses and colophons are tinged with red pigment, paper is old but in good condition, fol 1^a has 3 verses unconnected with the text. Fol 10^b, after the completion of the text has a prescription of प्रमेह in Hindi and after that some one has started a new work अमपृच्छा the page has ten and a half verses of this work.

Age.— Bears- अव्येकादिषनामेलाप्रमिते इत्येवकाश्वतियो पूर्वमजीमद्वय-
सुखलालाधीतये लिखिक्रे मद्रस्ताद (?) = Sam. 1749

Author — Trimalla-kavi.

Begins —fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकठ गिरिजामणेशसहित नन्वा शरण्य सतां

etc, same as in No 96

Ends.—fol. 10^b

दिमात्रेरुपस्था समुपचितपञ्चाननरसा

etc, same as in No 96

Reference — See No 96

द्रव्यदीपिका

Dravyadīpikā, a

द्रव्यगुणशतश्लोकी-

comm. on

टीका

Dravyagunaśataslokī

No. 104

922.

1884-87.

Size — 11 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 33 leaves; 17 lines to a page, 38 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, single line in black ink on borders, topic-headings, *pratikas* and verse numbers tinged with red pigment, the Ms contains only the comm. and not the text

Age — Appears to be modern

Author — Kṛṣṇadatta son of Śivadatta

Begins.— folio 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वतरये नमः ॥
 यत्कुर्मस्मरणेनापि प्रत्यूहव्यूहसागर ।
 नरास्तरति त बदे सिद्धिद् श्रीगजानन ॥ १ ॥
 त्रिमल्लभट्टै रचितो यो द्रव्यगुणसंग्रह ।
 कृष्णवृत्तेन तट्टीका क्रियते द्रव्यदीपिका ॥ २ ॥
 अथ ग्रन्थारम्भे ग्रन्थकृदमीष्टदेवतानमस्कारमाचरन्मभिषेयायमिधमे ।
 श्रीकठेति । etc,

Ends — fol 33^a

पुन किं सदान्वजननी सता साधूना धनधान्यादिदानेन कृषहेतु यद्वा
 सदैव नदो येन स सदान्वो गणपति निर्विघ्नसिद्धिदानेत्यर्थः ॥
 विश्ववदितचतुर्भुजताता ॥ वासविषयशिक्षादिसुवृत्तस्य ।
 कृष्णवृत्त कृतिन कृतिरेषा । जयतामसिल्लोकहिताय ॥ १ ॥
 इति श्री द्रव्यगुणसंग्रहोक्तौटीका संपूर्णा ॥ लिखित जगन्नाथ स्वस्ति
 श्री ॥

Reference.— Sec No 96

द्रव्यावलीनिघण्टु

Dravyāvalīnighantu

No 105

895
 1887-91

Size.— 12 in by 5³/₈ in

Extent — 54 leaves, 11 lines to a page, 36 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, benedictory phrase and marks of punctuation and double line on borders in red ink, foll 49-54 are different in hand-writing and paper, they must have been added later on. So the date of copying given on fol. 54^a seems to belong to the latter portion. The work forms the second part of Mahendra's treatise on निषण्ड. The first part (cf Ms No. 106) was called ब्रव्यगुणरत्नमालिका which simply enumerates the different synonyms of each medicine. This is evident from— ब्रव्याषलोनिषज्ज्ञानां ब्रव्याणां नामनिर्णयः ॥ लोकप्रसिद्धं वक्ष्यामि यथागमपरिग्रहम् ॥ verse 14 of our Ms fol 2^a, ll 5-6. On fol 51^a we read the following verses, which, along with the colophon would have the work ascribed to धन्वतरि—

इत्याहुक्तानि बहुशो मिश्रीकृत्य समासत ।
उक्तं निखिलमेतदि निरुद्धज्ञानसुप्तम् ॥ ८९ ॥
मिश्रजा दुग्धिद्वयचर्यं धन्वतरिरिषिनिर्मित ।
इति धन्वंतरिकृतो निरुद्ध समाप्त

In this connection see also Mss Nos 273, 107 and 106

Age — Sam 1924

Author — Mahendra Bhogika, son of Kṛṣṇa Bhogika

Begins.—fol 1^b

श्रीमद्वाधामोषीनाथो विजयता । श्रीधन्वतरये नमः ॥
नमामि धन्वतरिमादिदेव सुरासुरैर्बेदितपादपद्म ।
लोके जराकम्भयसृत्पुनाश धातारमीश विविधौषधीनां ॥ १ ॥
अनेकदेशांतरमाश्रितेषु सर्वेष्वथ प्राकृतसंस्कृतेषु ।
यदेष्वयदेहेषु च नास्ति सख्या ब्रव्याविधानेषु तथौषधीषु ॥ २ ॥
प्रयोजने यस्य तु वाचितस्य तावत्स युन्धाति यथांशु कृपात् ।
तथा निषट्ठांशुनिधेरनता युन्धाम्यह किञ्चिदिहैकदेश ॥ ३ ॥
नामोक्तमेकस्य यदौषधस्य नामापरस्यापि तदेव चोक्त ।
शास्त्रेषु लोकेषु च यत्प्रसिद्धं न युद्ध्यतेसौ पुनरुक्तदोष ॥ ४ ॥

Ends —fol 54^a

अवस्माराभिपूतेभ्यो ब्रह्मास्तेभ्यस्तथैव च ।
सर्वार्णविरयं वर्गं बहोक्तोपि यथाक्रम ॥ ६८ ॥

धातुद्रव्यप्रकेद्रव्यमासाद्रव्यसमाप्तम् ।
 योगानेताद् प्रयजान् पुरुषो नित्यमात्मवान् ॥ ६९ ॥
 सत्त्वं पूजामवाप्नोति परं चैव न निंदति ॥
 कृष्णभोगिकपुत्रेण श्वानेश्वरनिवासिन ॥ ७० ॥
 महेंद्रभोगिकेनेय मत्ता द्रव्यावली शुभा ।

इति श्रीनिष्ठेटरसवीर्यद्रव्यावली समाप्ता सवत् १९२४ ॥ वैशाख शुक्ल
 ३ भागे लिखत ब्राह्मण रामकिशोरदासेन पठनार्थं लघुब्राह्मणोपीनाथशर्मण ॥
 श्रीकृष्णो जयति

Reference.— See No 273

द्रव्यावली

Dravyāvali

No 106

894.
1887-91

Size — 10½ in by 4½ in.

Extent — 8 leaves, 7 lines to a page, 32 letters to a line

Description — Country paper, Devanagari characters, hand-writing fairly legible, paper very old, musty and worn out on edges, there is a border of four lines in black ink on both the sides. This Ms contains the first part of Mahendra's work complete. This part is called द्रव्यगुणरत्नमालिका and is finished on fol 7^a, line 4. The last verse is—योगानेतान्य-
 युजान् पुरुषो नित्यमात्मवान् ॥ आप्नुषादम्बरारोग्यं बलवर्णमतिस्विन ॥
 Then द्रव्यगुणरत्नमालिका समाप्ता । After this follow — नामामि
 धन्वंतरिमादिदेव सुरासुरैर्बद्धितपादपद्मम् ॥ लोकं जराहमयसुत्पुनाशं धाता-
 रमीशं विविधौषधीनां ॥ etc, ending with द्रव्यावलीनिबिष्टानां द्रव्यानां
 नामनिर्णयः । लोकप्राप्तिश्च वक्ष्यामि यथाममपरिक्रमम् ॥ on fol 8^b. This
 latter portion exactly tallies with the first 14 verses of
 द्रव्यावलीनिबिष्टम्, No 105 I am, therefore, inclined to ascribe
 it to Mahendra or Mahendra Bhogika.

Age — Appears to be old

Author.— Madhendra Bhogika.

Begins.— fol. 1^b

(On the top margin)—

कृष्णविषेरिष्टविदारकाय । तुभ्यं जगद्गोचनलोभनाय ।

श्रीपार्श्वनाथाय सनातनीय नमो नमस्तात्पुरुषोत्तमाय ॥ १ ॥

In the text—सिद्धिं श्रीगणेशाय नम ॥

वातु वो निकषप्रवासातिहेन सरस्वती ॥

प्रज्ञेतरपरिच्छेदं वचसेव करोति या ॥ १ ॥

अनतपारस्य विगुह्य किंचित्सार चिकित्सागमसागरस्य ॥

उक्तो मया सप्रति कल्पयोगैर्द्रव्यावली नाम सप्तबयोदश ॥ २ ॥

विचार्य दोषौषधदेशकालवपुर्ब्य सान्ध्यबलाग्निमात्रा ॥

विकारहेत्वाकृतिसाप्यताश्च ततश्चिकित्सेद्भिषगामयानान् ॥ ३ ॥

ज्वरामिभूते षडहे व्यतीते विषकदोषे कृतलघनादौ ॥

यो मेघज वैद्यवर प्रयुक्ते न सहाय इन्ति चिरान्न रोगाद् ॥ ४ ॥ etc

Ends — fol. 8^b

द्रव्यावलीनिषिष्टानां द्रव्यानां नामनिर्णय ॥

लोकप्रसिद्धं वक्ष्यामि यथागमपरिक्रमम् ॥

इत्यनुक्रमार्गं समाप्तं शुभं भूयात् ॥

In a different hand follows—अथ सूक्ष्मानामगुना ॥

मोरटो मयुर स्तिक कफपित्तपुराणहा ॥

वर्णविस्फोटकुट्टामधुप्रदोषनिवृदन ॥

Reference — See No 105

द्रव्यावली (निघण्टु)

Dravyāvalī (Nighantu)

No 107

1054
— 1886-92

Size — 11½ in by 4½ in

Extent — 27 leaves, 11 lines to a page, 45-47 letters to a line

Description.— Country paper Devanāgarī characters, hand-writing good, paper very old, worn out and musty. Corners are in a decaying condition, folio 14^a has only 8½ lines

and fol 14^b is blank, in the centre of the pages space is left out for a string to pass in order to tie up the Ms. It is incorrect and there is no proper arrangement of matter in it. For instance, fol 3^b, line 6 reads—एव ब्रह्मावली समाप्त ॥ Then the verse नमामि धन्वतरिमादिदेव, etc, is identical with the first verse of वैद्यनिघण्टु, No 273. Again, the 2nd verse of our Ms, viz, अनंतपारस्य, etc, is found in वैद्यनिघण्टु No. 273, on fol 2^b line 3.

Age — Bears सवत् १५७२ वर्षे आदवा सुदि ११ दीतवारे

Author — Mahendra Bhogika

Begins— fol, 1^b

स्वति श्री ॥ ओं नम सरस्वत्यै ॥

या कुंदेद्रुतुवारहारधवला या स्वैतबलाशना ।

या वीणावरदंढमहितकरा या सुप्रबलादृता ।

— (lost) ब्रह्मास्तुतिशकरप्रभितिभिर्वै सदा वदिता

सा व पातु सरस्वती भगवती नक्षत्रजाढ्यापह ॥

अनंतपारस्य विद्युह्य किंचित्त्वार चिकित्सागमसागरस्य ।

शक्तो मया सप्रविकल्पयोगा ब्रह्मावलीनाम सहस्रधोय ॥ etc

Ends — fol 27^a

बले नामे शुभे शुभे रासनेव सुवर्त्तते ॥

इति बहुवार्थानि ॥

अथ कृतो महेष्टेन वैद्यल्ल्यास्य स्रजुना ।

fol 27^b तत्र सवधवर्द्धाणो निर्घटसगणोत्तर ॥

ब्रह्मावलीनिर्घटसगणोत्तर ॥ ब्रह्मावलीनिर्घटसमाप्तमिति ॥ सवत्

१५७२ वर्षे आदवाह्वी ११ दीतवारे ॥ पुस्तक लिपार्थ पश्चित् श्रीराणा ।

रणधंभगहमहाहृष्टमये ॥ लिप्यत काहस्य ॥ ठश्रीनां पुत्र नराईण (lost) ।

शुभ भवतु । भगल ददातु ॥ श्रीपरस्तु ॥

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —

II, 57^a, III, 57^b

See also our Ms No 274.

द्रव्यावलीनिघण्टु

Dravyāvalinighantu

or

or

निघण्टुनाममाला

Nighantunāmamālā

No 108

1057.

1886-92.

Size — 10 in by 4 $\frac{1}{8}$ in

Extent — 39 leaves, 15 lines to a page, 40 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, it has double borders of two lines and one line in red ink on both sides. Paper is old and musty. The beginning of this work is identical with the text of द्रव्यावलीनिघण्टु (No 105). But further on, fol 4^a, verses 80 and 81 are identical with verses 68 and 69 of द्रव्यावलीनिघण्टु, fol 54^a. On fol 4^a There is a colophon— इति द्रव्यावलीसमाप्ता, and the following text is identical with the text of द्रव्यावलीनिघण्टु from fol 2^a. But both these Mss do not agree at the end. The present Ms has 10 वर्णः and is ascribed to चन्वतरि on fol 39^a.

Age — Sam 1743

Author — Mahendra Bhogika or Dhanvantari ?

Begins.—fol 1^b

अग्निषोऽय नमः । अचिन्वतरये नमः ।
 आसये सर्वसत्त्वानां मनस्युन्मत्ततां गते ।
 यो विधाति नमस्तस्मै विश्वरूपाय वेद्यसे १
 नमामि चन्वतरिमादिदेव सुराहुरैर्वदितपावपद्मं ।
 लोके जगद्वन्द्यद्वयनाश धातारमीश विविधौषधीनां । २ ।

etc same as in No 105

Ends —fol. 39^b

द्रव्याण्युक्तानि बहुशो मिश्रीकृत्य समासत
 उक्त निखिलमेतच्चि निघण्टुर्ज्ञानसुखसं ३०
 निषजां दुश्चिद्वन्द्वयं चन्वतरिभिनिर्मितं
 क्रमेण लिखितं ह्येतत् शास्त्रं सङ्काशकोविदे. ३१
 इति अचिन्वतरिविरचिते निघण्टुनाममालायां दशमो वर्णः समाप्तः

संवद्रामादिधनार्थांशुजयिकचकरे बाहुले मालि पक्षे छुळे मोर्प्या
मृतीया बुधदिनसहिता शोभने चैव योगे

व्यासः श्रीमालजातिः शुभकरणसुतो वर्णचंद्रनिर्गुणं श्रीमद्वन्व-
तरीय हरिकरण इमंभ्यालिसद सोकितान्ने ॥ १ ॥

पत्तने वसमानम्ब ब्रजलालादिसपुत-

क्रमेण सकल साध तद्दृष्ट्वा प्रसादतः २ श्रीरस्तु

भुक्ते पद्याभुक्ते पद्या भुक्ताभुक्ते पद्या पद्या

जीर्णे पद्याजीर्णे पद्या जीर्णाजीर्णे पद्या पद्या १

भुक्त्वोपविशतस्तुद् क्षयानस्य तु दृष्टता

बलं पक्ष्मभ्यासस्य दृष्टुर्धावति वायत २

नोजनाते क्षतपद् गच्छेत् यदि क्षध्या न लभ्यते

क्षध्याया जायते रोगो यदि कांता न लभ्यते ३

पद्यत्रयम् ॥

Reference — See No 105.

(द्रव्यावली) निघण्टु

or

निघण्टुनाममाला

(Dravyāvalī) Nighantu

or

Nighantunāmamālā

No. 109

897.

1887-91.

Size — 10 in. by 4 $\frac{3}{16}$ in.

Extent — 28 leaves, 14 lines to a page, 38 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing good, double borders of three lines and one line in black ink; benedictory phrase, verse-numbers, topic-headings, topic endings and colophons tinged with red pigment. Paper old, musty and slightly worn out. It contains 9 verses and is ascribed to चम्बंतरि in the last colophon. Its beginning is identical with the text of द्रव्यावली. On the left-hand top-margin it bears निघंटु on every page, except on fol. 1°, where it reads निघंटुनाममाला. See No. 108.

Age.— Sam. 1747.

Author — Mahendra Bhogika or Dhanvantari ?

Beginn.— fol 1^b

श्रीधन्वतराय नम ॥

नमामि धन्वतरिमादिदेवं । सुरासुरैर्वदितपादपद्मं ।

लोकै जराकृन्धयस्त्युनासं । धातारमीस विविधोषधीनां ॥ १ ॥

etc., same as in No 105

Ends.—fol. 28^b

द्रव्याण्युक्तानि बहुसो । मिश्रीकृत्य समासत ।

उक्त निषिलमेतत्त्रि । निर्घटज्ञानहृत्तमं ।

विषजा बुद्धिद्वन्द्वार्थे । धन्वतरिविनिर्मित ।

गङ्गायाद् सताह्वादि । तृतीयशब्दनादिक ।

करबीरादिरात्रादि । सुवर्णादिषिमिश्रय ।

विषापिषिषवर्गस्तु । विषहानिवमोमन ।

इत्येवमेते क्रमसो । न वर्गा परिकीर्तिता ।

देस्यादेस्यविचारिण्ये । सस्मृतसास्त्रवेदिधि ॥

इति धन्वतरीय निर्घट समाप्ता ॥ यादृश पुस्तक दृष्टे स० १७४७ जेठ

वदि ११ दिने श्रीसुब्रह्मतीमध्ये लिखत व० मतिप्रियेण ॥ श्री श्री

Reference.— See No 105

धन्वंतरि (द्रव्यावली)

निघण्टु

No 110

Dhanvantari (Dravyāvali)

Nighantu

924

1884-87

Size.— 10½ in by 4 in.

Extent.— 44 leaves, 14 lines to a page, 34 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters with पुष्टमात्राs, hand-writing good, borders are decorated with three lines in red ink on each side, benedictory phrase, verse-numbers, topic headings and the colophon at the end are tinged

with red pigment. A rectangular space is left in the centre of the page. This space has a beautiful flower-design in red ink. Our Ms is identical with *धन्वावलीनिघण्टु* No. 105. Hence it ought to be ascribed to Mahendra Bhogika. Paper is old and musty. Text is very corrupt. Fol. 18 is missing.

Age — Sam 1698, Saka 1562

Author — Mahendra Bhogika.

Begins — fol 1^b

धन्वतराय नम ॥

नमामि धन्वतरिमाददैव सुरासुरैर्बदितपादपद्म

लोके जराकर्मयश्रुतिनाश धातारमीश विविधौषधीनां ॥ १ ॥

etc, same as in No 105

Ends — fol 45^b

अपस्माराभिभूतोभ्यो ग्रहास्तेभ्य स्तथेव च

etc, same as in No. 105

Last verse is—

महेंद्रभोगिके ज्ञेय कृत्या दृव्यावली सुभा ।

एव धन्वतरिमत्त दृव्यावली विनिर्मिता ॥ ४० ॥

इति धीधन्वतरियो दृव्यावलीनिघण्ट संपूर्ण सजात इति भद्र सवत् १६९८ शा १५६२ येष्ट भारत शुक्लपक्ष चाटिम्ब्यां स्तिथौ चम्रेष्ठ वासरे सप्त-
स्कधाग्रामात् कवि श्रीमोहन प० विष्णुदामेन लिपि कृत जलाश्लेस्तेलप्रक्षे-
प्रक्षे सिधिलवधने मृचंहस्ते न दातव्या ह्येव वदति दुस्तिका ।

Reference — See No 273

धन्वंतरिनिघण्टु

Dhanvantari-Nighantu

No 111

923
1884-87

Size — 10 in by 4½ in

Extent — 71 leaves, 11 lines to a page, 40 letters to a line

Description.—Country paper, Devanāgarī characters with बृहन्नाथ hand-writing very good, both borders have double lines in red ink, topic headings, topic endings, verse-numbers and the colophon are unged with red pigment. Paper is very old, smoky, brittle and worn out. Our Ms. is identical with the Ms. of ब्रह्मावलीनिघण्टु No 105. Hence, the author of this work also is Mahendra Bhogika. The text is very corrupt.

Age.—Sām 1744; Śaka 1605

Author.—Mahendra Bhogika.

Begins.—fol. 1^b

श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीधन्वत (portion of the leaf torn here)
नमामि धन्वतरिमादिदेव । छरासुरैर्बेदितु पादपद्म ।
etc., same as in No 105

Ends.—fol. 71^a

छ (fol 71^b) वर्णाधिकमदयांते वर्गं चह उदाहृत ।
चातुर्वर्ण्यव्रतव्यमांसव्रतसमाश्रयः ॥ इति श्रीनिर्घटशास्त्रे चह ॥ ६ ॥
वर्गं समाप्तः ॥ सप्तम्ये ॥ सचह १७४४ वर्षे शाके १६०५ प्रवर्त्तमाने माघ-
मासे शुक्लपक्षे तिथौ म्यां १ प्रतिपदा । सोमवासरे । बु० प० श्री श्री श्री श्री
श्रीरामचंद्रजी ॥ तत्पुत्र पं० श्रीसोमाचंद्रजी । तत्पुत्र केसवदास । लिपि
कृत्वा एषा पुस्तिका । आत्माऽयं सुखमस्तु ॥ कल्याणमस्तु ॥ यावत् पुस्तक
दृष्ट्वा ॥ तादृशं लिखत मया ॥ यदि सुखमस्तु वा ॥ मम दोषो न दीयते
॥ १ ॥ छि० मालपुरामये ॥ श्रीरस्तु सुखं च ॥

References.—See No. 273.

धातुरत्नमाला

Dhāturatna-mālā

from

from

अश्विनीकुमारसंहिता

Aśvinīkumārasaṁhitā

No 112

896.
1887-91.

Size — 9½ in. by 4½ in

Extent.— 7 leaves, 10 lines to a page, 38 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, verse-numbers, topic-headings and colophon tinged with red pigment First leaf is wanting Right-hand side borders are worn out The work deals with the preparation of different metals It is a fragment Paper is old and musty. A धातुरत्नमाला "work on medicine in 184 verses from the Aśvinīsaṁhitā, with Marathī Translation, Poona, 1914, Vaidyaka-granthamālā, No 1" is ascribed to वैद्यक, son of Hari-Gurjara.

Age -- Appears to be old.

Author — Anonymous.

Begins — fol 2^a

रे विपाके सदीपन वीर्यकर हि मध्ये ।

आयु प्रदं दुष्टिकर बलस्य पादुक्षय यस्मिह हरेक्षराणाम् ॥ ११

रक्तजातिकरं दुष्टिं मागन्त्य प्रीतिवर्द्धन ।

आरोग्यं दुष्टिदं भेदं कायाग्निबलवर्द्धन ॥ १२ ॥

इति कृष्यभारणसुखा ॥ etc

Ends — fol 28^b

क्षयकुष्ठप्रमेहाश्च यस्मात्तीक्ष्णरविप्रशि ।

क्षता भगदरश्चैत्रं रक्तार्कं पांशुनान्यपि ॥ ६६ ॥

हरति विविधान् रोगान् हीराको योजितो ब्रूव ।

वध्वापि लभते पुत्रं चंडोपि तरुजायते ॥ ६७ ॥

इति हीरकनिष्पत्ति ॥

इति अश्विनीकुमारसंहितायां धातुरत्नमाला समाप्ता ॥ श्री ॥ श्री ॥

श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* —
1, 272^a, iii, 8^b.

B-Descriptive Catalogues — Mitra's *Catalogue of Bikaner Mss*, p. 637, No 1393

(2) Printed Editions — Poona, 1914

नामगुणसारसंग्रह

Nāmaguṇasārasaṅgraha

No. 113

925
1884-87

Size — 9 in. by 4 $\frac{3}{16}$ in

Extent.— 47 leaves, 13 lines to a page, 32 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible. Paper is very old and all the ends are worn out. First two lines and about $\frac{1}{6}$ of the left-hand portion of fol 1^a is lost. A few topic-headings and marks of punctuation are in red ink. Colophons are tinged with red pigment. It is incomplete. Following are the colophons—

fol 16^a—इति नामगुणसंग्रहाभिधाने गङ्गुल्यादि प्रथमा वर्गसमाप्त ॥

„ 21^a—इति श्रीनामसंग्रहाभिधाने शने शतशुभादिको वर्ग द्वितीय परिकीर्तित ।

„ 30^a—निघटसारसर्वश्वे धन्वतरिमतोद्धृते ।

चदनादिरय वर्गा तृतीयो नामसंग्रहे ।

„ 36^a—इति नामगुणसंग्रहे निघटसारे करवीरादिचतुर्थो वर्ग समाप्त ।

„ 42^a—इति नामगुणसंग्रहे निघटसारे रत्नालादिष्वचमो वर्ग समाप्त ।

Age — Appears to be very old

Author.— Anonymous

Begins.— fol 1^b

2nd line — . . त्वनिर्मिता ॥ कुडली मडलो श्यामा विशाखा
नागकन्यका . . .

3rd line — स्तादिनी तथा । जीवती मधुपर्णी च तंत्रिका च छद्मचिका ।...
 . चारातिकाश्चि .. . . .

4th line — . . . . ग्रहिण्युष्मा रसायनी । दीपनी ज्वरहृद्वाहकोमला
 वातरक्तहृत् गलो गुणा । etc

Ends — fol 47^b

मध्याह्निके ज्वरहृत् । प्रपुष्पो मधुजीवक

कोरटश्चाथ वधुको हरिषिय छपुष्पकः ॥

विष्णुरीतु नाम ॥

जिघिष्णां हिमिणीजातसारा कुलकमजरी ॥

पार्वती मोचकी कपाता मज्जनी मुद्धमज्जनी ॥

कुलज

References — Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* mentions only one
 Ms and that is ours n, 62^a

निवण्डुनाममाला

Nighaṇṭunāmamālā

No 114

1056.
 1886-92.

Size.— 12 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 82 leaves, 6 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing beautiful, double border-lines on each side of three lines and a single line in red ink, benedictory phrase, verse-numbers upto fol 18^b, topic-numbers, topic-headings, topic-endings, marks of punctuation and colophons, in red ink. In between the lines a Hindi translation runs upto fol 54^b. That it reads the following verses on fol 2^b, goes to prove its name as द्रव्यावली—तस्माद्विषैरित्येष नाति-
 सस्योपविस्तर । हिताय वैद्यपुत्राणां यथावश्य प्रकाश्यते ॥ १४ ॥ द्रव्यावली-
 निविद्धानां द्रव्याणां नामनिर्णय लोकप्रसिद्धवक्ष्यामि यथागमपरिभूत ॥ १५ ॥
 Its text in the beginning is also identical with that of द्रव्यावली. Only it has no name मन्त्रेण given anywhere. It has 7 वर्ण

and the colophon ascribes the work to धन्वंतरि. See also Nos. 108 and 105. On fol. 82^a of our Ms., verse number 24 is identical with verse no 70 on fol. 36^b of No 108.

Age.— Sam 1837

Author.— Mahendra Bhogika or Dhanvantari ?

Begins.—fol. 1^b

अंगिषेष्टाय नमः ॥

नमामि धन्वंतरिमादिदेवं । क्षराक्षरैर्वैदितवाद्यपद्यं ।

लोके अराकमन्त्रवस्तुनाशं । चातारमीशं विविधौषधीनां ॥ १ ॥

etc. same as in No 105.

Ends.— fol. 82^a

यद्यनोद्भूतमाशङ्क्य । तिलोष्णापि नवाहिता ।

दुराज्विरस्तापसा । नहि चार्थकरा मता ॥ २४ ॥

इति अष्टाष्टकम् ॥

चन्दनं कुङ्कुमं तुल्य पराङ्मुखमभिधीयते ।

त्रिभागकुङ्कुमं यज्ज्व । तद्वत्तं वायुपुष्पकं ।

साक्षात् (fol 82^b) हिमवर्जुनी । तद्वत्तवायवतशर्करं ।

लामापूर्वं समाप्तं च । सत्तर्पणस्तदाहुत ॥ २६ ॥

इति श्रीधन्वंतरिभूता निर्घटनाममालायां रत्नवीर्यसहितो सप्तमो
वर्ष समाप्तः ॥ ७ ॥ मिति पोस मुदि ७ मंगलवार सवत् १८३७ का । श्री
लिबाबतं पंडित नामिगदास तद् सिष्य वसंतराम सागा के देहुरै ॥
लिखतं सवाई राम गोधा ॥ श्रीरामायन्

Reference.— See No 108

निषण्डुनामावलि

Nighantunāmāvali

No. 115

66.

1907-15

Size.— 12 in. by 4½ in.

Extent.— 21 leaves, 16 lines to a page; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters , hand-writing good , each page has double lines in red ink on all the four margins , the page is divided into eight columns by red lines , it is in book form and sown. Topic-headings are tinged with red pigment. The work is an alphabetical list of the glossary of medicinal plants, etc , synonyms being in Marāṭhī.

Age.— Appears to be old

Author.— Anonymous

Begins.— fol 1^a

अकारादि अक्षरबद्धी अक्षरा अक्षरमन्त्रा	प्रारम्भ गुळवेळ गुळवेळ हृ०	अक्षरमन्त्रा आमन्त्रा अक्षर	कडुकी कटु० नागरमोथे	अक्षरि अक्षिमथ अक्षरी	बेल टाकळ टाक०	अक्षरमन्त्रा अक्षर अक्षरमन्त्र	आक्षर रान कटोली आपटा
---	-------------------------------------	-----------------------------------	---------------------------	-----------------------------	---------------------	--------------------------------------	-------------------------------

etc

Ends — fol 21^a

अक्षर क्षरमन्त्रा क्षरिणी क्षरमन्त्र क्षर	अक्षरि अक्षरि अक्षरि रिगन्नी	क्षरिणी क्षरिणी क्षरिणी	क्षरिणी क्षरिणी क्षरिणी	क्षरिणी क्षरिणी क्षरिणी	क्षरिणी क्षरिणी क्षरिणी	क्षरिणी क्षरिणी क्षरिणी	क्षरिणी क्षरिणी क्षरिणी
---	---------------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------

etc

निघण्टुसंग्रह
(Dravyāvalisamuccaya)

Nighantusēga
(Dravyāvalisamuccaya)

No 116

429
1884-86.

Size — 11 in by 4½ in.

Extens.— 18 leaves , 14 lines to a page , 34 letters to a line

Description — Country paper , Devanāgarī characters with red margins, several hand-writings ; legible ; four lines in black ink on

each border, paper is very old, worn out and musty. It is a fragment of प्रख्यावली or प्रख्यावलीसङ्ग्रह of महेश्वर. See Nos. 107 and 273. Foll. 15-17 are missing. Fol. 21 is not numbered. It is complete.

Age.—Appears to be very old

Author.—Mahendra Bhogika.

Begins —fol 1^b

ॐ नमः श्रीमहात्म्यपतये नमः ॥ श्रीचन्वतरये नमः ॥
 जामये सर्वसत्त्वानां मनस्युन्मत्ततां गते ।
 यो विनाति नमस्तस्मै शिष्यस्पाय वेधसे ॥ १ ॥
 नमामि चन्वतरिमादिदेवं छराछरैर्वदितपादपद्म ।
 लोके ज्वराकम्बयद्वायुमाशं पातारमीक्ष विविधौषधीनां ॥ २ ॥
 etc. same as in No. 273.

Ends — fol. 21^a

मंजिष्ठा च विफलवृद्धनकं हे हरिरे गङ्गुची
 क्षुनिबं रक्तसारं लघुविरकटुका बाहुचीव्याधिघातं ।
 क्षुर्वा इन्ती विशाला कृमिरिपुजटिला ज्ञायमाणा च पाठा
 क्षामानंता पटोली समरिचमाये साधितोषं कस्तूरः ॥ १ ॥
 पीतो हृन्पास्तमस्तात् सकलतलुगताश्च वातरक्तोज्ज्वलाश्च
 कंठ्विस्फोटकादीन् सकलकटिमयाश्च श्वित्रप्रामाद्विषाश्च ॥ २ ॥
 इति माहामंजिष्ठादि

Reference —See No. 273.

निघण्टुशेष

Nighantushesa

No 117

735

1875-76.

Size — 11 in by 5½ in.

Extant.— 20 leaves; 11 lines to a page; 33 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; double lines in red ink on each border; marks of punctuation in red ink. Before and after each colophon there are flower-like designs in red ink. The Ms. contains the glossary of medicinal plants and herbs. It gives only the synonyms and is divided into 6 Kāṇḍas, viz., (1) वृक्ष-काण्ड, verses 183, ending on fol. 9^b, (2) गुल्मकाण्ड, verses 104, ending on fol. 14^b, (3) कृताकाण्ड, verses 45, ending on fol. 16^b, (4) शाककाण्ड, verses 34, ending on fol. 18^b, (5) तुलकाण्ड, verses 17, ending on fol. 19^a, and (6) धान्यकाण्ड, verses 15 and ending on fol. 20^a. Although the work begins on fol. 1^b, yet first 17 verses are missing. The author seems to be the famous Jaina ācārya Hemacandra 1092-1173 A. D.

Age — Appears to be modern.

Author — Hemacandrācārya.

Begins.—fol. 1^b

पुण्यः शुक्रवत् शुक्रप्रियः ।
 कपीतनः कर्णद्वरो वंछित इवामरकण्डः ॥ १८ ॥
 पाण्डलनाम
 पाण्डल्यां पाण्डुलास्यास्यमोषातोषाधिवासिनो ॥
 वसंतकामयोर्द्वीती कृती कालदक्षिका ॥ १९ ॥
 श्वेतपाण्डलनाम
 अन्यस्यां तत्र तु श्वेता पाण्डला काण्डपाण्डली ।
 शीतला श्वेतकुंभीका कुबेराक्षी कलेकहा ॥ २० ॥ etc.

Ends.—fol. 20^a

स्तवनाम ॥ स्तवे तु तुल्यो धान्यादे ॥
 धान्यनालनाम नालनालोपरातनाम ॥
 अकले विह कल' वलालो 'कृकतीनाम ॥ धान्यात्पथि तुये ॥ इती
 इसे कडमिः ॥ १५ ॥ इत्याचार्य श्रीहेमचन्द्राधिरचिते निबन्धुने धान्यकाण्डवदः
 समाप्तः इति निबन्धु शेखे ग्रंथः श्रीरसुः कल्याणतस्तु
 वृक्षकाण्डः १ गुल्मकाण्डः २ कृताकाण्डः ३ च. शाककाण्डः ४ तुल-
 काण्डः ५ धान्यकाण्डः ६ ॥

- References.—(1) Mss — A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* :—
1, 295^a. (The only entry by Aufrecht).
(2) Printed Editions :— Published along with other works
of Hemacandra in *अभिधानसंग्रह* (nos. 6-10). Edited by
Pandit Durgāprasāda, Kāśmīnātha Pāṇḍurāṅga Parab and
Pandit Śivadatta, Bombay, 1889

निदानप्रदीप

Nidānapradīpa

No. 118

928.
1884-87

Size.—10½ in. by 4½ in

Extent — 160 leaves, 12 lines to a page, 35 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double lines in black ink on borders Benedictory phrase, and topic endings are tinged with red pigment Paper is old, worn out, musty and worm-eaten on left hand side It is written in several hands Fol 21 is repeated, 45 missing, 105 not numbered, 106 repeated, foll 118-19 and 129 are missing Hence, the number of folios missing being 3, the actual number of folios is 163-3 = 160

Age — Sam. 1741

Author — Nāganātha, son of Śrī Kṛṣṇabhṭṭa

Begins.—fol. 1^b

अंगणेशाय नमः ॥

सकलसुरहर्त्री त्रैलोक्यस्य सितौ सतमसिद्धिप्रोदकस्य चायते यते यत् ॥
निखिलनिगमवेदाधिकृत्यशक्तिप्रकाश गणपतिपदपद्महमाराधयामि ॥ १ ॥

कृते अरकहारीतद्धुतादिमनीषिभिः ॥

निदानग्रन्थसंदर्भे संक्षिप्ताः पिहितान्य ये ॥

अर्थास्तेषां प्रकाशाय दीपोऽयं तन्वते अथा ॥

निदानार्थप्रदीपेन सुलेख निबोधितुम् ॥ ३ ॥

प्रकाशितान्विद्ं त्वर्चानबोधितुमिहे कृते ॥ etc. ॥

Ends.— fol. 161^b

अथं ततान् द्रुपसमतमेतमीकं
 श्रीकृष्णस्मृतितुजाग्रजनागनाथः ॥
 अस्मिन्प्रमादगलिता यदि वर्णमात्रा-
 (fol. 162^a)-स्ताः सप्तचार्षं विदुषा परिशोधयतु ॥
 व्याख्या द्रुपुस्तत्परादिचरकादीनां सुनीनां बन्धो
 द्रुप्याभ्योप्यविरोधसमबहति कृत्वा च सम्बन्धवा ।
 प्राणैषीन्निपद्यतमो गुणवर श्रीनागनाथाभिधो...
 . ... (illegible) संवत्सरां कृते न तु निदानार्थप्रदीपं वरं ॥ २ ॥
 वदीह कृद्विद्वदेवदुलुभापितं यन्मया
 विभाव्य तदिवं वरे क्षमनिभिर्बिशोष्यं पर ।
 न चात्र मम दूषण परमिदं तु मे दूषणं
 यतो ह्यदिति धावतः स्वहनमेव संजायते ॥ ३ ॥
 इति श्रीकृष्णभट्टात्मजनागनाथकृतो निदानप्रदीपः समाप्तः ॥

Then follows a discussion on the impurity of blood which is not a part of the work. It extends upto fol. 163 a. After which is सप्त १७४१ समये. On the right-hand margin is—

राजलक्ष्मणपतिस्तत्परावल जानदरामस्येद दुस्तकं ॥

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogue Catalogorum :—
 1, 296^b, 11, 64^b.

B-Descriptive Catalogues.—Mitra's Catalogue of Bikaner
 Mss. p. 652

I O Catalogue No 2671.

निबन्धसंग्रह

Nibandhasaṅgraha

No. 119

1058
 1886-92.

Size.— 13 $\frac{1}{10}$ in. by 6 $\frac{3}{10}$ in⁷

Extent.— 54 leaves ; 12 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters , . hand-writing very good , correction of mistakes with yellow pigment. Paper is old and musty and the first folio is worn out. The present work is a commentary on *Suśruta's* Nidānasthāna running upto the 16th chapter. The name of the author is *Dalhana*. It is a mistake to ascribe it to *Dhanvantari*, which seems to have been due to the phrase श्रीधन्वंतरये in the beginning.

Age.— Sarh. 1874

Author — Dalhana

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः श्रीधन्वंतरये ॥

हेतुलिङ्गीषचक्षानवीजशूतेन दुष्टस्थानेन संक्षेपोद्विष्टस्य हेतुलिङ्गीषचक्ष
विचरमे सर्वाण्येव स्थानानि प्रस्तुतानि तेह न प्रस्तुतेह स्वाधिकारिणां हास्य-
संभ्रवाधीनां हेतुकक्षणाप्रतिपादकतया निदानस्थानमप्यारंभ तत्रापि दोषाणां
वातस्य प्रधानत्वाद् । तज्यायेहेतुकक्षणाभ्यां प्रतिपादनं प्रयुज्यत इत्याह ॥
अथातो वातव्याधिनिदान व्याख्यास्यामः ॥ etc.

Ends.— fol. 54^a

रक्तेन पित्तोदित एक (fol 54^b) एव कैश्चित्प्रविष्टो ह्यसपाकसंत
इति । रक्तेन कृतापोत्तौ सर्वरं सदा कैश्चिदावायेर्हसपाकैस्तथा । स पित्तो-
दित एक एव । न च तर सर्वसराः किंतु त्रय एव । एते पंचपट्टिर्हसरोवा
संप्रपट्टिरिति ॥ इति निचचसंग्रहे निदानस्थाने षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ह्यन
भवतु ॥ श्रीरस्तु संवत् १८७४ श्री ग० ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum .—
i, 296^b and 729^b, ii, 175^a and 234^b, iii, 150^a

B—Descriptive Catalogues .—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. p. 651 No 1421

Burnell's Catalogue, p. 63^a.

Aufrecht's Catalogue of Oxford Mss., p. 303^a.

(2) Printed Editions —

Edited by Jādavyī Tricumjī, Bombay, 1915.

पथ्यापथ्यनिघंट

Pathyāpathyanighanta

No. 120

923
1887-91

Size.— 8½ in by 6 in.

Extent.— 35 leaves, 13 lines to a page, 24 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing good, borders are decorated with double red lines except folios 23-24 and 27-28 Topic-headings tinged with red pigment. Although its name differs yet its text is the same as that of No. 122

Age —Bears—शके १७४० बहुषान्पनामसंभन्तरे कार्तिककृष्ण पंचमी सौम्यवार इव
कुस्तकं संपूर्णं ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु

Author.— Anonymous

Begins. fol 1^b

श्रीमज्जेहाय नम ॥ श्रीसरस्वत्यै नम ॥ जयपथ्यापथ्यनिघंटं लिख्यते॥
श्वेतांशं श्वेतवर्णं शितकुङ्कुमगणैः पूजितं श्वेतमंडैः
श्रीराज्यौ रत्नपीठे कुरतकचिमले रत्नसिंहासनस्थं ।
श्रीमपाशाङ्कजेष्टामवपुतिकचिरं चंद्रमौलि त्रिनेत्रं
ध्यायेत् सात्त्विकमीशं गणपतिममहं श्रीसमेतं प्रसन्नं ॥ १ ॥
सुहृदा कजः सत्त्वतमांसि विभवं निर्माति पाति क्षपति स्वयं य ॥

etc same as in No. 122.

Ends —fol. 35^a

निशाम्यं हृषकहृष्टुषां च विषातुगे नैव भजेत् कदापिह ॥
इति विपरोमे पथ्यापथ्यनिघिः ॥
इति पथ्यापथ्यनिघंटसमाप्तं ॥

Reference.— See No. 122.

पद्यावध्याविचार

Pathyavadyavichara

No. 121

458.
1895-98

Size — 9½ in by 4⅞ in

Extent — 69 leaves, 5 lines to a page, 22-24 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, it is supplied with notes on the tops of lines. These notes are in black ink till fol. 6, but afterwards in red ink. Upto fol 46, the colophons are written in red ink. Folios 1^a and 69^a contain the list of the contents of पूर्वार्ध and उत्तरार्ध respectively. The text begins with the 12th verse of No. 122

Age — Bears मीति जेष्ठ शुद्ध ९ संवत् १९०९ शके १७७४ (=1852 A. D.)

Author.— Anonymous

Begins — fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ पद्यापद्य लिखते ॥ अथ उच्यते पद्यापद्यं ॥

ज्ञान विसेचं कुरतं कथाय व्यायाममभ्यजनमङ्गि निद्रा ।

गुरुं ब्रूत वैयलमामिषं च तक्र स्वरास्वादं गुरुवचं च ॥ १ ॥

etc. same as in No. 122

Ends.—fol. 69a

निद्रामयं घूमविधिं धुवाञ्च कटुम्लसुदनं तिक्तं च

साल्पदिनार्द्धकेलं विषातुरो नैव मेकदाचित् ॥ ६२ ॥

इति विषरोगपद्यापद्य इति श्रीवैद्यकप्रथमपद्यापद्यसंग्रहे मंगल लेख-

कानां च पाठिकानां च मंगल मंगल लक्ष्मणलोकानां च यो यतिमंगल यज्ञपुटी-

कटिशीर्षं वषट्पटि अघोमुष कटिन लीपता ग्रथंऽधत्तेन परिपालयेत् ॥ मीति

जेष्ठ शुद्ध ९ संवत् १९०९ शके १७७४

References.— See No. 122.

पथ्यापथ्यविचार

Pathyāpathyavichāra

No. 122

457.
1895-98.

Size — 12½ in. by 6 in.

Extent — 25 leaves, 11 lines to a page, 32-36 letters to a line.

Description — Conntry paper, Devanāgarī Characters; handwriting good, paper is old, musty, brittle and broken at places numbers of verses are tinged with red pigment, so are the colophons and topic-headings

Age — Appears to be old.

Author — Anonymous

Begins — fol. 1^b

जीमनेशाय नमः ॥ अथ पथ्यापथ्यलिख्यते ।
 सित्वा एव सत्त्वतमांति विष्णु निर्मांति पाति क्षयति एवयं च ।
 अशेषद्वारकद्वय पापादपापान्मनुजाय निरीक्ष ॥ १ ॥
 आलोक्य वैद्यतन्त्राणि यत्नादेव निबन्धयते ।
 व्याधितानां चिकित्सार्थं पथ्यापथ्यविनिर्णय ॥ २ ॥
 निषक्त सर्वेभ्यु रोगेषु निर्दिष्टानि यथायथ ।
 निदानपथ्यापथ्यानि त्रीणि बलाद्विहितयेत् ॥ ३ ॥
 पूर्वं सर्वगदे कुर्यात् निदानपरिवर्जनं ।
 तेनैव रोगाः क्षीयन्ते क्षुब्धनीरा इवाङ्कुरा ॥ ४ ॥ etc

Ends.—fol. 25^b

हस्ताक्षरीरूपस्तूरीतिकाणि मङ्गराणि च ।
 हेमचूर्णानि वर्णेषु पथ्यापथ्ययथाविधि ।
 विषयेषु सर्वेषु प्रयोजकयो विज्ञानता ।
 क्रोधं विकृष्टाध्यक्षानं व्यचार्यं तावृक्षमापासमपि प्रभात ।
 अन्तं च सर्वं कृत्वा च सर्वं संस्वेदनं तद्विधिधानि तानि
 विषातुरो नैव यजेत्कदाचित् ।

इति विषरोने पथ्यापथ्यविधि ।
 इति पथ्यापथ्यसंपूर्णं ॥

References.— (1) Mss -- A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 319^a ; ii, 70^a , iii, 68^a

B-Descriptive Catalogues —

The पथ्यापथ्याविधि described in Madras Oriental Mss Cat.
No. 13169 is different from our work , so also is पथ्यापथ्यावर्ण
No. 13295

पथ्यापथ्याविधि

Pathyāpathyavidhi

No 113

538

1892-95

Size — 9 $\frac{3}{4}$ in by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent — 13 leaves , 16 lines to a page , 49-50 letters to a line

Description.— Country paper , Devanāgarī characters , hand-writing good , there is reddish black ink used upto fol 6^a , the rest is written in black ink , paper is old , musty and the ink is fading

Age.— Appears to be old

Author. — Anonymous

Begins —fol. 1^b

श्रीकृष्णचक्राय नमः । श्रीपद्मसूत्राय नमः ॥

स्मिन्वा रजःसत्त्वतमांसिषिष्व निर्माति पाति क्षिपति स्वयं य ॥

etc same as iii No. 122

Ends.—fol 13^a

निर्वां मय धम ककुक्षुधां च विधातुरो मेव

fol 13^b

ममेत्कदाचित् । इति विषयेने पथ्यापथ्याविधि ॥

Reference.— See No. 122

पथ्यापथ्यविधि

Pathyāpathyavidhya

No 124

1059.
1886-92.

Size.— 8 in. by 4 in.

Extent.— 41 leaves, 9-10 lines to a page, 16-32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bold and good in the beginning but it gradually grows smaller and less distinct as the Ms proceeds, numbers of verses and colophons tinged with red pigment, fol. 30^b is blank but for स्तिरिरेको वमनं च लघन स्वेदोद्यमाहोपि च वारितेवनं । यथा क्लृप्त्वा प्रपुराणशाल The text is again taken up on fol. 31^a with वस्तिरिरेको वमनं च लघन स्वेदोद्यमाहो etc So there is no break But the hand-writing is different from this folio onward

Age — Appears to be modern.

Author — Anonymous,

Begins — fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

क्षित्वा रजःसत्त्वतमांसे विन्ध निमांति पाति क्षपति स्वयं य ।

etc same as in No. 123.

Ends — fol. 41^a

क्लोपं विकल्पाद्यसन उपवाय तद्विलमायासमपि प्रवात ।

अम्लं च सर्वं लघनं च सर्वं संस्वेदनं तद्विचिचानि तानि ॥

निग्रामयं घृतकटु घां च विषातुरो नैव भजेत्कदाचित् ॥

इति विषरोगे पथ्यापथ्यविकार. समाप्ता. ॥ ६० ॥

समाप्तोय पथ्यापथ्यविकारस्य संपूर्णः ॥ प्रथमतया ६०१ ॥

श्री श्री श्री श्री श्री

Reference — See No. 123.

पथ्यापथ्यविनिश्चय

Pathyāpathyavinīścaya

No 125

215.

A 1883-84.

Size. — 8 $\frac{3}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent — 40 leaves, 8 lines to page, 28-30 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, paper is very old, musty and brittle, it is broken at places, the text is almost correct, there is no numbering of verses in the whole of Ms, nor any marks of punctuation.

Age — Appears to be very old,

Author — Anonymous.

Begins.—fol 1^b

वीर्यप्रेक्षाय नमः ॥

विन्धा राज सम्मतमांसि विन्ध निर्माति पति क्षिपति स्वयं य ।

etc. same as in No. 122

Ends.—fol 40^b

निदां मय धूमविधिं क्षुधां च विधातुरो नैव मजेत् कदाचित् ॥

इति विपरोमपथ्यापथ्याधिकारः ॥ समाप्तश्चाय ग्रन्थः ॥

माषारनालकदुर्तलजलावगाहं क्षुद्राक्षरेण सुरतैर्निशिजागरेण ।

शाकाम्लमास्यदधिकेनिलशोकघ्नमैश्वर्यं क्षयं व्रजति सूर्यनिरीयेन ॥

क्षुभमस्तु भगवन् वास्तु ॥

Reference — See No. 122

पथ्यापथ्यविबोध

Pathyāpathyavibodha

No 126

931

1891-95

Size. — 10 in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent. — 192 leaves; 11 lines to a page, 32 letters to a line.

Description. — Country paper, Devanāgarī Characters, handwriting legible, first two folios are very old, musty and brittle, the remaining in good condition. The name of the author is केषदेव or कषदेव,

Age.—Appears to be old

Author.—Keyadeva or Kayadeva.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वेकं बिम्बरूपं त्रिभुवनधारणं स्वर्गमोक्षकहेतुं

शंभुं वाग्देवतां च व्यवहरति यथा बिम्बमेतस्त्रितातं

यस्मिन् ध्यानप्रसादात् प्रभवति पुरुष सर्वकार्यस्य सिद्धिं

कर्तुं तं देववच स्फुरत्पुनःस्फुरत्स्फुरन् गणेशं ॥ १ ॥

भारद्वाजपवित्रगोत्रतिलकं श्रीपद्मनाभोभव—

द्वेष्ट्याकृतिनाटकागमकथालंकारपारंगम ।

तत्पुत्रो गुणरूपितः समभवत् श्रीशार्ङ्गनामा मिषः

येन प्राणिगदो गदैरपहृतोऽसौ सर्वविघालघः ॥ २ ॥

तत्पुत्रः केपदेवोस्ति वैद्यविद्याविशारदः ।

नामरत्नाकरो येन कृतोन्वो नामसागरः ॥ ३ ॥

नामरत्नाकरोक्तानां ब्रह्मणां च रसादिद्वि ।

ग्रंथोयं क्लिपते तेन पद्यापद्यविबोधकः ॥ ४ ॥

इहौषधी १ घात २ घान्य ३ व्रज ४ मांसा ५ च ६ मिश्रकः ७ ॥

सानेकार्थो ८ कमावृष्टाविति वर्णाः प्रकीर्तिता ॥ ९ ॥

Ends — fol 192^a

स्थलस्तु पुष्टो मेघस्त्री मेघुरो मांसलोत्तक ।

तुबिलस्तुविलः स्तुदी वृहत्कुक्षिपिचाटिल ॥

उद्वर्गुपरिलेबाथ प्रलबांडस्तु हृक्कल ।

ओजः कांतिर्बलं पुष्टिस्तुष्टिः सुचचयः स्तुतः ॥

इति वैद्यक्यदेववदितविरचिते पद्यापद्यविबोधके मिश्रवर्णोऽष्टम ८

समाप्तः ॥ अथ सङ्गच्छत्वारोपरि शतमेकं ॥

References — (1) Mss — A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum—

1, 319^a, 11, 70^a, 111, 68^b.

B—Descriptive Catalogues —

I O Cat no 2748

पथ्यापथ्यविबोध

Pathyāpathyavibodha

No 127

898.
1887-91.Size — 10 $\frac{2}{3}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in

Extent — 167 leaves, 10 lines to a page, 36 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, handwriting very good, a few leaves have borders decorated with double lines, marks of punctuation topic-headings, topic-endings and the benedictory phrases in red ink. The remaining leaves have all these things tinged with red pigment. From the verses in the beginning, which are identical with those of पथ्यापथ्यविबोध, No 126, it is clear that the work is पथ्यापथ्यविबोध and not नेघण्डु. Fol 130 is marked as 131. It is incomplete and there is no colophon at the end. Paper old and musty

Age — Appears to be old

Author — Kayadeva

Begins — fol 1^b

अग्निजेशाय नमः ॥ श्रीसर्वज्ञाय नमः ॥
नन्वेक विन्धस्व विभुवनशरण स्वर्गमोक्षैकहेतु
शशुं वाग्देवता च व्यवहरति यथा विन्धमेतस्मितांत ॥

etc. same as in No. 126

Ends.—fol. 167^b

आनन्दोदरतानादृश्वोर्द्धाधो वातरोधन ।
नाहो याध्मानमाध्मा स्वाहातेनोदरपूरणं ॥
वातावरोधो विष्टंभो मलरोधो विषधक ।
जाटोपः स च विशेषो गुडडाशब्दकृत्सकः ।
वायु विदुः रक्तेन दृष्टेनावरित एधि ।
कृच्छ्रः सवृषप्रेरकं तज्ज्येय वातशोभितं ।
कुष्ठं वाताशब्दमद्वयी शौवनकटकः ।

In a different hand follows.

या पोथी जती गुणचंद महारजवाडा की छी सो मोलकचवजी
न राजी हुसी बीनी केर बायो करान्दी व० जती गुणचंदका

Reference.— See No 126.

पथ्यापथ्याधिकार

Pathyāpathyādhikāra

No 128

599.

1862-95

Size — 9 $\frac{7}{10}$ in. by 4 in.

Extent — 38 leaves, 12 lines to a page, 32-34 letters to a line.

Description — Country paper, Devanagari characters, handwriting bad but legible, paper is old, weather-beaten and worm-eaten. folios 35-38 are only 8 $\frac{1}{2}$ in in length. The names of the scribe and place are given.

लिखत बचास अचैराम महकूपनगरमण्ये

Age — Bears समत १८०३ मिति माघ ३ दि १४

Author — Anonymous

Begins — fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रित्वा रजःसत्त्वतमोनि बिम्बं निर्माति पाति क्षपति स्वयं व. ।

etc same as in No. 122

Ends.—fol. 38^b

निद्रामय दूमकदुष्टघां च विपादुरो नैव जनेत् कदाचित् ।

इति बिचरोये पथ्यापथ्याधिकार ॥ ६० ॥ समाप्तोय पथ्यापथ्याख्यग्रन्थः ॥

Reference — See No 122

पाकमार्तण्ड

Pākamārtanda

No. 129

932

1891-95

Size — 11⁷/₈ in by 5¹/₂ in

Extent — 73 leaves 9 lines to a page, 28-30 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, handwriting bold and good, but ink seems to be bad as it has made the faces of all pages sooty, paper is very old, brittle, musty and worn out, corners and borders in a decaying condition. This work is a collection of prescriptions from various other works and is of the same nature as पाकार्णव. The compiler wrote this work at बाघी क्षेत्र on the northern bank of River Kṛṣṇā. Following lines give some information—
 अलिखत्पाकमार्तण्ड विभजां हितकाम्यया । यस्यावलोकनात्प्रज्ञा बद्धतेत्वविषया-
 मपि ॥ ग्रन्थाम्बिकित्सितान्भीक्ष्य रक्षितो नातिवित्तराव् ॥ कुष्णयाद्यान्धोत्तरे
 तीरे बाघाक्षेत्रे दशोभिते ॥ स्वस्वामयस्तंपन्नरो साधूनां सेवक सद्यः ।
 राज्ञामाश्रयवद्भिर्विषयवरेतद्वधार्थं । प्राकृष्टु निर्मितवचसा सप्रहृतेन कृत
 ग्रन्थसोत ॥ Then follows a prescription on बाजीकरण. The Ms starts with the परिभाषा borrowed from पाकावली (Ms No. 134 foll 17-18 and 45-46 are missing)

Age.— Appears to be very old

Author — Name not clear

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ अथ पाकावलीपरिभाषाप्रारम्भः ॥

अथ पाकावलीं ब्रूये कवुत्तिकादिभेषजैः ॥

विचिकित्सापतां कृष्णां राजसामां हिताय वै ॥ १ ॥

कषायादियोगा उभरादौ प्रकस्ता न ते चूर्ततां श्रीमतां च प्रयुक्ता ।

मनःप्रीतिदा रुच्यभावस्वभावादतोहं ब्रूये पाककल्पादिरम्य ॥ २ ॥

विचिकित्सायां ब्रूय सार पाकविद्या रसायन ॥

पाकोपलेइमेव स्यात् स चूद स (worm eaten) वरः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol 77^b

तां ह्युक्तिं परिशोष्य सूर्यकिरणान्मन्त्रीयतेऽग्निसुरै-
 धानानां मन्त्रगान्धुताम्रमिषजा तं मन्त्राय संशीतज ॥
 संक्षुब्धोऽह्नकमालितं किञ्च मधेद्गुजोष्मितं कुट्टि-
 देतस्तमनकृत्ययोस्तु च पिबेत्सायं सितासप्त ॥
 समासत संग्रहग्रन्थेय पाकमार्तडाख्य समाप्तः ॥

References—(1)—Mss —A—Aufrecht's *Catalogus Catalogorum*:—
 II, 74^a, III, 71^a

पाकशास्त्र

Pākaśāstra

No 130

1501.
 1891-95.

Size.—10½ in. by 4½ in.

Extent — 18 leaves, 17 lines to a page, 36 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
 ing legible, paper very old, musty and slightly worn out
 The work deals with the preparations of different dishes at
 a feast Its claim to belong to *Vaidyaka* is that it describes
 even the physiological effects of these preparations It is
 written in Hindi and the name at the end is ज्योत्स्नार बनाइये
 की विधि = "Method of preparing (dishes at) a feast."
 The author seems to be जयगोविन्द who enjoyed the patronage
 of a certain हव्यनरिंद

Age — Appears to be very old.

Author — Jayagovinda.

Begins.—fol. 1^a

अथ मटा बनाइये के प्रकार ॥ मटा छोले चारि कारा करे । नरुवा
 बोर लगे रावे । जीरे लोंग बना नौनु बांढि के बरें । और आदे के दूध भी
 में तरिकें बरें । अरु तनक मिरचें बरें । हुंकि के वा ठाडी तनक बांढिके
 केसरिकें हरदी मरे फिर बालचीनी के कीड़ा मैसे देह जातें हवेजन मिरै ।

बटलोही में चितजब तातौ होई । तब भिजइ लौं अघेला एक भरे बानी-
छर्चा ब्यारि देह । तिमिमें बे भटा डारि देह बटलोही को छह डारि रावै । बार
दोह डलछारि देह डकना काहि डारै । जब छुरै जानै तब चित पसाइ लैह ।
तनक डारै छालसे हौन देह पटाही छहाइ तौ पटाइ जौ नातरु अैसेइ रावै
पटाइ डारै तो छुरै डारै के तनहु रसासौ रहन देह । नौन सब ज्यौनार में सें-
चो भलो । त्रिवोच को छुरि करै बल करै । etc.

Ends.—fol. 18^a

उसेइके नचोइ डारीवै । तौ कहु बीमटो होइ । न निचोरीवै तौ
कौचरो होई ।

इति ज्यौनार बनाइवै की विधि ॥

भांस मछरी पकवान साग सालन ॥

सब छपसौं चिक जीजीयो राजा हृदयनरिंद ।

यह असीह निरु देतु है । जह जपि जयगोविंद ॥ १ ॥

छमं चूपाह्लेसकपाठकयो

It is not mentioned in any Catalogue

पाकशास्त्र

Pakasāstra

No. 131

983.

1887-91

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 18 leaves, 11 lines to a page, 37 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters with पुष्टमात्राs, hand-writing good, four lines in black ink on each border, paper is very old, worn out and musty. On the left-hand top margin each page bears भोजनप्रक or भोजनप्र०, except the fol. 3^b (अक्तप्रक) 4^b (अक्तादि०) and 14^b (भोजनक०). In the last colophon we read इति श्रीभोजनप्रकरं Hence, its name seems to be either भोजनप्रकरण or भोजनप्रकार. If former, then it might form part of some larger work having other प्रकरणs. It deals with the preparations of different dishes and gives their medicinal properties. It is entirely different from पाकशास्त्र (No. 130) which is in Hindi.

Age.— Sam 1734.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

धीगणेशाय नमः ॥ अथ भक्तादिप्रकरणं ॥
 अहे चतुर्दशगणे कथिते सरमेवरात्र
 तंदुलानंभसा चोत्तम द्विधिषां मौक्तिकाकृतीषु
 धूपोधारविस्थास्यास्य स्थिते सविधौ हठे
 वरितो वक्रसंकेन विलंपिपरिबोधिते
 निमिष्य विंशचक्रत्वा चतुर्लाघ स्यापयेत् क्षणात्
 यावद्वाच्योद्गमस्तस्मात्तत्तास्तु शलाकया
 तेन छिन्नेन निमिष्य पञ्चेतन्नाथ कोमले
 निर्म्ममं ज्ञातयेत्पञ्चात्सर्विस्तत्राभ्यनर्पयेत्
 क्षणमाच्छाद्य यद्वीथ्याद्भक्तं राजार्हभुक्तनं ॥

मलसु ॥

नीरे चतुर्दशगणे तंदुलानां च चोटलीं etc.

Ends.—fol 18^a

अथ कदलीफलगुणाः

कदलीपोनिदोषास्मरकपित्तहरा हिमाः
 तत्कंदः शीतलो बन्धः केस्यः पित्तकफामनिह
 अथ दाडिमफल
 दाडिमं दीपनं हृद्यं रोचनं नातिपित्तलं
 कषायानुरसंघ्राहि विद्यात्स्वाद् रसायनं ॥
 इति श्रीभोजनप्रकरणं ॥ श्री श्री

संखद् १७३४ वर्षे चेन्नासितनयमी कर्ममवात्तयां लिखितेयं पुस्तकम् ।

Then follows a verse about the manner of telling beads of a rosary.

पाकार्णव

Pakarnava

No 132

1080.
1886-92.

Size — 12½ in by 5½ in.

Extent — 42 leaves ; 10 lines to a page , letters 32 to a line

Description.— Country paper , Devanāgarī characters , hand-writing legible , there are two hand-writings one, irregular and extending upto fol 3^b , the other, a little better and running upto the end , fol 23 is missing , fol 27^a is blank and fol 27^b has only two lines . It is a collection of prescriptions from numerous works, the names of which are quoted. After each prescription its serial number and the total number of verses are given . It is incomplete and very corrupt

Age.— Appears to be modern

Author.— Anonymous

Begins —fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ पाकार्णव लिख्यते ॥

यो मत्वा व्यक्तिकर्त्तृजगदखिलमवस्थावर्त्तयितुं

क्ष . (illegible) सर्वदर्शी सकलजनमत सस्तुत साधुसचै ।

अक्षीण क्षीणकर्मा बचनपथमतिक्रम्य जो दूरवर्त्ती

स श्रीमानादिनाथस्तव दिसतु सदा मंगल पुण्यवर्त्ति ॥ १ ॥

किं तद्दर्शयतुष्टयेन वनज वर्णेकिमिर्द्वय

आयेकेन महीद्वयेन विद्वानो मध्यद्वये प्राणद्व

व्यस्ते गोत्रद्वयं चारि कुसुमं प्राप्ते च संगेषणं

ये जानति विचलना क्षितितले तेषाम्यहं किंकर ॥ २ ॥

॥ इति नमस्कार ॥

गणनाथ नमस्कृत्य सर्वविघ्नविनाशन ।

सिद्धिदुःखप्रदातारं तम अज्ञाननाशनं ।

सरस्वती नमस्कृत्य नमस्कृत्य ह्यस्तुत्यति ।

पाकार्णव वयं कुर्म्य आपूर्वोदात्तारतः ॥ ४ ॥

मानाशास्त्र समाहोष्य एकत्रीकृतमिच्छामः ।

एतत्प्रचक्ष्मन्वापीत विद्वद्मध्येषु शीघ्रते ॥ ५ ॥

Ends.— fol 43^a

निसास्ता नाम पाकोय द्वितीयो नास्ति नाम्यतः ।

महामोगी महाकामी स्वयं यामचतुष्टय ॥ २३ ॥

गोधूमनामपाकोयं स्वयं रुद्रेण भाषितं ।

स्वयंयुता कृताप्येष पार्श्वस्था प्रीतवर्ज्ज्म ॥ २४ ॥

इति निसानतापाकसंपूर्णे २५९७७० पुनयेरंमुपाक लिप्यते नैघबल्लभ-
गथात् प्र

References — (1) Mss —A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
11, 74^a (the only entry by Aufrecht)

पाकावली

Pākāvali

No 133

431.

1884-1886

Size — 10 $\frac{3}{4}$ in. by 5 $\frac{3}{4}$ in

Extent - 16 leaves, 16 lines to a page, 36 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing good, corrupt text, paper is old and musty and in a
decaying condition, all topic-headings and marks of
punctuation in red ink, borders are decorated with double
red lines, folio 16^a, where the work ends, contains an index
of our codex extending upto folio 10 only Cf Ms No 134.

Age.— Appears to be old

Author — Mādhava Upādhyaya

Begins.— folio 1^b

अभिज्ञेक्षाय नमः ॥ अथ पाकावली लिप्यते ॥ तत्रादौ ब्रह्मयूय पाकः ॥

यूय दक्षिणदेशज दक्षपल्लोन्मानं भृशं कर्त्तव्ये

तद्विषय जलयोगतो ह्युत्तरं संकुल्य पूर्णकृत ॥

तदूर्ध्वं पट ॥ शोषितं बहुशुभे मोह्यन्तुश्चैव ॥
 दृज्याज्याजलिसंयुतेतिनिषिद्धे दद्यात्तुलाय¹ सितं ॥ १ ॥
 एकं तज्जलनात् क्षितं प्रति नयेत्स्मिन्नुनं प्रक्षिपे ॥
 यद्यतत्रदुदाहरामि बहुला दृष्टाद्वारान्संहिता ।
 एता नागबला बला सच्चपला जातीफलालिगिता ॥
 जातीपत्रकमत्र पत्रकयुतं तत्त्वं त्वच्चा सयुत ॥ २ ॥ etc.

Ends — fol 16^a

रेत क्षीणमलकरोति मदनोन्मादेन मदानल
 वक्ष्या युर्वक्षसस्य सर्वगोसमनं बुद्धिप्रदं कामिनां ॥
 पक्षीत्रं च परामेधं तुरगं वेगेन तारापतिं
 कात्या च द्विरद् बलेन क्षिप्तिन नादेन बुध्या बुधा । ७ ।
 नासत्यावधरीकरोति बहुधा लाघव्यमक्ष्मीशुभा ॥
 श्रीकामेश्वरसेवया अयेति ह्यनं । भिय ॥ ८ ॥
 इति महाकामेश्वरो मोक्षक ॥ एतस्य मकेरे इति सज्ञा ब्रह्मति ॥ इति
 श्री श्री पाकावली सपूर्णं समापता । श्रीरसतु ॥ श्रीकल्याणमशनु ॥ ह्यम
 मयतु ॥ कपूततनं ॥

Reference — See No. 135

पाकावली

Pākāvali

No 134

540
 1892-95

Size.— 9¹/₁₀ in. by 4¹/₁₀ in

Extent — 32 leaves, 9 lines to a page, 30-32 letters to a line

Description Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, paper is old, musty and worn out, begins with folio 1^b and ends with 32^a, it forms part of a larger work named *अष्टवैद्यकाक्ष* (two fragments of which are described in I. O. Catalogue, Mss Nos 2696 and 2697) by *उवाच्याय* (full name given in I O Ms 2696 as *माधव*) of Saurāṣṭra-deśa (Gujerat), belonging to Sāravata family (and residing at Benares. See I O. Ms. 2696). The Ms. has got

marginal notes Scribe's name is वास्करभट्ट Our Ms. deals with the वाकावली अष्टाध्याय of आशुबेदप्रकाश. A fragmentary portion of our Ms. is No. 133

Age.— Sam. 1879, Śaka 1744, Āsādha Śukla, 6.

Author.— (Mādhava) Upādhyāya.

Begins.— fol. 1^b

अग्निगोक्षाय नमः ॥ अथ वाकावली ॥
विधिकिस्तावता वृक्षां राजसानां द्विताय वे ।
धिकिस्तायां ह्यं सार पाकविद्यारसावन ।
पाकोबलेहमेव स्यात्त वृषु क्षोधनः पर ॥ १ ॥
अत्र शिक्षा
काष्ठोषण्यं वृष्यं पाके सुगंधादिपृथग्विधम् ।
समुष्टं च वक्रसंपूर्णे सुमय स्थापयेद्भिषक् ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol 31^b

रेतः क्षीणमलं (fol. 32^a) करोति भद्रनोष्णादेनमंदानल-
यक्ष्माद्युर्बंशनस्य रोगसमनं दुष्टिप्रदं कामि च
करीरं च पराक्रमेण तुल्य वेगेन तारापतिं
काम्या च हिरण्यं बलेन शिशिनं नावेन दुष्प्रा दुष
नासत्यावधरीकरोति वयुषा लाघव्यलक्ष्मीदुषा
अरीकामेस्वरसेचया गतवया ज्येति वन क्षिय ॥ ६८ ॥

इति महाकामेस्वरो मोक्षक । एतस्य स्लेक्षा सुफरं इति वदति । इति
सौराष्ट्रोद्भवसारस्वतकुलावतस उपाध्यायविरचिते आशुबेदप्रकासे वाकावली-
अष्टाध्याय समाप्तः । शुभ शुभ शुभ सबत् १८७९ शक १७४४ आशाढ शुक्ल ६
लिखितं वास्करभट्टेन आत्मार्थे परार्थे वा । शुभ अयात । श्रीकृष्णाय नमः
नमः श्रीजयति तेतरात्र शुभ

After this some one has added उपबन्धे ओषधिनीपाक along with its constituents. On fol 32^b are added the मंजिष्ठावि-पाक and ओषधिनीपाक.

Reference.— See No 135.

पाकावली

Pākāvalī

No. 135

$$\frac{1061}{1886-92.}$$
Size.— $12\frac{3}{16}$ in by $5\frac{9}{16}$ in

Extent.— 8 leaves, 15 lines to a page, 43 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, punctuation marks in red ink, borders bear two rows of double lines in red ink on each side. This work seems to be different from पाकावली, a chapter from माधव उपाध्याय's आधुनिकशास्त्र. Paper is old.

Age.— Sam 1889, Pousa-sudi 2, Saumyavāra (= Wednesday)

Author — Anonymous

Begins.— fol 1^b

अग्निप्रेक्षाया नमः ॥ ये पाका स्वीये पुस्तके न सति ते क्रांद्धपत्रे लिख्यते
अथर्वणि जीर्णज्वरे ॥

मधुनो द्विगुण सर्पिः सर्पिणो द्विगुणा कणा ।

कणया द्विगुणा देया सिता चात्र सुशोभना ॥ १ ॥

सिताया द्विगुण दुग्ध दुग्धेनैव समं क्षिपेत् ।

चातुर्धातकमात्राणि पक्त्वा कुर्याच्च मोदकान् ॥ २ ॥

पिप्पलांमोदका ह्येते सर्वज्वरविनाशका ।

रसासृष्टमांसमेदोश्चिस्थित नाक्षयते ज्वर ॥ ३ ॥ etc

Fnds.— fol 8^a

स्तब्धे काममेक च कामिन्या प्रीतिवर्द्धन ॥

कामदेवसमानो ही बलमसमान च ॥ १३ ॥

महा आकलुपाकोय कथित च पिनाकिना ॥

मदबुद्धिश्च मूर्खश्च प्रज्ञावानश्च जायते ॥ १४ ॥

इति पाका समाप्ता ॥ बरै मिति पौषसुदी ॥ २ ॥ सौम्यवारेण समा-

प्तंय ग्रन्थ ॥ सवत् १८८९ ॥ शुभमस्तु

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
I, 332^b (mentions our Ms. No 133), III, 71^a (mentions
only our Ms. No. 134)

B-Descriptive Catalogues —

I O Cat Nos 2728 and 2729 describe a certain पाकावली
which is different from our codex

प्रतापकल्पद्रुम

Pratāpakalpadrūma

No. 136

1062.
<hr/> 1886-92.

Size.— (1) $11\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{1}{2}$ in.(2) $12\frac{7}{8}$ in. by 6 in.

Extent.— 194 leaves, 8-13 lines to a page, 38-44 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, the Ms. has got 16 leaves giving the list of contents, this list is written in a very bad hand and its numbers are not counted in the leaves of Ms. any further Foll. 1-24 are $11\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{1}{2}$ in. Foll. 25-178 are $12\frac{7}{8}$ in. by 6 in. Foll. 1-33 are written in a different hand. In fact, there are three hand-writings in the Ms.; one extends from fol 1 to 33, another from 34 to 97 and the third from 98 to 177. Fol. 178 (which is marked as 177, because, the real 177th fol. is unnumbered) is again in a different hand. The unnumbered 177th folio has only $2\frac{1}{2}$ lines on its *a* side and the *b* side has only a spurious verse. Foll. 33^a-97^b have colophons, pratikas and marks of punctuation in red ink. The rest of the Ms. has these items tinged with red pigment. The author is अनन्त of दधीचि जाति, son of केशव and he wrote the work at the command of प्रतापसिंह, king of Jaipur in 1829 Sam. (=1886 A. D.) Another name of the work is अनन्तप्रकाश

Age.— Appears to be old

Author.— Ananta of Dadhici family, son of Keshavarāya

Begins —fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीमच्छंङ्कुमारं गोपीजनबल्लवं नम्या ।

प्रतापसुरदुत्तारं विलिखामो बालबोधाय ॥ १ ॥

अङ्गुलीपमहीपमस्तकमणिः प्रत्यर्धिसंक्रामणि-

म्भेकातकतमिषयुष्कर्मणिर्धो विपक्षितामणिः ।

स श्रीमाद् जयसिद्धकः समवयस्यस्य विद्यामिनी
 माधविकरिदानलुब्धमयुपी गीतेभिरं गायति ॥ २ ॥
 तदात्मजो भक्तलसप्रदो नामा वृषेभ्यो वृषमाधवेशः ।
 दामप्रसादेन पराक्रमेण तिरस्कृताश्लेषनैर्ब्रह्मणः ॥ ३ ॥
 तस्याभूतनय प्रिया जितनय सौंदर्यशोभामय
 पूर्वातिप्रणय स्वकेह सद्यः प्रारंभसिद्धोदयः ।
 वैरिव्यस्तनय कृताघविलयः स्यात्किञ्चिदार्कभयः
 सहिषाजितसत्क्रियोजितनयः श्रीमत्प्रतापाह्वयः ॥ ४ ॥
 परित्स्तरत्सम्यसदृशवृत्तिः सुहृत्कुल्लेखिभृद् भवतिः ।
 प्रभूतसौंदर्यकलाप्रपूर्तिः प्रतापते चांभ्रमसीव वृत्तिः ॥ ५ ॥
 सौम्योपि सोमवद्विज्जहाडकोसि आजानुबाहुरपि हंसि रिपून् विदूरतः ।
 कुल्लाब्जबाहुनयनोपि विगंतवर्षी श्रीमत्प्रताप नवदीक्षितमन चित्रमद
 श्रीयदुनन्दनपादसरोजयुग्म कलस्वर्गनदीमकरद
 सज्जनसततिमत्तमपुत्रतल्लुसितांगुलीपल्लववृद्धं ।
 स्नेग्धविनर्जितविह्वलनाजय माकरपकजसेव्यममंदं
 संकुक्तां वृषमाधविमानसमानसनामसरोवरकंदं ॥ ७ ॥
 धर्मस्तमैकबलोजलमिषिबिलसत्कंचपुक् तत्त्वशाका-
 शुको मेकाक्षरालीदलछणकलितः सात्म्यपुष्पोद्यपूर्वः ।
 नैरोग्धानवदृद् सुखफलकलितः श्रीप्रतापास्थसिद्धः
 कल्पहुः कोप्यपूर्वो जगति विजयते सर्वतो वै प्रमोदात् ॥ ८ ॥
 हारीतपारासरसश्रुतानां श्लोकास्तमाहृत्य सुसारवृत्तात् ।
 हिताय लोकस्य गदातुरस्य प्रतापकल्पयुग्म एव अथः ॥ ९ ॥
 अनतनाभा द्विजवर्यसूक्त्यो वृषीचिजातुद्धवविग्रहो वै ।
 महाहायः केशवरायधनु लिखामि शास्त्र विषजां सुखाय ॥ १० ॥
 प्राप्याज्ञां वृषतेरहं प्रचटये ग्रंथं हारम्भं ब्रह्म
 यत्न योगकृत महायतिविद् श्रीसद्गुणोपैर्पुत ।
 रोगेशादिविर्वातकृत्स्नमतिमिर्यस्मात्पुस्तुप्यतां
 स श्रीपुत्रकलत्रपौञ्जसयक् सोऽयं चिर तिष्ठतु ॥ ११ ॥

Ends — fol. 178^b.

ऋतुज्येष्ठे विषेज्येष्ठ विधिराक्याय देहिनां ।
 निर्वेद्यतेऽन्यरूपेह विकृद्बानिको विधिः ।

मासराशिस्वरूपास्य द्वादशोर्ध्वपञ्चमः ।
यथोत्तरं भजेत् वर्षे तत्र तस्य बलादिति ।

इति ऋतुचर्या

वर्षे विक्रमचतुर्दशम्याहोरात्रौ सिते वसुधे
मासे चान्द्रायणे शुभे भवणमे मीमे दशम्यां तिथौ ।
ग्रहोलेखि मया प्रतापपशासेऽनतेन कल्पद्रुमे ।
आप्यारोग्यमतो जना व्रतनिधे कुर्वेत् दास्य सदा ॥

इती श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीसवाई प्रतापसिंहजीवेष्टपण्डितार्या प्रताप-
कल्पद्रुमशिक्षिता—अनन्तप्रकासे अगुर्धिशतितमोऽध्याय २४ चतुर्थ स्कध
समाप्त श्री ग्रंथसख्या ५१६१

‘दाधीधजाति गेरबधारी इत्याख्यस्याप दुस्तगोस्ति प्रतापकल्पद्रुम एषग्रंथ

References — (1) Ms —A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
11, 77^b (our Ms and the only entry by Aufrecht).

भावप्रकाश

Bhāvaprakāśa

No. 137

901.

1887-91.

Size — 12½ in. by 5½ in.

Extent.— 450 leaves, 11 lines to a page, 50 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, paper is old and musty, dampness and weather have spoilt many leaves, specially the last twelve folios, borders are decorated with double red lines. It has 450 folios, fol. 17 not marked, 21 repeated, 53 repeated and not marked. Complete copy

Age.— सवत् १७९७ वर्षे मिति जेष्ठ शुद्धि १ गुरुवासरे अ ... .. (disfigured)
जे लेखकपाठकयो ह्युभ चयात् ॥ १ ॥ मंगल लेखकस्यापि पाठकस्यापि मंगलं
मंगलं सर्वलोकानां सुमिर्त्तपतिमंगलं ॥ १ ॥ श्रीरस्तु ह्युभं मस्तु कस्यान-
मस्तु ॥ १ ॥

Author.— Bhavamisra.

Begins.—fol. 1^b

श्रीवज्रपत्तये नम ॥

वज्रहस्तममरप्रवरं सिद्धिहर विप्रहर्तारं ।

गुरुमवगमनयनप्रवृत्तिहकरीमिहदेवतां वदे ॥ १ ॥

आयुर्वेदावमनं कमेज वेनावबहूधूमौ ।

प्रथमं शिक्षामि तमहं नावातंवाधि संहस्य ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 450^a

ग्रंथस्यास्याध्यापकानां जनानां मध्ये वृष्णमादर कुर्वताम्ब ॥

श्रीसोमेशादित्यविप्रप्रसादायुर्वेदौ सौख्यमाप्तां तद्वैव ॥ २ ॥

इति अष्टमप्रकरणं ॥ इति उत्तरपत्र ॥

इति श्रीमिहकृतकृतनयश्रीमन्मित्रभावावदेवविरचिते भावप्रकाश-

संपूर्ण ॥ समाप्तो ग्रंथ ॥

References — (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum.—

1, 407^b, 11, 93^a, 111, 89^a.

B-Descriptive Catalogues —

Aufrecht's Oxford Catalogue, No 743

I. O. 2657-8, 6232

(2) Printed Editions —

(1) with Gujarati Translation by Chamanrāya Shiva-shankara Vaishnava, 2 Vols., Ahmedabad, 1905.

(2) Bombay, 1914

(3) with Hindi Translation by Lala Śaligrāma Vaisya, Bombay, 1919

भावप्रकाश

Bhāvaprakāśa

No. 138

454.

A. 1881-82

Size.—11 in by 5 in.

Extent.—747+4 leaves, 10 lines to a page, 40 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bold and good, three lines in red ink on each border, benedictory phrases, marks of punctuation, topic-headings,

topic-endings and colophons tinged with red pigment. Each leaf has on the right-hand top corner, the name of the topic. Folios are marked on the left-hand top-corner and right-hand bottom corner. The work contains foll 1-751, minus foll. 666-69 missing = 747, plus 4 foll giving a list of contents. Paper is old, musty and slightly worm-eaten.

Age — Appears to be old.

Author.— Bhāvamiśra.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

गजद्वलममरप्रवरं सिद्धिकरं विप्रहर्तारं ॥

etc. same as in No 137

Ends —fol. 751^a

अथस्यास्याध्यायकानां जगता मध्ये वृक्षानादरं कुर्यात् ॥

श्रीशोमेकादित्यविग्रप्रसादायुर्वेत्तो लोकमानसं तदेव ॥

इत्युक्तं प्रकरणं ॥ इत्युक्तसंह. ॥

इति श्रीमिश्रलघुवृक्षतन्त्रश्रीमिश्रभाष्यविरचिते भावप्रकाशः

समाप्तः ॥ शुभं वस्तु ॥ श्रीरत्नः ॥ कल्याणवस्तु ॥

Reference.— See No. 137.

विषयचक्रवित्तोत्सव

Bhaskarakracittotsava

No. 139

1049.

1886-88.

Size — 13 in. by 7³/₈ in.

Extens.— 48 leaves, 11 lines to a page, 25-30 letters to a line.

Description— Country paper; Devanāgarī characters, hand-writing good and very bold, colophons and topic-headings are tinged with red pigment, paper is old and musty, first leaf is worn out. In all its colophons, the work is called विषयचक्रवित्तोत्सव. It is a misnomer to name the work as

चिकित्सोत्सव, which name has not been found in the body of the Ms. The Ms. is complete, but the text is corrupt. It deals with निदान of diseases. There are two different numberings of folios from 29-48. One is 1-20 and the other is 29-48, which is later

Age.— Appears to be old.

Author — Harṇsaraja or Hamsanātha

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

ध्यायेद्बालां प्रयाते चिकित्सितवदना कुलराजीवनेत्रां
हस्तावैद्यमर्गने रुचिरकनकजे चरणैर्चरितोमी ।

विहृत्कोटिर्षट्पाभां परमलबहुलां दिव्यसिंहासनस्थां
गीर्देवी तस्य दासीभवति छरवनं नन्दनं केलिमेहं ॥ १ ॥

पसे ते चरनाङ्गुलं स्वहृदये भातर्नरो योनिश्च
तस्यास्ये परिवर्त्तते प्रतिदिनं वामघण्टात्मिका ।

लक्ष्मीतस्य युद्धे स्थिता करतले हृन्निःस्थिता सिद्धयो
हारे तस्य विचरिताश्च निषयो तिष्ठन्ति निरस्य हृदा ॥ २ ॥

जगन्मातुर्नमस्तेस्तु वरदे मगले शिषे ।

सुन्दरकर्तुं प्रवर्त्तस्य सहायं कुरु मेनिश ॥ ३ ॥

मिश्रचक्रचिन्तोत्सव जाकचनाक्ष करिष्याम्यहं बालबोधाय क्षणम् ।

नमस्कृत्य चन्वतरि वैद्यराजं जगद्गोविन्दमनस्येन नमः ॥ ४ ॥ etc

On the margin below we find the following verse—

अहमपि जगद्देव इत्युतां दिव्यहृत्स्था न भवती तव हानी कापि वृष्टे कदाचित्
स्वजनहितपराया शाकरस्य शिष्याया अक्षतरसहृदिन्या हसनाद्यो भवामि ॥ ३ ॥

Ends.— fol. 48^b

अजीर्णसमच सूत्र मज्जामूत्रसम भवेत् ।

उज्जरोत्थ कुङ्कुमाकारं हृदिनो जलसन्निभं ॥ १० ॥

इति श्रीमिश्रचक्रचिन्तोत्सवे वैद्यशास्त्रे हसराजकृते सूत्रलक्षणं

मिश्रचक्रचिन्तोत्सव वैद्यशास्त्रे कृतं हसराजमप्यैर्मनोऽर्थे ।

सहृदयैरदोहरोष्मांतनाश हरेरहित सेविनामद्वन्द्वैः ॥ १ ॥

महामगल चिन्त्येत् मगलेषां जगन्पते ।

मगलं कुरुते देव बाह्यदेव नमोस्तु ते ॥ २ ॥

महामंगले मंगले मंगलेश शिवे कालिकेवे छुबारे कलेशे ॥
 छुमे बाकिल बिम्बकृष्णंक्राते नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३ ॥
 इति श्रीमिषकृष्णकृतितोत्सवे वैद्यकशास्त्रे हंसरामकृते समाप्तम् ॥
 छुमे छुपात् ॥

In a different hand follows —

श्री रामजी गुरुमहस्तास्माद्वनितलमस्माच्च सलिल ततःश्च चातोडं
 हरितगुरुहांतरयवद्वय हरिश्चिते तेस्ति द्विजवर ततः को गुरुतर
 कथं बळुं हाक त्वदमितगुणाद् मद्रशनया ?

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
 1, 412^b : 11, 94^b

मणिपरीक्षादीनि

Manipariksādinī

No. 140

984
 1887-91

Size — 10½ in by 5 in

Extent.— 130 leaves, 16 lines to a page, 45 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, paper is very old, musty, worn out and decaying, last words in the lines on fol. 1^b and fol. 130 are lost, it is a mixture of Sanskrit and Hindi, the latter language (Mārwarī Hindi) predominates, it contains medicines and charms and from the point of view of its contents it is not at all valuable. It looks like the work of some quack. It caters for different sorts of herbs, animals, etc. Some of its contents are Kalpas of— मणिपरीक्षा, सासुशिक, श्वेतार्क, नालकेर, जल्ल, कंचनबीज, दक्षिणावर्तशंख, उल्लूक, कौडी (कपर्दिनी), विमलवद्वार्ड, etc. काकल, काकमिल, बन्ध्याकल्प and so on.

Age.— Appears to be old

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

line 1. श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

मणीनां वर्णचिह्नानि । विद्वावर्तं च लक्षणं । केनोपायेन ते प्राप्ता ।

वदपूज्यक... . (lost)

line 2. तं कार्यं । किं दानं का च पत्रिका । का च भक्तिः क्रियादेव । वदामि

परमेस्वरः ॥ २ श्री ईश्वरोवाच ॥ केदारमननं गत्वा । म .. .. (lost)
etc.

Ends.—fol 130^b

पिबेद् वक्ष्यायां सुतं प्रसवति ॥ वणि रविचारे वंचाय .. .. (lost)

रिंकी छाया छुक्कटां ३ मोदुरधेन दिन ३ ५४ लेणी । इति नालपरावर्तचिधि-
सपूर्णे ॥ छुमं भवतु ॥ श्रीरस्तु ॥

References.— (Mss.)—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum — a certain मणिपरीक्षा mentioned on 1, 420^b, another work named मणिपरीक्षाकल्प II, 96^b, III, 91^a

B—Descriptive Catalogues —

Cf I O. Mss. Nos 2618-2619

मल्लप्रकाश

Mallaprakāśa

No. 141

435

1884-86

Size.— 10½ in. by 4½ in

Extent.— 54 leaves, 9 lines to a page, 35 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, fol 1^a has been added by some other scribe afterwards. Foll 26-29 are missing. There are lacunae on foll 42^a, 47^a and 48^b, foll 42^b and 47^b are blank, four lines in black ink on borders. This Ms. has been fully examined by Mr P. K. Gode (Annals of the B. O. R. I., Vol XI, pp 96-99) according to whom Kāyastha Lokanātha was composer of the work who ascribed it to his patron Malladeva of Yodhapura, the king is identical with Māladeva of Jodhpur whose date is 1551-1568 A. D.

Age.—Sath 1635

Author.—Lokanātha.

Begins.—fol. 1^b

ॐ नमो गणेशाय ॥

नत्वा गोपालबालं गिरिशमणपती सारवाम्राजनेयं
भातुं रामं भवानीं निजगुरुचरणौ मानसे स्वे निधाय ।
अते हस्तप्रपाटीविधिभिर्ह गदिनाभर्मिनाशाय पूज्यै-
रल्पस्तां दृढयोगां बिहितबहुकलां लोकनाथः समासाह ॥ १ ॥
फलंति तरवः काले वनौषध्य स्वकालतः ।
शङ्कान्धपथिरादेव दर्शयंति कलं नृणां ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 58^a

वठतु यदि चिकित्साज्ञानयोगे भ्रम स्यात्
निसिलसुनिनिबद्धा सहिता सूरिवादा ।
मम तु मत्तमिवं यम्यन्वयादेव रोगो-
पशम इह चिकित्सासत्कलं संग्रहे किं ॥ १ ॥
निर्मध्य मह्यदेवेन सदायुर्वेदसागरं ।
मह्यप्रकाशनामायं कारित संग्रहं शुभ ॥

इति श्रीकायस्थवंशावतसलोकनाथकविरचितः श्रीमह्यप्रकाशनामा
ग्रन्थ समाप्तः ॥ श्रीराठोडबसोन्नव ॥ राजिभीसंसारचंद्रजी तख्त राज्यभी
(समाम-तख्त on the margin) साबलदासजी लिखापितं आत्मार्थे ॥
लिपितं महातमा सकला ॥ वाच्यमानोयं सद्गिराचन्द्रार्कं जगत् ॥ श्रीरसुः ॥
कल्याणं दूयात् ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिपितं मया । यदि छन्द-
सुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ सवत् १६३५ वर्षे शाके १५०० प्रवर्त-
माने माघमास्ये छदि पूर्णिमापक्षौ लिपितं तैलाह्वये अलाह्वये रसे शिथिल-
बंधनं । परहस्तेन दातव्यं एवं वदति पु ..

References — (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 433^a.

B—Descriptive Catalogues.—

Weber's Catalogue of Berlin Mss., No. 956., Vol I, p. 295.

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. No 1417, p. 649.

मगराजपद्धति

Māgarājapaddhati

No. 142

1088.
1886-92.

Size.— 11½ in. by 4½ in

Extent.— 242 leaves, 15 lines to a page, 43 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing bad and legible with difficulty, two lines in black ink on both the borders; marks of punctuation, topic-headings, colophons and topic-endings are tinged with red pigment. The work covers all the fields of medicine including charms. Author's genealogy is evident from the verses given below. Paper is extremely old, brittle, smoky, soiled with ink and dampness, decaying and worm-eaten. Many leaves are a mass of small bits. It is a fragment, the last folio bearing the number 417. The following 175 folios are missing — 5, 6-10, 14, 16, 23, 39, 42, 43, 52, 55-60, 81, 83, 89, 90, 92, 95, 101, 102, 116-19, 124, 128-29, 138, 147, 148, 153-60, 167, 177-238, 266-67, 269-72, 281-82, 284-85, 291-92, 294-95, 298, 302, 324-26, 369-410, 412-416. It has no end.

Age.— Appears to be extremely old

Author.— Māgarāja.

Begins.—fol. 1^b

स्मृति श्रीनृपेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीधन्वन्तरये नमः ॥

अकौशा प्रय... (lost) श इत्यर्वाणीमनोहारिणे ॥

मनेवाजनधारिणे परब्रह्मजोषेजानिष शालिने ॥

तीव्र तप्तवते तपः॥ तरते सद्बुद्धिमातन्वते ॥

त्रैलोक्ये वसतां वसोगणगणा औषधीशाय तस्मै नमः ॥

ब्रह्मास्योत्सवकारिणीं शुक्रविपंचीधारिणीं हारिणीं ।

ससारार्णवतारिणीं तदुक्ता हेमस्तिरस्कारिणी ।

२२२ । मनेवं स्वगतैर्विजित्य ललितं संचारिणीं वारतां ।

कंदेई चतुराननानकृतावासां मनोमीष्टदा ॥ २ ॥

यस्मिन्नुद्योतमाने तिमिरमयमहाकल्मषं याति नाशं ।

कोकाः सत्कर्मणश्च क्षितिरपि च तथा याति पद्मं प्रकाशं ।

बंधो धन्य त्रिकाल तुल्यद्वरतनुस्तीव्रतेजा महीजा ।

दुर्वाकल्याणदुष्टैः प्रणतजघकृते मामयो बाहुदेव ॥ ३ ॥

धृतिहिमकरपंडात्सर्वलोकप्रचंडा

पिरचितजगद्वडा प्रोक्तुसन्धाकर्मडा ।

मवजलचितरङ्गान्धाजिनारानिर्वाडा

विहितद्वजगण्डा चंडिका यो ह्यवस्तात् ॥ ४ ॥

विचरति नानाविष्टपसर्गा वामशरीरालंकृत- (illegible) र्गा ।

रूपनिराकृततरमणीगर्वा ममितद्वपर्वा रक्षतु दुर्गा ॥ ५ ॥

क्रव्यादित्यन्धैर्जालनिबन्धे हेतुं स्फुरन् कौस्तुभ ।

सुप्रयोतितविग्रहं प्रणमितं सत्तापसे जातके ।

ईशानदुहिर्नैर्जालनिबन्धे काक्षितवरत्नाभिनि विभु ।

तं बद्धे मण्डपवनं ह्रुषि महत्पाशलिखं योमिनां ॥ ६ ॥

यो कोर्षी नृसिमहृत्पादिविदुषोद्विष्टजये विष्टप-

तज्ज्याबन्धर्मलसज्ज्वरामदमिति प्रणवसकारी स्वहृः ।

गीर्वाणाक्षरदंष्ट्रकमजुजै ग्राहंति यः सर्वदा ।

लोकेषु मितिकण्ठपत्तमविमुर्ध्न्वतः पातु व ॥ ७ ॥

गोत्रेण प्रचुरेण सत्यपि महःकौशल्यगोत्रं परं ।

लोके विष्णुतमामनन्ति ह्रुषियः सत्कोविदाः प्रत्यह ॥

तस्मिन्नेव ग्नेरिबान्धवपरे राम ऊती सत्यबाहू ।

सूरः पूज्यगुणोभवत्सहृगलः शान्तः प्रतापीकृतः ॥ ८ ॥

भूनस्तस्य विद्वन्महत्प्रमादिमा लोकत्रयाधिक । त

प्रख्यातपुष्टुकीर्तिऽरिऽसदृशौदार्योभवत्साहजः ॥

भास्वत्सहनेन येन विषयो निर्वासिता बासिता

बाजिन्येतद्विरण्वरत्नवसनाभ्यादाय शक्या किल ॥ ९ ॥

विहितविधिप्रदानं छिन्नचूपाभिमानः ।

प्रथितगुणयितामः सर्वलोकप्रधानः ॥

स विप्रुतपरदारः कांतिविध्वंसमारः ।

क इव पर उदारः साहनाहा कुमारः ॥ १० ॥

धर्म्मोभवत्साहजगुणराशे हत्वा विषां येन च धर्म्मं नर्म्मं ।

एतं हरद्वयं च वनीचकेभ्यो ज्ञान परं धर्म्मं श्रुतिस्मृतीनां ॥ ११ ॥

धर्म्मात्मजो मगदनामधेयः क्षरोपमेयो विषयेरजेयः ।

जनैरमेयः छद्मशां च वेयो नेत्रैरुद्धाहृतवाजियेयः ॥ १२ ॥

संजति संजति के के न न कति कति वृषहास्यो निहिता ।
 यदि मंगटकर्मैवं विदुररिचिन्ता भास्करिण्यनं ॥ १३ ॥
 तस्यावच्छिन्नमटः स्रुतः प्रतिमदक्ष्मापालजालवृषा-
 वैचल्यस्तसमस्तयोगविरतिप्रारंभदीक्षागुह ॥
 यः शाखावशिष्टारकर्मनिपुणोत्तिकारिवक्ता स्फुट
 वृषावृष्यध्यामिनां वसुमती लोके विनेता महात् ॥ १४ ॥
 यत्कीर्तिं कुरुते श्रुता वृषगण रोमांचित मार्गाण्य
 स्वांताकुरशातन वितरण यस्य प्रतीत जने ॥
 यत्संपन्नं पुष्टदां च निवृत्तिपदं चने सृष्टापानवत् ।
 शौर्यं चायैर्भटस्य चापिचमटगां सर्वानिदं द्विजटान् ॥ १५ ॥
 तस्यावदस्य तनयो विनयोऽस्ततोऽह
 वत्तद्विद्यारिभवो वृषि स्वमवाप्य ।
 वृष्ट्या भवस्य विमवस्य विनस्वरत्न
 चित्तं अने स निवृत्तावपुनर्भवाय ॥ १६ ॥
 मयकरणांगणप्रचलदस्वराजीरज-
 स्तमोपिहितरोदसीधुमनिदं कौशेयक ।
 जनीमद्वरीनसौ हृक्षिरसा रिते समव-
 स्तदेव हि गृहे गृहे तद्वलाभ्य चित्रं महत् ॥ १७ ॥
 संभवस्य तनयस्य मनोरा सवभूव समनोहरचूर्ति ।
 रोहिणीरमणबंधुरकीर्तिं कायनिर्मितपुष्करवचूर्ति ॥ १८ ॥
 लोकेऽह श्रुतिविश्रुत कथमनोरा वण्यते पंडिते ।
 अक्षदीपुलनतत्परः स नियतं बडैकमित्रो रणे ।
 शङ्खणां कदनं समाप्य वदनांभोजैस्तदीयेभ्यो यो ।
 हुंकारावलिर्बान्धितैः ग्रथितया रुद्र-स्तजा वृजित ॥ १९ ॥
 अर्थिप्रार्थनयानिश्चं सुरतरु रिक्तो जितो यजितो
 स्रुत्या चूरिमनोरमे वितरति प्राप्तं शरणं सुरात् ।
 ब्रूमञ्जोदिवमन्यथा स हृषस्तदावक्षितिं
 भावातस्तुदशालयात्कथमहो भग्नो गय वीक्षते ॥ २० ॥
 पुत्रो मनोरथ मनोजहास्यो वृत्कञ्जालाप्योऽजमखुलास्य ।
 यो याचकायप्रकृताकिञ्चीर्द्दिबोवतीर्णं किञ्च किञ्चरेण ॥ २१ ॥
 गांधीर्यमध्ये हृषमां पुष्पांशोसेजो रणे सत्यमजातशत्रोः ।
 अक्षिप्य धात्राऽह विनिर्मितोय सत्कञ्जलो गौरवमावधान ॥ २२ ॥

तत्पुत्रो बल्लराजो बल्लकमल्लाराजराजो मलं वः

कात्या ल्येयैव मेकं द्रुमुमल्लमयेनाभारानं च इमे ।

रीत्या द्रुमस्य पार्थे विषयममल्लया प्रज्ञया लौघियस्य

वाकोन्म्यो वर्ज्ययितुं विधिब्रह्मरितं ज्ञात्वा भवेत्पुरिषां ॥ २३ ॥

व्याप्तं चर्मजघनचर्मनकरं रामापणग्रंथक-

श्वात्मीकिं च नविष्यद्वृत्तयदस्तज्ञ विहाय क्षितौ ॥ २४ ॥

यत्रात्ते गिरिदुर्गमं चतमसत्रायं प्रिय त्वं ब्रज

तत्रादाय कलत्रपुत्रमविदस्तज्ञ विहाय क्षितौ ॥ २५ ॥

लबाक्य भवेद् कुरु इत्या वा कमलं मजाद्विपतघातन्यादयो. लंगरं

द्वित्वा वत्किल बल्लराजकरवालो वैरिणां घातुकः ॥

जनवद्वल्लराजस्य महााराजो जनपुत्रः ।

विमत्सरः सत्यसंच. परोपकृत्यजत्वरः ॥

अप्यैव योद्धादशमं क्षुब्धिवा बाल्ये च कोष्ठां कृतवां पुत्रां च ।

अंतज्वरारीव प्रथमं बिजित्य ततो निजभेरिकुलं समूलं ॥

तस्यासिर्मथवा बुधादपि महाव विहङ्गिरावप्यते-

रीणां लामद एव एव नितरां मुक्तिमदो ब्रूयतां ॥

दीप्यते दुराद्वरीपरिवृता नाके परे यन्मताः ।

वर्तते स्म मयाजडाः पबिद्धिता ब्रूमो स्थिताः सांयतं ॥

संसारानित्यतां ज्ञात्वा चञ्चलत्वं श्रियन्तथा ॥

दाने वशाक्षि वेकुंठे महााराजो मनो द्येः ॥

सत्सौदर्यकलानिधिः किल रमास्थानं विषकल्प भू-

विद्यानिलय परो विजजनस्यको महानाभयः ॥

सत्कीर्तिमलं यद् मनसिजः सौदर्यभावरहो

मायहैरिगजांकुसो भुवि महााराजात्वरः कः कलौ ॥

दत्तप्रत्यार्थिप्रिर्धर्षितिनिबद्धमहारण्यदावाभवा सः ॥

सर्वासगच्छदार्थं ब्रजद्वयपुत्रप्रार्थनावेदपुष्ट ॥

सौरिम्लेच्छोश्चकारापतितजनमहाभुक्तिवानास्यद् यो

माहात्म्यं किं वदामो वयमपिलं बल्लराजात्मजस्य ॥

छतोऽहम्महाराजस्य मांश्चु मेदप्रतापवाद् ।

येनैदिरा चञ्चलेयमिति बद्धा निजैर्गुणैः ॥

प्राप्तोदयः क्षुभ्रनयो विनयोनतो यो

मृपालजालपरिवर्दितवायपुष्ट

उद्वार्यलज्जिमनपर्जामनिस्यस्य ॥

प्रध्वंसितारिचनितापिलचाकृत् ॥

यत्कीलेयकछिन्नान्ननिकरावाप्तार्थसतोपित

प्राज्याधिजनगीतकीर्तिविपुलप्रस्तानभाषः स्फुट ॥

अथान्नि प्रतिफलनं विद्युमैर्मवृषिपक्षपृषा ॥

वक्त्रेहृदयप्रतिष्ठिनि प्रतिनिर्वां स्वांतं न विज्ञायते ॥

उचस्तस्य विद्युन्मो नायूदेव. प्रतापवाद् ॥

भूमा उदारचेता श्रोतु कीलभवेद्बुधो नून ॥

अज्ञाताधिपतिर्यमाणबहुलाकुप्यादिदानेदक.

प्राग्भाराहृदयवृद्धिर्बुनिकरेलोकत्रये विभुर्त ॥

य. कीर्तिप्रतापं त्रिविष्टपफलां इच्छि ज्ञानेर्षा कृतां

भूमः किं वयमस्य चित्रचरितं भूमिद्विधितामणेः ॥

पुच्छि करिण्डावर्धनदक्ष सकलवनीपकन्दासव दक्ष.

निजगुणगणवर्द्धितसविप्लो नाशदेवदधीरविलक्ष ॥

तत्पुत्रा विनयोज्ज्वला समभवद् । प्राप्तप्रकर्षोदया

लोकानुग्रहकारिणो निजकुलालकारिणो मानिन ॥

सव्यांगा लवसद्विचारवृष्ट्या संराधितैर्ब्राह्मजा ॥

पात्रा यत्र कृतप्रभूतविभवा वैज्ञानिकास्ते त्रय । ॥

ज्येष्ठस्त्रिपुरदासस्य वद्वरीयांश्चरूपर्षांश्चाप्य ॥

अनुस्तयोस्तृतीयोद्गादेवो घरातले विदित ॥ (Read मानादेवो ?)

जातं त्रिपुरदासस्य रम्यं पुत्रग्रहं महत् ॥

ज्येष्ठोन्मो कुवा ह्यमतिनिर्धवा च वृद्धस्य ॥

भीक्ष्णपन्नमुमते परमप्रतीताः सर्वास्त्रशास्त्रकुशला जितकामस्त्वा

ते कालिदासहरिदासपुन मनोज्ञोन्मो जेष्ठिदास इति शक्रसम-

स्तुतीयः ॥

कीशस्वनामानि कुले भुवि वैद्यतीर्णा

तेषां वृधगुणालवनं महीय ॥

लक्ष्मणैश्च शरदां नदिर्तु न शक्यं

प्रोक्तञ्जलुनरेक एकः ॥

निविलपुत्रद्वर्भीद्वचनं देवभाषामहितचरितनाश्वर्ययुक्तं य च ।

गुणगणहृतमनादेवमुच्यतापं तमिह हि तुल्येन्को निरूपो वृजयत्पां

मानादेव सकृदपि महानर्थितो पाथकैस्ते

लक्ष्मीवत वल्ल समभवन्नाथिन कापि भूयः ॥

एवं त्यक्तेतरवहृदुपाद् याचतामेव जन्म

याचजीवं नतमधिष्ठित नो पुनर्वाच्यते ॥

आदेष्टास्य महाकृपामसदृशो नाम्बोधनौ वृक्षते
 नो हृद्यो निपुणस्तुजां हृषितदे कर्तुः तप केचन ॥
 कलाहाराहुपत्रांबरा त्वनारीकुचयो गिरिश्च शिखरे देवामिसं वासिताः
 यस्कीर्त्यामलया विष्णुम्बर क्षुब्धस्वस्वर्द्धया चंद्रमा. ॥
 साक्षीकृत्य दिवाकरं च विजितो लोकस्य संपश्यत ॥
 मेघं चेन्मृगच्छालघुतरा ॥ इवोमालये लज्जितो
 मयं मंदस्तुपैत्य सा उडुगणे कृत्वा पुरस्तात्कथ ॥
 समस्तनिपुणस्तुजां वमिनि मडलाग्रो लस-
 त्करे समिति रक्षति मनिदिलोकोत्तर ॥
 सनर्गमदहारिणि सुधनवायि मागापुर ॥
 दरे सति न को विद्येति हृदि वासितबीधरे ॥
 एतद्वाग्विधित्तया विनिहितैः पाणौ द्विजानां जले. ॥
 दारिद्र्यचट्टम एष क्षुब्धतितरां तेजोभिरक्तो रिवौ ॥
 हृष्यति क्रमिभिर्भवत्यधिरत प्रत्यग्रपञ्चान्वितो
 मागासौर्यभिधरे मेघचरिते चित्र महदृश्यते ॥
 उच्छ्वाजिह्वराग्रकर्षणदृक्चलन्धदैत्यालया ॥
 यत्क्षडाग्रविदारितारिचिन्मत्कीलालभाराच्छ्रुता ॥
 कीर्तिर्वातुदिव्य सुमहदपदिव निर्घाय मार्गामम-
 त्काम स्वर्गकला हसिन्निद्रुद्धमासदृश्य काष्ठा दक्ष ॥
 ज्येष्ठस्तस्य गरिष्ठो दुर्गादासः प्रभूतविनयज्ञः ॥
 इजोभवद्विपक्षान्धयतिमिराहस्करो मतिमाय ॥
 प्रातालं नागराजो दिशि च हुरपतेर्वरिर्नद्रः सितौ ह्य-
 वेधं प्रीतजवाणी बुधजनगदितास्तिष्ठतु क्ष्मातलेस्मिन् ॥
 विश्वस्त्रेण ब्रमत्या जगदिदमपिलं वाचयत्याति कुल्ल ॥
 कुर्वन्धोनौ गितांत सपदि बबलितौ दुर्गदासस्य कीर्त्या ॥
 द्वितीयोप्यद्वितीयो मृज्जो जराजो जगमिय ॥
 यमसेवंत सुपालास्त्यक्तमानमदा कृशं ॥
 पिच्छेव त्वं श्वशशि भवति द्वाग्विलक्षेण कस्मा-
 दित्युक्ता सालपदिदमल वेत्यवस्थां न मे त्वं ॥
 मागादेवेन सार्द्धं पतिरयकमतिदृष्टि तस्मिन्नुद्वे
 माहं मायं न बाहा न च सदनमिय क्षीर्णं नो बधुवर्गं ॥
 य. संश्रामाग्रजाग्रप्रतिष्ठपतिमहाकुम्भिकुम्भस्थलेभ्यो
 यत्क्षैरादाय कृत्वा सपदि बभुमर्तो अरिस्तुक्तात्फलाक्षयो ॥

मान्मेयं रत्नगर्भा पुनरिह सुमतिस्तामकार्णीयधार्थी
 सोय मंगा कलिगादिविषयविजयी राजते राजसेव्यः ॥
 हारीत चरकं च सुश्रुतमत बीक्षापिलं वाग्भटं
 वगं तीसदमभ्यश्रुरिरचितान् ग्रंथानमेवग्रभः ।
 मागादेवसुपोतिमं वभिषजां हेतो विधातुं वचे
 चेतोश्चरिगदार्तदीनमलुज सतोमाशुकपाशराट् ॥
 सिद्धैराव्यैर्यदुक्तं तदपि च निषिलं बीक्ष सारं यद्गीत्वा
 हित्वा फल्यु प्रवृत्तं प्रबलमतिसयो ग्रंथमेतं विधत्त ॥
 मागादेवञ्च केम्बिहसुखानिलये प्राक्तनैरेव पथै
 केम्बिहसितैस्तमेवामयविहितकर्म छिद्यमानः क्रमेण ॥
 प्रथेयु केम्बपि च कर्म न सम्यगास्ते
 मात्रा च केम्बपि न रोगपरीक्षणं च ॥
 युक्तिष्ण केम्बपि च कृत्र च नास्ति सिद्धि-
 र्नास्ति क्रिया कञ्चन नोपि न संप्रदायः ॥
 त्रिष्टापि शेषं कमपि प्रयुक्तं स एव वाटः पुनरेव यच्च ।
 सातु हृषेनेव चिकित्सिकानां न दूषणं देवममेवदुष्या ॥
 इति आर्कोशल्याम्बयजकुमुदप्रकाशनसत्तात्रियशिरोरत्नसाहिगिलकुल-
 प्रदीपनाथराजसुतभीमानथद्रुदेवविरचितायां भागराजपञ्चतौ स्ववंश-
 वर्णनो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥

Ends — fol 417^b

ओं कामेश्वर मोहय स्वाहा ॥ अनेन मंत्रेण प्रभुमिषितजातीकुटुम्बसहित-
 तां हले आदित्यादिने सहस्राचारमभिषम्रितं पश्चिन्धे वातव्य ॥ इति पञ्चिनीमंत्र-
 समुद्देशः ॥ ओं पठ २ ओं विह्वल २ ओ कामदेवाय स्वाहा ॥ अनेन मंत्रेण
 रमानुदितजातीफलमिलिततां हलमादित्यादिने पञ्चशतचारनभिषम्रितं चित्रिणी
 वातव्यं ॥ इति चित्रिणीमंत्रसमुद्देशः ॥ ओं हर २ ओं पठ कामाय देवाय
 स्वाहा ॥

Reference — Ours is the only Ms mentioned by Aufrecht in his
 Catalogus Catalogorum So far as our knowledge goes this
 work is not mentioned in any other Descriptive Catalogue.

माधवचिकित्सित

Mādhavacikitsita

No. 143

132.

A. 1889-83.

Size.— 10 in. by 4 in

Extent.— 102 leaves, 9 lines to a page, 30 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters with बृहन्नामास hand-writing legible; double lines in black ink on each border, benedictory phrases, colophons, topic-heading and some times 3 or 4 lines in a page are tinged with red pigment, fol. 46^a is blank; paper is very old, musty and worn out on edges. The work deals with treatment of diseases and follows the order as given in माधवनिदान. The verses are numbered consecutively, beginning with one, two after each hundred. The total number of verses till fol. 101^b is 1693, on fol. 102^a the numbering is from 44, which shows that there is some break, it is corroborated by want of connection in the texts of foll. 101^b and 102^a.

Age — Appears to be very old

Author — Mādhava, son of Candrakara

Begins.— fol. 1^b

ओं नमः माधवाह्वये । नमो वैद्यनाम्नाय ।
 अथातो उच्यते चिकित्सितं व्याख्यास्यामः ।
 रोगानीकस्य सर्वस्य उच्यते राजा यतः स्मृत ।
 तस्माद्व्ययमतस्तस्य प्रविश्यामि चिकित्सितं ॥ १ ॥
 सम्मादौ निधने च यः प्रायो वसति देहिनां ।
 अतः सर्वधिकारानामयं राजा प्रकीर्तितः ॥ २ ॥
 बृहो उच्यते लघुो देहे प्रचलेषु मलेषु च ।
 एक द्वात्रिं विजानीयात् उच्यते देवं तदीश्वरं ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol 102^b

बृहन्मोक्षो लघुता विदुश्चिर्जीर्णलक्ष्मी ।
 तदा मेघजमादेवं । स्वाह्निरवदम्बधा ॥ ५५ ॥
 न चैकस्मिन् निर्विद्योप्यत्रापि निषेधेऽप्यत्र ।
 स्वयमप्यत्र सिध्ता तर्क्ये ह्यस्मिता जनेषु ॥ ५६ ॥

उत्पासते हि सावस्था देशं कालं बलं प्रति ।

यस्यां कार्यमकार्यं वा । कर्म कार्यं च वर्जयेत् ॥ ५७ ॥

इति चंद्रकरात्मजवैद्यराजमाधवविरचिते चिकित्सासूत्रपरिभाषासूत्र-
सहिते माधवचिकित्सिते समाप्तमिति ॥ शुभं भवतु ॥

References.— (1) Mss — A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* :—
1, 449 (It is the only entry by Aufrecht). It is not *Rugvimsicaya* as Aufrecht notes but different from it, for it deals with treatment also which *Rugvimsicaya* does not. The author of *Rugvimsicaya* is Mādhava son of Indukara, while our author is Mādhava, son of Candrakara. It is probable that they are identical

माधवमिदानस्य

Mādhavanidāna's

comm

व्याख्यानमुद्रकोशः

Vyākhyāmadhukōśa

No 144

945.

1884-87

Size.— 10½ in. by 3½ in.

Extent.— 155 leaves, 12 lines to a page, 34-35 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters with पुस्तमात्रा's hand-writing good, paper old, but in good condition, begins with folio 1^b and ends with folio 192^a, folios 131-170 missing, 1st folio written in different hand, some scribe has revised and filled in the lacunae on fol. 65^b, l. 4; fol 114^b, l 10, and fol 126^a, l 5 by adding three extra folios bearing the numbers 65, 114 and 126 respectively, leaves have blank squares in the centre of each page with a hole for the string

Age.— Bears Sam 1420, Āśāḍha Sudi 2, Ravi(vāra)

Author.— Vijayaraksita.

Begins.— fol. 1^b

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥

शशिकविरहसार्धव्यकशकार्धदेहो

विशतु वनवनाम- वननाम- भियं व. ।
 विद्वान्निर्वृत्तचित्तोतिजा वारिज-
 न्नमिन्नमिन्न नामो वारिज यस्य रेखे ॥ १ ॥ etc.

Ends.— fol. 192^a

जिह्वाग्रहणेनैव मूलग्रहणे सिद्धे समच्चतुग्रहणात्प्रतिपादनार्थं पृथग्पुपा-
 दान । अनेन श्लोकेन समक्षोऽः समाश्लिख्येत्यादेः श्लोकस्य एक पद्यार्थो निश्चि० ॥
 इति आरोग्यशालीयवैद्यपतिविजयरक्षितविरचिते व्याख्यानमधुकोषे विचनिदानं
 समाप्तमिति । समाप्तञ्चाय मधुकोशकृति पण्डितजीविजयरक्षितस्य ॥ छान्द
 यवत्तु लेखकपाठकयो सं० १४२० वर्षे आषाढशुद्धि २ रवौ ॥

References — (1) Mss —A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum. —

i, 527^b, ii, 124^b, iii, 112^b.

B-Descriptive Catalogues —

I. O Catalogue 2668-9.

(2) Printed Editions —

(1) with Hindi Tīkā, Edited by Raghunātha Prasāda
 Sitārāma, Bombay, 1884.

(2) with comments of Vijayarakṣita, Śrīkanthadatta and
 Vācaspati Vaidya, edited by Jadavaḥ Tricumji, Ācārya,
 Bombay 1920

(3) Saggio di versione del " Mādhavanidāna " [Translated
 in part by] Mario Vallauri, Giornale della Società Asiatica
 Italiana, 26 (1913-4), 253-290.

माधवनिदान with
 व्याख्यानमधुकोश

Mādhavanidāna
 with Vyākhyāmādhukośa

No. 145

1067.
 1886-92.

Size.— 11 $\frac{7}{16}$ in by 6 in

Extent.— 103 leaves, 13.14 lines to a page, 28 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, folios 1-5 bear two rows of double lines on the borders; topic-headings, *pratikas* and marks of punctuation in red ink, folio 50^a blank and 50^b written only on half the page, after which there is lacuna, fol. 103^a torn on right-hand corner and the text is missing, Ms gives the text of Mādhavanidāna in the centre of page with the comm. above and below it, it is a fragment which stops with the 3rd verse of the अवस्मारनिदानं; fol. 103^b blank, fol. 1^a bears the legend बोधी बंधी in the centre of the page

Age.— Appears to be modern

Author.— (Text) Madhava, (Comm) Vijayaraksita.

Begins.— fol. 1^b

(Comm.)

श्रीगणपतये नमः ॥
 शशिशिरहरार्धव्यक्तशक्तार्धदेहो
 दिशद् धनचक्रायः वज्रनाभ शिखं वः ।
 शिदशसरिदशतियोतजावारिमण्य-
 त्रमिमचमिष नामौ वारिजं वरुष रेजे ॥

(Text)

श्रीगणपतये नमः ॥
 प्रणम्य जगद्गुप्तसिद्धिसंहारकारणां ॥
 स्वर्गावधर्मयोर्हरिं त्रैलो-

(next line) ॥ क्यकारणं शिखं ॥

Ends.—fol. 103^a

(Text)

कपते प्रदशेहंताम्केजोहामी ऋक्षित्वपि ।
 परुषाकण्डव्यानि वक्ष्येप्रपाणि चालित्वाह ॥

(Comm.)

छुल्लेत्यादि । इष्टांगजो इष्टयरोमा शिरादित्यनेन वातवित्तयोर ..(corner broken), (next line) वेगमोह इति वृत्तयति सर्वैरित्यादि लक्षेति साक्षिपातिकाः श्रीगणपतये...

(letters lost, corner broken)—

Reference.— See No. 144.

भाष्यनिदान
with
व्याख्यानभुकोश

Madhavanidāna
with
Vyākhyāmadhukōśa

No. 146

376 (B)
1881-83.

Size.— 11 in. by 5 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 38 leaves, 13 lines to a page, 40-42 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters; with
वृद्धभाष्य, hand-writing good, paper slightly worn out and
moth-eaten, it is a fragment starting with fol. No 165
and ending with fol. No 220, folios 182-196, 202-204
are missing, begins in the middle of व्याख्याननिदान and stops
in the middle of व्याख्याननिदान.

Age.— Appears to be fairly old

Author.— (Text) Mādhava, (Comm.) Vijayarākṣita

Begins.—fol. 165^a

द्वार्धभाष्ये दशोर्ध्वे वातस्यैव दोषांतरानुबोधेन लक्षणायाः ॥ तस्मिन्
पित्तान्विते दाहः कृत्स्नश्च विवर्ज्यता । श्लेष्मणा गौरवः श्लोकः क्षिप्यं दूषं च
सितं ॥ तस्मिन् बलितुङ्गले पित्तान्विते सति दाहादिलक्षणं भवति । etc.

Ends.—fol. 220^b

आहुतेति वाङ्मले कृत्स्नभाष्यमंतरं जीमं आपते इत्यर्थः । अलजीमाह ॥
तुल्यजां लक्ष्मीं विद्यां तथा श्लोकां विचक्षण । विचक्षणः अलजीमं पिष्टिकां
विद्याम् । किञ्चतां । तुल्यजामिति । ब्रमेहपिष्टिका अलजी

Reference.— See No. 144

भाष्यनिदानस्य
व्याख्यानभुकोशः

Mādhavanidāna's
Vyākhyāmadhukōśa

No. 147

621
Viśrāma (i).

Size.— 16 in. by 6 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 56 leaves, 11 lines to a page; 48-50 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good and bold, incorrect, a fragment from folio 3^a upto the middle of 54^b, folios 18 and 19 missing, starts with the comm on the 3rd verse of the 1st ch of माधवनिदान and extends upto the middle of राजयक्ष्मनिदान, there are 4 separate leaves (marked by me as I, II, III and IV). out of which I, II and III^a bear the text of the comm. on नेत्ररोगनिदान and III^b and IV are blank, paper is old and brittle and is patched at different places

Age — Appears to be fairly old

Author — Vijayarakṣita.

Begins.— folio 3^a

(3 letters in the beginning disfigured by ink) मित्यर्थ-
महाबुद्धयोतिर्विस्तरदुरधिगममानातत्राध्ययनक्षमा नात्यबुद्धय । महाविषा-
मप्यनासादितदुस्त्रोपायेषा etc.

„ — fol. I^a

नेत्ररोगनिदान ॥ एते च नयनरोगा वातपित्तकफरक्तसन्निपातानुमा-
नदत्तमभिः यदाह बुद्धुः तैस्तैर्विधिर्विज्ञेयं कथेनाभ्यधिकार्य । रक्तजा
बोद्धव्ये तेषाः सर्वजाः वृक्षविंशतिः etc.

Ends.— fol 54^b

तज्जनितो यक्ष्मा कथं विदोषज इति चेदुच्यते वातप्रकोपावेकाग्रिबुद्ध्या
कफवित्तयो प्रकोप इत्याहुः हेतुचतुष्टय इत्येनासंख्येय हेतव उक्तचतुष्टयैर्तमं
वतीति दर्शयन्ति कोपादिनामाहाब्ध्याभ्यन्तेनास्य बुद्धुतोन्वयमकार्षीत् यद्य
सशोषणाव्रसादीनां शोष इत्यभिधीयते ॥

„ — fol. III^a

तत्र निमग्नरूपमिषादिना सन्नपुष्टकलक्षण निमग्नरूपं हि भवेद्वि-
छिन्ने सूक्ष्मेव विद्ध प्रसिपाति भाति ये हे साव न्यवे दृष्टमतीव यद्य तत्स-
न्नं शु-

Reference.— See No. 144

माधवनिदानस्य

Mādhavanidāna's
comm.

व्याख्यामनुकोशः

Vyākhyāmadhakośa

No 148

376 A.
1882-83.

Size — 11 in. by 4½ in.

Extent — 47 leaves, 11 lines to a page, 42-43 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad and difficult to decipher, paper worn out, musty and moth-eaten; a fragment beginning with fol 102 and ending with 148^a, begins in the middle of माधवनिदान and ends with शिरोरोम, folio 148 pasted with scraps of paper on b side, name of scribe wiped out with ink, hand-writing different on different pages

Age — Bears Sam 1555, Caitra-sudi 2, Somavāsara

Author — Vijayaraksita

Begins — fol 102^a

अथैव अस्मिन्निशेषो अत्र भगोऽभिप्रेत इति । स च कांटे भग्ने विभुक्ते
वास्त्वनीति न दोष प्रसारणाकुञ्चनवर्तनोद्भासमिति । etc.

Ends.— fol 148^a

शिराधनामिति वचनात् । किमस्य चिकित्सापाह्वतं । पाने नस्ये च
सर्विं त्याहातदमपुरे लुप्तमिति । ततश्च समीरणपाने न संगत ॥ कल्याण-
मस्तु ।

सबत् १५५५ वर्षे चैत्र शुद्धि द्वितीया सोमेवासरे (name besmeared with ink) साध्यज्जात्मन पठिनार्थं पुस्तक लिखितं तथा परोपकारार्थं
लुप्त भवतु ॥

References.— See No. 144.

माधवनिदानटीका
आतंकदर्पण

Mādhavanidāṇṭīkā
Ātanikadarpaṇa

No. 149

480.
1895-98.

Size.— 11 in. by 5½ in.

Extent.— 210 leaves ; 13 lines to a page ; 33 letters to a line.

Description.— Country paper , Devanāgarī characters ; hand-writing very good , it has borders of double lines in red ink , paper is old and worm-eaten , folios 1-3 are repaired. The work is a commentary on माधवनिदान or कर्षिर्बलिष्वय of माधव. The *pratikas* are tinged with red pigment.

Age.— Sam 1841

Author.— Vācaspati.

Begins —fol. 1^b

श्रीमद्भागजापिपलये नम ॥ श्रीगुरवे नम ॥ अष्टुनाऽतंकदर्पणो
लिख्यते ॥ श्रीः ॥

तुलशीकुसुम दक्षसमाहप्रतिम बहुविधोपवाससक्तं ॥

किमपि त्रिभुवनैकमूलकं च परमानन्दमहो महं स्मरामि ॥ १ ॥

श्रीहम्मीरनेश्वरः समनवहीरः प्रतापमानक-

ज्वालाजालकरालदग्धययनप्राग्भारहृषिकेशनः ॥

यस्य श्रीहसमान्मणेष्वपि यहा स्वर्लोककल्लोलिनी-

कल्लोलामहामंगलाः हृमनसा वाचंति रोमाञ्चिताः । २ ॥ etc.

Ends.— fol. 210^b

ह्यभाषितं तत्र यदस्ति किञ्चित् तत्तत्त्वमेकीकृतमत्र ब्रूमात् ।

विनिश्चयेत्सर्वदमां भूषां ना यन्मन्त्रयेमैष्टुकरात्मजेन ॥

यत्कृतं दुकृतं किञ्चित्कृत्वेन कश्चिन्निश्चयं ।

तुञ्चंतु जंतवस्तेन निव्यमातकृतं तर्ति ॥

इत्यातंकदर्पणे निदानाव्याख्यायां विनिदानं समाप्तं ॥ ह्युनं ब्रूमात् ॥

संवत् १८४१ मिति माह शुद्धि १४ चंद्रे लिपितं पूर्णतामगात् ॥ लिखायत
वैद्यचंद्रनाथनामा ह्युनं ब्रूमात् ।

लिपितेन निदानेन माधवेनैव माधव ।

प्रीयता मोकुलेशस्य स्वर्गवैकुण्ठ- प्रभुः ॥

श्रीमद्रोक्तुलनाथस्य वादो नवा प्रसङ्गधीः ।
 दर्शनानन्दसुखतो मेति वाज्यवि हर्षति ॥
 कृष्णः कृष्णसत्तो मद्यं प्रीयतां कृष्णवा वृतः ।
 कृष्णवक्तु सदा देवः सर्वे वायाज्यवत्सु ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
 i, 41^a and 527^b; ii, 124^a and 222^a, iii, 112^b.

B—Descriptive Catalogues —

Aufrecht's Cat of Oxford Mss. No. 746, I. O. Catalogue
 Nos. 2662-7.

(2) Printed Editions —

Edited by Chhotu-pati Śarmā, Bombay 1913.

माधवनिदानं

आतङ्कवर्णनसहितं

No. 150

Mādhavanidānaṁ

with Ātaṅkadarpana

38

1868-69

Size.— 10½ in by 4½ in

Extent — 450 leaves, 8 lines to a page, 30 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing very good; two lines in red ink on each border, marks of punctuation in red ink, pratikas, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment. Fol 112 is missing. The Ms. contains text with commentary

Age.— Appears to be old.

Author. — (text) Mādhava, (comm) Vācaspati.

Begins.—fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

तुलसीकुलम वक्ष्यमाणमसिद्धं बह्विधोपपादकं

etc. same as in No. 149.

Ends.— fol. 451^a

यत्कृतं कृतं किञ्चित्कृतं कश्चिन्निरूप्यं ॥
 सुखं तु अंतवस्तेन नित्यमातंकसंगति ॥ २ ॥
 इत्यातंकवर्णे निदानव्याख्यायां रोमसंग्रहाध्यायः समाप्तः ॥
 मग्नदुष्टीकटिग्रीवाबन्धदुष्टीरघोदुष्टं ॥
 कठेन लिखितं ग्रन्थं वल्मेन परिपालयेत् ॥
 संवत् ॥

Reference.— See No 149.

माधवनिदान

Mādhavanidāna

No. 151

1070
 1886-92

Size.— 10 in. by 5 in.

Extent.— 126 + 1 leaves, 7 lines to a page, 28 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, but it has deteriorated in the last ten leaves, benedictory phrase, verse numbers, topic-headings, topic-endings and colophons are tinged with red pigment. After fol. 9, an extra leaf containing explanation of हेतुव्याधि has been added. Paper is old and musty. A few leaves have two lines in red ink on each border. Occasionally there are some notes on the margin and in between the lines.

Age.— Appears to be old.

Author — Mādhava.

Beginn - fol. 1^b

अग्निगोशाथ नम (in red ink)
 प्रबन्धम् अमृतसिद्धिसिद्धिसिद्धारकारण
 स्वर्गापवर्गयोर्द्वारं शैलोक्त्यकारणं शिवं १

etc. same as in No. 144

Ends.—fol. 127^a

एकत छुटत किञ्चित्कृत्यैव कश्चिन्निधायं

सुबोधु जंतवस्तेन निधमातंकसंततिः १४९

इति श्रीमाधवकविरचितं माधवनिदानं संपूर्णम् श्रीरस्तु श्री-

Reference.— See No. 144.

माधवनिदानस्य
सुबोधिनीटीका

A comm on Mādhavanidāna
called Subodhini

No 152

934.
1891-95.

Size.— 13½ in. by 5 1/10 in.

Extent.— 38 leaves ; 7 lines to a page , 47 letters to a line.

Description.— Country paper , Devanāgarī characters ; hand-writing good , marks of punctuation with red ink , paper not very old. The work is a short and concise gloss on difficult portions of माधवनिदान. The author is a Māthura Kāyastha.

Age.— Sam 1899.

Author.— Vā(?)deva Māthura.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

गणेशं हृदि संस्थाय नमस्कृत्वा सरस्वतीं

निदानटीकां कुर्ये कठिनांशेषु सुबोधिनीं ॥ १ ॥

योगश्चिबलासूत्रैकालज्ञानवर्णां कुरुषः । सुनिरूप्यते तेषां वचनैः । नियोगो
नियोजनं अथवा आज्ञा अस्मदुपकाराय ग्रन्थः । क्रियतां एवंभूता प्रार्थनैत्यर्थः ।
उपद्रव उत्तं चरके

व्याधेरुपरि यो व्याधिबन्धेषुत्तरकालजः ।

अनुक्रमविरोधी यः । स उपद्रव उच्यते ।

Ends.— fol. 37^b

बलिनः दुष्टदुरुचस्य क्षुब्धमनसः कामान्तरालितमनसः निरोधात् हेम्य
भवति अर्नलेदात् वीर्यवाद्भिः शिराच्छेदात् ।

इति श्रीसुबोधन्या कठिनाशनिदानटीकायां सुबोधनी टीका शंपूर्ण ।
यादृशं दुस्तकं हृद्वा तादृशं लिखितं मया ॥ यदि क्षुब्धमक्षुब्धं वा मम दोषो
न दीयते ।

टीका माधवकारस्य निदानस्य सुबोधनी

लेखिता बाबुवेन (?) माधुरेण रजार्जिते ॥ १ ॥

मासानामुत्तमभासे फालगुणे भासे कृष्णपक्षे । तिथौ । ब्राह्मण्या
हस्तासरे । सप्त । १८९७ । मंगल लेखकानां च पाठकानां च मंगल । मंगल
शर्बलोकानां श्री (fol 38^a) श्रीपालमंगल । लिखत आसाराम कायस्थ ॥

माधवनिदान

Mādhavanidāna

No. 153

216
A. 1883-84.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 82 leaves, 10 lines to a page, 35 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanagari characters, hand-writing good, but for foll 1-7 and 10 which are added in a different hand afterwards, on each border two to four lines in red ink on foll 1-58 and in black ink on the rest, foll 1-7 have marks of punctuation, page numbers and the word निदान on the left-hand top-margin of each leaf in red ink, the remaining folios have the word नीदा on the left-hand top-margin, marks of punctuation at the end of each chapter are in red ink and the colophons are tinged with red pigment, paper is very old, worn out and musty. Several leaves are stuck together.

Age.— Sam. 1666.

Author.— Madhava.

Begins.—fol. 1^b

धीमधेशाय नम ॥ शिवाय नम ॥

प्रणम्य जगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारण ॥

स्वर्गापवर्गयो द्वारं त्रैलोक्यहारण शिवं ॥ १ ॥

etc. same as in No. 144

Ends.—fol. 82^a

यन्मम कुतश्च किञ्चित्कृत्यै नम विनिश्चय ।

सुचति अंतर्बलेन नित्यमानदसतति ॥ इति

श्रीमाधवविरचिते सच्चिदानन्दविद्यानिदानसमाप्तम् । सुममस्तु । सप्त
१६६६ समये आषाढ शुद्धि ति ३ सनिवासरे । लिखितागिरिधरविद्यार्थिपठ-
नार्थे । परउपकारणा । लि० नम्र आगरे । कृष्णप्रसादात् ॥ श्रीगुरुप्रसीदात् ।
यद्व-मुक्तक दृष्ट्वा तदस लिखिते मया । यदि कुतश्चिद्वदं च मम दोषो न
दियते ॥ १ ॥ जदी अछरपं...मात्राहिन जदी अवेत् । तत् । छिमिताय देवी
प्रसिद्धतु प्रमेन्वरी । २ । श्रीकृतिहाय नम ॥

Reference.— See No. 144.

माधवनिदान

Mādhavanidāna

No 154

933.

1891-95.

Size.— 17⁷/₈ in by 6 in.

Extent.— 77 leaves, 6 lines to a page, 60 letters to a line.

Description.— Country paper, Bengali characters, hand-writing legible a rectangular space is left in the centre of each page for the passage of thread, first few leaves have marginal notes, paper is very old, musty and completely worn out on edges. The text on fol 77^b is quite illegible

Age — Appears to be very old

Age.— Madhava.

Begins.— fol 2^b

तौ नमः शिवाय ।

प्रनम्य जगद्गुणस्थितिसंहारकारणम् ।

स्वर्गापवर्गयोर्द्वारं त्रैलोक्यधारणं शिव ॥ etc

Ends.— fol. 77^a

यत्कृतं किञ्चित् कृत्वेन कश्चिन्निश्चय ।

हृत्तन्तु जन्तवस्तेन नित्ययातकसतति ॥

इति कश्चिन्निश्चयं सम्पूर्णं ॥ श्री वनचंद्राय नमः । तौ नमो भगवते
नारायणाय ॥ तौ नमः श्रीमत्यै जयदुर्गायै नमः ॥ Then follow mis-
cellaneous verses in praises of Durgā, etc

Reference — See No 144.

माधवनिदानं

Mādhavanidāna

आतङ्कवर्णनसहितं

with Ātanikadarpana

No. 155

903

1887-91

Size — 10 in. by 4½ in.

Extent.— 125 leaves, 18 lines to a page, 45 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, first 48 folios have double borders with three lines and one line in red ink, the rest of the pages have no border fol 125 missing, stops in the middle of विषरोग-
निदान It has no marks of punctuation Text is accompani-
ed by commentary

Age — Appears to be old

Author.— (Text) Mādhava, (Comm.) Vācaspati

Begins --fol 1^b

श्रीधरये नमः ॥

दुलसीकुलुभ दक्षतमालप्रतिम बहुविधोपबालसक ।

etc., same as in No. 149.

Ends,— fol. 126^a

एवमग्योपि जातिव्यतिकरा जज्ञा द्विद्विस्वपिण इति द्वयोर्पौषस्तद्वृत
इत्यर्थः व्यतरा इति पाठेऽप्ययमेवार्थः योगीप्रकृतिभिः कृतदंशेऽह वातादीनां
लिंगमाह

दशो योगिकृतः कृष्णः सर्ववातविकारकृद् ॥

Reference — See No. 149.

माधवनिदानं
आतङ्कवर्पणसहितं

Mādhavanidāna
with Ātanikadarpaṇa

No. 156

624.

1895-1902.

Size.— 10 in. by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 181 leaves, 13 lines to a page, 50 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, double rows of three lines and two lines in red ink on both the borders, pratikas, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment, paper is very old, musty, worn out, worm-eaten and newly patched at several places.

Age — Sam 1764

Author — (Text) Mādhava, (Comm) Vācaspati

Begins.— fol 1^b

जीगणेशाय नमः ॥

तुलसीकुष्ठमं दधत्तमालप्रतिम बहुविगोषबालसक्तं ।

etc, same as in No 149

Ends — fol 181^a.

यत्कृतं कृत्त किञ्चित्कृत्वेन रुग्णिनिस्त्रयम्

हृत्तु अंतवस्तेन नित्यमातंकसंततिम्

इत्यातंकवर्पणनामनिदानव्याख्यानं संपूर्णम् ।

अथ ग्रंथ टीका ६००० श्लोक १७०० सर्व मीलने ७७०० संख्या

हे स १७६४ वर्षे पोषसित दीर्घाभाषां तेषां क्षनिवासरे लिखत मोहन-
विजैः ।

Reference.— See No. 149.

योगचिन्तामणि

Yogacintāmaṇi

No. 157

371.
<hr/> 1882-83

Size.— 9 in by 5 in

Extent.— 15 leaves, 9 lines to a page, 27 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double lines in red ink on borders, benedictory phrase, marks of punctuation, verse-numbers, topics and the colophon are tinged with red pigment. Paper is old and musty. It is a small work containing 151 verses and dealing with general remarks on patients, etc., कायः, बूर्णः, छटिकाः, शरः, अबलेहः, and रसः. It is ascribed to चम्बतरि

Age — Sam 1842

Autor — Dhanvantari

Begins.—fol 1^b

जीगणेशाय नमः ॥

सम्यक् रोगस्य विज्ञानं वेदनापाञ्च निग्रहः ॥

एतत् वैद्यस्य वैद्यत्वं न वैद्य प्रभुराद्युच्यते ॥ १ ॥

कुचिल कर्कश दीन स्वाधितं स्वयमागतं ॥

पच वैद्या न शोभ्यते धनवतरिसमा ययि ॥ २ ॥

आमाशयस्थो हृत्वाङ्गि सामो मार्गान् निधापयत् ॥

विदधाति ज्वर दोष तस्मात्तुघनमाचरेत् ॥ ३ ॥ etc.

Ends —fol. 15^a

पारदाशुतलार्चिगणधके मायपुरम्भरिच्येन मिश्रितः ॥

तत्रजातिफलमर्द्धभागकै. चिन्तामणिफलरसेन आधितः ॥ १५० ॥

मासमात्रमह्वानयोगिक सधमेव जठराग्निवर्धितः ॥

सेविता सकलरोगनासिनि रांमबांजगुटिका रसायनि ॥ १५१ ॥

इति रांमबांजमात्रा ॥

इति धन्वंतरिचिरञ्जीव योगचिन्तामणिनामग्रंथः स्मात् ॥ शब्दत् १८४२ ना

मात्रपद्माले छरूपसे द्वितीया प्रपुष्पाशरे समात् ॥

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 477^a, 111, 102^b.

योगचिन्तामणि

Yogachintāmaṇi

No. 158

1407.
1891-95.Size.— 9 $\frac{7}{8}$ in. by 5 in.

Extent.— 166 leaves ; 10 lines to a page ; 33 letters to a line.

Description — Country paper , Devanāgarī characters ; hand-writing good , double borders on each side of two lines and a single line in red ink ; benedictory phrase and marks of punctuation in red ink , topic-headings tinged with red pigment. Last colophon in red ink. Sanskrit text is followed by Gujarati Translation On the last page, after the name of the scribe follow 5 lines which give the portions of medicine allotted to different people including *Dhanvantari*. Paper is very good Translator's name is *Narasimha*.

Age — Sam 1801.

Author.— Harṣakīrtisūri.

Begins —fol 1^b

नमः श्रीविज्ञाचिह्ने ॥

यत्र चित्रा समायाति । तेजांसि च तमांसि च ।

महीया सदां वंदे । चिदानंदमयं महः ॥ १ ॥

सिद्धौषधानि पद्यानि । रामद्वेषजां जये ।

जपति यद्वाचांस्पृश । तीर्थं कस्तोस्तु व क्षिये ॥ २ ॥ etc

Same as in No. 159

Ends.—fol. 165^b

यथा योगप्रदीपेति पूर्वं योगज्ञतं वचा ।

तथेवायं विजयतां योगचिन्तामणिधिरं ॥ ६ ॥

श्रीमन्नागपुरीय तपागच्छीयहर्षकीर्तिशूरिसंकलिते श्रीयोगचिन्तामणिबेद्य-
सारसंग्रहे मिश्रकाव्यावसप्तमं संपूर्णं ॥ ११ ॥ श्रीपरत्तरगच्छीयवाचना-
चार्यरत्ननराजगणेशिष्यगणकशास्त्राय नमःसिद्धतः बालावबोध समाप्त
तत्समाप्तौ समाप्तौ श्रीयोगचिन्तामणिनामा बेद्यकशास्त्रं संपूर्णं ॥ संवत् १८०१
फाल्गुणमासे शुक्ले शुद्धे पक्षे तिथौ द्वितीया कृष्णवासरे लिपि पूर्णं ॥ लिपितं
महात्मा कबीरदासलक्ष्मण्यतीमघ्ये ॥ श्रीरस्तु ॥

Reference.— See No. 159

योगचिन्तामणि

Yogacintāmaṇi

No. 189

625.

1895-1902.

Size— 8 $\frac{3}{16}$ in by 5 $\frac{1}{2}$ in

Extent.— 187 leaves, 15 lines to a page, 15 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, several hand-writings, all legible, from fol 1 to 105, topic-headings, topic-endings and colophons are tinged with red pigment, from fol 106 to 189 they are written in red ink. Foll 8-9 are missing. The Ms. is written in book form and not in *pothi* form. The author is the well-known Jaina monk Harsakīrtisūri, disciple of चन्द्रकीर्ति of Nagpur Tapagaccha. Paper is old, worn out, musty and worm-eaten. Foll 187-189 have lost their right-hand top corners. There are occasional notes on the top of lines. Another name of this work is वेपकसारोद्धार.

Age.— Sam 1881

Author.— Harsakīrtisūri

Begins.— fol. 1*

श्रीगुरुभ्यो नमः

श्रीसर्वज्ञ प्रणम्यादौ मानकीर्तिगुरुततः

योगचिन्तामणिं वक्ष्ये बालानां बोधहेतवे १

यत्र विज्ञासमाप्तांति तेजांसि च तमासि च

महीपस्तदहं वंदे विद्वानदम्यं मह २

सिद्धौषधानि पद्यानि रागहोषकजां जये

जयति सङ्ख्यांस्पत्र तीर्थकुस्तोस्तु व शिष्ये ३

जगत्त्रितयलोकानां पापरोगापहृत्तये

यद्वाक्यमेवजां भाति श्रीजिनः स शिष्येस्तु न. ४

पाक १ कूर्ण २ गुटी ३ काच ४ वृत्त ५ तैल ६ समिञ्जकः।

अध्यायाः सप्त वक्ष्यन्ते ग्रंथेस्मिन् सारसंग्रहे ५

प्राप्ता प्रसिद्धिं सर्वत्र सुखबोधाच्च ते यतः

अतः पुरातनैरेव पाठैः संग्रह्यते मया ६

सूतनपाठे विहितेनादरमिह पंडिता यतः कुर्वन्

तस्मादार्चवचोभिर्निबध्यते न त्वसामर्प्यात् ७^० ctc.

Ends.— fol. 188^b.

न रोमाणां कम कोपि न निदाननिरूपणं

केवल बालबोधाय योगाः केपि निरूपिताः ८०

सूरीश्वरमबरसिंहसिरोवतंस श्रीचंद्रकीर्तियुक्तावपुगप्रसादात्
गभीरबाकतकवैयाकसारभाषां श्रीहर्षकीर्तिसिरतुलं विद्ध्ये प्रबध ८१

विचार्य पूर्वसाक्षाणि हर्षकीर्त्याद्वसुरिणा

किंचिदुक्तये स्मैतेग्रहस्य वैद्यकार्णवात् ८२

आश्रयद्वयमुति परासरबाग्मटाश्वि हारीतवृक्षमु (fol 189^a)

मेढररामिधेयाः

.....पाकविज्ञास्तेषां मतं.....यं ८३

यथा जनानामिह बांक्षितार्थाय चिन्तामणि पूजयितु समर्थः

तथैव सद्भवजसुरियोगात् श्रीजोगचिन्तामभिरावि कीर्ति ८४

यथा जोगप्रदीपोस्ति पूर्व योगसत्त तथा

तथैवायं विज्ञयतां योगचिन्तामणिचिन्तामणिचिन्त ८५ ॥

इति श्रीमन्नागपुरीय तयोगननायक श्रीहर्षकीर्तिसुरिसकलिते वैद्यक-
सारोद्धारे श्रीयोगचिन्तामणौ मिश्रकाव्याय समाप्त सप्त १८११ मिति
आश्विन कृष्णा ११ शुक्लचतुर्थाद मगल द्वादश

References — (1) Mss—A-Aufrecht's Catalogue Catalogorum.—
1, 477^a, 11, 111^a, and 219^a, 111, 102^b

B-Descriptive Catalogues —

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss p 666, No 1450.

(2) Printed Editions —

(1) With Gujarati version by Parnacandra Śarma Edited
by M. R. Jaguste, Ahmedabad 1st Edn., 1898, 2nd
Edn., 1908.

(2) With Marathi Translation. Edited by V. G. Sadekar,
Khānāpur, 1907.

योगचिन्तामणि

Yogacintāmaṇi

No. 160

595.

1899-1915.

Size — 10 in. by 4 $\frac{3}{8}$ in.

Extent — 65 leaves, 18 lines to a page, 48 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double borders on each side of two lines and a single line in red ink, benedictory phrase, topic-headings, topic-endings, verse numbers and colophons are tinged with red pigment. Sanskrit text is followed by Gujarati translation. Paper is old and musty. Folios 1 and 65 have been repaired.

Age — Appears to be old

Author — Harṣakīrtisūri

Begins — fol 1^a

श्रीधन्वंतरये नमः

यत्र विद्यासमायाति तेजासि च तमासि च

महीयस्तदहं वेदे विद्वानवमय मद्. १

etc. Same as in No 159

Ends — fol 65^b

यथा योगप्रदीपोति etc Same as in No 159

Colophon at the end— श्रीमन्नागपुरीयतयोगच्छ्रीयश्रीहर्षकीर्तिसुखरिसकलिते
श्रीयोगचिन्तामणौ वैद्यकसारसंग्रहे मिश्रकाव्यायः सप्तमः समाप्तः ॥ इति
श्रीयोगचिन्तामणिः संपूर्णः ॥

Reference — See No. 159

योगचिन्तामणि

Yogacintāmaṇi

No. 161

436

1884-86.

Size — 11 $\frac{7}{8}$ in. by 4 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 175 leaves, 6 lines to a page, 32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; several hand-writings, but all bold and good, on borders sometimes there are double black lines, sometimes red lines, marks of punctuation are in red ink. Except for a few folios, where they are in red ink, the topic-headings, topic-endings and colophons are tinged with red pigment. Last colophon is in red ink. In between the lines runs the Gujarātī translation named *Balabodha* by *Narasimha*. Foll. 3-4 are missing. Paper is old, worn out and musty

Age.— Sarh 1795

Author -- Harsakirtisūri.

Begins — fol 1^b

ओं सिद्धेभ्यो नमः।

यत्र विज्ञातमायाति तेजांसि च तन्मांसि च । etc

Same as in No 159.

Ends — fol 177^b.

यथा योगप्रदीपोल्लि, etc Same as in No 159

Last Colophon इति श्रीमहात्मगुरोविरचितपाण्डेय श्रीहर्षकीर्तिसंकलिते श्रीयोग-
चिन्तामणिवैयकसारसंग्रहे मिश्रीकाध्याय समाप्त ७ इति योगचिन्तामणि
संपूर्ण ॥ श्री ॥ सप्तम १७९५ आषाढशुद्धि ६ मंगलवारं जायन्तर्ष्य श्री
श्रीहरेमकीर्तिजी तद् सिक्य पंडितजी श्रीगोर्खनदासजी तद् समीपिवासिना
टोडरमल तेन इदं योगचिन्तामणिनाम ग्रंथि लघुविकृत ॥ श्रीरस्तु ॥ कल्याण-
मस्तु ॥ श्री

Reference — See No 159.

योगतरङ्गिणी

Yogatarāṅgīnī

No. 162

930.

1884-87.

Size.— 12 $\frac{7}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 70 leaves, 12 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters · hand-writing legible, double borders of two lines and one line in black ink fol. 1-40 have topic-headings, topic-endings, *pratikas*, names of authors or works and colophons tinged with red pigment. Paper is old, worn out and musty. Fol. 27-32 are missing. The work is a collection of prescriptions from various authors. It is wanting in the introductory chapter called *ग्रन्थावतारिका*.

Age — Appears to be old

Author — Trimallabhatta

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ परिभाषा ॥
न मानेन विना युक्तिर्न व्याणां जायते कश्चिद् ।
अतः प्रयोगकार्पायं मानमत्रोच्यते मया १
मानं च द्विविधं श्लोकः कालिगान्मागधि तथा ।
... न्मानघ श्लेष्टमिति मानविदो विदुः २
असरेषुर्बुधैः श्लोकः त्रिंशता परमाद्युभिः ।
असरेणो . यैर्नाम्ना बंशी निगद्यते ३ etc

Ends.—fol 76^b

कर्कशः कश्मलस्तण्ड । स्वशामी स्वयमागत
पञ्च वैद्या न पूज्यन्ते धन्वतरिसमा यदि ॥
स्वार्थं चापि परार्थमाप्नुत तथा दृष्ट्वा चतुः पञ्चपाद्
ग्रन्थान् वेपथुताम् प्रसिद्धपथगान् भट्टैश्चिमल्लामिधै ॥
पथा योगतर्गिणी समभिधा सञ्जीकृता सहिता
संक्षिप्ता छुरसा छुरेन छुधिरं जीपाद्नेका समाः ॥

इति श्रीयोगतर्गिण्यां त्रिमल्लभट्टप्रथितायां चिकित्सानाम् तर्गः समाप्तः
॥ अंश २०५०

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —

i, 477^b ; ii, 111^a, 219^a ; iii, 102^b.

* B-Descriptive Catalogues :—

Peterson's Catalogue of Ulwar Mss. No. 1654, Extract.
421. I. O. Cat. No. 2708 B. B. R. A. S. Cat. Nos.
183-84.

(2) Printed Editions —

Edited by Hanumanta Pādhye Śāstri, Ānandaśrama Sanskrit
Series, No 71., Poona, 1913

योगतरङ्गिणी

Yogatarangini

No. 163

1071.

1886-92

Size.— 11½ in by 5½ in

Extent — 104 leaves, 12 lines to a page, 27 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, four lines in black ink on each border, marks of punctuation, topic-headings, topic-endings and colophons are tinged with red pigment, paper is very old, brittle and musty, on left-hand top-margin of each page we read योगत० or योग० It is wanting in the introductory chapter called ब्रह्मावतारिका.

Age.— Appears to be very old

Author — Trimallabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ परिभाषा ॥

न मानेन विना धुक्तिर्द्वयानां जायते कश्चिद् ॥

अतः प्रयोगकार्पासं मानमत्रोच्यते मया ॥ etc.

Same as in No 162.

Ends.— fol. 104.

स्वार्थं चापि परार्थमावृतथा दृष्ट्वा चतु. पञ्चपाद etc.

Same as in No. 162.

Colophon at the end:— इति श्रीयोगतरङ्गिण्यां त्रिमल्लमदुःप्रयितायां
चिकित्सा नाम त्रयं सप्तमः ॥

Reference.— See No. 162.

योगतरङ्गिणी

Yogatarangini

No. 164

935.

1891-95

Size — 11 $\frac{3}{8}$ in by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent — 108 leaves, 11 lines to a page, 44 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, four lines in black ink on each border, some of the leaves have all the four margins coloured with yellow pigment, there are no marks of punctuation in foll 1-54; benedictory phrase, verse numbers, authorities quoted, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment. Paper is very old, musty and worn out. Fol. 103 is missing.

Age — Sam 1703

Author.— Trimallabhaṭṭa

Begins.— fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कपोलविगलल्लोलदानपानीपिण्डित

ब्रमह्ममरमांकारं वदेहं द्विरदानम् १

etc Same as No 166.

Ends.—fol 109^a

स्वार्थं चापि परार्थमादरतया दृष्ट्वा चतुः पञ्चमाश्च etc.

Same as in No. 166.

Colophon at the end—

इति योगतरङ्गिण्यां सङ्कितुचिकित्स्नानाम् तरंगं योगतरङ्गिणी समाप्ताः।

छ छ ॥ सवत् १७०३ समये माघवदि जष्टमी लिखितं काश्यां ग्रंथं योग
तरङ्गिण्यां समाप्तम्

Reference.— See No 162.

योगतरङ्गिणी

Yogatarāṅgī

No. 165

217.
A. 1883-84.Size.— 10 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in

Extent — 164 leaves, 10 lines to a page, 32 letters to a line

Description.— Country paper; Devanāgarī characters, several hand-writings, all legible; two lines in red ink on each border, benedictory phrase, names of authorities quoted, topic-headings, topic-endings and colophons are also in red ink on fol. 1-133; the remaining leaves have no borders, and topic-headings, etc., are tinged with red pigment. The Ms. is complete and has got introductory chapter also. Paper is old and musty. Fol. 19 repeated and fol. 73 is missing

Age.— Sarh. 1741

Author — Trimallabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कपोलविमललोलदानपानीपविच्छिन्नं etc

Same as in No. 166.

Ends.— fol. 164^b

स्वार्थं वापि पदार्थं भावयतया हृष्टा चतुर्पञ्चपाद् etc.

Same as in No. 166.

Scribe's name, etc.

श्रीवर्णागच्छाकरैः हृष्टदिते शाके शिवायारिष्यौ

भाषे भासि द्विजाधिपत्न्यदिने पक्षे च कृष्णादिषे ।

योगार्ता च तरंगिणी गङ्गसुदीर्घा दिशि

देवीदत्त उपालिलेन नगरेनूपे हृष्टास्त्रिते २ ॥

सुप्रसन्न कल्याणमस्तु श्रीरामजीसहाय रामराम श्रीरामभीराम श्रीराम.

संवत् १७४१ छेत्तन.

References.— See No. 162.

योगतरङ्गिणी

Yogataraṅgini

No. 166

905.
1887-91

Size — 12 in by 5½ in

Extent.— 83 leaves, 14 lines to a page; 40 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good; double borders of three lines and one line in red ink on each side, benedictory phrases, marks of punctuation, names of works quoted, topic-headings, topic-endings and colophons in red ink. Fol 85^a has got beautiful designs on all the margins, a circle with decorations in the centre and red-line borders on all sides. Paper is very old, brittle and decaying. A point of special historical interest is that the scribe records a contemporary event, Aurangzeb's stay at Agra when the copy was prepared. Foll 55 and 81 are missing.

Age.— Sam. 1727.

Author.— Trimallabhatṭa

Begins.—fol 1^b

श्रीधन्वंतराय नमः । श्रीसरस्वते नमः ॥

कपोलविगलोलदानपानीयपिठिल ॥

ब्रमल्लभरभांकार बदे द्विरद्वाननम् ॥ १ ॥

आपस्तवभ्यारवे लोपनाम्नो धाम्नो भासां कौण्डपल्लीभबस्य ॥

तैलगस्य प्रीतिभाजो गिरीशो काशीवासं कुर्वन्तो शूरिकीर्ति ॥ २ ॥

राजां मान्यस्यात्र शिगणभट्टस्यासीत्युत्रो वल्लभो वेदविष ।

तस्यासीरन् सुनबोमी त्रिमल्लो रामो गोपञ्चेतिनाम्ना त्रयोपि ॥ ३ ॥

नेत्रु त्रिमल्लभट्टेन नाम्ना योगतरङ्गिणी ॥

चिकित्सा लिख्यते शूरिग्रन्थोन्य ॥ स्ववरार्थिना ॥ ४ ॥ etc

Ends.— fol. 85^a

स्वार्थे चापि परार्थमादरतया हृष्टा चतुः पञ्चषात्

ग्रन्थात् वैयकृतात् प्रसिद्धपथगात् बट्टैस्त्रिमल्लभिवैः ।

एषा योगतरंगिणी समविद्या साध्वी कृता संहिता

संक्षिता सरसाश्लेषेन हृदिर जीयावनेकाः समाः ॥ ह्रीं ॥

इति श्रीयोगतरंगिण्यां त्रिमल्लभदुग्धधितायां षडनुचिकित्सनाम तन्त्रं ॥ सद्य
१७२७ ॥ इक्षे साके पंद्राशैबार्जवा १५९२ ॥ प्रवर्तमाने महामांगले मास
उत्तममासे पोषमासे शुक्लपक्षे तिथौ द्वादशी १२ मंगलवाहरे । कृतमानक्षिणे
योगत्रगणी संमाता संपूर्ण साह जाति बंडेलवाल गोब वैध उह्वा तत पुत्रपुत्रम
पदारथ दुरगावकस् मुखरा कान्हा दीपचंद मामजी रामा कृपा
घणराज ॥ तस्य पुस्तक लिख्यत च दीपचंद ॥ पातिसाह औरगजेव
आगरे मुकाम

Reference.— See No. 162.

योगदीपिका

No. 167

Yogadipikā

931.

1884-87

Size.— 13 in by 4 $\frac{3}{16}$ in

Extent.— 20 leaves, 11 lines to a page, 40 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing bold and good, borders are decorated with double lines
in black ink. Paper is old, worn out and with the right-
hand border worm-eaten. Benedictory phrases, verse-
numbers, topic-headings and endings and colophon are
tinged with red pigment. The work seems to be a com-
pilation of some one. On fol 20^a, a list of contents is
given in a tabular form. Is the author's name अच्युत ? See
verse No. 419 given below

Age.— Sam. 1770

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः । ॐ नमो धन्वतराय ॥

गणेश्वरं तामपि हंसगामिनीं शिरंविबारायणपार्वतीपतिं ।

धन्वंतरि शुभ्रतवाग्भटादिकात् प्रजन्तु लब्धक परमप्रभोदतः ॥ १ ॥

ततः सारं सङ्गृह्यतः शुश्रुतादपि बाण्डटात् ।
 हरीतादग्निवेशाच्च करिष्ये योगदीपिकां ॥ २ ॥
 दक्षापमानसंक्रुद्धकद्रुनि. न्याससंभव ।
 ज्वरोष्ठवा दृष्यग्राह्यसवातागस्तु स्रुत ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 19^a

सरस्वतीलङ्घनप्रसादात् चिकित्सित चैतद्वद्वारितमया ।
 नामाप्रकाराणि च शेषजानि शुद्धासमानानि च निश्चितानि ॥ ४१६ ॥
 शुश्रुतादपि शास्त्रा च सारं दून मयोदितं ।
 शेषजस्नेहपानानां कृतेषु योगदीपिका ॥ ४१७ ॥
 धन्वंतरि काशिराजं देवीदासमद्याम्बिनौ ।
 जम्बुत बाधुत चैव स्मरेद्भोजनकर्म्मणि ॥ ४१८ ॥
 अश्वतोक्तौ हस्तपूर्णे योगेस्मिन् शास्त्रसंग्रहे ।
 शतानि त्रीणि चत्वारि साधकानि कृता (rest is worm eaten) (419)
 जलदुग्धं श्लोकस्तस्या च षट्शतानि चतुर्दशौ ।
 योगदीपिकया मानं कृतेषु च विप्रश्चरे ॥ ४२० ॥
 — (worm eaten), fol 20^a धन्वतरये वैद्यकसारसंग्रहे योगदीपिका
 समाप्ता. ॥ सप्तसप्तपूर्णात्रिसहस्रं १७७० मिते फासु— चन्दां श्रीद्वयवासे
 महात्मा वर्धमान तत्त्वत्र विद्याविनोद् तस्यात्मज धनराजेन लिखतमि
 —वाचना

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
 A योगदीपिका ascribed to धन्वतरि is mentioned on 1, 477^b,
 11, 111^a (our Ms), 111, 102^b
 B-Descriptive Catalogues —
 Aufrecht's Catalogue of Leipzig Mss. 1210

योगनिधान

No. 168

Size.— 11½ in. by 5 in

Extent.— 43 leaves ; 15 lines to a page , 47 letters to a line

Yoganidhāna

932.

1884-87

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters , hand-writing good Foll 1-18 are in a very good hand, but after this the writing becomes bad and is written by a different person. Benedictory phrases, topic-headings and topic-endings, marks of punctuation, verse numbers and colophons are in red ink Borders have double rows of two lines each (in red ink) on each side. Upto fol. 18^a, between each pair of rows there is a thick yellow line. The Ms is written in *Prākṛta Gāthas*. It is very difficult to know the name of the author Paper is very old, soiled, musty, broken on edges and only on the left-hand side.

Age — Appears to be very old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः । श्रीकृष्णाय नमः । श्रीबाह्वावनीनमः ।

ओं नमो आमोसहिपत्तायं । ओं नमो सेलोसहिपत्तायं ।

ओं नमो जहोसहिपत्तायं । ओं नमो सज्जोसहिपत्तायं ॥

नमह हुराहुरममियं ॥ परमपर मायमडियसरीर ॥

विश्वहुरासिपुत्त ॥ गजेसरं सज्जसिद्धीय ॥ १ ॥

ससिहरतुसारसुता । सुकुलसरोयाहिपासपासं ।

तामह निम्नलमुजगणदा । जगद्वं सरस्सई नमह ॥ २ ॥

नमह वचतरेवेचं । अस्त पसाएण विज्जय कुरइ ।

जेण हुराण विसपो । निरुवं काऊण निहुइं नीतु ॥ ३ ॥

साहिततल्लवियय । अगजवेयाइं सपलसंघाइं ।

एए जावति जणा । ताण नमो गरुववकवाण ॥ ४ ॥

वडूण दोसविहुरं । लायेलोवाण अन्धवणहीणं ।

ताण विगिच्छाहेउं करुणाए किं पि अपेमि ॥ ५ ॥

जे केवि नरुजदोसा अम्हाण मणे जेय यट्टाइ ।

ताण उच्चासण्ठय जंपिछ लहुयाइं लोयाइ ॥ ६ ॥

जाण वि विचयलेसं विट्ठाणपरंपराण सुणिकुण ।

सज्जं वचवसारं । वसकुसरहिं च सज्जं च ॥ ७ ॥

कन्धवजोएससुधं कन्धवमंतेहि दोसमिह्वणं

जं जं मिअन्धवह्वं जंपिछ तं तंपि सज्जंपि ॥ ८ ॥ etc.

Ends.— fol. 42^b

धरि मदि वेउलमग्गे । सितेह थाइ थाइ उपधिहे ।

बद्यमये संपसे । पचरिचीनाम ररकति ॥

तानि यथा जेसुनिअ सुसंतअ । वैशांपायनमेव च ।

डुलसिडुलहब्बेय पचेते बच्चवारणा ॥ १ ॥ इति

fol 43^a योगनिधानेऽज्ञानिविद्युत्पातरक्षणोऽध्याय ॥

इति योगनिधान समाप्तं । लेखकस्य सुखं भूयात्

After it is follow the prescriptions of लक्षणमास्कर, वाचा-
नलरस, etc which do not form any part of the work

References — (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
Only entry is u, 111^a (our Ms).

योगनिबन्ध

Yoganibandha

No. 169

933.

1884-87

Size.— 11 in by 4 $\frac{1}{16}$ in

Extent.— 183 leaves ; 10 lines to a page 38 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing good, four lines in black ink on both the borders
Topic-headings and endings are tinged with red pigment
The Ms is a fragment, first five folios and folios 77, 88-90,
133, 163 and 173 are missing, fol 179^a is blank It
abruptly stops on fol 195^b The author is Hanipaladeva,
whose name indicates him to be some ruling chief At the
end of each topic he gives his name in a verse. For
example on fol. 164^a we read— कृत्वायासमनल्पकल्पनिगमना
वैद्यशास्त्रागमप्रातस्त्यार्थविचारणात्पदुमतिसिद्धये चिकित्साभिमां । सर्वज्ञो
हरिपालकर सुधी पूज्यो वृषाना यथा शाम्येचक्ष्मममहामदोतिविषमः सोषद्रव-
स्तत्क्षणात् इति राजयक्ष्माचिकित्साग्रकाशः । The text is very corrupt.
Paper is old, worn out and musty. There are many
lacunae in it

Age.— Appears to be old.

Author.— Hanipaladeva

Begins.— fol. 6^a

स्मृतः । शिष्यात्मपन मेहे स्मृतः संवत्सरस्तस्यौ । कुजर्हिषा महेच्छोद्यमित्य
रिप्यतमेवेदकः विकारो धातुवैषम्यं वेदजं दुस्तमेव वा । परिशिष्टे निदानानि
विस्तरस्तस्य वक्षते । आग्रतज्जोपदेशेन प्रत्यक्षकरमेव च । अनुमानेन च
व्याधीन्सन्धविषया चिकित्सकः । etc.

Ends — fol. 195^b

कुक्षः काशानलो धर्मः कांठेऽनुसृणुसशक ।
तृणज पचच्छलं तु कफानिलहरं स्मृतं ।
पिहित महे छर्दमे मेव चाप्राप्तेन निबध्नसचोदकेन ॥
सर्वास्तु तृण्णास्ववचापिपेत्त कुर्याद्विधितैर्नविना सन्ति ॥
राजीरकान्यार्द्रकसुंगवेरसौषर्बलान्पद्मैर्जलप्लुतानि ।

म

References — Aufrecht mentions only our Ms in his Catalogus
Catalogorum—II, III^a.

योगरत्नमाला

Yogaratanmālā

with

गुणाकरविरचितविवृतिसमेता

Guṇākara's Comm. विवृति

No. 170

1314

1886-92.

Size — 6 $\frac{1}{16}$ in by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 25 leaves, 11 lines to a page, 24 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double lines in red ink on borders, benedictory phrase, topic-heading and colophons tinged with red pigment. The Ms contains the text of Nāgārjuna's Yogaratnamālā and Guṇākara's commentary on it. It is incomplete and runs upto the 78th verse.

Age.— Appears to be modern

Author.— (Text) Nāgārjuna, (Comm.) Guṇākara.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

विमलमतिकिरणानिकरग्रामिखसच्छिष्यकमलसंचाता ॥

सकलधुबनेकदीपा जयंति बुकभास्करा धुबने ॥ १ ॥

गुरुचरणकमलममल प्रणम्य नागार्जुनप्रणीताया ।

विरुति सुखसिद्धये बभूवेहं योगरत्नमालाया ॥

इह शास्त्रारमे आचार्यनागार्जुनपादा क्षिप्तसमयपालनार्थे, etc.

Same as in No 175

Ends.— fol. 25^b

दिग्बसनाविहु विधिना दृहीतमसिते हि नागनीमलं ।

तक्रेण तस्य पानात् क्षयवति चातुर्थिकं चातुर्थिकं घोरं ॥ ७८ ॥

अथ दूतनाशनं ॥ ओंकारचक्रं हुं ऊर्ध्व इति स्वस्वपासिद्धमलं मन्त्र ।

योगबलविडाले शक्यत् चक्रं न्यासेन हस्तविन्यस्य ब्रह्मोक्षणं प्रकुरुते मन्त्रोद्य

दूतद्वानरे प्रसिद्ध ॥ २

Reference.— See No 175

योगरत्नमाला

Yogaratanmālā

with

गुणकरविरचितविवृतिसमेता

Vivṛti of Guṇākara

No 171

1017.

1891-95.

Size — 8³/₁₆ in by 4³/₈ in

Extent — 22 leaves, 13 lines to a page, 35 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double borders of four lines in red ink on each border, benedictory phrase, *pratīkas*, marks of punctuation and colophons in red ink, paper old, worn out and musty. The text is in the centre of each page with the commentary above and below it. It is incomplete, fol. 21^b torn on left-hand top-corner and fol. 22^a on right-hand top-corner, which is repaired.

Age.— Appears to be old.

Author.— (Text) Nāgārjuna ; (Comm.) Guṇākara.

Begins.— fol. 1^a

(Comm.)

श्रीमज्ज्ञेसाय नम ॥ गुरुनरपकमलममल प्रबन्ध नावाहुन प्रथितायाः ॥
विदुति ह्यसायगुह्ये बक्ष्येऽहं योगरत्नमालाया ॥ १ ॥ etc

Same as in No. 175

(Text)

श्रीमज्ज्ञेसाय नम ॥

विमलमतिकिरणनिकरप्रमिश्रसंछिद्यकमलसंचाता etc

Same as in No. 170

Ends —fol. 22^b

(Comm.)

शाकल्यसंहरकाह ॥ धुविति ॥ गुरुणां यन्मुखं बक्ष्यकमलं ततो विगतं परि-
भात गुरुभि ह्यसत्सर्वेभ्यममात्रे एकते उपदिष्ट सन् मया ज्ञातम् । etc.

(Text)

गुरुमुखतोऽधिगतं यत् शाक्यांतरतश्च यन्मया ज्ञात ॥

अनुभवमार्गे नीत्वा. तन्मर्यादिकिंचिदिह दृष्टम् ॥ १३९ ॥

Reference — See No. 175.

योगरत्नमाला

Yogaratanmālā
with

गुणाकरविरचितविवृतिसमेता

Vivṛta of Guṇākara

No. 172

464.
1884-86.

Size — 9½ in. by 6 in.

Extent.— 23 leaves, 14 lines to a page, 26 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, paper is extremely worn out, specially, the last folio, top-margin on the right-hand side worm-eaten and gone. The Ms. contains the text as well as commentary. On the left-hand margin, every page bears योगरत्नावलि

सहीका or बो० १० ही०. The last colophon of the text also reads इत्याचार्यश्रीनागार्जुनयोगरत्नमाली समाप्ता. But it is a mistake, the work is योगरत्नमाला

Age.— Appears to be old.

Author.— (Text) Nāgārjuna, (Comm.) Guṇākara.

Begins.— fol. 1^b

(Comm)

श्रीयुग्मजपतीष्टदेवताचरणकमलेभ्यो नमः ॥

युक्चरणकमलममल प्रणस्य नागार्जुनप्रणीताया ॥ etc

Same as in No 175

(Text)

श्रीगणेशाय नमः ॥

विमलमतिकिरणानिकरप्रमिद्ध etc

Same as in No 174

Ends.— fol 23^b

यद्युद्धामिह निकपितमायास्तत्सम्पत्तां वसाई मे etc

Same as in No 175

Colophon at the end — इति श्रीसिद्धदीपध्वेतावरपादित श्रीगुणाकर-
विरचिता श्रीनागार्जुनप्रणीतयोगरत्नमालालुप्तवृत्ति समाप्ता ॥ श्री॥
छे(?)गङ्गप्रामवास्तव्यजोतिर्विदोपनामक रा(?)म संकरेण लिखितोप ग्रथ ॥

References — See No. 175

योगरत्नमाला

Yogaratuamālā
with

गुणाकरविरचितविवृतिसमेता

Vivṛta of Guṇākara

No. 173

690

1895-1902.

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 47 leaves, 7-8 lines to a page, 34 letters to a line

Description — Country paper, Devanagari characters, hand-writing very beautiful, the text is written in bold characters in the centre of the page; commentary above and below it in

smaller characters, paper is old, worn out and leaves are worm-eaten. On the left-hand top-margin of each page
१९ दो० १०

Age.— Sam 1845.

Author.— (Text) Nāgārjuna ; (Comm) Guṇākara.

Begins.— fol 1^b

जीमनेष्टाय नमः ॥

गुरुचरणकमलममलं प्रणम्य नागार्जुनप्रणीतायाः । etc

Same as in No. 172

Ends.— fol 47^a

यद्वक्ष्यामिह निरूपितमार्गस्तत्सम्यतां प्रसादं मे etc.

Same as in No 172.

Date, etc. संवत् १८४५ मीति कालगुन चदो दशमी ॥ रामकृष्णगोपाल ॥

Reference — See No. 175

योगरत्नमाला

(आश्चर्ययोगमाला)

Yogaratanmālā

(Āścaryayogamālā)

with

गुर्जरभाषानुवादसहिता

Gujarati rendering

No. 174

554

1892-95

Size — 10 $\frac{4}{8}$ in. by 4 $\frac{7}{8}$ in.

Extent — 7 leaves, 17-19 lines to a page, 55 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad but legible, benedictory phrase, verse numbers, topic-headings, topic-ending and colophons are tinged with red pigment. The Ms. contains 117 verses. The comm. is named as अष्टतत्त्वावलीटीका. The comm is in Gujarati and ascribed to Guṇākara. The date of composition of the comm is given as 1296 Sam. The text is corrupt and is mixed up with the commentary hopelessly.

Age.— Appears to be old.

Author.— (Text) Nāgārjuna, (comm) Guṇākara

Begins — fol. 1^b

मीमांसाहनुमताय नमः ॥

गुरुचरणकमलमनघ प्रणम्य नामानुनयधीताया ।

विदुति विरम्य सगलां वक्षेह योगमालाया । १ ।

विमलकिरणनिकर प्रमिलसच्छिष्यसकलसंघाताः ।

मद्वेकनकप्रदीप जयति गुरुमास्करा क्षुब्धे ॥ २ ॥ etc

Ends— tol. 7^b

अथादृशीकरणं कृष्णचन्द्राने शनिवारं बंधन करान्दृष्ट तस्यै रविवारं
सूर्योदये लीजई नग धाने पछे ते चनरकाह सात आदित्यवारपर्यंत त्रिवटें
चोपदानी धूमि मां डटीई पछे सातमें रविवारें ति हांधी लीमें लेईनें कृष्णचोद-
सिनी मध्यमिशाये क्षमशानना बह्मिनी बालीने रक्षा कीजें पछे ते रक्षा प्रथम-
प्रवृत्ता स्थाना मायनी धीमधे मधीनें नेत्रांजनकीजें मो अट्टयकरण गुरुच होयें
सत्यमेव धाई हाण प्रकारिं नामानुनाचार्येण प्ररूपीता आश्रययोगमाला ।
एतध्ये महामेवविद्यासाधनसंप्रयोगसर्व सत्यकरीमें लप्याछं । एवस्तु अमोघ्य
अमोचरधी राखवी कोईनें देवाहवी नई ॥ इति श्रेय ॥

References — See No. 175

योगरत्नमालाटीका

Commentary on
Yogaratanmālā

No 175

947 (2)
1887-91

Size.— 8⁹/₁₆ in. by 5¹/₂ in

Extent.— 27 leaves, 19 lines to a page, 24 letters to a line

Description.— Country paper, Śāradā characters, hand-writing very good, paper is of thin variety. The Ms contains only the commentary of Gunakara, who was a Svetāmbara Jain, on Yogaratanmālā or Ascaraymālā According to Aufrecht this comm was composed in 1240 A D. The date given in the concluding portion of our Ms. is Vikrama Sam ह्रावशानववृत्ति which obviously is a mistake for ह्रादशानव-
वृत्ति = 1296 = 1240 A. D The date of copying the Ms.
is 20 = Sam. 1701 = 1645 A D

Age.— (Saptarsi Sam) 20 = 1645 A D

Author.—Gunakara.

Begins.—fol 20^a

ओंनमो भगवते शितिकण्ठाय । श्रीगुरुवे नमः ॥
 श्रीगुरुवरणममलं मलं प्रणम्य नामार्जुनप्रणीताया
 विद्वतिं सुसाधव्यै बभूवे यो गत्वा बाळिमालायाः ।
 इह शास्त्रारंभे आचार्यनामार्जुनपादा । शिष्टसमयपाठनार्थं शास्त्रस्योपादेयतां
 दर्शयितुं गुरुपादनतिं कुर्वन्तः प्रथममार्यामाहः ॥ विमलेति । विमला चासी
 मतिश्च सैव किरणनिकरस्य जगतः लक्षणया समस्तलोकस्य ज्ञानावबोधाय
 दीपमायाञ्च सुरासो भास्कराः सूर्यतुल्या ब्रह्मे लोके अयति सर्वोत्कर्षेण वर्तते
 इत्यर्थः ॥ १ ॥ २६०.

Ends.—fol. 45^b

यद्ब्रुवन्मिह निरूपितमार्पास्तत् क्षम्यतां प्रसादं मे ।
 कृत्वा विभोध्य (fol 46^a) तां यत्केन श्रुताते प्रसादानिबोधन ॥ ४४ ॥
 अस्य स्मरणाय मया विद्वता नामार्जुनप्रणीतयः ।
 आश्वर्यरत्नमाला अत्रेतनदृष्टीकात ॥ ४५ ॥
 श्रीमद्वृषभकृतसमये द्वादशानवषष्टिरङ्गितवर्षे
 रचिता गुणाकरेण श्वेताम्बर मिश्रणा विद्वतिः ॥ ४६ ॥ इति श्रीगुणाकरेण
 विरचिता योगरत्नमाला समाप्ता । ह्यमस्तु सर्वेषां । शिबमस्तु । शिबमस्तु ।
 शिबमस्तु । संवत् २० वैश्वति सप्तम्यां शनी ॥

References — (1) Mss —A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 1, 478^a, 11, 111^a, 111, 102^b.

B—Descriptive Catalogues —

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss page 628 Aufchrecht's
 Catalogue of Oxford Mss, p 322^b. Peterson also describes
 a Ms of योगरत्नमाला in his Third Report, p 313 The text
 of योगरत्नमाला I. O Catalogue, No 6172

योगरत्नसमुच्चय

Yogaratanasamuuccaya

No 176

147

A 1882-83

Size.—10 in by 5½ in

Extent.—229 leaves, 10 lines to a page; 28 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bold and legible, two lines in black ink on each border, verse numbers, names of authorities quoted and colophons are tinged with red pigment. Paper is very fragile, worn out and musty. The codex consists of 6 parts which are as follows

I योगरत्नसमुच्चय—fol 1-128, fol 100 repeated with second fol 100^b blank, fol 115 is missing, total number of actual leaves 127. It forms the first 5 chapters of the work which contains 8 chapters. Benedictory phrase, marks of punctuation with verse numbers, topic-headings, etc., in red ink, on fol 1-61.

II योगरत्नसमुच्चय—fol 15-261, fol 61 and 101-261 missing. No. of actual leaves 81. It contains the last 3 chapters.

III. Seven unidentified leaves, with no numbers

IV Five unidentified leaves, with fol 6-8, 10 and 13

V Fragments of fol 11 and another unidentified leaf, actual leaves 2

VI One entire leaf marked 107(?), 2 fragments, one of leaf 98 and another of 1 different leaf. Total No of leaves 106

Age.— Date given at the end of Part II, Sam 1815

Author — Candrata, son of Fisati

Part I

Begins.— fol 1^b

अभिज्ञेज्ञाय नमः ॥

भक्त्या प्रणम्य दिनकरसुखोत्तितसकलदशादिशामार्गे ॥

वेद्याम्बिनौ हरेज्यो विषम्वरं तीस्रहं पितरम् ॥ १ ॥

उद्धृत्यामुत्तमसारमाधुर्वैद्यमहोदधे ।

क्रियते चंद्रदेनेव योगरत्नसमुच्चय ॥ २ ॥

वृत्त-तैल-वृष-घटिका-बलेह-गवशांति-कर्म-कल्याण्ये ॥

अधिकारे. प्रत्येक बहुसंख्यैर्बुधितो बुधने ॥ ३ ॥

Ends — fol. 128^b

तथ्याग्निबलं स्वादेकासकमिज्जरापई
हृत्पात्रुरोगवैषम्यं दीर्घत्यानाहृत्पार्श्वे
कसेल्लकाख्यो लेहोर्ध्वं बलपुष्टिबिषयं

हारीतय कसेल्लकाबलेहः ॥

इति श्रीतीसद्वृत्तचर्चद्विराचिते योगरत्नसमुच्चये अबलेहाधिकार ॥४१॥
हीये पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ अद्यातवाधिकार आरभ्यते ॥

Part II

Begins.— fol. 15^a

कुडलीहस्ताध्वपासकवासके ॥

चूर्निचूर्निवायिकलापर्वटैश्च कृतं जलं ॥

वीत बिस्कोटकाय इति पक्षापक्काय मुदाकषाय ॥ etc.

The 6th Ch गदशांत्यधिकार ends on fol 65^b where the Colophon is—इति योगरत्नसमुच्चये गदशांत्यधिकारे बाजीकरणमंत्रं ॥

The 7th Ch. पञ्चकर्माधिकार ends on fol 80^a where the Colophon is इति श्रीतीसद्वृत्तचर्चद्विराचिते योगरत्नसमुच्चये पञ्चकर्माधिकार ॥ After this

अथ पञ्चकर्माधिकारान्तर कल्पाधिकार आरभ्यते, the 8th Ch कल्पाधिकार ends on fol 261^a, for which see below

N B There seems to be a gap of 160 leaves between fol. 100 and the following which bears the No. 20061 = 261.

Ends.— fol 261^b

first two lines are illegible

इति चारणाख्यशोकः कुटुकल्प ॥

इति श्रीतीसद्वृत्तचर्चद्विराचिते योगरत्नसमुच्चये कल्पाधिकारः ॥ समाप्तोऽर्थ
योगरत्नसमुच्चयः ॥ सप्त १८१५ वर्षे भाद्रपदा १५ रवी इदं पुस्तकं बाजी
उद्युम्बाय कितिके उपवेत्तो ॥ उद्युम्बुरनरमये राजा श्रीराजसिंहजी ॥
॥ शुभं भवतु ॥

After this 5 lines in different hand dealing with a वृत्त on a female disease

Part III

Begins.—First leaf a side

सचोदकेन क्षुब्धकर्प्यादिराग्नितैलौटै कृतं वा
सिकितोपलेर्वा जलं क्षुब्धोष्ण त्रैस्य चास्य ब्रजबल्लिकित्सा
मगदरोपद्रुतवायुलंघनैर्विरचने शोणितमोक्षसाधनेः

उपाचरंतघटवर्तपणादिना क्रमेण वाकं न गतं यदामवेत् etc.

It seems to be a part of गदशांत्यध्याय of योगरत्नसमुच्चयः.

Ends --Last leaf *b* side

अशिशोरपि नश्यति यदजा कृमयः क्षमात् ॥ बिद्वसारात् ॥
भङ्गातकास्थिस्वरसंवि-गर्जेन संयुतं
सर्वतस्त लिहेयुक्स्यासिद्धं कमिबिनासन
लिङ्गात् क्षौत्रेण बडेनचूर्णं

Part IV

Begins.— fol. 6^a

च इंसुष्पी ॥

त्रिफलाया रस मूत्रे गवां क्षीरे च लावणा ॥
क्रमेण चंगुदी क्षारे किञ्चुकक्षार एव च ॥
तीक्ष्णयसस्य पात्राणि बल्लिवर्णानि शामयेत् ॥
चतुरंगुलदीर्घाणि-तिलोलेदतदानि च ॥ etc

This also seems to be a part of गदशान्यधिकार

Ends.— fol. 13^b

कालजंघा शिरीषस्य दुष्ण श्लेष्मातकत्वच ॥
कृतमालकपत्राणि बाजिगंधाप्रियंगव ॥
प्रवेह ककचीसर्पे

Part V

Begins.— fol 11^a

1st line येन कारबेल्ल्योदकेन वा कांतारकस्य दौडस्य कोशागारस्य चारस

2nd line इबमनार्थे प्रजोजयेत् दती तृन्महाश्यामा कपिल्लुक्कुकाहया

3rd line तैलेनैकहजेन वा युक्तचिरेखन सद्य पक्तिशूलानिवारण त्रिफ etc

This also seems to form part of गदशान्यध्याय

Fnds — Another leaf *b* side

निदिग्ध कां चामलकप्रमा . . . धुना च युक्ता लिङ्गक्षर आस-
निपीडितो आसं जयत्ये

Part VI

Begins.— fol 107 (?)^a

ईप्रस्थमेव च क्षमा(?)साप(?)मुद्धानं कुर्यां महिष्ठाज्वरापहान् यक्ष्माज
तमर्क आसं रक्तपित्तहलीमर्कं शुक्र—क्षय तृष्णा हन्तु कर्ष्य च कामलं ॥ etc

Ends.— fol 107 (?)^b

शतावरी—ज्व्या च पाठा भार्गी हरेल्लुका ॥
एतानि समभागानि सूक्ष्मचूर्णा—रयेत्
यार्बत्येतानि चूर्णा

References.— (1) Mss — A-Aufricht's Catalogus Catalogorum —
1, 478 11, 111^a

B-Descriptive Catalogues —

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss p. 66, No 1451

योगरत्नसमुच्चय

Yogoratnasamuccaya

No. 177

1072.
1886-92.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 26 leaves, 8 lines to a page, 36 letters to a line.

Description.— Country paper, Jain Devanāgarī characters with ¹⁵दृढमात्राs, hand-writing very good, four lines in ²³black ink on each border, benedictory phrase, topic-headings, marks of punctuation, names of authorities quoted and ⁴¹topic-endings tinged with red pigment. Paper is very old, musty and worn out, specially the first and the last leaves. In between the lines explanatory notes in Gujarātī are added. The Ms forms the 3rd chapter, ¹¹पूर्णाधिकार, of the work. It is incomplete. Foll 11 and 17 are ¹¹missing.

Age.— Appears to be very old

Author.— Candrapa, son of Tisapa.

Begins.—fol. 1^b

ॐ नम श्रीचिन्नराजाय नम ॥

श्रीयोगरत्नसमुच्चये पूर्णाधिकारः प्रारभ्यते

हिंदु त्रिकद्वक पाठां हनुमानभयासही ।

अजमोदाजगधे च तितित्तीकाम्भवेतसौ ।

दाडिम चौकर धान्यमजाजी चित्रक वचां ।

हो क्षारौ लवणे हे च चव्य चित्रकचूर्णयेह ।

चूर्णमेतत्प्रयोक्तव्यं अक्षपाने निरत्ययं ।

प्राग्मत्तमधवा पेय मधेनोष्णोदकेन वा । etc.

Ends.—fol. 28^b

किरातं तित्तकतित्ता गहूची अभया घना ।

धन्वयात्रायमाण च कुशा कुंभी महुषच ॥ १ ॥

पर्यट पिप्पलीयुलं कुंकरं मागची सही ।

पटोली च समं चूर्णं पोडशानप्रकीर्तितं ॥ २ ॥

उबरे जीर्णं विनाशाय विषमं लांक्षिपातके ।

चामुदोवे अरुचके वातपित्तकफाह ॥
 इति कुट्टुहिकविग्रहं । उज्जोषकेन सपद्येव ॥ ३
 इति चोदशानुपूर्णे ॥ १२२ ॥

Reference.— See No 176.

योगरत्नाकर

Yogaratanākara

No. 178

596.

1000-1015

Size.— 12 in. by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 333 + 18 leaves, 11 lines to a page; 50 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, two lines on each border and marks of punctuation in red ink, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment. It is full of many corrections made with yellow pigment erasures, 18 leaves contain a list of its contents. The text after this is from fol 1 to 239, with foll. 89-92, 231-32 missing. It is an anonymous work on medicine which quotes निर्णयसिन्धु. For detailed descriptions and a complete list of authorities quoted, see India Office Catalogue Ms. No. 2079

Age.— Śaka 1730

Author — Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

जीमनेशाय नमः ॥ श्रीकालमेरवाय नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

श्रीवैष्णवाय नमः ॥

शिवं हरिं विधातारं तत्पत्नीं तन्नुताम् वृक्षम् ॥

नत्वा समस्तप्रत्यक्षांतये मंगलाय नमः ॥ १ ॥

अस्मदो अलक्ष्म्यैव आतुरस्य चिकित्सकः ॥

अपस्ते स्वर्गमाप्सिंति विना यत्नेन भारत ॥ २ ॥ etc

Ends— fol. 339^a

यावद्भ्योमनि विषमं वरमजोरिदोऽहं विद्योतते ॥

वायस्तत्पयोधिः सगिरिः ॥ स्तिर्गतिं द्रुते ह्रवः ॥
 वायकायमिन्द्रं कथितेरासो कथामंडले
 तावस्तद्विषयः पठंतु परितो श्रीशोभरत्नाकरः ॥
 इति श्रीवैद्यसाधे योवरत्ने योवरत्नाकरः ॥ श्रीरामं नमः ।
 वायसं हस्तकं द्रुता तावत् लिखितं भव । यदि हस्तमहस्तं वा मन कोचो न
 विद्यते ॥
 यमपुष्टिकटिप्रीवस्तन्वद्वीरयोद्धतः । कष्टेन लिखितं ग्रंथं यत्नेन प्रतिपाद-
 येत् ॥ इदं हस्तकं सासगत्..... (erased) उपनाम य.....
 (erased) ॥ हस्ताकर नाडमिळोपनामकरामचंद्रात्मजगंगाचरेण लिखितं ॥
 शके ॥ १७३० ॥ विजयानामसंयत्तरे उत्तरायणे आषाढ शुद्ध तृतीया तदिने
 योवरत्नाकरपुस्तकालेखन (प्रकारः on the margin) समाप्तः ॥ श्रीहृ-
 दयसक्त ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 ii, 1111^a.

B—Descriptive Catalogues :—

I. O. Catalogue, No. 2709. B. B. R. A. S. Cat. No. 185.

(2) Printed Editions :—

Edited by Kṛṣṇa Rāmacandra Navre, Bombay, 1907.

योवरत्नावली

Yogaratraṇḍāvalī

No. 179

937.

1891-95.

Size.— 8½ in. by 4 in.

Extent.— 131 leaves ; 9 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible, some of the leaves have thick red line encased in two black lines on each border. The Ms has two parts ; (i) foll. 1-65 which mainly deals with Tantric formulas and breaks in the middle after giving 3 letters of verse No. 437, on fol. 65^a ; (ii) foll. 1-66 with fol. 25 repeated and fol. 26 wanting. The work has 9 chapters. It gives charms

in tables on certain leaves The chapters given are I. विष-
निग्रह ending on fol. 24^a, II. ब्रह्मविद्याचन incomplete. V.
वेद्यक. in second part ends on fol. 32^b, VI रसायनविधि ends
on fol. 40^a; VII. उद्यानविधि ends on fol. 52^b, VII. कालविज्ञान
ends on fol. 63^a, and IX. सुतन्त्रादि ends on fol. 66^a.

Age.— Sam. 1857.

Author.— Śrīkanṭhaśambhu or Śrīkanṭhapandita.

Begins.— fol. 1^b

श्रीमहायजुषतये नम ॥

ज्ञेयानन्द विद्याय नमः तमजयामर जगत्पूज्य ।

मणिमंजौषधितत्वं येन कृतं त इदं मत्वा ॥ १ ॥

शोभरत्नावलीनाम हृष्या श्रीकण्ठशुभा ।

क्षिपते सारमाहाय पक्षिराजादितंजत ॥ २ ॥

यं नामस्मरन्नात्र भ्यातल्लगता नामा अनन्ताद्य

धूमिस्थानुविषस्थिता अपि भवंत्यर्द्धक्षणे निर्बिषा' ॥

शाकिन्यो ब्रह्मभूतराक्षसगणा नश्यति रौद्रज्वरा-

स्त देवं विदुःशेखरं गणशुक श्रीपक्षराज इदं ॥ ३ ॥

कुबोधसकृदं सार सप्रदायसन्निवत ॥

सन्मरणं सुसमिप्तं शाका प्रापोतिदुर्लभं ॥ ४ ॥

ग्रन्थं नव परिच्छिदे मिते पञ्चशताधिकैः ॥

द्विसहस्रशत सख्या विज्ञेयानुष्टुना इह ॥ ५ ॥

प्रवक्ष्यामि परिच्छेदे ग्रन्थमे विषतत्रक ॥

ग्रहाणां शाकिनीनां च द्वितीये दर्पसाधन ॥ ६ ॥

काम्यकर्माणि मंत्रांश तृतीये च चतुर्थके ॥

कौतुहलान्यसख्यानि पञ्चमे वेष्ट्यक वरं ॥ ७ ॥

कल्याणं पठेद्य रत्नानि सप्तमेष्टेकालज्ञानप्रवधादिनवक्रमात् ॥ ८ ॥ etc

Ends.—fol. 66^a

लोहोत्थापन ॥

श्वेताङ्गुलिशिफावारि पिष्टसन्धे दिनत्रय ॥

शुद्धिताम्बापद्मायां क्षतो मत्स्यमाप्नुयात् ॥ १ ॥

ग्रन्थं राक्षिका पञ्च भक्षयेन्मधुसर्पिणा ॥

यस्तस्य तु शुभा वक्तुं शक्य तेन समा क्षत ॥

इति श्रीपरमहोषाचार्य श्रीश्रीकण्ठशिष्यपंडितविरचितायां योगरत्नावल्यां
नवमः परिच्छेदः समाप्तः ॥ अक्षयं भवतु ॥ श्रीरत्न ॥ सं. १८५७ मा. मा. १५

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
I, 478^b, II, III^a, III, 102^b
B-Descriptive Catalogues —
I. O. Catalogue, Ms. No. 2761.

योगरत्नावली

Yogaratināvali

No. 180

945.
1887-91.

Size.— 11½ in by 3½ in

Extent.— 34 leaves, 15 lines to a page; 44 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; two hand-writings, one upto fol 33 and the other till the end; former legible, latter bad, two lines in black ink on each border, from fol. 35 to the end, verse numbers and the colophon on fol. 39^b are tinged with red pigment. The number of foll. is 1-44 with the following leaves missing—12, 13, 14, 16, 18, 23, 29, 31, 34 and 36. Paper is very old, musty and worn out; fol. 37 is torn on the right-hand border. The Ms forms the first three chapters of योगरत्नावली, with part of the fourth. The only colophon found, on fol. 39^b reads—इति परमहोषाचार्य श्रीश्रीकण्ठशिष्यपंडितविरचितायां योगरत्नावल्यां समीहितार्थसाधनमंत्राक्षकनानाधरक्षधिकरो काम्यकर्मविधिः नाम तृतीयः परिच्छेदः. . . It is incomplete.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Śrīkaṇṭha-Sambhu.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीपरदेवतायै नमः ॥

इति कापि महेश्वरस्य महती यत्तुल्यकृपावस्तुं श्रीतुंगफलावतीय क्षतवा

'यन्मानं न पितामहो न च इतिर्ब्रह्मांडमभ्यसिधतो जामात्यप्यहरेह केच नज्जना
सा संततं बोधताद् ॥ १ ॥

श्रीरामोऽप्यसिधमनोन्मिताविषज्वालाकुलं मंदरं

इदं ह्यकारवा-हराहरमणा' वेदुर्महीं चर्चिता' ॥

येनाङ्गाय विबोधिता' प्रसमितं कंठे दृतं तद्विषं

स व्यालोऽज्जलहारपाहुरवधुः श्रीनीलकण्ठोवताद् ॥ २ ॥

नित्याद्द्विधापिनमनंतमजरामरं जगत्पूज्यं ॥

अभिर्मन्त्रौषधितत्वं येन कृतं तं शिष्य नम्रा ॥ ३ ॥

योगरत्नावली नाम कृता श्रीकण्ठशिशुना ॥

क्रियते सारमादाय वसिरत्नादितंज्रत' ॥ ४ ॥

शिष्यो कश्चिद् दूतेशः वसिराजोच तुष्टुः ॥

सर्वतंत्रविधासार. वंचापि परमेष्ठिन ॥ ५ ॥

अनाकुरो बहुरूपश्च हंसश्चिज्जह इत्यपि ॥

कृतादिह क्रमातंत्रव्याख्यातरञ्च वैशिका ॥ ६ ॥

यस्यामभयनाहसातलमता नागास्त्वनंताद्यो etc.

Same as in No. 179

Ends.— fol 44a

ब्रह्मविता वंती बालजिह्वा सरोचना ॥

द्वये कृतौ विधानेन तिलको लोकवश्यकः ॥ ११ ॥

प्रियंश्वरोचना नागकेसरं च मन शिला ॥

अजिताक्षो नरो नाय—

Reference — See No 179

योगरत्नावली

Yogaratanāvalī

No. 181

938.

1891-95.

Size.— 8 in. by 5½ in

Extent.— 18 leaves ; 18 lines to a page , 20 letters to a line.

Description.— Country paper , Devanāgarī characters , hand-writing bad ; two lines in black ink on each border , from the middle of fol. 1^b, marks of punctuation, charms and

pratikas are in red ink ; two systems of pagination, one in the centre at the top-margin of left-hand side page, which runs from 1 to 18 , the other on the left-hand top-margin has १ अ for the first leaf and subsequently 21-36 ; the last leaf being torn at the corner has no number. Paper is very old, worn out and musty. The work is a strange mixture of charms and medicines which deal with बाजीकरण and the like. It is incomplete Is it possible to identify its author with Rāma, son of Vallabha and brother of Trimalla, the author of योगसरणिणी?

Age.— Appears to be very old.

Author.— Rāma(?).

Begins.— fol. 1^a

मीमते रामानुजायम् ॥

नरसिंहभाट्ट तुल्य प्रबन्धये नावाया रामः ॥

विद्यवाति शोभन्त्मावलीविबरसीतुरीयांशे ॥ १ ॥

दिनकरस्ततिमासा साध्यमोहापकारि

हृदयकुहरलीला प्राणिनां तु बलिमाजां ॥

सकलमयहरंती ज्ञानसुदीपयंती

नयतिशुचन तु शुभि क्षुरिमावा नावामी ॥ २ ॥

मौद्गलाहृदीक्षं मीमवेतालडामर

वेतालहृदयं चोरं हृदीक्षोत्तरमीम्बर ॥ etc

Ends.— fol. 18^b

वंडन्वहनामि

सतिष्ठं गोष्ठुरधुर्न मीक्षीरेन पाथितं सतिष्ठं

मनुमातुल्यं तु—वंडन्वनाथकं ॥

गोष्ठुरधुलाम्पासावनवरतं ताळवृक्षकाम्पासात् ॥

वातासारिवृक्षाम्पासा नियतमिदं पाति वंडन्वं ॥

यः पिबति बारिजं वृद्धा वृत्राणि मुरंनवायाः ॥

मियं वृत्तस्याधुस्तस्वविनाशमापोत्य धिरे

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum p. 1, 478^b ; ii, 111^a.

योगसूक्त

Yogasūta

सटीक

with
Commentary

No. 182

597.
1899-1915.

Size.— 10½ in. by 4½ in

Extent — 61 leaves, 16 lines to a page, 32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good; edges of all leaves coloured with red ink, benedictory phrase, *pratikas*, topic-heading, topic-endings, colophon, etc., are tinged with red pigment. There are notes on the margin. There is no mark of punctuation anywhere. Many of the leaves are stuck together. The work is fully described in I O. Catalogue, Mss Nos 2756-2757. Our Ms. is a commentary by स्वमयन, but as the last few lines seem to be dropped by the copyist, we do not find the name here. It is, however, given in I O Ms. No. 2757. Prof Bendell notes 2 editions of the text in Sinhalese characters. The Berlin Cat., Nos 959-60, and Burnell, Tanjore Mss, p. 67^b, ascribe the text of the योगसूक्त to a बरकाधि

Age.— Sam. 1849

Author.— Anonymous

Begins.—fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नमः कंठोन्नतकोटिपुंजपल्लवसाक्षिने

जगत्त्रितयनिर्माणपूर्वकृपाय क्षम्यते १

चिरं जयंति हेरंबकपोलमध्वीश्वर

मज्जन्मशुकरमूहव्याहारद्वयसुरभिधः २

योगायोगार्थतत्त्वज्ञैः प्रयुक्ताः सुवर्णाक्षिण

तेषु टीकासक्त कुर्मः समति स्यात्सतां यदि ३

सारसारकारद्वितीयानामन्यात्स्वमेवसां

उपशुक्तमिदं शुकशुक वेदां वधिष्यति ४ etc.

Ends.— fol. 61^b

एतद्वन्तरोक्तं ब्रह्मब्राह्मणं अण्वण्वण्वरूपं स्वयं ब्राह्मं विकारेण
मतिमात्रं विषयौघं प्रयोजयेदिति संबन्धः ननु कथमनुक्तं ब्राह्मे प्रमा ॥ इति
भी योगशतटीका संपूर्णः ॥ श्री सन्त १८४९ रा मीती वैशाख शुक्ल ९
दिने सौमवारे छिपत् अती नीतकुसल भी श्रीकामेश्वरमन्त्रे वाहसं पुस्तकं
ब्रह्मा तादृशं छिपत् मया यदि ब्रह्ममहत्त्वं वा मम दोषो न दृश्यते ई
मीरस्तुः

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* —
1, 479^a, II, 111^b, 219^a, III, 103^a.

B—Descriptive Catalogues —

I. O. Catalogue Mss Nos 2756-57. Burnell's Cat. of
Tanjore Mss, p 67^b Weber's Catalogue of Berlin Mss.
No 959-62

(2) Printed Edition —

(1) Published (with a Sinhalese paraphrase by Don A. de S.
Devarakkhita) by M P Perera, 4th Edn., Colombo, 1877.

(2) Edited by Batuvantudave Colombo, 1886

योगशतक

Yogasataka

No. 183

367.
1882-83.

Size.— 9½ in. by 5½ in.

Extent.— 14 leaves; 14 lines to a page; 42 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing legible, double lines in black ink on both borders,
benedictory phrase, verse-numbers, topic-headings, topic-
endings and the last colophon are tinged with red pigment,
paper is old, worn out and musty. The real name of the
work is योगशतक. Aufrecht ascribes the authorship to
विदग्धवैद्य, but it is doubtful whether it is a proper name or
simply means a clever vaidya. After the termination of the

text, there is a prescription of अग्निकुमाररस. In a general way, the work deals with different sorts of diseases and their treatment

Age.— Sarh. 1779

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

अग्निगोशाय नमः ॥

कुम्भस्य तंत्रस्य पृथीतचान्द्रविचित्रिताद्विप्रसृतस्य दूरम् ॥
विबुधवैद्यप्रतिपूजितस्य करिष्यते योगशास्त्रस्य वध ॥ १ ॥
परीक्ष हेत्यामघ लक्षणानि चिकित्सितज्ञेन चिकित्सिकेन ॥
निरामवेदस्य हि भेषजानि भवन्ति शुक्रान्वष्टुतोपमानि ॥ २ ॥
छिन्नोद्भवाङ्गपरधन्वपचासविश्वे-
र्षु स्पर्शपर्वटकमेचकिराततितै ॥
मुस्ताटकरूपकमहौषधधन्वपासे
काचं पिबेद्वनिलपित्तकफज्वरेषु ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 14^b

अथैषलक्ष्येष्वङ्गुतप्रयत्नं कृतादर नित्यमुपेयिष्यते ॥
जितैरिष्य नाश्रुतपंति रोगास्तत्कालयुक्त यदि नास्ति वैष ॥ १३ ॥
कालोत्प्लुल्लो विषया मनोज्ञा धर्म्या क्रिया कर्म सुखाशुचिः ॥
सर्वं विधेय विषदा य बुद्धि भवति धीरस्य सदा सुखाय ॥ १४ ॥
शुणाधिक योगशास्त्र निबध्य प्राप्त मया पुण्यमनुभवं यत् ॥
नानाप्रकारामयनिद्वष्ट कृष्ण जगतेन भवन्मरोग ॥ १५ ॥
इति श्री आयुर्वेदशास्त्रे ह्ययोगशास्त्रमधुने ॥ लेखकपाठकयोः क्षमं ५०

Date of Copying.—संवत् १७७९ वर्षे शके १६४४ प्रवर्तमाने

वत्सरा० शुद्धे वसंतरुतौ माघमासे शुक्लपक्षे ६ बुधे लिखितोय ग्रन्थ ॥

References.— See No 182

योगशास्त्रकटीका

Commentary on
Yogaśataka

No. 184

934.

1884-87.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 6 leaves, 16 lines to a page 44 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters , hand-writing legible , four lines in black ink on each border , benedictory phrase, *pratikas* and topics are tinged with red pigment , paper is old, musty and worn out.

The work is a commentary by पूर्णचन्द्र on योगशतक. This commentary ascribes the authorship of योगशतक to चरकश्चि. Unfortunately it is not complete and so we have lost the colophon which might have thrown some more light on the author and the commentator. It runs upto the verse 65 (= 165), line 7, fol. 11^a of the Ms. No. 185. The scribe makes very little difference between the मात्रा of आ and ई, e. g , हा and ही are written identically.

Age — Appears to be very old

Author.— Pūrṇacandra

Begins.— fol. 1^b

श्रीचन्द्रमौलि ॥

श्रीचन्द्रमौलिं प्रणिपत्य सर्वा समस्तभद्राय जनाय हेतोः ।

श्रीपूर्णसेनः सुखबोधनार्थं करिष्यते योगशतस्य टीका ॥ १ ॥

सर्वे जीवानामाहारात् वातहीतातपवर्षधिपमासनमिहादिभिर्विषय उपपद्यते तेषां व्याधीनां प्रतीकारार्थं पुरा सर्वज्ञभाषितात् वैद्यशास्त्रस्य सार-
योगात् गृहीत्वा योगशतं कर्तुकामो चरकश्चि. शास्त्रस्यादौ प्रतिज्ञां करोति ॥
छात्र ० ॥ etc.

Ends.— fol. 6^b

स्वप्नं विद्यामधेति । दिना स्वप्नं वन्मपुरं मासिकं च शालिमोषुनादय
शीतल शुद्धादिकं अन्यत् वस्तु मत्स्वादिक् च अत्र (?) शुद्धव्यपहारं मन्त्रं अंभी-
रादिकं तिलेष्टुपयोषिकारैः बललादिभिः ब्रह्मषिकारैः रससक्तशुद्धसर्करादिभिः
स्निग्धमात्रा विद् अतिवृत्तलाभतया अधिकमोजनं यत् वैद्यवैशाखस्तत्र श्लेष्म-
प्रकोपमुपजाति ॥ तदेवेति ॥ एव दोषा चातपित

Reference.— See No. 182.

योगशास्त्रीका

Yogasāstraikā

No. 184 A

221.
A. 1883-84.

Size.— 8½ in by 3½ in.

Extent.— 39 leaves ; 8 lines to a page , 25 letters to a line.

Description — Country paper . Devanāgarī characters , hand-writing legible with difficulty , two lines in black ink on each border , topic-headings tinged with red pigment , paper very old , very worn out and musty , foll 12, 21, 25-26 are missing . There is an unnumbered leaf between foll. 28 and 29 . It is incomplete

The present codex is a commentary by Pūrnasena on *Yogasāstra* or *Yogasāstra* ascribed to Vararuci . Another copy.

Age.— Appears to be very old

Author — Pūrnasena

Begins.—fol. 1^a

श्रीगणपतये नमः ॥

श्रीचन्द्रमान प्रथित्य दूर्वा नामतमन्त्राय नमः हेतोः ।

श्रीपूर्णसेनैः सुखबोधनार्थं प्रारब्धते योगशास्त्रस्य टीका ॥ १ ॥

अथ जीवा अनादिनिधनास्तेषां जीवानामाद्धारवातशीतातपवर्षा-
विषभासननिद्रादिभिर्ध्याय्या उत्पद्यन्ते तेषां व्याधीनां प्रकारा ये पुरा सर्वज्ञ-
भाषितास्तेभ्यो वैद्यशास्त्रस्य साधु गृहीत्वा योगशतं कर्तुकामो वररुचिः
शास्त्रादौ प्रतिज्ञां करोति । etc

Ends.— The end cannot be copied as the letters are quite illegible.

Reference.— See No. 184

योगशास्त्रक

Yogasāstra

No. 185

1073.
1886-92.

Size.— 12½ in. by 5½ in

Extent.— 11 leaves , 11 lines to a page ; 41 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; ~~hand-writing~~ good; double rows of three lines and two lines in red ink on each border; some verse-numbers, marks of punctuation, topic-endings and the colophon in red ink; notes on margins in black ink. Paper very old, musty and worn out on borders

Age.— Appears to be old

Author.— Anonymous

Begins.— fol. १^b

श्रीगुरुभ्यो नम ॥
 कल्मष तत्रस्य दृढीतभासा ॥
 चिकित्सिताद्विप्रकृतस्य दूर ॥
 विदग्धवैद्यप्रतिपुजितस्य ॥
 करिष्यते योगज्ञातस्य वचः ॥ १ ॥
 परित हेत्वा मयलक्षणांनि
 चिकित्सितं येन चिकित्सकेन
 निरामदेहस्य हि ज्ञेयमानि
 भवंति पुक्तान्यद्वतोपमानि ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. ११^b

गुणाधिक योगज्ञातं निर्बन्ध ।
 प्राप्तं मया पुण्यमनुक्तं यद् ॥
 नानाप्रकारामिष बन्धयुतं
 कृत्वा जयतेन भवंत्यरोगा ॥ ७७ ॥
 इति खोबडातक समाप्तं ॥ श्री श्रीगुरुभ्यो नमस्तु ॥
 द्विष्वार्द्रमरिच जीरं इरिद्रा वाग्यकं तथा ।
 क्रमेण द्विगुण सर्वं वेसवारमिदं क्षुद्र ॥ १ ॥
 स्तोकेन वारिषा पिष्टं सर्वं तद् बद्धमाहित ।
 मात्रया व्यंजने देयं कासमर्षं च तद् द्यूतं ॥ २ ॥

Reference.— See No १८३.

योगसूत्रकं

Yogāsūtraka

.

with

सटीकम्

Commentary

.

No. 186

1074.

1886-92

Size — 9½ in by 4½ in

Extent.— 15 leaves, 8 lines to a page 28 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad, double border rows three lines and one line, in red ink, commentary which is very short above and below the text in the centre of the page First 5 leaves missing Fol 19 and 20 have no border-lines Paper is very old The last colophon इति श्री अभिमविरचित योगसूत्र समाप्तं, suggests that the author of the commentary was अभिमविरच, a Ms of which is in India Office Catalogue, No 2756 But our comm. is in Hindi

Age.— Sam. 1897

Author.— Anonymus.

Begins.— (comm) fol 6^a

हीमव्यज विहलवज हृदी जिह हरड उष्करसुल उपलोट ३४ इति
हिंवादि शुर्ण करजन पत्र—
(text)

हीमुग्रमधाविहहृदीजालिहरीतकीउष्करसुलकुट
मागोतर कुर्णतमेतविह गुल्मोदराजिर्णविश्रुकाह ३४
इति हींवादिशुर्ण

Ends.— fol 19^b

हृद्येतद्व्यपि पत्रपुक्तमेतत्

पुक्त्या स्वयं समधिगम्य यथाहृत्स्वं ॥

रोगेऽपि भेषजमनन्वयमिति विख्यात् ॥

ता(fol. 20^a) हिंवा हि किंचिदुपवेशलवं करोति ॥१३॥

हृजाधिकं योगसूत्र निबध्य प्राप्तं मया पृण्यममुतमं यत् ॥

मानाप्रकारायमभिहृतं कृष्णं जगत्तेन यद्यत्परोक्ष ॥ १. १४ ॥

Colophon given above संत १८९७ ना भाषणवदी ४ बार
 शनो ५ सतीतं नद्वेगीरज्यामं ॥ श्री । श्री । श्री । श्री ॥ क० ॥ १० ॥
 स० ॥ ६० ॥

Reference,-- See No. 182.

योगशास्त्र

Yogasāstra

No. 187

906.

1°87-91.

Size — 8 $\frac{7}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 59 leaves ; 9-10 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good ; double lines in red ink on borders, topic-headings, verse-numbers and colophons tinged with red pigment. It is a compilation by the author from different medicinal works. Following are the colophons at the end of chapters—

fol 7^a. इति श्रीयोगशास्त्रे ह्यभुतमते आनन्दसिद्धन्त योगमालाकाथा-
 धिकार समाप्तः । इति प्रथमोऽध्यायः ॥

fol. 9^b. इति श्रीयोगशास्त्रे योगज्ञाने आनन्दसीद्धन्त रसरत्नाकरमत रसाधि-
 कायज्ञानर समाप्तः ॥ द्वितीयोऽध्यायः ॥

fol. 20^a इति योगशास्त्रे योगज्ञाने आनन्दसिद्धन्त चर्कमत श्रीधिकाः ।
 समाप्तस्तु श्रीधिकाः ॥ ३ ॥

fol. 30^b. इति योगशास्त्रे गुटिकाधारे चतुर्थोऽध्यायः ॥

fol 38^a इति श्रीयोगशास्त्रे योगज्ञाने अवलोकनाधिकारः समाप्तः ॥

fol. 40^a. इति योगशास्त्रे विरेचनाधिकारः ॥

fol 41^a. इति योगशास्त्रे अनाधिकार समाप्तः ॥

fol, 43^b, इति श्रीयोगशास्त्रे वृत्ताधिकार समाप्तः ॥

fol, 46^b, इति श्रीयोगशास्त्रे आसवपुटपादयोः कांटाधिकारः ॥

fol 50^a इति योगशास्त्रे तैलचिकित्साः ।

fol. 99^a इति श्रीयोगशास्त्रे योग्यायोग्यज्ञाने रत्नरत्नाकरज्ञानं ज्ञानं वसिष्ठं चतुर्णां शोधनमारणविधिसंपूर्णं ॥

The Ms incomplete From colophons it appears that the author had named it as योगज्ञान also Paper is very old, musty and dampness has worn out all right-hand edges.

Age.— Appears to be very old

Author.— Ānandasiddha

Begins.— fol 1^b

अग्निजोषाय नमः ॥

नमामि धन्वंतरिमादिदेवं छराछरेर्वेदितपादपङ्क ।

लोके ज्वरारुग्मयस्तुनाशं पातारमीशं विधिधीवधीनां ॥ १ ॥

पानीयं न तु पानीयं पानीयेभ्य-देहाये ॥

अजीर्णं क्वाथिते चामे पके जीर्णे च नेतरः ॥ २ ॥

मानादेशोन्मत्तं चारि सविषं भवति भ्रुवं ॥

स्वच्छं कतकस्तुक्ताये शीतं दोषाय न क्वचिद् ॥ ३ ॥ etc

Ends — fol. 59^b

पुष्पभाद्रपदे मोक्ष उत्तरं द्वित्रिपंचकं ।

रेवत्या दशरात्रं स्यादम्बिन्ध्यामेकवासरं ॥

प्राज्ञेर्बिदुज्यते नित्यं मरणं नात्र सशय ।

सप्तविंशतिनक्षत्रं व्याधिसंख्येत्युदीरितं ॥ ८ ॥

इतिनक्षत्ररोगगणनासंपूर्णं ॥

References — Aufrecht mentions only our Ms. in his Catalogus Catalogorum, III, 103^a

It is referred to in आनन्दलहरी, I. O Catalogue, Ms. No 2622.

योगसमुच्चय

Yogasamuccaya

No. 188

461.
1895-98Size.— 12 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 107 leaves, 5 lines to a page, 33-34 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good and bold, sufficient space is left between the lines, paper is old, numbers of verses and topic-headings tinged with red pigment. After verse 7, a Hindi commentary runs between the lines. The author is निधि or नवनिधिराम (according to Hindi comm.) and the date of composition is Sam 1812=1756 A D. This work is based upon the following works—शाङ्गधर, योगशास्त्र, योगश्रितामणि, वैद्यसागर, रसमञ्जरी, ननिपातकलिका, लक्ष्मणोत्सव, वैद्यबल्लभ, वैद्यचिन्मोह and वैद्यजीवन.

Age — Sam 1886

Author Nidhi or Navanidhirāma

Begins.— fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

वंदेहं श्रीशं तु धन्वंतरिं वै देवादेवैरचिताम्यध्वयुग्मम् ।

त्रैलोक्ये विख्यातमानन्दकन्दं कर्तारं चाप्यौषधीना मयीशं ॥ १ ॥

गणाधीशं नमस्कृत्य काशितार्थस्य सिद्धिम् ।

वैद्यानां सुहिताचार्य्य वक्ष्ये योगसमुच्चयं ॥ २ ॥

विलोक्यानेकशास्त्राणि बहुयोगनिरूपण ।

कृतो मया समुद्रसूक्त्यं सारसूक्तं सुवैद्यगाढ ॥ ३ ॥ ०६०.

Fnds.— fol 107^a

अथ आत्रेयादानदेवैरयो रम ॥

शुभं सुतविषयोषट्कणं सुतसम्पदः ।

निबध्नन्वतोयेन मर्दयेयाममात्रकं ॥ ८१ ॥

मिरचिबामा बढी सावे सेनिपाननिवारकं ॥ ८२ ॥

इति आनन्दनैरवरत्न ॥

युग्मेवस्विदुमितेव्वुवे भौमे नमे शुक्लचयोदशीषु

निष्कृतो (fol 107^b, योगसमुच्चयोर्यं ग्रंथो चिरं तिष्ठतु मंगलार्थे ॥ २८३

इति श्रीयोगसमुच्चये संकीर्णयोगनिरूपणो नाम पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ अ.

१८८६ कार्तिकवादे ५ लि० रघुनाथगुर्जरगोडब्राह्मण स्व आत्मपठनार्थं सचाई

जयपुरमध्ये महाराज श्रीसवाई जयस्यंभगज्ये शुभस्थान

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
III, 103^a (our Ms)

योगसमुच्चय

Yogasamuccaya

No 189

940.
1891-95

Size — 9¹/₈ in by 4³/₈ in.

Extent — 127 leaves, 6 lines to a page, 24-26 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good and beautiful, borders are decorated with two rows of red lines—first containing 3 lines and the second row, one. All topic-endings, colophons and marks of punctuation are in red ink. It is a complete copy and appears to be modern. In all its colophons the author is called नवनिधिराम, son of महात्मन् साहिबराज. A Hindi commentary runs upto the 3rd line of fol 54^b, and is written between the lines.

Age — Appears to be modern

Author — Navanidhirāma

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणपतिदेवाय नमः ॥

पंचमं अध्यायं तु चम्पतारं दे ।

देवादेवैरर्पिताऽप्यन्नादुर्गमं ।

त्रैलोक्ये विख्यातमार्जवकर्म ।

कर्तारं स्वाप्योषधीनामधीशं ॥ १ ॥ etc

Same as in No. 188

Ends.—fol. 126^b

पुष्पैर्बुधस्त्रीभूमिष्व (fol 127^a) हृदे ।

मीमे नये शुक्लत्रयोदशीषु ।

निषिद्धतो योगसङ्गच्छयोधे ।

अथो चिरं तिष्ठतु मंगलार्थे ॥ २८३ ॥

इति श्रीमम्महात्मनसाहिमङ्गात्मजेन नवनिधिरामेण चिरचितं योगसङ्ग-

च्छये संकीर्णयोगनिरूपणो नाम वैद्यमहोदयः ॥ ५ ॥

॥ शुभमस्तु ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीरामजी ॥

References — See No 188

योगसुधानिधि

Yogasudhāndhi

No 190

$\frac{105}{1881-82.}$

Size — 9½ in by 4½ in.

Extent.— 117 leaves, 10 lines to a page, 28 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bold and legible, double lines in red ink on borders. Benedictory phrase, marks of punctuation and colophons are also in red ink. The work consists of 16 chapters called *skandhas* and deals with diseases and treatment of children. Paper is very old, musty, brittle and worn out. Half of folio 117 is lost.

Age.— Appears to be very old

Author.— Bandimīśra, son of Jagadīśa.

Begins.— fol 1^b

श्रीवज्रेशाय नमः ॥

नत्वा धन्वंतरि मन्त्राधिक्रिस्ताक्षरीरनीरधी ।

विलोक्य बुद्ध्या बहुश कलाभि समलंकृत ॥ १ ॥

गद्यमीर्त्तवालाना ॥

सुखाय विषया तथा ॥

क्रियते यदिमिमेज ॥

नार्यं वागमुधानिभि ॥ २ ॥

पूर्वं तु द्विजराजवदितपद ॥ श्रीमान्सती बहुभ ॥

स्फूर्जद्गोत्रपरो बहुष भिषजा ॥ मान्यस्म नारायण ॥ ३ ॥

कल्याणोऽस्य सुतन्ममस्तुष्टुवनानंदैकहेतुस्ततो ॥

नातोसौ जगदीश्वरो भुवि गतो विष्णोरिवाश स्वय ॥ ४ ॥

वर्षामिश्रेणात्मजेनास्य नार्यं ग्रंथं पुसा व्याधिवाधाय बहु ॥

सर्वे योगा यंत्रमन्त्रादयोस्मिन्निष्ठा एव श्रीमन्नानीवरेण ॥ ५ ॥ etc.

Ends — fol 116^b

तदुल्लिख्य बालानि

fol 117^a

1 1 मालो प्र ॥ मपेदष्टं तु पादवत् ॥ ७ ॥

2 . मेजकै ॥ दशते यो विष हति । जगम

3 ... मजचादिमिभ्रुकते । योगमुधानि-

4 . करणसंकोचनशूलनिवारणकिञ्चित्तु-

5 स्तनशोधनीवारणस्तन्यजनशोधनचिकि-

6 . समाप्ता ॥ १६ ॥ श्रीरक्तु. ॥ कल्याणमस्तु ॥

References — (1) Mss — A-Auficht's Catalogus Catalogorum —
1, 480a , 11, 112a

रत्नसागर

Ratnasagara

No. 191

1075
1886-92

Size.— 10½ in. by 5½ in

Extent.— 63 leaves, 14 lines to a page, 36 letters to a line

Description — Country paper, Śaradā characters, hand-writing ing very beautiful, double lines in black ink on both the borders, topic headings, topic endings tinged with red pigment. On left hand top margin, each folio has रत्नसागर or abridged रत्नसा० written. Most unfortunately the scribe never numbered the leaves, nor is there any other clue (just as verse numbers or chapter endings) to determine the priority of one leaf to another. Somebody has tried to write page numbers afterwards and he has added microscopic figures (arbitrarily) to the right-hand bottom of the folios. Six leaves are unnumbered and the erratic nature of other numbers may be judged by the following numbers in order foll 2-13, 1-6, 33, 39, 43, 44, 43, 45, unnumbered, 101, 50, 35, 50, 24, 23, 22, 26, 17, 28, 32, 49, 35, 34, 48, 47, 46, 58, 57, 31, unnumbered, 15 unnumbered, 36, 36, 41, 40, 30 29, 40, 52, 54, 53, unnumbered, 35, 4, unnumbered. The work is a compilation from various works which it quotes.

Age — Appears to be modern

Author — Anonymous

Begins,— fol. 2^a

विमिश्राः ।

पानीययक्तेन तद्विष्टो लेपः कृतो दृष्टमज्ञैश्चरितः ।

चक्रवर्त्तात् ॥

प्रमुखादस्य बीजानि धात्रीतथिरसः स्फुटी ॥

सौर्वाग्विष्ट दृष्टानामेतद्वर्त्तनं हित ॥ इदंवात् ॥

चक्रमर्हस्यैकभागा द्वी भागौ क्षालितंहुत्वात् ॥

आमलक्याश्च भागौ द्वौ लेपोर्ध्वं दृष्टमाक्षयः ॥ ७७७.

Ends.—Last leaf *a* side

परी शिवायई चैव नीलं नाम महावृत्त ॥

कृद्धानि इति सर्वाणि कपालव्याधिनाशनं ॥

नीलवृत्तं वैचारिकारात् ॥

काकाहा मयधतिका च सुरमा सम्यक संयोजिता

स्वेतास्तु विफलाहकत्रयता यो (*b* side) ज्यास्तुला

भागिका ॥

द्वितीयककाकमाविषकण्डुप्राहरिडाद्वये.

रेजिश्वावि सकौटजे सखदि

References.—The only entry in Anfrecht's Catalogus Catalogorum is II, 115^a which is our ms

रसचिन्तामणि

Rasa-cintamani

No 192

1076

1886-92

Size — 10 in by 4½ in

Extent — 32 leaves, 9-10 lines to a page, 44-45 letters to a line

Description —Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing in old style but legible, it is a very old ms and worn out on all sides, dampness at sometime before seems to have made a few leaves stuck together, writing there is illegible, it is incomplete and the name of the author is written by some late scribe on the margin of fol. 32^b. The name of author is known by the following colophon found on fol 19^a

इति श्रीमदनंतदेवविरचिते रसचिन्तामणौ शिब्रे सत्यप्रतीकार ॥

Age — Appears to be very old

Author.— Anantadeva.

Begins — fol. 1^b

सिद्धि श्रीगणेशाय नम ॥

अरिसर्चितामणि जयत्यमरबंधिता । त्रिपुरहृद्दरीष देवता विभोगविभवा-
न्विता । परमतश्चर्चिताम्बिता । उपाधिरहिताहिता । सकलसाक्षनिर्धारिता ।
प्रयत्नपरबंधिता । विशुद्धनैकमानामता ॥ १ ॥

रसर्चितामणिर्धामा । रसरत्नकरंढका ।

भक्त्यत्येष मे ग्रंथ । श्रीमतो हस्तपुस्तकान् ॥ २ ॥ etc

Fnds - 10] 32^b *

अथ बाह्यकार्तिलोह । किट्टनोपि च गणकाय ।

शंसचूर्णस्य दातव्या । क्षत्रविशदर्थो पुनः ।

भवति स्वेन कालस्य । भगवद्गुणी (?) अपोयुता ।

कुट्टिपश्चात्तमर्द । मृदनाभ यथा भवेत् ।

रक्षा वा बालुका वापि । वस्त्रे वक्षा च पीडली ।

तस्या उपर्यपो चर्चा । कुरुते छद्मदा शुभा ।

निर्वाणानां च निर्माय । शोचयत्वा स्वने

References -- (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogue Catalogorum —
I, 494^b, II, 115^b

B-Descriptive Catalogues —

Quoted in Toḍarāṇanda, Weber's Catalogue of Berlin Mss.,
Vol I, p 289

(2) Printed Editions —

with Hindi Trans. by Muralidhara Sarma Edited by Jiva-
rama Kālidaśa, Bombay, 1911.

रसचिन्ता ऽणि

Rasa-cintāmaṇi

No. 193

1077.
1886-92.Size — 10 in. by 4 $\frac{3}{8}$ in

Extent — 15 leaves, 13-14 lines to a page, 45-46 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī Characters handwriting in old style, but legible, Ms. very old, worn out on all sides and paper is brittle, it is the same as No. 192 and is likewise a fragment

Age — Appears to be very old

Author — Anantadāsa

Begins — fol. 1^b

श्रीधन्वतराय नमः ॥
 जयस्यमरबद्धिता त्रिपुरसुदरीदेवता
 विमोमविभवान्विता वरप्रतस्वचिदाचिता ।
 जपाभिरहिता हिता सकलसाधनिर्धारिता
 प्रपञ्चपरिपोषिता त्रिभुवनैकमाना मता ॥ etc

Ends. — fol. 15^b

तोलकानां शतं कृतं दुर्लभमायाय सहितम् ।
 स्थापयेद्विद्वत्स्य भाजने सुदृढे शनैः ।
 पत्रकं स्थाप्य पुष्पानि वारीपुष्पानि वानि च ।
 शतपत्रीं मन्त्रपत्रां पुष्पाङ्ककुसुमानि च ।
 नक्षत्रैरस्य पुष्पायाः वाटलाय धनानि च ।
 वङ्गलस्य च रत्नानि । ज्वालाम प्रकल्पयेत् ।
 बहुनि निर्मलान्वाद्यः । गृहस्थान्

Reference — See No. 192

रसनानिग्रह

Rasanānigraha

No 194

601

Vib 1.

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent. — 2 leaves, 6-7 lines to a page, 29 letters to a line.

Description. — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good and neat, borders decorated with two rows of double lines in red ink on each side. The letters न, झ and ण of श्रीगणेशाय नमः, and marks of punctuation are in red ink. Fol. 1^a has only 1 रसनानिग्रह ॥ पद्ये २ and fol. 2^b is also blank. It seems to be a fragment of a work which the copyist left out after the first 5 verses

Age -- Appears to be old

Author — Anonymous

Begins — fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अर्थस्फूर्तिरमेध्यबुद्धतानालस्यदुःखिप्रता

प्राणायामपद्मत्वमगममता नीरोमता लुहता ॥

उत्साहो बचनमहतिरमला हृष्टमुतिर्दुर्दृक्

ध्याने निश्चलता भवति रसनानेतुर्युजा योगिन । १ ॥

किपाया शीघ्रत्व बहुषि लघुता चित्तकमले

प्रसाद सौख्यं गिरि च बन्धवत्तार्तिविरह ।

गुणास्तस्येते स्युः पुरुषतिलकस्यातिविमला

भवेच्छक्तो जेतुं रसनमिह योक्षेद्बलिन ॥ २ ॥ etc.

Ends — fol. 2^a

तत्तत्स्वावलबधायतिचपलेष्वास्यां दृष्ट्वा मा कृषा

निष्ठे चर्चितचर्चनेषु विषयव्रातेषु सतापिदु ।

चेक्षित्वं रसमीदृसे रसयितुं तज्जापयाम. शिवा-

कांताक्याचूतस्तरोत्तरनव तापापह पीयतां ॥ ५ ॥

Reference. — Aufrecht's Catalogus Catalogorum, 1, 495^a (our Ms) This is the only entry.

रसपद्धति (सटीका)

Rasapaddhati
with Comm.

No. 195

372.
1882-83.Size.— 9 $\frac{3}{8}$ in by 4 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 48 leaves, 14-15 lines to a page; 37-38 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, text is followed by commentary on each verse, folio No. 37 is wanting, after 36 the numbering of leaves goes on as 38, 39 upto 49. Commentary of 3rd verse given on folio 1^a, text begins on 1^a. The commentator quotes the following authorities—

रसरत्नाकर (4^b), अमर (5^a), रसरत्नाकर (5^a), अमर (5^b); रसरत्नसङ्घषय (6^a), रसरत्नाकर (6^b), (7^a), (7^b), (8^a), (9^a), (9^b), (10^a), चरकवाग्भट्टादि (21^a), रसरत्नाकर (23^a), (24^a), (26^a), (26^b), (27^a), (30^a), (32^a), (32^b), रसवाग्भट्ट (34^b), अमर (twice on 39^b), विष्णुमिश्र (41^a), वैद्यवरचन्द्रशिर (46^b), besides these many anonymous quotations under इत्येके, तदुक्त, अर्थात्तरे, etc are given. Folio 49^b gives a prescription of रामबाणमुद्रिका. Incomplete.

Age.— Appears to be fairly old.

Author.— The name of the author बिहू (acc to Aufrecht बिहु) is given on fol 11^a as इति बिहूषडितभिराशितेष्टौ सस्काराः । The name of the commentator is वैद्य महादेवपंडित.

Begins --fol 1^b

श्रीगणेशाय नम ॥ अथ चिकित्सां विमजेत् ॥
सा वैद्यी प्रथमा हस्तस्कृतिरसैर्या निमिता सप्तसे
चूर्णलेहकवाग्लेहचिता स्वान्मानवी मध्यमा ।
शकण्ठेदमलास्यलक्ष्मणकृता चाराधमा साहचरी-
न्यायुर्वेदरहस्यमेतद्विलिखं तित्त् चिकित्सा मता ॥ १ ॥ &c.

Ends.— fol. 49^a

प्रक्षारकचक्षुष्मल तिलावरिजया ग्रन्थेककाः कालिका
माषाया द्विपल दद्याद्द्वारपद्मा यद्वि द्विहृदि शुला ।

कृष्णा चाग्निबलवपेक्षुक्प्लीकवैः क्रमान्द्रावये-
त्सर्वे सप्तदिनं विवेक्ष्य विमले पात्रे सितामिश्रितं ॥
माषांश्चमिनं भजेत्तिलहृतं दृग्धेन पिष्टं विवेक्ष ॥

इति वैद्यमहादेवपंक्तिरुक्ते रसपञ्चतिटीका समाप्ता ॥ छुनमस्तु ॥ इति-
भाष्यार्त्तये नमः ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
1, 495^a, 11, 115^b

B—Descriptive Catalogues :—

Weber's Catalogue of Berlin Mss. Vol. 1, No. 970

(2) Printed Editions :—

(1) Along with Lohasarvasva, edited by Vaidya Jadavji
Tricumji, Bombay, 1925 (Āyurvediya-grantha-māla, No.
XIV and XV).

रसमञ्जरीतन्त्र

Rasamanjaritantra

No. 196

907.
1887-91.

Size.— 12½ in by 6½ in.

Extent.— 35 leaves; 12-13 lines to a page, 43 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing
good, almost correct, the text begins with folio 1^b and
ends with folio 35^a, divided into ten chapters (अध्यायः)
with the following colophons—

fol 3^a I इति श्रीपद्मिनीवैद्यनाथस्तथासिनाथविरचिते रसमञ्जरी-
स्तोत्रनक्षत्रनाम ग्रन्थमोक्षाय ।

5^b II इति श्रीरसमञ्जरीतन्त्रे रसआरणाधिक्यनाम द्वितीयो-
ध्यायः ।

11^b III Do उपरसस्तोत्रनामरसतत्त्वपातनक्षत्रनाम
तृतीयोध्यायः ।

13^b IV Do विषलक्षणविहारकथननाम चतुर्थोध्यायः

fol. 17 ^b V	Do	स्वर्णादिचातुशोचनमारणकचनं नाम पञ्च- मोध्यायः ।
29 ^a VI	Do	रसनिरूपणं नाम षष्ठोध्यायः ।
30 ^a VII	Do	दिव्यरसायनगुटिकाकचनं नाम सप्तमो- ध्यायः ॥
31 ^a VIII	Do	नेत्रांजनकेशरजनकचननामाष्टमोध्यायः ।
33 ^a IX	Do	वीर्यस्तम्भनादिनामनवमोध्यायः ।
35 ^a X	इति	श्रीपद्मिनीचैद्यनाथतन्त्रीशालिनाथविरचिते रसमञ्जरी- तन्त्रे कालज्ञानादिकचनं नाम दशमोध्यायः ।

The hand-writing of folios 16 to 35 differs from that of the foregoing ones. The name of the scribe is विष्णु शिखलाल व्यास Complete.

Age — Bears Sam 1890, Kārtika Kṛṣṇa 5, Śaṇivasara

Author.— Śālinātha, son of Vaidyanātha

Begins.—fol 1^b

श्रीमन्नारायणो जयति
यद्गुडमङ्गलगलन्मन्दकारिर्विदु-
पानालसातिनिवृत्ता लुलितालिमाला ।
यद्व्यभिक्तेन विनिहति नर्षेद्वनील
शक्ति शिखो गणपति शिखमातनोतु ॥ १ ॥
इदीवरा भवतु यन्मरणारविन्द-
इवे पुरदरपुरस्सरदैवतानां ।
वपाकृत कलयतां लुकीरीटकोटी-
श्रीसारदा भवतु सा भवपारदा व ॥ २ ॥
श्रीचैद्यनाथतनयः सुनयः सुशीलः
श्रीशालिनाथ इति विश्रुतनामधेयः ।
तेनावलोक्य विविधद्विविधां प्रबन्धा-
न्नारभ्यते लुकिना रसमञ्जरीय ॥ ३ ॥ etc

Ends.—fol 35^a

इममवक्रममहं बन्धे पाश्चात्कुशसुशोभितः ।
कामरूपं मन्त्रोन्मत्तं विप्रपाशं निवृत्ततन ॥
चैद्यनाथस्य पुत्रेण शालिनाथेन धीमता ।
शास्त्रमालोक्य लुकिना रचिता रसमञ्जरी ॥

इति श्रीपंडितवैद्यनाथतनूश्रीशालिनाथविरचिते रसमंजरीतंत्रे काल-
ज्ञानादिकथन नाम दशमोऽध्याय १० समाप्तोऽथ मीती कार्तिककृष्ण ५
शक्रिवासरे संवत् १८९० का लिप्यकृत विप्रशिबलालव्यास लिखायतं मान-
याबमीशजी श्रीश्रीश्रीमोतीरामजी वासी बिहवा छाका हालवासी खोलुका
वाचे पढे ताकु जे श्रीमन्नारायणस्वामी बप्पा श्रीरस्तु नारायणसमर्पयेत् ॥ ॥

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
i, 495^b; ii, 116^a, iii, 106^a

B-Descriptive Catalogues —

It is different from रसमंजरी described by Mitra in his
Notices of Sanskrit Mss, Vol VI, No 2162 I O Cata-
logue, part V, No 2721

(2) Printed Edition —

Edited with Marāṭhi Trans by Tryambaka Gurnnātha Kale,
Poona, 1915 (Vaidyaka-grantha-māla, No 2)

रसमंजरीतन्त्र

Rasamanjari-tantra

No 197

1078
1886-92.

Size — 12 $\frac{7}{16}$ in by 4 $\frac{1}{16}$ in

Extent — 44 leaves, 9-10 lines to a page, 37-38 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing legible, folios 1-4 and 34-35 are of thinner material,
the rest being thick paper, folios 1, 3, 4, and 34 have
double lines in red ink on the borders, thin paper is brittle
and the left-hand corner of 1^b is lost along with letters
श्रीगणे out of श्रीगणेशायनम, many folios have single-line
borders on both the sides, it is the same as No 195
with which it agrees, it gives v l. at some places on the
margin. Complete In the colophons it is mentioned as
रसमंजरी instead of रसमंजरीतन्त्र Scribe's name महात्मा धनराज .
At the end the total of verses in the text is given as 875

Age — Appears to be very old

Author. — Śalinātha, son of Vaidyanātha

Begins — fol 1^a

शाय नम ॥
 यद्रूपमदलगतम्भवारिचिह्न-
 पानालसातिनिहता कलितालिमासा ।
 जितेन विनिवृत्ति नरैर्द्वनील-
 सकांशो गणपतिः शिष्यमातनोतु ॥ १ ॥
 हृदीदरा यच्च त यच्चरणाविव-
 हरे दुरद्वरःसरदेवतानां ।
 बंधारतां कलयतीह किरीटकोटी-
 श्रीसारदा यवतु सा यवपारदा व ॥ २ ॥ etc

Ends — fol. 44^a

इयमहोक्तमह भवे पाशमंकुलशोभित ।
 कामरूपमदोम्भनं विह्वलासनिह्वलमी ॥
 श्रीवैद्यनाथतनयो शालिनाथेन भीमतां ।
 शास्त्रमालोक्य माकुप्य कृत्यं रत्नमजरी ॥
 इति श्रीपण्डितवैद्यनाथपुत्रशालिनाथविरचिते रत्नमजरीयां कालज्ञानादि-
 कथने नाम दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ समाप्तोय रत्नमजरी ॥ श्लोक ८७५ लि०
 महात्मा धनराज

Reference.— See No 196

रत्नमञ्जरीतन्त्र

Rasamañjaritāntra

No 198

936.
 1884-87

Size.— 11 in. by 4½ in.

Extent.— 18 leaves, 10 lines to a page, 40-42 letters to a line

Description.— Country paper. Devanāgarī characters hand-writ-
 ing good, it is a fragment beginning with folio 2 and
 ending with folio 25, in the middle folios 11, 12, 16, 18,
 22 and 23 are wanting; material is brittle paper worn out

on all sides, it ends abruptly in the middle of निम्बोदितरस, Ch. VI. It begins with verse 10^b of 1st chapter. It is the same as No. 195.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Śalinātha, son of Vaidyanātha.

Begins.— fol 2^a

न तेषां सिध्यते किञ्चिन्मणिमञ्जरीवधादिकं ॥ १० ॥

मन्त्रसिद्धो महावीरो निम्बल-शिखरत्नल ।

देवीभक्त सदा श्रीरो देवतार्चनतत्पर ॥ ११ ॥ etc.

Ends.— fol. 25^b

रसो निम्बोदितो नामा ह्यसौ रोगकुलांतक

इस्ते पादे क्लृप्ते नाम्नां गुदे वृषभयोस्तथा ॥

शोथो हृत्पार्श्वकूल च यस्यासाध्योर्जसो दि० ।

अ ... ..

Reference.— See No. 196.

रसरत्नदीप

Rasaratnadīpa

No. 199

1097.
1886-92.

Size.— 8½ in. by 4½ in.

Extent.— 21 leaves; 7 lines to a page; 23 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad, but legible, three lines in red ink on both the borders, numbers of verses are somewhere given in red ink. At some places there are notes on the margins. The text is very corrupt. The author seems to belong to a royal family. He calls his ancestors as reigning at Kāṣṭhā on the banks of Yamunā. His father's name is Ratnapāla and he was in the service of his grand-father named Sādhārana. The Ms. is incomplete. Paper is old, worn out and musty.

Age — Appears to be old.

Author — Rāmarāja

Begins — fol. 1^b

स्वस्ति श्रीस्वरस्वत्यै नम ॥
 प्रेसोलस्कटनीलनीरजदलाद्वा प्रतीतिप्रदा
 दृष्टिर्दोष्णिमालनीलिमगुणहोहण्यनन्तस्य व ।
 लक्ष्म्यास्तु ह्रस्वाय बिम्बितवती यामाति लाम्बुद
 श्यामे श्रीयमुनाप्रवाहजठरे लोलेष मीनाङ्गना ॥ १ ॥
 जयति विदितसार सुष्टविम्बोपकार
 प्रबलमदकुठार सहिता कण्ठहार ।
 सकलगुणसमाज सिद्धविद्यानिकुञ्ज-
 क्षिप्रहरतनूजस्तेजस स्फारिपुञ्ज ॥ २ ॥
 अस्ति प्रशस्तिरिव चुरिसुवर्णफर्णा
 क्राष्टेति नाम नगरी यमुनातटांते ।
 यस्या नरेन्द्रतिलको हुरीचम्ब्र नामा
 टाकात्वयैकलकुट क्षितिनिको वधूव ॥ ३ ॥
 तस्यात्मज क्षि (fol 2^a) तिपतिर्जगति प्रसिद्ध
 साधारणो रणबिनितशत्रुसेन
 त्रिस्थानमाजमधिगम्य जगद्विजिम्बे-
 र्भूत स्थित च पुरवास्यकरोत्प्रतापान् ॥ ४ ॥
 तस्यात्मजास्त्रय इमे विदिता जयन्ति
 जायानय समिति लक्ष्मणासिंहनामा
 शङ्ख विजित्य कृतवाञ्छियुकामिनीना
 वर्षाविलोचनयुगे हृदये निवास ॥ ५ ॥
 श्रीमान्यर सहजपाल इति तीर्थश्रवन्त्र
 स्वयं लुकाविलोचकेरबाणा ।
 श्रीणां नृणां हृदयपङ्कजकर्णिकाया
 तुल्यालुराग इव भाति गुणै सादा य ॥ ६ ॥
 यत्कीर्तिकान्तिविमलो वचसां विलासो
 हाराबलीव लुठति स्तुतिपाठकानाम्
 कण्ठे कवित्वपानिनां मदनो नरेंद्रो
 लक्ष्मीनिवासनिधानंलयो बलिबद्धयन्त्र ॥ ७ ॥

fol 2^b

वंशेय विन्धविदिते कृपरत्नपात्रः
 धातुर्वह्व कुरुमावकालगोस्मिन् ।
 यस्माद्वह्वस्तुतमयो विनयाम्बुराशिः
 श्रीरामराज इति रम्यतया शिवा च ॥ ८ ॥
 साधारणकितितपतेः सुनिबोधयोगाद् ।
 संग्राह्य सेवकपदं बल्ल रामराजः ।
 नानामवाच्यतमस प्रकाशाय चम्यो
 रम्यं करोति कुतुकावसरत्नदीपक ॥ ९ ॥

Ends — fol 21^b

इताक—देये—ब्रह्मणेन वारिजा ।
 छिद्याम्बुतेन्दुवासेव्य दाहजीर्णे सुधाजलम् ॥ ४७ ॥
 सोषण साहक रम्भाफलहृद कफोत्पन्ने ।
 जम्बेन्दुपत्रवा जेयास्तत्तच्छातीष

References — (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
 1, 496^a, 11, 116^a and 220^a.

B-Descriptive Catalogues —

Our work is referred to in Yogaratnākara (I O. Catalogue,
 No 2709) and Yogatarāṅgīnī (I. O. Catalogue, No.
 2705-6) Weber's Catalogue of Berlin Mss, Vol. I,
 p 300.

रसरत्नसमुच्चय

Rasaratnasamuccaya

No 200

627.
 1895-1902

Size.— 11 $\frac{7}{10}$ in by 4 in.

Extent — 135 leaves, 10-11 lines to a page 47 letters to a line

Description — Country paper; Devanāgarī characters, hand-writ-
 ing bad but legible; double lines in black ink on borders,
 benedictory phrase, numbers of verses, *pratikas* and colo-
 phons tinged with red pigment; foli 100^a and 135 miss-
 ing Hence actual number of foli. 139-4=135 Paper is
 very old, musty, worn out and worm-eaten The Ms.

deals with the different *Rasas* which the author has compiled from various works. Fol. 1^a contains receipts of चन्द्रोदयस and कामेश्वर पूस and the last words are पुढुसोनमेन पाठस्ततः . The text is corrupt I have not been able to find the real name of author, which, it is alleged, was वाग्मदु (See Aufrecht, Cat. Cat. I, 496^a and I O Cat. Ms. No. 2722)

Age — Sarh. 1650.

Author — Vāgbhaṭa, Son of Simhagupta

Begins.—fol. 1^b

जीरामचंद्राय नमः ॥ श्रीवैद्यराजाय नमः ॥

यस्यानंदमयेन मंगलकलासंभावितेन स्फुरत्-

धात्रा सिद्धरसादिनेन कलनावध्या सुधासिद्धिना ।

अकथ्यानां प्रथमव्यञ्जितमरारागादिवोगा क्षणात्

ज्ञांति पांति जगत्प्रधानमिषजे तस्मै परस्मै नमः ॥ १ ॥

आहमस्मद्भूतेनश्च लकेष्टश्च विशारदः ।

केपालीमतमांहुष्यो मास्कर दूरसेनका ॥ २ ॥

रामपोषश्च शंभुश्च तत्वेको नरबाहुन ।

इन्द्रो गोमुलशैव कण्वालि व्यालिरेव च ॥ ३ ॥

नागार्जुनसुगानंदो नागघोषिर्विशोधन ।

सङ्ग कापालिको ब्रह्मा गोविंदालयको हरि ॥ ४ ॥

सप्तविंशतिसंख्याका रसमिद्धिप्रदायका ।

एतांकुलो जैरवश्च नंदीश्च छद् जैरव ॥ ५ ॥

मथानमैरवश्चैव काकचंडीश्वरस्तथा ।

बासुदेवो कविर्गुण क्रियातत्रसमुच्चयी ।

रसेंद्रसिलको योगी माकिकमौलिराहुव ॥ ७ ॥

महादेवो अरैश्च रत्नाकमहरीश्चने ।

एतेषां कियतेभ्येषां तत्राभ्यालोच्य सङ्ग ॥ ८ ॥

रसनामाम्बुजाभां विविक्ताधोवयोनिनां ।

सुनुना सिंहमुत्तस्य रसरत्नमसुखं ॥ ९ ॥ etc

Ends.—fol. 139^b

अश्विभ्यां कल्पितो भावो यज्ञेय च महाविधिः ।

अश्विनः पश्चिमिरेव वेदेऽपु छतरी पुता ॥ १६५ ॥

वेधाधिपतिर्गो देवो दुज्येते विदुर्वैरवि ।

अगर्वैरमैर्निधं हसितैरेवमाहूते ॥ १३६ ॥

स्वाधिरुद्रजराग्रस्तैर्दुस्तमाये हस्ताधिपि ।

किं पुनर्मिषजो मर्त्ये प्रज्यास्तुर्गतिशक्ति ॥ १३७ ॥

इति श्रीरत्नसप्तशतके सर्वध्यायी रत्नसप्तस्य कल्पाध्यायेऽंशः ।

३० ॥ समाप्तं संवत् १६५० वर्षे चाषाढमासे शुक्लपक्षे अष्टम्यां भोजवासरे पुस्तक—then follows a phrase which is disfigured with ink and which can be deciphered as लिखित रत्नदास . ज्ञातिकायस्त-
श्रीवास्तव्य ॥ Then follows—राहुज पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया
यदि दृष्टमदृष्टं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ शुभमस्तु ॥ वक्तव्योक्तानां
हरिभक्तिस्तु ॥ पुस्तक श्रीरामचन्द्रो प्रीतिरस्तु ॥

References. — (1) Mss. — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 496^a, II, 116^a

B-Descriptive Catalogues —

I O Catalogue, Mss No 2722-4

Mitra's Cat of Bikaner Mss Nos 1429, p 656

Cat of Madras Oriental Mss Library, No. 13198.

(2) Printed Editions —

(1) Edited with Bengali Trans by Devendranātha Sena-
gupta and Upendranāthasengupta, Calcutta, 1915

(2) Anandaśrama Series, Poona, No 19

रत्नसप्तशतक

Ratnasaptakara

No 201

937.

1884-86

Size — 8¹/₁₀ in by 4 in.

Extent. — 42 leaves, 11 lines to a page, 28 letters to a line

Description — Country paper, Devanagari characters, hand-writing legible, topic-headings and colophons are tinged with red pigment. This Ms contains रत्नसप्त and रत्नसप्त revised and summarised by some one who has taken many liberties with the text. In all its colophons it is called विदितसप्त by which he means रत्नसप्त mentioned on fol

39^b, last but one line On fol 2^b, line 2 we read लीलायुग्मः । स्वर्गापवर्गविस्कारौ वयामरस्योदरी वरे भवरोमहरो बदे चडिकाचन्द्रोपर , This corrupt verse is identical with the first verse of रस-
सङ्गह, Ms. No 202. It contains 15 chapters, called *paśalas* and the work seems to end on fol. 40^a after which some verses follow on लालविधि which is followed by their exposition in Hindi

Age.— Sarh. 1903.

Author.— Nityanātha Siddha, son of Pārvatī

Begins.— fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अजन्मनापहर्षहर्षैव बह्विना दारिद्र्यहृत्कण्ठि वाक्यसिंहकपी
चन्द्र नरा विश्वरस्य तु वैमलेय तुभ्य १ नमामि छम्बदित सुतराज
न निदानेन हृदेन न मेवज्यसतैरपि
कलहस्तशरीरस्य पारदो रक्षणक्षम २
स्वेदे मर्दनमाहारो आरज आरणं तथा
रजनं मारणं क्रांतं विज्ञेयावरकर्माणि ३ etc

Ends.— fol. 42^b

चावल १ तथा २ भर चरक उपर सौनाकी अछुटी के रणजो पूज लगे
तो फिर कपा का वज्र भर कृ गजपुट आच देणी तब सिख होइ पाछे कस्तुरी
झिड़टा कैसर बाहुगमेहलसाय मात्रा चावल २ भर साथ जाये छहाये तो
बघती ले छुचा दुंगुणी होइ दुगुणी बीसही दुध पीब-गा मई बना रहे तेजबधे
मय इति श्रीपार्वतीपुत्र नित्यनाथविरचिते रसरत्नाकरसमाप्त श्री वज्र ४२
श्री श्रीरत्न कल्याणमस्तु श्रीविश्वेश्वराय नमः श्रीविश्वेश्वराय नमः सप्त
१९०३ माघ बुदी ५ बुधे ग्रंथ समाप्त पुस्तक जगन्नाथजीकी श्रीश्रीराम चंद्र-
श्रीराम

References — See No 202

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 202

628

1895-1902.

Size — 11⁷/₁₀ in by 4 in.

Extent.— 129 leaves, 11 lines to a page. 50 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good; benedictory phrases, marks of punctuation and colophons tinged with red pigment, paper is old, musty and worm-eaten. The work originally consists of 5 *Khandas*, viz., रससङ्घ, रसैव्रसङ्घ, वादिसङ्घ, रसायनसङ्घ and मंत्रसङ्घ. Out of these, the present Ms contains the first two *khandas*. The first khanda consists of 10 chapters and it comes to an end on fol 19^a. The end of the Ms shows that perhaps it is not complete, it is the 29th chapter and there is no indication of its completion nor is there any colophon. Fol 129^b contains a recipe in Marathi for burns.

Age.— Appears to be old.

Author — Nityanāthasiddha, son of Pārvaṭi

Begins — fol 1^b

अग्निगोपाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीअम्बिनीकुमाराभ्या नमः ॥
श्रीगुरुवर्याभ्यो नमः ॥ अथ रसरत्नाकरस्य लेखनार्थो क्रीयते ॥

स्वर्गायवर्गविस्कारसामरस्योद्गोदरे ।
मवं रोगहरं वदे चण्डिकाचण्डोलरी ॥ १ ॥
रसोपरसलोद्धानां तैलचूळचिचैः सह ।
मुस्ताभ्यं प्रत्ययोपेतं कष्यते रससाधन ॥ २ ॥
वैद्यानां यक्षसेर्षाय व्याधितानां हिताय च ।
वादीनां कौतुकार्थाय दृष्टानां देहसिद्धये ॥ ३ ॥
मन्त्रीणां मन्त्रसिद्धयर्थं विविधाज्वरकारण ।
पञ्चसङ्घमिदं शास्त्रं साधकानां हितयिषं ॥ ४ ॥
रससंघे तु वैद्यानां व्याधितानां रसैव्रके ।
वादिनां वादसंघे च दृष्टानां च रसायने ॥ ५ ॥
मन्त्रीणां मन्त्रसंघे च ग्लसिद्धिः प्रजायते । etc.

Ends.— fol. 129^a

म्हासयामुद्भवं इति सकाशं नाम संज्ञाय ॥
मध्यकं टंकयं सिद्धिकायनीनवसारकं ॥
सौवर्चलं वषट्कारं काचं रक्तहृत्चर्चलं ॥

सित रक्त च पाषाणं हलकोत्थं मिथोजयेत् ॥

त्रैपालकीमज्जा च तप्तं जंघीरिहितं ॥

हृत्वं यवदु

References — (1) Mss. — A-Aufrecht's Catalogues Catalogorum .
i, 496^a, ii, 116^a and 220^a, iii, 106^a

B-Descriptive Catalogues —

Mitra's Cat. of Bikaner Mss., p. 656, No. 1430 (रत्नेन्द्रसङ्घ)
I O Cat. Mss. No. 2673, 2679, 2708 and 2760 quote
रसरत्नाकर Govt. Oriental Mss. Library, Madras, Vol. 23
Mss. No. 13199-13206 Notices of Sanskrit Mss. by Hara
prāsāda Śāstri, Second Series, Vol. 1, No. 308 (only
मन्त्रसङ्घ)

(2) Printed Editions —

Fourth (रत्नाकर) khaṇḍa, Edited by Jāḍavji Tricūṃṣi, Āchārya,
Bombay, 1913 (Āyurvediya-grantha-mālā, No. X)

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No 203

908,
1887-91

Size — 11 $\frac{1}{10}$ in by 5 $\frac{7}{10}$ in.

Extent. — 12 leaves, 11 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good; benedictory phrase, double lines on borders and marks of punctuation in red ink, topic-headings tinged with red pigment, paper is old and musty. The Ms. is a part of the second khaṇḍa रत्नेन्द्रसङ्घ, although it is called चिकित्सासङ्घ. This conclusion is based upon the complete identity between this text and the texts of रत्नेन्द्रसङ्घ as found in other Mss. It extends upto the चिकित्सा of ऊर्ध्व. It is full of lacunae, the text is somewhat corrupt.

Age. — Appears to be old

Author. — Nityanāthaśiṣya, son of Pārvaṭi

Begins.—fol. 1^a

वीरुज्ज्वल्य वत् ॥ अथ चिकित्सासूत्रं
आयुरारोग्यद्वयसं नवविधं जगद्गुणं ।
आदिष्वादिहर बन्धे पराशक्तिं युते शिबे ॥ १ ॥
चिकित्सां लुकरां वा-सर्वरोगकुलसंकं ।
निदानलक्षणोपेतां नर्बहास्त्रातुकारिणीं ॥ २ ॥ etc.

Ends — fol 19^b

स्वेदे हृद्यन्व शिरस- कण्ठ पाको हृदयस्य च ।
क्षयपुञ्जाद्यस्तिप्ता च ज्वरहृदयस्य हृदयं ॥
सेवाचामाश्रयित्वाचिकित्सादौ ज्वरे कृते ।
तस्यास्तर्पयन्मन्त्रेण ज्वरस्येव चिकित्सयेत् ॥

इति श्रीपार्वतीपुत्रनिम्बनायकिसुविश्विते रसरत्नाकरे ज्वरचिकित्सा
नाम प्रथमोपदेशः ॥ अथ ज्वरातिसारस्य वरम्परसर्वपन्थात् अतीसारस्य
चिकित्सासाह

References.— See No 202

रसरत्नाकर

Rasaratnakara

No. 204

924.
1887-91

Size.— 9 $\frac{1}{8}$ in by 4 $\frac{1}{4}$ in.

Extent.— 24 leaves, 14-18 lines to a page, 45 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very bad and legible with difficulty, written in small letters and very closely, single lines in black ink on borders, topic-headings and verse-numbers tinged with red pigment, paper is very old, musty and worn out. The text is an admixture of Sanskrit and Hindi. Foli 11^a and 14^a are blank.

Age — Sam 1627.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

पादस्य मारणं तादृक् । अनया पुक्त्या । भवति । तादृस्य पञ्चाणि
स्वरले पारामध्ये प्रक्षिप्य कृष्यते । पारदो रात्रि वाचयतद्वत् पारदे वेधितानि
तादृपञ्चाणि तत्रादाकृष्य कोरी स्थालीमध्ये क्षेपयित्वा । उपरि लघणं पदाद्य
कोरी तोलद्दी उपरि सन्धस्व कोरी तोलद्दी दत्त्वा क्षुत्तिकाया तडलद्दीद्वयस्य
द्वारं कथयित्वा तद्वत् तस्य द्वारस्य वेष्टने बद्धवत् क्षुत्तिकायां ध्येयद्वयित्वा etc

Ends — fol. 24^b

अतैरप्यौ भवति नागबल्लीदलेन परिपक्वेन सह रती १ मात्रेण भक्षयेत्
महाबल करोति अग्निदीपनं करोति । नेत्रं बलीकरोति काम करोति क्षुषां
करोति निद्रां करोति । ब्रह्मराक्षसो नाम रत्न । इति रत्नरत्नाकरसमाप्त । श्री
र्षा) name disfigured) सचत् १६२७ (disfigured with ink. —
लिखितं पवित्रारत्न . .) इद् रत्नरत्नाकरमिधानं शास्त्रं स्वहस्तेन लिखितं ॥
वर्षं वैशाख शुदि २ शुक्रवासरे ॥ श्री ॥

रत्नरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 205

1080

1686-92

Size.— 12 in. by 5½ in

Extent — 146 leaves, 7 lines to a page, 25 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī Characters hand-writ-
ing good and bold, from fol 136^a, line 5 there is another
hand-writing till the end. Marks of punctuation and the
colophon tinged with red pigment till fol 9^a. There is no
numbering of verses or marks of punctuation from 15^b on-
wards. Foll. 105-107 are repeated. The Ms deals with
the 3rd khanda, viz., वादसङ्गह or वादिसङ्गह. The text is
very corrupt

Age,— Difficult to understand the era, appears to be modern.

Author — Nityanāthasiddha, son of Pārvaṭi

Begins.— fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ ओ नमः श्रीविष्णवे नमः ॥

अथ वादसङ्गहमाह. ॥

बृह येन विद्याविद्यामसमकरोतो जलं भूयसा
 सात्संविधिकचक्षुस्त्रिभैरवकला श्रीकंठर्षयामया ।
 इहो कश्चरारिचातुविधुषा चंद्रार्कतारामयाः
 शोषं वाह चराचर जनदिह निर्मानमामाभिद-
 नत्वा श्रीपार्षती देवी नत्वा श्रीसिद्धसत्यति
 रसरत्नाकरं बभूवे देहे लोहो शिष कर ॥ २ ॥

Ends.—fol 143^a

सिद्धेर्गणे ह्यरचरेय सिद्धिकामे बाह्वृतात्परममंत्रवलेन तेजसा ।
 तस्माद्विशिष्टमनुजे कृतमंत्रजापे कार्यं ततो रसबरे कृतचपनं च ॥
 इति श्रीपार्षतीपुत्रश्रीनित्यनाथसिद्धचिरचिते रसरत्नाकरे बाह्वृते
 सांगोपांगे नागबन्धु यज्ञकरणे नाम अष्टादशमोपदेश १८
 अथास्मिन्नुपसवत्सरे श्रीमद्विष्णु (fol 143^b) मादित्यराज्ये केवुरप्र-
 सूरप्रथ्यब्दे दक्षिणापने ह्यर्थे श्रीपुष्पकतो महामांगल्यप्रदमासे आषाढमासे
 शुक्लपक्षे तिथौ वक्ष्यम्यः श्रीमवातरे प्रेमदासस्य शिष्य दौलतरामक्ये रराह
 परोपकारार्थं जयपुरनगरे ११३३८४ शै नमः शिवाय । अथ ग्रंथस्य संख्यायां
 अष्टौ सहस्र(८८५०)वितानि च ॥ सितार्था ५ बाण ५ अयस्यह स्तोत्रा १६ व
 पोद्दशो भवेत् ॥ १ ॥ बाह्वृतेस्तुतीर्त्रं ॥ ३ ॥ रत्नेत्रसंज्ञितिकः ॥ २ ॥ श्री
 रामजी

Reference.-- See No 202

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No 206

544.

1892-95.

Size.— 9 in by 6 $\frac{3}{8}$ in

Extent.— 24 leaves, 13-14 lines to a page; 30 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, double lines in black ink on borders, fol. 9^b and 10^a have no borders, one-fourth of the left-hand side of fol. 9^b is blank, fol 8^a and half of 10^b are also blank, there are diagrams of pots used for cooking minerals, paper is old, musty and worn out. The Ms contains the first khandā viz., रत्नसंज्ञितिक of Rasaratnākara, and a few lines of the second khandā. Colophons and topic-headings tinged with red pigment.

Age.— Appears to be old.

Author.— Nityānāthaśiddha, son of Parvati

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

स्वर्गोपवर्गविष्कारौ सामरस्योदरे

अक्षरोमहरी बंदे खडिकाचहरोरौ ॥

etc., same as in No. 201

Ends.— fol. 24^a

इति श्रीपार्वतीपुत्रनित्यनाथसिद्धाविरचितं रसरत्नाकरं रसबंधतैलपातादि-

विशोधनं नामोपदेशः ॥ ० ॥ इति रसचङ्गः ॥ स्वास्ति श्रीगणेशाय नमः

आङ्गुरारोग्यदातारं भववैद्यं जगद्गुरुं ।

आधिष्ठापिहरे बंदे पराक्षाकिपुत्रं शिष्यं ॥ १ ॥

अथ सर्वसाधारणसाध्यासाध्वलक्षण

Reference.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 207

545.

— 1892-95.

Size.— 11⁹/₁₆ in. by 4³/₁₆ in

Extent.— 164 leaves ; 9 lines to a page , 40 letters to a line.

Description.— Country paper , Devanāgarī characters , hand-writing good , borders decorated with double lines in red ink till foll. 110, with a few lapses , from fol. 111 till the end, except for a few cases, there are no lines on borders. Foll. 123^a, 133^a and 133^b (with an exception of 3 lines only) are written in red ink. Colophons and marks of punctuation in red ink. Fol. 1 is missing and has been replaced by someone with a page from रघुवंशः Foll. 4^a, 5^b, 19^b, 23^b, 38^a, 75^b, 85^b, 106^b, 146^b, 150^b and 159^a are blank. Paper is old, worn out and musty. The Ms. seems to contain the रसचङ्गः and रसबंधः

Age.— Sans. 1734.

Author.— Nityānāthaśiddha, son of Parvati.

Begins.— fol. 2^a

ये च द्विषिका रत्नमये ॥ १४ ॥
 स्वाधिनो संहिता धाम धौका नामनिन तु ।
 उक्तं चर्चसिद्धेन स्वच्छे वैदिकवातिके ॥ १५ ॥
 अनेकमसद्विदु संहतास्वामिनेषु च ।
 वक्तुं धामते चक्रे मन्त्रुने वैदिकतांके ॥ १६ ॥ १६०.

Ends —fol. 165^b

सिद्धरवटिका स्वेतजलेन साह चेषयेत् ।
 हाते नेत्र लेपयद्भोम जायते शंखचक्रं ॥
 मन्त्रेन सर्वसुखाति दुःखः प्रत्ययन भवेत् ।
 तत्कृत्वा नेन स्वाधिनं कृत्वा जाति ब्रह्मा ॥
 इति केदारंजनं समाप्तं ॥

इति रत्नमयके समाप्तं ॥ संवत् १७३४ वर्षे शोषवदि ६, दशवारके दिन
 संपूर्णतमा

Reference.— See No 202

रसरत्नोक्त

Rasaratnākara

No. 208

941.
 1891-95

Size.— 10 $\frac{3}{8}$ in. by 4 $\frac{7}{8}$ in.

Extent.— 144 leaves, 11-12 lines to a page, 35 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing bad but legible, irregular double lines in black ink on beggars; benedictory phrase and colophons tinged with red pigment. It is a fragment and starts with fol. 3 and the 4th chapter (रावमन्त्रं न हि नुं missing from the first verse). Fol. 93^b blank. Otherwise the text agrees with that of Ms. No. 207

Age.— Sath. 1621.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārva

Begins.— fol 3^a

. ....न च वृत्तमनुष्यं यद्विदितं गणयन्
नो वक्ष्यं मारितं वा न च गणनयनो नोपसृताम्बसिन्धुः ।
स्वर्णाच्च सर्वलोहं विषमपि न वृत्तं तैलपातो न जात-
तावद्वैष कं सिद्धौ भवति बह्व्युजां मंडले श्लाघयोग्य ॥ १ ॥
अथात सौमविध्यामि दोषाष्टकनिवारणं ।
इष्टिकागजनीधुमे बोटहासौ रसस्थ वे ॥ २ ॥ eto

Ends.— fol 146^b

मंडेन सर्वशुद्धति पुन प्रत्ययनं भवेत् ॥
तक्रधानेन स्वाक्षेप कृष्णतां याति मूर्जजा ॥
इति श्रीपार्वतीपुत्रनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरे केसरजनं समाप्तं
संवत् १६२१ अक्षे चैत्रवदी ५ गुरुवासरे ली मेघा बुलहपुत्र मुनि भवत्
कल्याणमस्तु श्रीरस्तु । यादसं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया अदि
मुखमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ तैलं रक्षे जलं रक्षे रक्षे सिद्धलब्धवर्णं
शुद्धं इत्ये न वातव्यं इमं भवति पुस्तकं । मेघा पटनार्थ इदं ग्रंथं समाप्त इति
रसरत्नाकरपार्वती (undecipherable)

Reference — See No. 202

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No 209

942

1891-95

Size — 8⁹/₁₆ in. by 4²/₈ in.

Extent.— 17 leaves, 15 lines to a page, 40 letters to a line

Description.— Country paper Devanāgarī characters, hand-writing legible, there are three different hand-writings, one of them being irregular, borders have double lines in red ink. marks of punctuation in red ink, benedictory phrase, verse numbers and colophons tinged with red pigment. The Ms is a fragment of the 5th khanda, viz, मन्त्रसङ्घ of Rasaratnākara, although the phrase in the beginning is श्री-नागार्जुनी विद्या लिख्यते. Paper is old and musty. Fol. 13 is missing.

Age — Appears to be old

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvatī.

Begins — fol. 1^b

वे नमः श्रीनागाकुर्मी विद्या लिख्यते ॥
य ज्ञात वरमान्धवः परशिव कंकाहीतको
ध्यानानीतमनादिनित्यनिधवः संकल्पसंकोचकः ।

etc. same as in No. 209

Ends.— fol. 18^b

सरस्वतीस्तर्गारं हाते कुत्स्यां निवेशयेत् ।
काष्ठवारहातेनापि पित्तपाको न जायते ॥ २१ ॥
बलं तु श्वेद्यंजोत्थं । बल्लो मंत्रकर्तृ क्षिपेत्
तस्यौषधिरिबित्तवाहं । मासेनानापि वध्यते ॥ २२ ॥
विष्णु

References. — See No. 202

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 210

182.

Vib 1

Size.— 8 in. by 6 $\frac{3}{8}$ in.

Extent — 84 leaves ; 9 lines to a page ; 16 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good and bold ; double lines on borders, benedictory phrase, marks of punctuation, topic-headings and colophons in red ink. Foll. 81 and 82 are damaged on the left-hand bottom corner and some part of the text is missing. This Ms. forms the 5th khanda मंत्रसङ्घ of Rasaratnākara and deals with various charms. It has got twenty chapters. The text is very corrupt. The author draws upon various tantras. There are three Mss. of this very part which have the title *Mantrasāra* (967 of 188-91 °*Saroddhara*, 1007 of 1891-95, and 1083 (17) of 1886-92). They have been put under *Tantra* section, as they are known as *Mantrasāra* in the colophons.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvaṭi

Begins.— fol. 1^b

धीमयोवाच नमः ॥

५. शांत. परमान्धप परशिवः कंकालकाळांतको
वानातीतमनादीनिधनीचप संकल्पसंकोचका ।
आभासातरवालक समस्त सर्वान्मना बोधउक्त
सोपं सर्वमयो वदामु जगती बीषादिसिद्धान्तक ॥ १ ॥
वा गित्वा कुलकौलशोभितपदु बोद्धादिना कूर्मते
पूर्णांशे वृत्तकुंडलीपरपरा मंत्राचिकां सिद्धिदा
माला पुस्तकधारिणि विनयना कुंडिबुधर्माचला
वित्पानंदकुलपकासजगति वाग्देवतामाधये ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol 84^a

अदृश्यं जायते सत्यं देवैरपि न दृश्यते ॥

विरवेदमनुकामेनैव त्वं कुलै तैलपेविनैः ॥

पुष्पा (fol 84^b) एकयोगेन विलोहेन पुष्पयेत् ॥

सूर्यस्थेः लेखरत्नं स्थाप्योजनानां शतावली ॥

इति श्री ॥ पार्वतिपुत्रमीश्वनाथसीधिरचिते रत्नरत्नाकरे मंत्राचिकां कन-
पुष्टे विंशतिमं पटल ॥ ताला रत्ने जलात् रक्षेरत्नेसीतलबंघमान । परहस्ते गता
रत्ने एवं वदति पुस्तकं ॥ श्री ॥

Reference — See No. 202

रत्नरत्नाकर

Ratnaratnākara

No 211

459
1884-86

Size.— 10 in by 4½ in

Extent.— 2 leaves, 12 lines to a page, 40 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanagari characters, hand-writ-
ing bad but legible, paper is old, musty and worn out It
is a fragment of the fourth khanda, viz, रत्नरत्ने

Age.— Appears to be old.

Author — Nityanāthasiddha son of Pārvaṭi

Begins — fol 1^a

धीपरमात्मने नम ॥ अथ कायाकल्प लिख्यते ॥

ब्रह्महृत्स्य पञ्चार्थं ज्ञायाद्भुक्तं विभूजयेत् ।

मध्वाङ्गाभ्या लिखितं कर्षं वर्षकेन अरापई ॥ १ ॥

जीवत्ववसहस्रेकं दिव्यकायो महाबल ।

ब्रह्महृत्स्य पुण्यानि ज्ञायाद्भुक्तानि विभूजयेत् ॥ २ ॥ cto

Ends — fol 2^b

त्रिकला बाहुन्नी वार्जं विप्यलि चाम्बगपिका

सर्वहृत्स्य कृतं कूर्चं मध्वाङ्गाभ्या लिख्यते ।

संवत्सरमिदं वसेत् अत्र तत्रादिनवय ॥

तत्र मंत्र ॥ ओं ह्रीं श्रीं हूं स स्वाहा ॥ अनेन मंत्रेण भक्तयत् ॥ इति

धीपार्वतीपुत्रनि यनाश्लिषविरचित रसरत्नाकरे रक्षाघनरक्षा नानारायण

कायाकल्पविधि संपूज ॥ धीपरमात्मन नम ॥ राम राम राम शिवाय नम ॥

आनारायणाय नम ॥ श्रीकृष्णाय नम ॥ उमापतये नम ॥

References — See No 202

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No 212

414

1895-1902

Size — 10 in by 4½ in

Extent — 55 leaves 13 lines to a page 40 letters to a line

Description — Country paper Devanāgarī characters hand writing legible double lines in black ink on borders benedictory phrase, topic headings, verse numbers and colophons tinged with red pigment, paper is very old, musty worm-eaten, worn out and brittle The Ms is a fragment of the 5th khanda viz the मन्त्रखण्ड of रसरत्नाकर Text not correct

Age Appears to be very old

Author — Nityanāthasiddha son of Pārvaṭi

Begins — fol. 1^b

ओं नमो. श्रीचण्डेश्वराय नमः ॥
 वः शान्ति परमाह्वयः परसिच. कंकालकाण्डांतको
 ध्यानातीतमनादिमित्वनिश्चयः संकल्पसंकोचकः ।
 आमासांतरवासक समरसः सर्वात्मना बोधक
 सौम्य सर्वमयो ददातु जगतां विधादितिष्यष्टकं ॥ १ ॥

etc same as in No 210.

Ends.— fol 55^b

मंत्रे लक्ष्मिन् ज्यप्या भूतनाथ प्रसादति ।
 स्वर्गपातालभूतानि स्मरणात्कुले वशं ॥
 ओं नमो भूतनाथाय सर्वमस्तम्बभूतानि साधय च ॥
 इति शार्वतीपुत्रनिधनाद्यष्टोक्तवशीकरणं नाम द्वितीयोपदेश ॥ अथ
 राजचर्यं ॥
 कुंकुमं चंदनं चैव रोचनं शशिमिश्रितं ।
 गवा क्षीरेण तिलक राजचस्य कर वरे ॥
 ओं श्रीं ह्र जलुक म वशं

References — See No 202

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 213

359

1880-81.

Size.— 9½ in. by 5 in.

Extent — 90 leaves, 11 lines to a page, 30 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, three lines on borders, marks of punctuation and colophons in red ink, foll 78-85 have no border-lines, foll 47-48 missing, fol. 71 is numbered as 73, foll 76-77 repeated The Ms is the 5th khanda, viz, अष्टादश of Rasaratnākara The text is corrupt and there are many lacunae First six and a half verses are missing. Our Ms. starts with 6^b

Age.— Sam, 1743, Śaka 1608,

Author.—Nityanāthaśāstrī, son Parvati.

Begins.—fol. 1^a

जीमोदोऽयं नमः ॥
करकिणी मेरुतंत्रे कालचंद्रेश्वरीमते ॥
शाकिनीडाकिनीतंत्रे च रौद्रे उग्रहचिह्ने ॥
कौतुकीशील्यतंत्रे च ॥ क्रिया कालकुलोत्तरे ॥
हरमेखलके तंत्रे इन्द्रजाले रसायने ॥ ३ ॥

etc. same as in No. 210

Ends.—fol. 90^a

पुण्यवात्करपागेन शिलोद्गेन तु वेष्टिते ॥
दक्षिणैः सेचयत्वं म्या योजनानां वातायुधैः ॥ ६७ ॥
एते सर्वमहायोगाध्वजा संश्लेषेण सिद्धिदा ॥ ६८ ॥

इति पार्श्वतीपुत्र जीमित्यनाथसिद्धिरचिते रसरत्नाकरे मंत्रसंज्ञे कक्षपुटी
नाम विसृतिमोषदेः ॥ कुर्मं मस्तु ॥ पाठ्यं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिपितं मया
यदि ह्यद्यमद्युर्ध्वं वा मम दोषो न क्षीयते ॥ १ ॥ कुर्मं मस्तु ॥ श्रीरस्तु ॥
कल्याणम् ० संवत् १७४३ शके १६०८ प्रवर्तमाने भास्वतमार्गशीर्षमासि
कुक्षपक्षे तिथौ अष्टम्यां शनिवासरे इदं लिपितं ॥ कुर्मं मस्तु ॥ विश्वामित्र-
मिश्र सारस्वतज्ञातयि तस्य ह्यत वेदकीर्तनममिष्य इदं लिपितं ॥ अक्षय्य-
धलाश्वे प्रक्षेपे सिधलंबधनात् ॥ वर्षादस्ते न वातव्यं एव वदति पुस्तका ॥ १ ॥

References — See No. 202

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No 214

248
— A. 1883-84. —

Size — 8 $\frac{7}{16}$ in by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent — 77 leaves, 6 lines to a page, 23 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing good, foll 5-77 are more musty, colophons tinged
with red pigment; condition good. The Ms is obviously
an imperfect copy of the fifth khanda, viz, अष्टमखण्ड of Rasa-
ratnākara. The colophons of six chapters which differ
much are given below.

- fol. 14^a इति श्रीपार्वतीपुत्र नित्यनाथसिद्धिविरचिते रसरत्नाकरे सिद्धिखण्डे
मंत्रसाक्षोद्धारे सर्वव्यापिपतिवक्ष्य नाम प्रथमोपदेश ।
- fol. 25^a इति श्रीरसरत्नाकरे मंत्रसारे आकर्षणादिस्तमन नाम द्वितीयो-
पदेश ।
- fol. 42^b इति श्रीरसरत्नाकरे मंत्रसारो मोहनादियुहकलेशनिवृत्तौ नाम
तृतीयोपदेश ।
- fol. 51^b इति श्रीपार्वतीपुत्रनाथसिद्धिविरचिते सिद्धिखण्डे मंत्रसारोद्धारे रस-
रत्नाकरे कौतुहलोनाम चतुर्थोपदेश ॥ ४ ॥ There is no colo-
phon to indicate the 5th chapter
- fol. 64^a इति श्रीरसरत्नाकरे प्राङ्कामाधन नाम षष्ठोपदेश
- fol. 77^a इति श्रीकृष्णायामले मन्त्रे रसरत्नाकर संपूर्णं शुभं मन्तु सर्वजगं
the rest is disguised with ink.

Foll 64^a has only 4½ lines, Foll 65 and 66 (but
for a line and a half) are blank.

Age.— Appears to be modern.

Author — Nityanāthasiddha, son of Pārvatī

Begins — fol 1^a

ॐ श्रीगणेशाय नमः
ॐ य हात परसीद्धयः परशिव ककालकालांतकां
ध्यानातीतमारादिनित्यनिचयः सकल्पसकौचक ।

as in No 210

Ends.— fol 77^a

पुण्ये भास्करयागेन जिलोहेन तु वेष्टिते
वर्धस्थे स्नेहस्तव स्थाद्योजनानां शतावधिः
एते सर्वे महायोगश्रद्धा मंत्रेण सिद्धिदा

References — See No 202.

रसरजप्रकरण

Rasarājaprakaraṇa

No 215

938
1884-87

Size — 8½ in by 4½ in.

Extent — 80 leaves, 7-8 lines to a page, 18-20 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, the Ms. seems to be a fragment of which folios 80-89 are missing, because after folio 79, the next folio is numbered 90 and there seems to be no connection of the text between these two folios. The text of the Ms. is identical with the text of the I Part of the आधुर्वैद्यकाशा Ms No 19. The anomaly of name is difficult to understand. This Ms is named as रसरज, whereas Ms No. 19 bears the name of अर्कप्रकाश on fol 1^a. Again the first verse of both the Mss suggests the name अर्कप्रकाश, but the colophon at the end of Ms No 19 gives the name of आधुर्वैद्यकाश and our Ms. bears the title of रसरजप्रकरण. Our Ms. has two dates Sam 1730 and Sam 1899. I agree with Mr P. K. Gode's suggestion that 1730 might be the date of the earlier Ms. of which this is a copy.

Age.— Sam 1899

Author — Mādhava Upādyaṃya ?

Begins.—fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः । अथ रसरजप्रकरणम् ।

अथ प्रकाशकाशारविमर्षोद्भूतनीमय ।

सखिदार्मदविमर्ष शिष्योः वपुराग्रये ॥ १ ॥

same as in Part I No. 19.

Ends —fol. 90^a

पौष्टिकं बालमायुष्यं पुत्रप्रसवकारणम् ।

चतुष्टयेन देवेन कृष्णाम्रवेद्यस्य सूचितम् ॥

इति चतुर्मुखी १ इति आधुर्वैद्याचार्योक्तकृतोक्ते सिद्धादिमते रसरजप्रकरणं समाप्तम् । सागन्धर्वेण १७३० मिति साधनवशी चोद्य मंगलकर संवत् १८९९ पुष्य मघुदे कीर्ती शीवी जगन्नाथजी, दामा कीः लिखता ब्रामण गोकुलनाथः ॥ १ ॥

References.— (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 496^a, ii, 116 (only रसरज is mentioned in both these
entries)

रसरजशास्त्र

Rasarajashāstra

No 216

70

1872-73

Size.— 8 in. by 4½ in.

Extent.— 69 leaves, 9 lines to a page, 24 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, three lines in red ink on each border, topic-headings, verse-numbers and colophons tinged with red pigment. Paper is very old, musty and worn out. It is a fragment beginning with fol 3 and breaking off on fol 71. The following colophon on fol 12^a gives us the names of the work and the author इति श्रीमद्देवदत्तमुद्रलक्ष्मणामहोदय विरचिते रसरजशास्त्रे रसवशासकारे मारणवचन नाम प्रथमोऽङ्कात् । The work deals with रस and has 9 अङ्काः or chapters. Our Ms breaks in the middle of the 5th ch.—लोकनाचरत् । The bundle contains two extra leaves (1) first page of जातिविशेष by गोपीनाथ and (2) the last page of वैद्यनाथकृतम् on which जातिविशेष is also written in a different hand

Age.— Appears to be very old

Author.— Rāmākṛṣṇa

Begins—fol 3^a

रसः ॥

मन्त्रसिद्धि महावीरी विष्णुः शिववत्सल ॥ १३ ॥

देवीवक्ताः कथा श्रीरौ देवनाथवत्सलः

सर्वज्ञावशिष्टः कृष्णो रसकर्मणि ॥ १४ ॥

एवं लक्षणसंज्ञको रसविद्यामुकर्मवेत् ॥ मुद्रलक्ष्मण ॥ ७७०.

Ends.— fol 71^b

लघुर्न नाथर्न पद्या कथा जातीकं वृथक
प्रत्येकं वत्सनावस्य वादीर्न चर्चितं विवेक ॥ ८ ॥
मातुलिगार्कप्रवि सप्तवारं विनाययेत्

Reference — (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
1, 496^a, 11, 116^b

B-Descriptive Catalogues —

Weber's Berlin Mss Cat No 965 B. B. R. A. S., Cat.,
No 190.

रससङ्केतकलिका

Rasa-saṅketakalikā

No. 217

1081.
1885-92

Size — 9 $\frac{7}{10}$ in by 5 $\frac{8}{10}$ in.

Extent.— 15 leaves, 14-15 lines to a page, 30-32 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, sides of folios slightly worm-eaten. borders on both sides have double black lines, number of verses given, it is an exact copy of No 218 and has the same lacunae and arrangement. The work ends after the 5th Ullāsa which is followed by different छंदः and रस which do not seem to form part of the original, the last 4 lines of folio 1^b, folio 2^a and the first five lines of folio 2^b are written in a different hand-writing

Age.— Author's date Sam 1593 The Scribe is Caturvimsati-jñāti-Bhaṭṭa Dolatarāma of Avantī and the date of copying is—
Sam 1830, Mārgaśīrṣa vadī 7, 4u[kravāra].

Author — Cāmuṇḍa, a Kāyastha of Nigama family

Begins.— fol 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥
शिवं नत्वा रसादीर्न पुण्ड्रकावस्यकुमरः
करोति रससङ्केतकलिकामिदं सिद्धिर्न ॥ १ ॥

॥ अथ चारद्वीपाति ॥

स्कंदानारकहिंसार्थे कैलाशे विवृत द्वारी-

रते शीभोज्ज्वलं रेतो यद्गीतमग्निना ह्रस्वे ॥ २ ॥

Ends.— The work ends on fol. 14^a thus

नवेदेष्वप्रीय सर्वसंघसिद्धिदायक

ज्ञाने षष्ठे रतागारो हृषीकेश राजवल्लभ ॥ २ ॥ इति राजवल्लभो षष्ठः ॥

बौद्धाग्नितिथिमिति १५३९ चाहुंको योगिनीपुरे

रससंकेत २३ कलिका कृतचानिष्टसिद्धिदा ॥ ३ ॥

Colophon at the end is—इति नेगमज्ञातीयकायस्वधीचाहुंकोकृतायां
रससंकेतकलिकायां पुर्णतामेव पञ्चमोल्लास ॥

अनलसलिलैलभिन्नुहर्षान्यहस्ता नववसननिषालादतरापावदाय ।

इह लिखितमशुद्धमुद्धमेवं न दूर्ध्वं करकृतमपराधं क्षंतुमर्हति संतः ॥

Then follows a description identical with No 218

The end is—संवत् १८३० मास मार्गवदी ७ शु० चतुर्विंशतिशति

मङ्गुलतरामेव लिपिकृतं ॥ अवतिमध्ये । वास्तव ॥

Then follows in different writing the following verse

मेधी मदा तथा मुदी चाग्निगोमूत्रविहितं ।

मुद्गरं च तथा वज्रं लेपितं दुःखनाशनं । चोटनी की हाथ

References — See No 218

रससंकेतकलिका

Rasa-sauketakahikā

No 218

943.
— 1891-95

Size — 8½ in by 5½ in.

Extent.— 22 leaves, 17 lines to a page, 17-18 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing shakṣ but legible, sides of folios bent on corners and ends, written in modern book-style and not in *pothi*-style, it has several lacunae, marginal notes are given at places, folio 21^b is blank, folio 21^a contains a prescription in Hindi instead of the text. It contains 5 ullāsas and

a fragment of some other work on Vasdyaka The colophons are—

fol 4^a इति नैगमज्ञातीयकायस्थचामुण्डकृतायां रससंकेतकलिकायां पञ्चमो-
ल्लास ।

fol 8^a इति कायस्थचामुण्डकृतायां रससंकेतकलिकायां द्वितीयोल्लास ।

fol 8^b Do Do तृतीयोल्लास ।

fol 16^b Do Do चतुर्थोल्लास ।

fol 19^b इति अनैगमज्ञातीयकायस्थचामुण्डकृतायां रससंकेतकलिकायां
पूर्णतामेव पञ्चमोल्लास ।

The follows a fragment dealing with different गुण-
and रस which does not seem to form part of the work.

Age — Sam 1539

Author — Cāmunda, a Kayastha of Nigama family

Begins fol 1^a

शिर्षं नत्वा रसाधीशं चक्रकायस्थकुम्भम् ।

करोति रससंकेतकलिकामिष्टमिच्छिदा ॥ १ ॥

॥ अथ पारदोत्पत्ति ॥

स्कंदान्तरकहिसार्थं केलासे विद्यते सुरे ।

रते शोभाञ्जलं रेतो युहीतमग्निना मुले ॥ २ ॥ etc

Ends — The work ends on fol 19^b thus—

सर्वदेवप्रिय सर्वममसिद्धिप्रदायक ।

जाने वक्षे रतागारो धूपोय राजबल्लभ ॥ इति राजबल्लभो धूप ॥

वर्षेकाग्निसिद्धिमिते १५३९ चामुण्डो योगिनीपुरे ।

रससंकेतकलिका कृतवानिष्टमिच्छिदा ॥ ३ ॥

इति अनैगमज्ञातीयकायस्थचामुण्डकृतायां रससंकेतकलिकायां पूर्ण-
तामेव पञ्चमोल्लास ॥

अनलसलिलतैलमिश्रबन्धाम्बुहस्ता नक्षत्रसन्निभासाक्षरायाश्चाम्बु ।

इह लिखितममममममेव न ह्यम्य करकृतमपराध क्षतुमर्हति मत ॥ १ ॥

Then follows the description of नानाकुंजवटी, शीतारिरस,
and so on. The end is—

मेधी मदा तथा छठी पात्रिनोद्भवपिष्टित ।

सुदूर च तथा वक्र लेपित दुःखनाशनम् ॥ ओदनी की दोष ॥

जीवहि-जीरनकी । जीवरक मा० ३ जाऊकी जाड ६ मरी झाड बोरी
६ मरी कटाती ६ उदकटाती ६ मरी पाणी म बांटी मोली की हुका मरी
पीवणी वरेज महुज

References — (1) Mss — A-Aurecht's Catalogus Catalogorum —
1, 496^b, II, 116^b, III, 106^a

B-Descriptive Catalogues — Mitra's Notices of Sanskrit
Mss Vol II, No 910

(2) Printed Edition — Edited and Published by Vaidya
Jadavji Tricunji Acarya, Bombay, 1912 (Ayurvediya-
Granthamālā, No 111).

रससंग्रह

Rasa-saṅgraha

No 219

1082
— 1886-92

Size.— 9½ in by 4½ in.

Extent — 6 leaves, 11 lines to page, 30 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters hand-writ-
ing fairly legible, very old and musty, it is an admixture
of Sanskrit and Hindi, deals with — (1) लवणमास्करस, (2)
ज्वरादिरस, (3) मेरवरस, (4) अर्धनारीनटेम्बर, (5) वृधि अर्धनारी-
नटेम्बर, (6) बाडवानलरस, (7) अमरसुवरीरस, (8) वृधि आनन्दमयरो
रस, (9) बज्रक्षार, (10) ज्वम्बाणरसज्वरांकुस, (11) लीलावती, (12)
कनकनामरसज्वरांकुस, (13) कामेश्वररस, (14) रामबाणयुटिकारस,
(15) अर्केश्वरनामरस कुटको, (16) लीलावतीरस, (17) इच्छाभेदीनाम
रमरेखन, (18) कामकेलिनामरसयोगका and (19) सागरकामदेवहस,
a fragment, its name nowhere given in the Ms. it is
named रससंग्रह perhaps because it deals with रस.

Age.— Appears to be very old

Author.— Unknown.

Begins — fol. 7^b श्रीः

ओं ॥ अथ लवणवासकररसलिप्ये ॥
 विपलिः विपलीकृतं वाच्यकं कुम्भाजीरकं ।
 सिधयः पवित्रं गंधं च्छब्दं तालीसकेसर ॥
 देताय ह्रिपलकान् मायाय पच माया तु संचल ।
 मुंठी अरिचमाजीबमेकैकस्थ पल्लापल ॥ etc

Ends.— fol. 16^b

सूतं मयसमं सुखं सुतांसंभूतताम्रकं ।
 सुचर्चलं च सुतांसं जवीरैर्विमलतकं ॥
 मईयेदातये तीमे कष्या लघुपुटद्वयं ।
 दत्त्वा दाय तत चूर्णे सूतांसं त्रिकुटामिपेत् ॥ २ ॥
 लब्ध्वा

References.— (1) Mss—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 11, 116^b (our Ms)

रससार

Rasasāra

No 220

925

1887 91.

Size — 10¹/₈ in by 4³/₈ in

Extent — 28 leaves, 12 lines to a page, 42 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, with
 पुष्टमात्रा, hand-writing very good, benedictory phrases
 and colophons tinged with red pigment, four lines in
 black ink on each side of the border. In the centre of
 each page some space is left blank. The work deals with
 mercury and is in 25 chapters. The author is the son of
 Śūrāditya and a pupil of Dhīradeva. Paper is very old
 and musty. First folio is slightly torn on left-hand corner.

Age.— Appears to be very old.

Author — Śrī Govindātārya.

35 [Vaidyaka]

Bengins.—fol. 1^b.

नमः श्रीगुरुभ्यो ॥ श्रीभैरवायनमः ॥
 गणेश प्रणिपत्पादौ शिव च शिष्या सह ।
 गुरुभैरवसिद्धेभ्यो योगिनीप्रदमङ्गलं ॥ १ ॥
 प्रणम्य शिरसा नित्यं भक्त्या चरणपंकजं ।
 हृदि ध्यात्वा स्थिर देवं रत्नं शिवमख्यं ॥ २ ॥
 आलोक्य सर्वशास्त्राणि अनुभूय यथास्थितं ।
 सारात्सारं समुद्धृत्य संक्षेपादर्थगौरवान् ॥ ३ ॥
 रससारं प्रवक्ष्यामि नानासिद्धेश्च भाषितं ।
 साधकानां हितार्थाय लोकानामनुकंपया ॥ ४ ॥
 etc

Ends.—fol. 27^b

एतच्छास्त्रं मयाख्यात संक्षेपाच्च सुविस्तर ॥ २८ ॥
 सर्वकामप्रदं चैव लोददेवस्य साधकं ॥
 fol 28 *
 मोदशातिसहस्रं च आचार्यं सहदेवकः ॥ २९ ॥
 तदुत्पन्नस्तु यं ह्यहं शूरावित्यः कृती भुवि ।
 तत्समं ह्यहं क्पातो गोविन्दः शिववदक ॥ ३० ॥
 शिष्यः श्रीधरदेवस्य रसकर्मसु कोविदः ।
 अनुभूयेदमखिलं शास्त्रं तेन विनिर्मितं ॥ ३१ ॥
 कृपया धातुवादीनां दीनत्वस्य विनाशनं ॥
 अन्तर्वेदिसहस्रं ज्ञात्वा सारस्वतो हिम ॥ ३२ ॥
 अभयपालपुत्रोऽसौ धीरदेवो विद्याविराट् ॥
 जारणांतमिदं कर्म मया प्रोक्तं च यत् स्फुटं ॥ ३३ ॥
 अनुभूतं च तत्सर्वं धीरदेवप्रसादतः ॥
 निर्मध्यं सर्वशास्त्राणि अनुभूय पुनः पुनः ॥ ३४ ॥
 बौद्धमतं तथा ज्ञात्वा रससारं कृतो मया ।
 अनेकक्रमसंयुक्तो नानामतविश्रुतिः ॥ ३५ ॥
 ज्ञेयो विस्तारितः सर्वो रससारं सुदुर्लभः ।
 किमन्यैर्बहुभिः शास्त्रैः किमन्यैश्च रसायनैः ॥ ३६ ॥
 रससारं च यो वेत्ति चादिराजः स उच्यते ।
 यः कोपि साधयेद्भीरुः क्रममेकं सुशोभनं ॥ ३७ ॥

कुर्यात्सकनकां पुष्पीं सद्योऽलवनकाननां ।
 इदं च परमं गुह्यं रक्षणीयं प्रयत्नतः ॥ ३८ ॥
 कृशि — -- शिष्येभ्यो न देयस्य कस्यचिद् ।
 व्यसनोपहते चैव त्वरितं कलकाक्षिणे ॥ ३९ ॥
 शठानां निवृत्तानां च गोपनीयं प्रयत्नतः ।
 क्षिजदेवाचने नित्यं ह्यरुमक्तो बृहन्नतः ॥ ४० ॥
 तस्यै शिष्याय दातव्यं पूर्वमेवच्छिद्योऽवधीतः ।
 ह्यभक्त्या ह्यशिष्याय विद्यादानं च कारयेत् ॥ ४१ ॥
 पातु नो रसराजोन्मः सिद्धिं यच्छतु साधके ।
 शिष्यसाक्षात्सिद्धिं रससारं कृतो मया ॥ ४२ ॥
 प्रसीदतु रसो मे शिष्यसिद्धिं च यच्छतु ।
 यत्प्रसादान्मया पूर्वो रससारं कृतो भुवि ॥ ४३ ॥
 एकदा दशधा चैव शतधा च सहस्रधा ।
 अत्यन्तब्रयोगेऽसिद्धिः ज्ञेया विचक्षणैः ॥ ४४ ॥
 यदस्ति सर्वशास्त्रेषु तद्विद्यास्त्यसितं स्फुटं ।
 यद्विद्यास्ति तद्वन्मयं नैवास्ति रसकर्मणि ॥ ४५ ॥
 श्री ॥ इति श्रीगोविंदाचार्यविरचिते रससारे महारससेवाधिकारे पञ्चविंश-
 पटलः ॥ समाप्तः ॥ श्री
 ह्यवर्जं रजतं तात्रं रीरी कांस्यं तथा त्रयु ।
 सीतं च भीमं चैव अष्टे लोहानि दक्ष्यते ।
 ज्योतिष्मतीऽहव्यो द्वे अङ्गुलत्वक् तथैव च ॥ १ ॥
 ॥ ह्युपं भवतु ॥

References.— (1) Mss —A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
 1, 496^b ; 11, 116^b and 220^a , 111, 106^a

B-Descriptive Catalogues —
 Catalogue of Ulwar Mss No. 1669 Extr. 427 Burnll's
 Catalogue, p. 70^a

(2) Printed Edition —
 Edited by Vaidya Jādvajī Tricumjī Āchārya Bombay, 1912.
 (Āyurvedīya-grantha-mālā, No. VI)

रससार

Rasasāra

No. 221

944.
1891-95Size.— $8\frac{7}{8}$ in. by $6\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 37 leaves, 14-16 lines to a page, 32 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, double lines in black ink on each border, benedictory phrase, topic-headings and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and worn out on all edges. Foll 5^a, 7^b and half of 14^b are blank.

Age.— Appears to be old.

Author.— Śrī Govindacārya

Begins.—fol 1^b

श्रीगणेशायनमः ॥

गणेशं गणितप्यादौ क्षिप्रं च क्षिप्रया युत ।

etc

Same as in No 220

Ends.—fol. 37^a.

यदस्ति सर्वशास्त्रेषु तदत्रास्त्यस्तित्वं एकुट ॥

यदाहम्यत्र तत्सर्वं (fol 37^b) मस्मिन् सर्वकर्मणि ॥

इति श्रीगोविंदाचार्यविरचिते रससारे पञ्चविंशतितम पटल ॥

समाप्ता ॥

Reference.—See No. 220

रससार

Rasasāra

No 222

1083 (III).
1886-92Size — $9\frac{3}{8}$ in. by $5\frac{1}{8}$ in.

Extent — 37 leaves, 12 lines to a page, 28 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, Ms written in book form and sewn with strong thread, margins on left and right are enclosed in double rows of red lines verse-numbers, topic-headings, topic-ending and colophons are written in red ink. Our work is a part of this Ms which contains the following works.

I. **हाङ्गनपरीक्षा** in Hindi, fol. 11^b-12^b (The Ms begins with fol 11) see No $\frac{1083 (I)}{1886-92}$

II **वैद्यचिन्तामणि** of Vallabhendra, fol 12^a-17^a see $\frac{1083 (II)}{1886-92}$

III **रत्नसार** fol 17^b-53^a and the 23rd ch. on **वातुमारण** is given on fol. 6^a-7^a.

IV **मन्त्रसार** by नारायणपुरी, fol 53^a-53^b.

V **वमा क्षय की सुजरंद** **सैयदबाजी**, etc in Hindi fol 54^a-60^a (see No $\frac{1083 (V)}{1886-92}$) I have named it as **औषधिसंग्रह (१)**

VI **जातक** fol. 60^b-64^b. (After this, the pagination is from fol. 1).

VII **सांख्यिक** fol 2-4^a.

VIII. **औषध महिम सुजरंद** fol. 4^b-5^b (See No $\frac{1083 (VIII)}{1886-92}$)

I have named it as **औषधिसंग्रह (२)**.

Then follows the 23rd ch of **रत्नसार** (fol 6^a-7^a) noted above

IX. **औषध न्याय की** etc. fol 7^a-7^b (See $\frac{1083 (IX)}{1886-92}$) I have named it as **औषधिसंग्रह (३)**

Over work **रत्नसार** starts with the second chapter After the 22nd chapter, a note is given that chs 23 and 24 are written further, but we find only the 23rd chapter on fol. 6^a-7^a. Paper is old, musty and worn out on the edges.

Age.— Appears to be old

Author.— Śrī Govindācārya.

Begins.— fol. 17^a

स्वति श्रीगणेशायनम ॥ अथ मंत्र ॥

ओं कदायनमः ओं बिम्बेभ्यो नम ओं बिम्बरूपाय नम ओं तत्पुरुषाय नम
ओं वक्षाय नम ओं यक्षरूपाय नम. । ओं एकाय नम. ओं वरदाय नम ओं
त्रिज्ज्ञायनम ओं बुद्ध बुद्ध स्वाहा ॥ १ ॥

Ends.— fol. 53^b

शठानां निन्दकानां च गोपनीयं प्रयत्नत ।

पातु वो रत्नराजैश्च ॥ सिद्धोमिच्छति साधके ॥ ४४ ॥

क्षिप्रश्चादाक्षिर्बिम्बो । रत्नराजकृतो मया ॥ ४५ ॥

इति श्री गोविंदाचार्यविरचित रत्नसारग्रन्थ समाप्तश्च शुभं कल्याणं भवतु श्री

Reference — See No 220

रत्नसार
or
(सद्योगकण्ठिका)

Rasasāra
or
(Sadyogakāṇṭhikā)

No. 223

945
1891-95

Size.— 8 $\frac{3}{10}$ in by 6 $\frac{1}{2}$ in

Extent.— 23 leaves; 17 lines to a page, 32 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, written in book form, benedictory phrase, topic-headings, topic-endings and the colophon tinged with red pigment, fol 8^a blank. It deals with a few medicaments, and bestows large part of it to रत्न. It is incomplete. The text does not at all agree with that of other Mss of *Rasasāra*. From the introductory verses, the name of the work appears to be *Sadyogakāṇṭhikā*. The name *Rasasāra* seems to have been given on the basis of the following colophon on fol. 23^a — इति श्रीरत्नसारग्रन्थनिर्बिम्ब अष्टपुत्रसंपदीत बहुधात्रसंमतं संपूर्ण ॥

Paper is old, worn out and musty.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^a

श्रीरामायनम् ॥ श्रीगणेशायनमः ॥

ऊषधीशोद्धतकर कलाबाध पातु च सदा ॥

विषादुरो हुरो यर्क्षि वैषण्वन्त्रादधारयत् ॥ १ ॥

वृत्तैलचूर्णमोदकयुक्तलेहाञ्च वैषविज्ञातान् ॥

काथासबासनरसात् योगात् संक्षेपतो बभूवे ॥ २ ॥

दशदशकयोगरत्ने कंठाय वैषबालानां ॥

सद्योगकठिकेयं योता यो हितार्थवेदेन ॥ ३ ॥

कठे तिष्ठति यस्वैषा इति सद्योगकठिका ॥

योगपाठप्रसंगे न हरिब्राह्मणसौ भिषक् ॥ ४ ॥

etc

Ends.— fol 23^b

एरुडतैलमय भिषकलास्थितैलमेतद्व्रसायनमनामयकायकारि ।

ज्योतिष्मतिकलपलाशकलोद्भवं च तैल बलिपलितहारि भिषक्प्रदिष्टं ॥

घात्रीकलानि पयसासनचारिणा वा छिन्नानि यः शिशिरकालसङ्गृह्णवानि ।

मिक्केवलान्पच्यतिलैरसितैः समानि स्वादेदनामययुः स दुमा ॥

Reference.— No. Ms of सद्योगकठिका has been found as described in any Catalogue

रससिद्धिप्रकाश

Rasa-siddhi-prakāśa

No. 224

1084
1886-92.

Size.— 11½ in by 4½ in

Extent.— 74 leaves ; 8 lines to a page ; 32-34 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters ; hand-writing good, modern comparatively, a fragment of probably a longer work, stops in the middle of the 3rd chapter, occasionally two folios are joined, hence folios 14, 18, 20, 22, 65, 67, 69, 71, 73 and 74 are unnumbered

Colophon at the end of 1st ch.

fol. 42^a इति श्रीसाराङ्गदेवशेखराचार्यस्वतकुलावतंसमाधवभट्टविरचिते रस-
सिद्धिमकाशे रसोत्पत्तिरसशोधनमारणे माधवदिकथनं नाम प्रथमोऽध्यायः ॥१॥

Colophon at the end of 2nd ch

fol 60^a इति श्रीसारस्वतकुलावतंसमाधवभट्टविरचिते रससिद्धिम-

fol 60^b काशे गणकाङ्गपरसनिरूपण नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

Age.— Appears to be modern.

Author — Mādhavabhṭṭa of Sārasvata family.

Begins --fol 1^b

ओं नमः शिवाय ॥ अथ कश्चिद्रसविद्यासारोद्धारो लिख्यते ॥ शिवायने ।

क्षुद्रतस्य कल बोधा मगरास्ते तदाधयम् ॥

शरीरमपि नो वित्य तस्मान्मुक्तौ पतेद्द्वय ॥

मुक्तिर्ज्ञानात्तद्व्यासात्समबन्धुस्थिरांगत ॥

तत्स्थैर्ये न समर्थे वै बललौहादिकौषधम् ॥

etc

Ends --fol 74^b.

स्वागशीत ससुखं त्य सिद्धरागमयोरज ॥

धृत वारितर ग्राह्य सर्वकार्यकरं परम् ॥

इत्येकपुटीलोहमम् ॥

अथ सूर्य्यतापी ॥ रसपद्धतौ ॥

शाणोद्वातमयम्बु कांतमयवा क्षिप्यार्थलेलीतक दम्बाध्यशरस विमर्ष सलिलै
१ भृगा २ त्रिकर्णोरसै ३ पक्क .

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 496^b, 11, 116^b (our Ms)

रसार्णव

Rasārnava

No. 225

946.

1891-95

Size.— 13⁷/₁₆ in by 5¹/₁₆ in

Extent.— 47 leaves, 8 lines to a page, 41 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, several hand-writings, bad and irregular, fol. 28^b has a lacuna ; there are no marks of punctuation, no sign to indicate a colophon or the end of a chapter. Only three colophons of 14th chapter (fol. 23^a) of 16th chapter (fol. 32^b) and 18th chapter (fol. 47^b) have been found. The work is printed in Bibliotheca Indica. Paper is old and musty. It is incomplete, wanting in the beginning chapters.

Age.— Appears to be old

Author.— Anonymous

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीरामजी ॥

दुनस्तं गंधकं साध्या द्वावयित्वा द्रुतं कुरु
रत्नेकं मर्दयते न गतदेहं तु कारयेत्
लेपमात्रेण तेनैव कुष्ठान्दादृशः शिथे
अशौंमनंवरं क्षुता शिरोरोगं च नाशयेत् ॥
निशाचररसे भाव्ये सप्तवारं तु तालकं
तेनैव चातयेद्भूतं तारये निर्बहेत्परं etc

Ends.— fol. 44^a

पृथङ्गि साधकैश्च सिद्धलोका वसन्ति च
दीप्त्वास्वानिनादि दीप्त्वाभाभक्ष्यानि च
रमते शतस्तद्वत् सिद्धकन्या स्मरादुरां
तस्मिन्नेकोमधिचोय तथैव स्वाचरजगमे
देव यत्र बिलिपते सिद्धिस्तत्रैव लीयते
भूतकालाक्षको नाम चंद्रोयमुपवर्जित
तथायं महादेवी यदा वर्तते न शक्यते
अनेनैकहारीरेण तथा सिद्धिर्भविष्यति ।

इति श्रीरत्नार्णवे रत्नसंहितायां हेमचिन्तोनाम्नाद्वादशोऽं वटलः ॥ १८ ॥

References — (1) Mss —A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum. —
i, 497^a, ii, 116^b, iii, 106^a.

B—Descriptive Catalogues —

Madras Govt. Oriental Mss. Library, p. 8894, No. 13209.

(२) Printed Editions .—

Edited by Praphulla Chandra Ray and Pandit Hariścandra Kaviratna, Calcutta, 1910 (Bibliotheca Indica, new Series, Vol 174.)

रसावतार

Rasāvatāra

No. 226

373.

1882-83.

Size.— $9\frac{1}{8}$ in by $4\frac{7}{8}$ in

Extent.— 108 leaves, 12 lines to a page, 36 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with occasional बृहन्नाम, hand-writing legible with difficulty. first five folios have a different hand-writing; paper is very old, musty and worn out, dampness and age has made many folios undecipherable, somebody has tried to restore the text at various places by re-writing the faded portions, folios 7, 8, 10 11 are missing and folio 53 is repeated, hence the actual number of folios is $111 + 1 - 4 = 108$, folio 12 is broken on left-hand corner and folio 52^b has $4\frac{1}{2}$ lines only. In the first 18 verses the author eulogises the gods, good people and learned authors, then he gives a gist of the contents, after this the colophon is इति सूत्रम्.

Age.— Appears to be very old

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

नमो श्रीगणेशाय ॥

शुशोभितकुंडलद्वितयपट्ट गङ्गाधरं

विशिष्टमणिमेखल मरकताङ्कुरदयामलं ।

कदंबवनमध्यगं विष्टमोचनार्थं महः

स्मरामि रससिन्धवे विष्टतल्लोकाय केशव ॥ १ ॥

श्रृंगारतराङ्गिमपि सारगर्भं प्रयुज्य

यथातुष्टमतिवृत्त्युत्पदिष्टं ।

संग्रह स्वल्पतरुद्वयमपवृद्धि
 दुष्प्रभुतं स्वमतिकल्पितपचयं ॥ २ ॥
 कुषा-प्रकुर्वन्तु क्रियां मदीये ग्रंथेल्पबुद्ध्या प्रथिते समासात् ।
 अवयवकल्पोस्ति यत्र किञ्चित् शोध्यं यतस्ते सक्रवा प्रसिद्धाः ॥ ३ ॥
 etc.

Ends.-- fol. 111^a

सम्यसिरज्योपजिह्वा तु सा (fol 111^b) रेख प्रतिष्ठारयेत् ।
 शिरो चिरोन्मने धूमे गङ्गैस्ताम्रपाचरेत् ॥ ६३ ॥
 यथवाहारज्योवधस्त्रिपूर्णे त्रयणके हितं ।
 तैलं विपक्रमयथा हृत्तमे हितकारि तत् ॥ ६४ ॥

इति श्रीरसावतारेप्युपजिह्वा—(undecipherable) चिकार. ॥

References -- (1) Mss.--A-Aufrecht's Catalogue Catalogorum --
 1, 497^a

B-Descriptive Catalogues -- Mitra's Catalogue of Bikaner
 Mss. No. 1431, p 657.

रसेन्द्रचिन्तामणि

Rasendracintāmani

No 227

947.
 1891-95.

Size - 10½ in. by 5½ in

Extent -- 67 leaves , 12 lines to a page , 43 letters to a line.

Description.-- Country paper; Devanāgarī characters , there are two hand-writings, one from fol 1 to 60 and the other from fol. 61-68 which are added later on on modern paper; benedictory phrase, double borders of two and one lines, marks of punctuation and colophon are in red on foll 1-25. Foll 26-60 have no borders or marks of punctuation , topic-headings are tinged with red pigment. Foll. 61-68 have double borders of three and one lines, marks of punctuation and colophons in red ink Fol. 17 is missing, although there is no break in the text.

Age.— Appears to be modern

Author.— Rāmacandra Guha.

Begins.— fol 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥

इदानीं शुद्धकुलसमवधिरामचन्द्राद्वयो रसैर्प्रक्षितामणिग्रन्थमारभमाण-
स्तन्मूलदैवते श्रीमदधिकामहेम्बरो सकलजगदुत्पत्तिरिथितिप्रलयाभिधानं च
सविशेषसिद्धांतमर्थं वाचा परिरक्ष्यति ॥

अथ प्रकाशकासारविमर्शोद्गमनीमय ।

सखिद्वानवधिभय क्षिप्रयोर्वैपुलाभये ॥ १ ॥

छात्रीय परिमाणताया निखिलरसज्ञानदायकत्वाक्षितामणिरिव क्षितामणि ।

संस्कारा परतंत्रेण्डु ये शृङ्गा सिद्धस्रक्षिता ।

तानेष प्रकटीकर्तुमुद्यमं किल कुर्महे ॥ २ ॥ etc

Ends.— fol. 67^a

जरिहृत्स्वप्नरोमानां वेत्ता वृत्तविषयस्य ।

कजास्त्युत्तिसमये लक्ष्मीवधुपोभिषक् ।

ज्यवहारक्युता केपि बुद्धौभौषधं परे ।

मदुर्जितफलाभ्यान्वे योगास्ते हि मयोदिता ।

यथा न रोचते किंचिद्भोजनं लंघनं विना ।

रसशास्त्रं विना तद्वदन्यत् शास्त्रं न रोचयेत् ।

किं दुरितस्थिति (fol 67^b) धामिर्जराजीर्णस्य किं घनै ।

आरोग्यमजरारुचितमत्र यत्नादवाप्यते ।

अहो क खोपमीयेत शास्त्रं रसमतेन्यत ।

यत्प्रसादेन निर्विघ्नस्तुरति अवार्णव ।

सरस्वति लक्ष्मीजन्म्या इति अल्पति दुर्धियः ।

एतच्छास्त्रं सरस्वत्याय लक्ष्मीस्तुजन्म्यते ।

बहुसंग्रहसंहितास्तुतिस्फुरद्वर्तकनेन कंठधारनात् ॥

निरयामि मया रसैर्प्रक्षितामणिरिधिप्रतयामनघ्वैरत्न ।

अमु-साधैरेतत्कटवहुफले कर्मभिरयं

विधाति ग्रन्थो नः प्रकटयुक्तकेतुद्वयम् ।

इयं वाक्यं मू-वसति वपनं धेदिह सती

तदेव व्याहृतां निजगुणगरिभः स्वयमसौ ।

मन्त्रातोषितसिद्धयो विरिद्धः काव्यवचनं रत्न-
 ग्रंथं ग्रन्थिद्वयः प्रतिदिनं विदंति बोधेश्वरः ।
 प्रेमानन्दवर्द्धनं विदमन्मन्त्रावकाशमविद्यो
 राजन्वः करिदंत—कुलिकाक्रीडाविद्या इत्या ।
 इति रत्नप्रशितामणौ नवमोऽध्याय समाप्तो ग्रंथः ।

Then follows the receipte of मन्त्रातोषसंस्कार which is finished
 in the second line of fol. 68^a.

Reference.— (1) Mss —A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 497^b; ii, 117^a and 220^b; iii, 106^b.

B—Descriptive Catalogues —

I O. Catalogue

Wéber's Catalogue of Berlin Mss, p. 209.

Aufrecht's Catalogue of Oxford Mss., p. 321^b.

रत्नप्रशितामणि

Rasendracintāmarī

No 228

629.
 1895-1902.

Size.— 13 in by 4 $\frac{1}{8}$ in

Extent — 61 leaves, 11 lines to a page, 50 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, there are two
 hand-writings on two different sorts of paper—(1) foll.
 1-46, (ii) 47-61. Foll. 1-46 have double lines in red
 ink on borders, topic headings and colophons are tinged
 with red pigment, the text is corrupt Paper is old, worn
 out, musty and worm-eaten.

Age.— Appears to be old

Author.— Rāmacandra Guha.

Begins.—fol. 1^b

जीवनेशाय नमः ॥

इदानीं शुद्धकृतं च श्रीरामचंद्राचार्यो रत्नप्रशितामणिग्रंथमारब्धमाचक्ष-
 त्वादेवते । etc. same as in No. 227.

Ends.— fol. 61^a.

प्रेमानं परिचर्यंतु विषजाद्वामधामः शिखे ।
 राजन करितक कुलीशकीडा विरुणमुमाः ॥
 इति रसेन्द्रितामणौ नयमोऽध्यायः ॥ समाप्तिश्चायं ग्रन्थः ॥
 ह्ययं सप्त ॥

References — See No 227.

रसेन्द्रचूडामणि

Rasendracūdāmani

No 229

153

A 1882-83.

Size.— 10 in. by 4 $\frac{7}{8}$ in.

Extent.— 40 leaves, 10 lines to a page, 28 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing bold and good; two lines in black ink on both borders, marks of punctuation and the colophons are tinged with red pigment. First folio is missing, fol 30 is torn, fol 40 is repeated, and a few leaves in the beginning are so worn out all round that some portion of the text is lost. It is an incomplete Ms containing *Adhyāyas* 1-7 and part of the 8th. It deals with *rasas*. There is only one lengthy colophon from which we derive our meagre knowledge about the author, and it is— इति श्रीकरवालभैरवपुरचरपति श्रीसोमदेवविरचिते रसेन्द्रचूडामणौ रसवृत्तस्थाने रसमाहिमानिरूपण नाम प्रथमोऽध्यायसमाप्तः. The author seems to be a royal personage ruling over *karavālabhasravapura*

Age — Appears to be very old

Author — Somadeva.

Begins.— fol 2^a

विज्ञातं कुम्भचण्णं विदुषानवदुम पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रं ।
 दानं पूर्वप्रसादं रसमाहिमवृत्तं शंखमैवजयन्तायं ॥

श्रुतं वक्ष्यामि नमः कर्मसिद्धयश्चिन्तारोधमाता ।
 सप्पारामि च दोषि यत्र रत्नमहाभैरवं सर्वसिद्धये ॥
 रसाकुशां व्याभिनयं कुशां तां । सुखमदायीं रत्नसिद्धिकर्तुं ॥
 अभीतिपाशांकुशदानहन्ता—मिराजी रत्नभैरवस्य ॥ etc.

Ends.— fol. 40^b

काष्ठद्वंद्वी त्रिपण्थी च । रक्तपुलाहिको गण ॥
 रत्नबंधवधे श्रुद्धौ । विहितं क्षुद्रना रत्नं ॥
 द्रव्येभ्यराचरेक्य । स्वर्णगंधरत्नान्विते ॥
 शोचितो मर्तितं सुतो । त्रिपते बध्यते सुख ॥
 केवली सर्वमक्तिञ्च । कटुकोशातकी तथा ॥
 प्राविष्यीकाकमाची चा । सिद्धुकाशी ॥

References — Aufrecht mentions only our Ms. in his Catalogus Catalogorum, i, 497^b.

The Rasendracūdāmaṇi mentioned in the Catalogue of Govt. Oriental Mss. Library, Madras, (p. 8895, No. 13210) is different from this work as well as the one noted under— No. 230.

रसेन्द्रचूडामणि

Rasendracūdāmaṇi

No. 230

939.
 1884-87.

Size.— 10 $\frac{7}{8}$ in. by 4 $\frac{2}{3}$ in.

Extent — 34 leaves, 10 lines to a page, 34 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī Characters; hand-writing good; two lines in black ink on both borders, paper is old, musty and worn out; much of the ink has come to the other side of paper, hence the first 11 folios and the last one are legible with great difficulty; first folio is missing. The work deals with different रत्न. The author नकिचिदेव calls himself as नवपूताचार्य in the colophons. Cf

इत्यवधत्ताचार्यमीमन्त्रादिबिदेवविरचितानां रसेन्द्रचूडामनो चातुष्टाये-
परिच्छेदः पंचमः १ fol. १७^a. The Ms is incomplete and stops
with the २०th verses of the ९th chapter

Age — Appears to be very old

Author.— Nakiñcideva

Begins.— fol. २^a

कः क्षमः ॥ ४ ॥

चांचल्यात्रकदापि कुत्रचसति प्रथोत्तमयोत्तमो
धन्यानां निरगण्यवपुषां सधोगिनां योगिनां ।
साप्रतिष्ठति निस्तरंगमनासि क्षीत्रीकृते क्षेत्रके
सर्वज्ञप्रसूते सहास्ररसराद सुकस्यैममुक्त्यैव च ॥ ५ ॥
नाही..... इति सकनक आरणं यस्य सुखे
येऽभ्य . ..कालयोगाद्सुकवग्बचन . ...सारवत् ।
बाह्यातर्मेक ये रसपततु जयोजीर... ..
... ' . च क ....सर्वदा ये ॥ ६ ॥

etc

Ends.— fol. ३५^a

परिर्लिप्त .... इमेन्मरति चेदैत्रस्य वज्र भवेत् ।
संसक्तं कुलिशं च तत्र क्षतधा विद्येत ..... ।
तद्वृक्षस्य कला रसेन्द्रकनक पिष्टि कृता स्तमिता
तारे हेमकरासजेत्र जि .... कृतातारकृत् ॥ १९ ॥
तद्वाज्ञस्य वयवबाह्यस्यपता मावाञ्च मोधमका-
... .. वायस मधुप्रतैर्दुक्त च ससाहक ॥

वीससुश्लोक

Reference — Aufrecht mentions only this Ms in his Catalogus
Catalogorum, II, 117^a.

राजानिघण्टु or निघण्टुराज
or अभिधानचूडामणि

Rājanighantū or Nighanturāja
or Abhidhānacūḍāmaṇi

No. 231

926.
—1887-91—

Size.— 12 in. by 5½ in.

Extent — 130 leaves, 12 lines to a page; 45-48 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters hand-writing good; double lines in red ink on borders, marks of punctuation upto fol. 11^b only are in red ink. Foll 1 and 130 are blank. The work gives the Marāṭhī and Kanarese synonyms along with the Sanskrit names of medicines (cf. व्याक्ति कृताञ्जलिर्दण्डमहाराष्ट्रियभाष्य । अश्वलाटाधि-
भाषास्तु । ज्ञातव्यास्तन्नुवाचयान् ॥ १७ ॥ (fol. 2^b) The author introduces himself in the following verse—

कास्मिरेण कर्षापादकमलं ब्रह्मार्चनोपार्जित—

श्रीसौभाग्ययशःप्रतापपद्मिचाम्ना प्रतिष्ठापिता ।

सेय श्रीनरसिंहनामविदुषा स्ववैद्यविद्यास्थिति—

पित्याप्रतिगुणैरानिरचनि चित्रोज्ज्वला पिटिका ॥ २२ ॥ fol. 2^a

A more detailed knowledge about the author is got from the following colophon— इति वक्ष्यतिहृदयस्वरत्नामरजश्रीमद्विष्णु-
सूरिचन्द्रश्रीकठञ्जरनारविन्दसेवादेवाकराजहसश्रीकादिमराठ्यवशाचार्यपर-
पराम्बयया श्रीमद्विष्णुनरहरिपण्डितविरचितो निघण्टुराजावरनामधेयपरपरा-
पत्यभिधानचूडामणौ अनुपानादिष्वर्च्य समाप्त ॥ fol. 5^a

Age — Śaka era 1719

Author.— Narasimha or Naraharipandita.

Begins.—fol. 2^a

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकृष्णदेवताय नमः ॥

यस्य निम्बसित वेदा यो वेदोभ्यो श्रील जगद् ॥

निर्ममे तमहं वदे विद्यातिर्य महेन्द्र ॥

श्रीकठञ्जरनारविन्दसेवादेवाकराजहसश्रीकादिमराठ्यवशाचार्यपर

प्रातोर्भितसंकृताब्दमिति । शितैः पयोर्विदुषि ।

निर्वाणे मयसज्वरे प्रसूदितसोनातपत्रधीयं
विज्ञानेन निरत्ययविशतु व श्रीचिन्नरामो ह्यह ॥ १ ॥

etc

Ends.—fol. 129^b

एको यत्र मनस्विनामचतुरो यश्च ह्योरेभ्विनोस्त्यक्षाबाचतुरोत्तुपं च वदनो
नाञ्जोरिषणा जयि ।

एकाद्यादिरमुष्य नामरचना चूडामणौयस्त्रयो विशोसौ समदुरि सार्वमसुना
ग्रथेन वगो महान् ॥

इति श्रीकाश्मिरमहलप्रसिद्धावसतिश्रीमठसिद्युद्धाक्षास्थानस्थितश्रीनदि-
स्फोटाप्रसिद्धमहिमानवश्रीसोमानवुआचार्यवशोद्भवचतुर्वक्षविद्याविनोद-
परिणतसमामहोजवैराग्ययोग्यश्रीपरमहंसजगद्विज्ञानातिमिरमार्तहृषीचण्डेश्व-
रायपरनामध्वेयश्रीराजराजेंद्रगिरिश्रीपादपद्मसर्वशास्त्रमकरदामोदसुदित-
वैद्यविद्याविशारददासविशारदमानसहितारिपुरधरनानाधनग्रहणसन्वयणसहज-
श्रीमद्विष्णुस्मृत्युरितुश्रीभट्टमृतेशानवृक्षरणागर्विदमकरदानदित श्रीनरहरि-
पदितविरचिते निषदुराजापरपर्यायकथविधानचुडामणौ चैकाद्याविधान-
कपोर्विशो वर्ध २३ सपूर्णश्च निषदुराजापरपर्यायनामधेयो ह्यविधान-
चुडामणोक्ताम ग्रथ यादृश लिखितं दृष्ट तादृश लिखितं मया पवि
ह्युद्धमश्रुत्वा वा मम दोषो न विद्यते हे पुस्तक राजेश्री आवाजी बलाळ
पुडले सबनीस किले सोलापूर इत्ताक्षर रामचन्द्र बाळाजि पकळेकर
शके १७१९ विंगलनामसप्तमे जेष्ठ वद्य दशमि इदुषाक्षर रेवतिनक्षत्रे ग्रथ
समाप्त श्रीरुक्मार्पणमस्तु श्रीरस्तु

Reference — (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 24^a, 501^b, 11, 118^a, 111, 107^a

B—Descriptive Catalogues —

I O Catalogue, Mss No 2743-44

Aufrecht's Catalogue of Oxford, No 765, pp 323-24.

Catalogue of Madras Oriental Mss. Library, Vol 23, Nos
13254-5

(2) Printed Editions —

(1) Benares, 1883 (A lithographed edition)

(2) 13th Varga, edited with a German translation by
Dr. R Garbe (Leipzig, 1882)

(3) Edited by Vaidya Nārāyana Sāstri Purandare,
Poona, 1896.

(4) Edited by Ashubodha Bhattachārya and Nity
bodha Bhattachārya, Calcutta, 1899.

(5) Published in Anandāsrama Sanskrit Series,

राजनिघण्टु or निघण्टुराज
or अभिधानचूडामणि

Rajanighantū or Nighantūrāja
Abhidhānacūdamanī

No 232

430.
1884-86.

Size.— 12½ in by 4½ in.

Extent.— 196 leaves, 9 lines to a page, 36 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgar characters, the Ms is written in about ten hand-writings some are good but others are bad. Paper is also of two varieties—(1) thin variety extending from fol 1 to 7, (2) thick variety extending over the rest of the book. It is full of many lacunae and hence many leaves are blank— they are— fol. 167^a has only 1½ lines and the rest along with 167^b is blank, fol 171^b has only ¾ of a line and the rest is blank; fol 172^a is blank, there is a big lacuna on foll 175^b and 184^b, fol. 176 is blank on both sides. It is decorated on borders with four lines, sometimes in black ink, at other times in red ink, a part of the Ms has marks of punctuation in red ink, the colophons and *pratikas* are tinged with red pigment all throughout. It has got a list of contents covering 10 leaves which is incomplete. The text of the book occupies 186 leaves. The owner of the Ms, whose name is found on fol 1^a and 186^b, is चासीराम son of मिश्रद्वयाम वैद्य. The work was composed in 1235-50 A. D. See Keith History of Sanskrit Literature, p 512

Age.— Sath 1742, Śaka 1607

Author.— Naraharipandita

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

श्रीकण्ठाचलमेखलापरिमणकुर्वीन्द्रद्वयाम वैद्य-

प्रोतोत्तमितसमृताङ्गलिदैः शीतिरेषां सीकरी । etc

Same as in No, 231.

Ends. — fol. 186'

एकैकार्थाविरुध्यनामस्त...बृहामणौ . अयोविशोसौ समदुरि सार्द्ध-
हृना ग्रंथेन बर्णो महाद् ॥ २३४ ॥ इति श्रीकाशीरमहल etc.

Same as in No. 231.

After the Colophon follows—

विदुर्दुर्लपिचित्सर्गावीकाङ्गपंक्तिमेदेदृषणं—वेगजम् ॥ इन्द्रिपूर्वक कृत-
महं च समीक्ष्य सूर्य ॥ समोह निघंटराज ॥ सबत् १७४२ शके १६०७
प्येह कृष्ण १० रवौ लिखितमिदं यमरोदु ग्राममध्ये-स्वार्थं वगार्थं च

Reference.— See No. 231.

रोगारोगवाद्

Rogāroga-vāda

No 233

910
—
1887-91.

Size — 8½ in. by 4½ in.

Extent — 9 leaves, 12 lines to a page, 29-30 letters to a line

Description.— Country paper Devanāgarī characters, hand-writ-
ing good marks of punctuation and topic headings are
tinged with red pigment It is an interesting work of a
dialectical nature entering into a discussion of the views of
ancient scholars of Āyurveda

Age.— Samvat 1725

Author.— Vireśvara

Begins.— fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नमामि उँ नमः सिद्ध सर्वमक्षरमहल ॥

यदाश्रितस्तरस्वत्यारत कोपि न गच्छति ॥ १ ॥

नमामि अन्यकर्तुंस्तान्वाणीपूर्वान्महाशयाद् ॥

यद्व्याख्यालेखमाहाय विज्ञानं ज्ञायते कृष्ण ॥ २ ॥ इतिमंगलं ॥

अथ पूर्व्वरनः ॥ मंगलोकमार्गेण जाताविज्ञानः इष्टकायधनामग्रामवासी कान्य-

कुम्भाबोसरिहा(?) द्विवेद्वरसुधशात्मज देवीदासात्मजः ॥ आधुर्वेदाध्यायन-
कृतधनं बीरेम्बरः आधुर्वेदादिसर्वशास्त्रध्यापकाध्येतृणां ग्रंथकारकाणां
आश्चर्यजनकं पूर्वार्थायुक्तरोगारोगलक्षणे नवीनं वाग्बिलासं करोति ॥ इति
पूर्वरंग ॥ अथ प्राचीनरोगारोगप्रस्तावसंख्येन च ॥ etc.

Ends -- fol. 1^b

अथोपसंहारः । अत्र यत्र यत्र संश्लिख पुनः वाक्पुनरुक्तिर्यं तत्र तत्र
पुनरुक्तिविज्ञानार्थः । भवति चात्र ।

रोगारोगस्य वादं ये धारयत्यवलोक्य च । सरस्वत्याः प्रसादेन शिरजीवा
ममंथु ते ॥ १ ॥

अत्र रोगारोगवादे आदौ नमस्कारवस्तुनिर्देशरूपं मंगलं (fol 9^a) मध्ये
वस्तुनिर्देशात्मकरूपं मंगलं अंते आशीर्वादात्मकत्वं रूपं मंगलमिति मंगल-
मित्यतः सुक्त इत्युपसंहारः । भवति चात्र ।

रोगारोगस्य वादोपसंहारो बीरेम्बरेण यत् ।

तज्ज्ञातुं शक्तिं कस्यापि शिरस्य भविष्यति ॥ १ ॥

अत्र वादशाब्दस्य प्रत्येकं सर्वथा तेन रोगे वादः अरोगवादश्च सिद्धः ॥

पठनं पाठनं लोके बहु कुर्वन्ति पंडिताः ।

बोधोपचरणशून्यं तत्सर्वं परिलक्षितं ॥

वाक्या भ्रांतिमयाः सर्वे व्याख्याता भ्रांतिचिन्मयैः ।

सत्यं यद्वस्तुतस्तत् तन्मया प्रकटीकृतं ॥

विहारीलालमिश्रस्य अर्मलापुराणि ।

गौडस्य शिष्यतां याताः बहवो भांडवन्तः पराः ॥

तन्मध्ये जेठतां यातो एकमेवाहमनुतां ।

स्ततः सर्वशास्त्रज्ञैः मत्कृतं कीर्तकं न च ॥ ५ ॥

(fol. 9^b)

समायां प्राज्ञवैद्यानां प्रच्यतो यत्र कुत्र वा ।

आश्चर्यां संभवन्ति वा किंचिद् किमिति सर्वदा ॥

पञ्चदशसर्गब्राह्मे माधुशुक्ले त्रिमास्करे ।

रोगारोगस्य वादोऽयं समाप्तः मगमहप्रुषं ॥ ७ ॥

इति श्रीबीरेम्बरविरचितोऽरोगारोगवादसमाप्तः ॥

References. — (1) Mss. — A — Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
III, 114^a (Aufrecht mentions only our Ms)

लक्ष्मणोत्सव

Lakṣmanotsava

No 234

911.

1887-91

Size.— 8½ in by 4½ in.

Extent — 218 leaves 9 lines to a page, 38 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, two lines in black ink on each border, benedictory phrase, topic headings and colophons tinged with red pigment. In the first chapter a geneology of Lakṣmaṇa is given. He was a resident of Mathura and was a Kāyastha of Māthura class. From this geneology as well as from the colophons at the end of 64 chapters in the book it will appear that Lakṣmaṇa is not the author. From the last portion it appears that a certain Kṣemaśarmā had composed a big work and Vedaśarma derived his knowledge from it and dictated it to one Dāmodara. Puruṣottama was a critic who perhaps revised and critically examined it. The work was composed in 1450 A. D.

Age — Sam 1767

Author — Vedaśarmā (?) patronised by Lakṣmaṇa

Begins.— fol 5^b

श्रीधन्वंतरये नमः ॥

प्रणतबिभुषमोलिस्काररत्नः शुभार्मा-

श्वरणनक्षत्रमासा भाति यो भक्तिभाजा ॥

द्वयदभिमतासिद्धये कल्पवृक्षीरिवाग्रवा.

स जयति गजवक्त्रोद्धाननीरप्रसक्त ॥ १ ॥

शुद्धार्ज्ज्वोद्भूतमास्तिष्ठतिरविश्वभाषुधे सर्वदा

पारे तिष्ठति यः शुद्धाति न जगद्भाजा न बोधोर्मय ॥

भाषाव्यप्यति यश्च विश्वमखिलं तत्पार्यभाषां कवि-

स्तं श्रद्धे प्रथमतस्त्विति शमन सर्वज्ञमिह परं ॥ २ ॥

नमोस्तु धन्वंतरये समस्तजगत्परायैकतम सवित्रे ।

विश्वामिनास्ततर्षीधनश्रीसकृत्सिद्धायास्तसाधनाय ॥ ३ ॥

यस्मिन्नुपच्युतिरत्नवर्षसीवेह कांतावदनेः समर्थः ।

ब्रजत्वच प्राप्नुमिवाकलंकः पृष्ठप्रकाशी सकलोपि चन्द्रः ॥ ४ ॥

तस्मिन् दुरे श्रीपथनामर्चययशोविभुः सह्यज्जलसिन्धुः ।

आस्ते शकेशो महामुक्तावतः सौम्यप्रतिष्ठितपरामिमानः ॥ ५ ॥ दुरम् ॥

हर्षेह शस्येह समीक्ष्य चित्रद्विवास्तमाकुञ्चितनिश्चलाङ्गाः ।

पराक्रमे भाति यदीयवैरिपुरेह सिंहा अपि चित्रतुल्या ॥ ६ ॥

नमन्महीशृङ्गजमोलिमालास्त्रलवरागाकणपादपङ्के ।

तस्मिन् क्षितौ राज्यपदं वधाने ग्रंथं कृतं श्रीमहर्षिवधाने ॥ ७ ॥

आस्ते पुरी सर्वजनाप्रसिद्धा निवासलोकमादिव यत्र विष्णुः ।

जन्मावदे स्वर्णसतीर्त्विहाय जैलोक्यवन्धा मधुरेति नाम्ना ॥ ८ ॥

तस्यामहस्तकलकायन्वयाभिरामः ।

कायस्थवर्णशरसीकहकामनार्कः ॥

कामाधिकोत्तमधनाश्वित्तमार्गजोद्योः ।

मास्वहृद्यौघमहिमो द्युन्माशनामा ॥

तस्यात्मजो लोहहृन्नामधेय आसीत्सदा सज्जननेन्द्रप्रेयः ।

... .. पुण्यात्ममध्ये प्रथमाभिधेयः ॥ १० ॥

तन्नुत्र खड्गदेव इत्युत्तमतः क्षमादेवसेवोन्मव-

द्विज्ञाने सहदेव एव किमसौ सख्यमर्षेण सदा ।

लोकालोकबिलोकने परिपङ्क्तुः कीर्तिर्यदीयासिल-

क्षोणीमङ्गलमङ्गले मलयजालेपाङ्ककारामवत् ॥ ११ ॥

संपूज्य सहदेवस्तुरगबद्धामोक्षो नामतो

यो दामोदरपादपंकजरते स्वातन्त्रिरेकः सदा ।

गांभीर्येण सरित्पानि बितरन् कैः कल्पद्रुम धैर्यतो

मेरु देवदुर्गं चिन्ता च जितवान् यस्मिन्धर संपदा ॥ १२ ॥

तस्मात्सल्लवादिषु चर्मदेवध्वजोऽप्यथाश्रुतं कृताभिधेयः ।

सौन्दर्यसंतर्जितकामदेव सदा हृदि स्थापितचामदेवः ॥ १३ ॥

जातां यो चर्मदेवास्तकलधुणनिधिर्मदेवादिवाश्रुतं

पार्थाग्रच पार्थिवाग्रश्चाद्विबिचमहारत्नसम्मानमार्गः ।

सोज्ज्वलं चर्मदेवार्णितविबिचमहर्षमर्षं मृगलं

चक्रे सकल्पनीरेर्द्विरिङ्गलवरः स्वेतल्ल प्रोज्जितधीः ॥ १४ ॥

रेपाङ्गस्तनयोस्य सह्यज्जननोद्वेचयशोर्मङ्गलो

जातोऽसौ दिविरोत्तमः कविचरस्वातीकतल्पप्रभः ।

आयास्तेखिलसंपदामधिपद् धर्मजियामाधय
साधुनामंवादि. समस्तद्विद्वदामास्थानकसद्विषां ॥ १५ ॥

तस्याभबद्धजपतिर्द्विराजकाते पुत्रोपर स्थिरपथा स्थिरराजनामा ।
दासूक इत्यवरज. सुरविप्रदासो लोकत्रयोदूतसुरत्ननिभास्त्रयस्ते ॥ १६ ॥

कीर्तिर्वाति जगत्रये गजपतेर्विद्वन्मुदा धारिणी
शङ्खगलानाविधायिनी गुणगणस्वर्गादुत्तुहादिनी ।

शीतांशो. पद्मिभाविनी. श्लाघितया यूयो जगत्पापिनी
साधुस्वांतनिवासिनी सुरपतेराश्रयसंदायिनी ॥ १७ ॥

आमुक्त्वो गजपते प्रायिता पृथिव्यां

पुत्रा पवित्रचरिता. खल(लु?)कामराज ।

सपातस्ततोऽप्यमरासिंह इति प्रसिद्ध-

स्तस्याहुओ विदितजालपनामधेय ॥ १८ ॥

पुत्रा पवित्रचरिता स्थिरराजनाम्नो ।

जातास्त्रयोप्यामिताधिक्रमविक्रमश्री ।

ज्येष्ठोपर वृधुगुणैकानधि वृधुश्री ।

कीर्त्याहुओ धनदजिह्वनराजनामा ॥ १९ ॥

पद्मापतिपदानोजभ्रमरीदूतमानस ।

श्रीमान् भ्रमरराजोऽगदासूकस्याम्समव ॥ २० ॥

ज्येष्ठ. छते गजपतेरपि कामराजो ना

कामराजवशगोद्विजकामधामा ।

य सद्गुणार्जितयशः शशिमंडलेन

प्राकाशयत्सुकाविकैरवकाननानि ॥ २१ ॥

कामराजछतो जातो क्यातो कीर्त्या यथा सुरो ।

असूदुस्वरणो ज्यायान्महीचंद्रोऽनुजस्यो ॥ २२ ॥

प्रातोदयो गजपतिप्रबरोदयाद्रे स्फूर्जत्प्रभावमहिमामूर्तिमहभानु ।

उत्सादयन्नापि समस्ततमप्रवृत्तिं चित्रं न जातु. जन्तापमय करोति ॥ २३ ॥

धनाकारि समस्तमानसमलत्यागोऽरति बभूता

शान्ती येव अवाणवैकृतिरणिस्तित्वाधर्षपीरोहता ।

येनाकारि निजापरेक्यपातिना जल्लोकशर्मोदय.

श्रीमान्सोमरासिंह एव जयति शोणो सुकस्यधुम ॥ २४ ॥

येनाशेषशकोत्तमाधिलसत्प्रीडप्रतापानल-

उवालीहसमस्तवैरनिषङ्गारण्यात्यर्धं योद्धतं ।

सत्प्रा श्रीर्महामंजुवानमुद्युपात्यर्धकातातनो

दत्तवर्धप्रपराववाय सततं सौम्येण सुध्यायित ॥ २५ ॥

यो ह्याहम्पुण्यजबनीशुभकल्पवत्या- प्रादुर्भवत् प्रवृत्तस्तवकाभिराम ।
अग्निज्जोषितविचित्रकलेषु धाम्नां शोषशं स भाति दिविरो-

मरुद्विनामा ॥ २६ ॥

येनापायि दमालुना क्षितिलोके बधीः समस्तं घने-

नित्यं भोजयिता विभक्तिरमणीकीलाकराग्रोम्लकः ।

त्रिको धर्मतर्कविजयितजनेष्वातन्वता इत्यजो

दृष्टिं सोमुरासिंह एव सवताकल्पाजराजं सदा ॥ २७ ॥

दाने कलत्रमुो यः परहितकरणे भास्करः सिंधुदामो

गोपीधरो चापि धैर्यं स इत्यजनिजुषां तापनाये कृष्णकः ।

किष्कांबीधो निजजलक्षिजवृषतर्गिरौ रणे रत्नसामः

भीमात्कायस्यवर्धो भवतु बहुसुदामासुखं सोमदम्भे ॥ २८ ॥

तस्य ह्यो तनयौ महास्तापिनयो ज्ञातो सदा सद्गुणैः

कपालौ क्षिप्रसौ धराहरयतौ किं भानुर्बद्राहुजौ ।

कर्णक्षेत्रपरिपूर्णेचितवस्तुभास्वत्प्रतापोऽजली

ज्येष्ठोल्लक्ष्मणतंजकः समभवत्सप्तान्धरो दक्षिण ॥ २९ ॥

कर्णक्षेत्राः परिरूपयन् परिरुपयन् लोकेषु क्षयव्यथां

क्षुब्धसूक्ष्ममनोऽज्ञानवि सदा हस्तेदकेः क्षेत्रवत् ।

दृष्टिं कृत्स्नलोपसामपि क्षुब्धं क्षुब्धसदा राक्षसां-

भ्योदन्निजमिदं न यत्प्रकृते कामि क्षिप्रौ हर्षिर्न ॥ ३० ॥

क्षिप्रमहासत्सुहिमा क्षणरत्नविभु-

जेत्येक्यैषपरयोत्तमधर्मवेद्यः ।

क्षिष्कामिनां हृदयमङ्कनकीर्तिहार

भोज्याक्षि राक्षस इति क्षितिलोकेऽस्तर ॥ ३१ ॥

प्रसृतोमरुसिंहोऽप्याय कासारालम्बकोपमः ।

लक्ष्मणो भाति भूलोके करुणावकषालय ॥ ३२ ॥

अयति सदासि दक्षः क्षितिक्षिप्रपिपक्षः

कलितसुकृतदक्षः स्वीकृतक्षेत्रपक्षः ।

यदासि क्षितिरक्षः सत्कृतात्मीयपक्षः

क्षुब्धनिजितपक्षो लक्ष्मणः कल्पदक्षः ॥ ३३ ॥

यस्योदाराविषेकमंदरनिरिग्रहक्षुब्धनाजानुजाः

कृपारीन्धयशीविधुर्धन्यवर्धौलोप्यसुहृज्जुयते ।

११५६.

अधिज्ञातचकोरलोचनद्वयं कुर्वन्कपीत्युद्धृतं

यन्मित्रोदयमीहतेष्व जनयां तापं हरन् सर्वदा ॥ ३४ ॥

११५७.

सौद्व्येष मनोभवो न हि यतो नो संप्रमिद्वेषण-

श्चो नैव यत् कलंकरहितो दूषोपि नैको वतः । -

द्वयो संहरतीति वामनयनाचेतोहरज्ञज्ञमा

वक्तुं यं कवयोपि न क्षितितले प्रोज्झासते लक्ष्मणः ॥ ३५ ॥

प्राग्ज्ञीनो जलघो चिरं तदनु यो जातः सुमेरो शिरो

वाङ्मामात्रकलप्रदोतिकठिनस्तद्वन् कल्पद्रुम ।

वाङ्मातीतबसप्रदोपि च क्षुद्रनृप रक्षा लक्ष्मण-

त्रैलोक्ये प्रकटीभवन्निजुणैस्तेनोपमेय कथं ॥ ३६ ॥

त्रैलोक्यप्रसरत्सुकीर्तिसलिला ब्राजवृक्षीकोलस-

द्वाचिज्ञातपाविम्रिताखिलजगत्पावृतं जं निर्मलं ।

देवी मोल्लिकसंज्ञका हरसरित्वोपाविषर्गोदयं

धर्मं धर्तमिबोदितं स जयति श्रीमाय सदा लक्ष्मणः ॥ ३७ ॥

वेनाकारि जनातिहारिणि नवधामे शुभा दीक्षिका

निरयं सज्जनमार्गैकवसतिर्यो धर्मशालां व्यधात् ।

सौधं सर्वजनान् विलोक्य विविधातंकार्द्विताम् लक्ष्मण

कर्तुं ताव चिरज कराते करुणासिंधुनिर्बंधं-शुभं ॥ ३८ ॥

इदृशा ह्युद्युतबाणमटान्निचरकाचार्योद्विताः संहिता

भेदाचार्यमर्तं विलोक्य बहुश भीमिष्यनाथादिभि ।

प्रोक्तं चापि विचार्य सर्वमखिल सार वृद्धीत्वा ततो

ब्रह्म नाम छलक्ष्मणोत्सवामिमं ब्रूते छपार्लक्ष्मण ॥ ३९ ॥

प्रथं शुभेपि राखिते सुधिया खलानां

स्थादेव दूषणकथावसरस्तथापि ।

अत्रिमलोपि धरणिप्रतिबिंबयोग

प्रोक्तो जनेरमुतवृष्टिकर कलक ॥ ४० ॥

संत्येव निर्मलशुणाः सदासद्विवेकं

कुर्वन्ति ये परशुणान् प्रथमांति संतः ।

संत्येव युग्मजलभेदविधानवृक्षा-

रतन्वति मानसगुणामपि ह्यब्रपक्षा ॥ ४१ ॥

इति श्रीमाथुरकायस्थबंधसावतंसामरसिद्धात्मजलक्ष्मणप्रथिते लक्ष्मणोत्सवे बंध-
वर्णनं प्रथमोल्लासः ।

Ends — fol. 217^a—218^a

औदार्यमभीर्यविबेकधैर्यदाक्षिण्यशीलादिद्युजैककेतो ।
 ज्येष्ठस्तदुजोमरसिंहनाम्न सर्वार्तिदुःवारसमुद्रसेतो ॥
 हो भागौ तुषदम्बस्य चैक वस्मीकवृत्तिका ।
 लोहकिटुस्यभानैक श्वेतपाषाणमाणक २
 मरकेशा सम किंचित्तामीझीरेण पेचपेत् ॥
 धामयुग्म दृढ मय । तेन कृषा च सपुट । ३
 शोष्य पद्माग्रस्त क्षिप्त्वा तत्काले सक्षिद्रूप च ॥ ४ ॥
 आयुर्वेदपयोनिधेरमिनव परिषसार सुधी
 नीत्याय प्रकटीकरोति सकल भीक्षेमशर्मा मिषक ।
 तस्माद्भिदुसुदीरयककपस्यद्देवशर्मा न किं
 त सन्पतिकस्तति स्म चेति च बरोम्यासन्त वामोद्भर ॥ ५ ॥
 क्षोणी धन्यतारि साक्षादभवत्पुरुषोत्तम ।
 क्रियमाणनिषचस्य युक्तायुक्तविबेचक ॥ ६ ॥

इति श्रीमाधुरकापस्थवशावतसामरसिंहात्मजश्रीलक्ष्मणनामप्रथिते लक्ष्म-
 णोत्तमे अथे मिषकवर्गमकथन नाम अष्टुषष्टितमोऽध्याय ॥ ६४ ॥ समाप्तोप
 लक्ष्मणोत्सवग्रथ ४००० । अथ शुभसवस्सरे श्रीविक्रमार्क गताब्दानि १७६७
 वर्षसमये चैत्रमासे कृष्णपक्षे तिथौ पचम्या अष्टमिने श्रीमदाचार्यवर्यवर्यवर्य
 गच्छसुकुट श्रीमदाचार्य (name erased) लाञ्छय्य परमपूज्य छत्रवीर
 धीरगभीरदात इत्यादि सप्तविंशतिवर्षाविराजमान श्री (name erased)
 तस्यावलोकनार्थमिदं छज्जमल्लेख लिपीकृत कर्णपुटयौ ॥ ॥ श्रीरत्न
 शुभमस्तु ॥

- References — (1) Mss — A—Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* v.
 2, 537^a, ii, 222^b, iii, 114^a (our Ms)
 B—Descriptive Catalogues —
 Mitra's *Catalogue of Bilancer Mss.* p. 646
Catalogue of Ulwar Mss., Extract 430, p. 160.

लघनपथ्यनिर्णय

Laghnanapathyanirṇaya

No. 235

१८९५-१९०२

Size.— 10½ in. by 4⅝ in.

Extent.— 34 leaves ; 8 lines to a page , 25 letters to a line.

Description.— Country paper , Devanāgarī characters ; hand-writing legible , double lines in black ink on borders ; verses are numbered ; paper is old, worn out and musty. It is an interesting work which quotes from about 25 authorities (mentioned below) Unfortunately, the text is very corrupt. Although the author uses first person about himself, he never discloses his name. In the last few folios, topics are sometimes introduced in Hindi. The authorities quoted are—

(1) वैद्यसर्वस्व, (2) वैद्यविनोद, (3) वैद्यसंजीवन, (4) ज्वरतिमिर-
भास्कर, (5) भावप्रकाश, (6) अमृतसागर, (7) कालज्ञान, (8) हारीत
(9) चिकित्सासूत, (10) दामोदरग्रंथ, (11) छद्मंत, (12) बाणभट,
(13) चरक, (14) तर्जितर, (15) रुद्रसंज्ञित, (16) वैद्यकसारसंग्रह,
(17) हितोपदेश, (18) आचार्यमत, (19) बगसेन, (20) मेढग्रंथ,
(21) भावनिदान, (22) टोमरानंदग्रंथ, (23) सिद्धांतशिरोमणि, (24)
आनंदमाला, (25) रूपकारग्रंथ, and (26) क्षेमकृष्णलक्षणं. Com-
posed in Sam. 1792.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीचम्बंतराय नमः ॥ अथ लघनपथ्यनिर्णयप्रबंधलिप्यते ।

श्रीसर्वज्ञ नमस्कृत्य । प्रयत्नाभिचारक ॥

स्वतुरगतिप्रहर्ता च । सर्वोत्तीक्यप्रदायक ॥ १ ॥

प्रेरणा परक्योति । शिवानंदमय महं ।

अज्ञानघातनष्टस्याय केवलश्यानदायक ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 35^b

प्रत्यावृत्तौ वदेहे । शुष्ककाष्ठं निबानिल ॥

तस्मात्कार्यमतीकारौ ॥ ज्वरमुक्तेन जंतुना ॥ ८७ ॥

सुखमिदं दुःखमात्मनः । योगमाधुनरागतः ।

संयतोऽप्योपचारः ॥ दिविधिपूर्वकमाचरेत् ॥ ८८ ॥

इति श्रीसंयमपद्यमिनिवर्द्धक संपूर्णः ॥ लिखत श्रीजगन्नाथ साकंभरे मध्ये
पठनाय ॥ सुखं चयात् ॥ कल्याणमस्तु ॥

nces.—(1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :

i, 542^a ; ii, 223^a ; iii, 116^a.

B-Descriptive Catalogues :

Catalogue of Ulwar Mss No. 1675. "There is a copy of this work in Hultsch Collection, Oxford." Extract 429.

वाग्भट-सूत्रस्थान

Vāgbhāṣa's Sūtrasthāna

No. 256

219.

A 1883-84,

Size — 11³/₈ in. by 4 in.

Extent.—160 leaves, 5 or 6 lines to a page; 32 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanagari characters; hand-writing fair and legible, paper is very old, musty, completely worn out and brittle; requires very careful handling on account of its decaying condition; a complete copy of the Sūtrasthāna with a comm. running upto the middle of the 4th chapter and ending on fol. 16^a; folio 30 has its corner repaired by patching; borders bear double-line rules in black ink.

Age.—Appears to be one of the oldest paper Mss. in the library.

Author.—Vāgbhāṣa.

Begins.—fol. 1^b

ॐ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥

रामादिरोगान् सत्ताद्वयकान्शेषकायमनुत्तमान्शेषान् ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथान् योर्ध्ववेद्याय नमोस्तु तस्मै ॥ १ ॥

अथान् आधुनिकानीयमस्वार्थं अवाधनीयानः ॥ इति श्री श्रीगणेशाय नमः ॥

Ends — fol 160^b

अतिदग्धे द्रुत कुर्यात्सर्वे पित्तविस्फोट ।

५३६ ५ स्नेहदग्धे बहुतर रुक्म तत्र तु योजयत् ॥

समाप्यते स्थानमिह हृदयस्य रहस्यवत् ।

अत्रार्था सूचिता सुहृत्मा प्रतन्यते हि सर्वत ॥

इति श्री आयुर्वेदरसायन सूत्रस्थाने क्षाराग्निऊर्मविधिरध्याय त्रिंशत्तम ॥

इति श्रीवाराहदेवसूत्रस्थान संपूर्ण ॥ शुभ मङ्गल लेखकपाठकयो । श्री श्री श्री ।

References — (1) Mss — A Au rechts Catalogus Catalogorum —

i 35^b, 731^a, ii 7^b, iii 8^b

B Descriptive Catalogues —

Oxford Cat Nos 741 742

Madras Oriental Mss Cat Nos 1,072 92

(2) Printed Editions —

(1) Edited by A. N. Moṣṣavī Kuntē 2nd edn Bombay

1891

(2) Astangaśāstra with Hindi Sans by Kṛṣṇaśāstra,
Munira 1910

(3) Astangaśāstra Pulisat 1 Mohan Benarides

1911 Lahore 1933

V 1

10 1

विकारसुधाकर

Vikarsūdhakara

विकारसुधाकर

or

विकारसुधाकर

Vikarsūdhakara

No 237

307

718 1

Size — 7¹/₈ in by 4¹/₈ in

Extent — 22 leaves, 9 lines to a page 17 letters to a line

Description — Counting paper Devanagari characters hand-writ
ing good topic headings tinged with red pigment Paper

is very old and musty The Ms. has actually 22 folios,
but some one has changed the 22nd folio into 23rd and
inserted a new 22nd folio which is in a different hand and

contains a prescription on piles on one side and on the other side has some charms. The Ms. has been fully discussed by Mr P K Gode in the Annals of the B O R I, Vol XII, pp 287-89. The author flourished in the reign of the sixth Peshwa Raghunātha Rao.

Age — Śaka 1687

Author — Rangajyotirvid

Begins. — fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

विशेषस्तु पुनश्चास्करावानासत्यच-वतिरिक्तामठादीम् ।

प्रणम्य हस्तमगदप्रभाशययोजयुज विविध प्रवक्ष्य ॥ १ ॥

अनुभवान्कतिचित्कतिचिदुरो कतिचिदाकरज्ञानविचारतः ।

विचिचिचारसुधाकरनायक विरचयामि निबन्धरतुष्टये ॥ २ ॥

निदेशत श्रीरघुनाथरायप्रतापमानोर्जगतीश्वरस्य ।

द्विजादिनानामिषजां मतानि स्रष्टुं ब्रह्माणि बहुप्रकारान् ॥ ३ ॥

etc

Ends — fol 21^b

तदुलीयकशाक च चक्रमर्ककशिप्रकाश ॥

कोशातकीचित्रकाणां शाक सर्वांशनाशक ॥

अधुनेही प्रयोगोप्युक्त एव ॥ इति श्रीमज्जगतीतलस्य (fol

कलचक्रचक्रचूडामणि श्रीमद्रघुनाथरायप्रतापार्कनिदेशकरगज्योतिर्वि-

द्विरचितविचारसुधाकर, समाप्तिमगम् ॥ श्रीरत्न ॥

प्रथितसूर्यविजितस्तुष्टयचर्मभित्तवैयकशाकविहारम् ॥

असुष्टुप्रमुदामपशातन अरचवद्विचिचित्तिहृद ॥ १ ॥

शैलवृत्तिरसमूहिते शाक मार्गद्वारविनायके तिबो ॥

चमिनन्दनदिवे अरीरच-सद्विचारसुधाकर ॥ २ ॥

श्रीसांसार्य ॥ श्रीरत्न ॥

References — This is the only Ms. noted by Aufrecht in his Catalogus Catalogorum, I, 570*

Vibodhasara

Vibodhasara

No. 238

1086.
1886-92.

Size.— 8½ in. by 4½ in.

Extent.— 15 leaves, 11 lines to a page, 30 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing legible, benedictory phrase, verse numbers, marks of punctuation and the colophon at the end in red ink; borders have two rows, one of three lines and the other of one line—all in red ink. The Ms. deals with the properties of herbs and eatables. The Scribe, Joshi Mathura dāsa seems to be a Gujarati as is evident from the names of some eatables and the following two legends found on fol. 1^a

श्रीश्री विबोद्धसारनि रा. श्रीहरीशकर—(illegible) रा गणपतीजीवे
हरजीवनने लिपि आयेति ते जे
श्री श्री रूपजीजीजीने पुजे हरजीवने आपी मीती भाषण छरी ८ संवत्
१७२७.

Age.— Sam. 1693.

Author.— Anonyms.

Begins.— fol. 1^b

निर्दिष्टः श्रीश्रीश्रीश्रीश्री ॥

इह शीतो गुह सिग्धो मधुरो रसपाकयो ।

जीवनो हृदयो हृष्य कमिष्टप्रकफप्रद ॥ १ ॥

सर संतर्पणो वन्द्यो ह्यापी नितासन्नपान ।

ओजस्यो वातविज्जुक्कमासे वातप्रकोपन ॥ २ ॥

तस्याग्रं स्वादु कटुम्लं त्वक् स्वादुलक्षणा मता ।

वतोमूत्रो रस श्लेष्मा तुल्यो कष्यः कफप्रद ॥ ३ ॥ etc.

Bnds.— fol 15^b

मृदुरपकेर्गोधमेकहो हं अङ्गुलिका ।

उर्ध्वं वा लघवो रक्षा कफसेहो विषर्दना ॥ वृद्धी ॥

इति विबोधसार ॥ अंश ३०० ॥ संवत् १६९३ अश्विन मासे कृष्णपक्षे ४
पुष्यवासरे शिवतं जोषी मधुरादास.

References.—Aufrecht's *Catalogus Catalogorum*, ii, 136^b. has got only this entry.

वीरसिंहावलोकः

Virasimbāvaloka

No 239

585.
1899-1915.

Size.—10 $\frac{2}{16}$ in. by 4 $\frac{7}{8}$ in.

Extent — 128 leaves ; 10 lines to a page ; 40 letters to a line.

Descriptions — Country paper, Devanāgarī Characters ; handwriting good, double lines in black ink on borders, benedictory phrases, topic-headings, topic-endings, marks of punctuation and colophons tinged with red pigment. Paper is in an extremely worn-out condition, some of the leaves can hardly stand handling, colour of the paper is musty and dampness has rendered much of the text illegible. Fol 80 is repeated, foll 118-122 are missing ; fol 125^a is blank. A part of fol. 1, and parts of several foll. till 22 are lost. The author is the Tomara Prince Virasimha who dictated this work to a Kāyastha, named Śiraṅga. The work deals with astronomy, ritual and medicine. The work was composed in 1383.

Age.—Sam. 1658.

Author.—Virasimha.

Begins.—fol. 1^b

1st line—ओं नमः शिवाय ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ यथा
शुभम् . . . . .

2nd line—नां पर ब्रह्मज्ञानिकेतन च ययसां वीजं यदेकं सतं सत्यं चिद-
तस्य वेदविदितं स्थानं च यत्तत्तदा तद्- वा—

3rd line—नातनं हरिमह स्तरवप्रबोधोदयं । १ । देवज्ञानमर्मशास्त्र-
विमलायुर्वेदद्वयोदधीनामध्य स्फुरद्वात्मबुद्धि—

4th line—आ विन्धोपकारोज्ज्वल । आलोकाद्भुतमातनोति विदुषैरासेष्य-
मयद्भुत श्रीमत्तोमरदेवचर्मतनयः । श्रीवीरसिंहोदय । २ etc.

Ends.— fol. 132^b

श्रीदेवशर्मात्मज एव धीर स्वशास्त्रसतापितशत्रुधीर ॥

श्रीवीरसिंहः क्षितिपालसिंह शास्त्रत्रयाद्ग्रंथमिदं विधत्ते ॥ ३ ॥

वीरसिंहावलोकस्य पुस्तकं विदुषाहतं ।

वीरसिंहाज्ञया धीमात्र सारगो दिविरा(ते ?)लिलित ४

देवज्ञधर्मशास्त्रज्ञ वैद्यकज्ञपरीक्षित ।

दुस्तकं वीरसिंहाय सारंगो ज्जलिलःस्थधी ॥ ५

इति श्रीवीरसिंहावलोकं ग्रंथपरिपूर्णं समाप्त ॥ सवत् १६५८ वर्षे
आषाढ शुद्धि १३ शुक्रवासरे अथेह खारितापी वास्तव्य काका० । नाथा
दत्त होमजी अनुवाचनार्थे लिखितं तथा परोपकारार्थं शुभं भवतु । दीर्घायु-
रस्तु । शिवमस्तु । लेखकपाठकयो कल्याणं देयात् ॥ वीरसिंहग्रंथ एव १३२
संपूर्ण ॥

References.— (1) Mss—A—Auftecht's Catalogus Catalogorum —
i, 596^a, ii, 142^a and 226^b, iii, 125^a

B—Descriptive Catalogues —

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. P 495, No 1063

I O. Catalogue, Mss. Nos. 2684 and 6233.

(2) Printed Editions — Bombay 1888.

वृन्दसंग्रहशेष

Vrnda-saṅgraha-śeṣa

No. 240

942.

1884-87.

Size.— 11½ in. by 4½ in.

Extent.— 76 leaves, 9 lines to a page; 44-45 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters with वृन्दमात्रास,

hand-writing legible ; paper very old, musty, worn and moth-eaten, bears double numbering of folios ; one system of 1 to 76, another of 182 to 257, folio 1^a contains extraneous matter not pertinent to the text, incomplete, quotes various works and authors, its name along with the double numbering of folios indicates that it is perhaps a supplement to *Vṛndasāṅgraha*.

Age — Appears to be very old

Author.— Balibhadra.

Begins — fol 1^a

ॐ नमो चण्डतरये ॥
 मत्वा विष्णुपदं वैद्यबलिभद्रेण लिख्यते ।
 हृदसंग्रहशेषोऽयं व्यवहारोपयोगिक ॥
 गुणवद्वैपरोमार्गशेषज्यपरिकर्मणां
 प्रवृत्तिर्णा(?)तु साम्यार्थां चिकित्सेत्याभिधीयते ॥ etc.

Ends.— fol. 76^b

सविषा वर्जयेतामि कंठपाकज्वरग्रमा ।
 विषपित्तकनुत्कार्यं तत्र क्षुब्धाम्बुसंभवा ।
 निर्बिषाब्बाविलक्ष्यावा वृत्ता नीलोद्भूराजय ।
 कषायपृष्ठास्तम्बय किंचित्प्रीतोद्भवा वा ।
 ता जल्पसन्धकृन्मनाद प्रतप्तं च निपातनाद ।
 सी . . . . .

Reference.— (1) Mss—A—Aufrecht's Catalogue Catalogorm :—
 11, 143^b.

The only Ms. mentioned by Aufrecht.

कुम्भसंग्रह

Vṛndasaṅgraha

No. 241

841.
1884-87.

Size.— 14½ in by 6 in.

Extent.— 141 leaves, 11 lines to a page; 48-50 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, almost correct, paper very old and worn out, folios are torn at the ends, very delicate condition, text contained in folios 1-135, diseases are named first and then different medicines follow, following are the topics dealt with—

- (1) ज्वर, (2) ज्वरतीसार, (3) अतीसार, (4) ग्रहणी, (5) अर्श, (6) अग्निमांश, अजीर्ण and विस्त्रुची, (7) कृमि, (8) कामला वाङ्मरोग, (9) रक्तपित्त, (10) राजयक्ष्मा, (11) काश, (12) हिक्का and श्वास, (13) स्वरभेद, (14) अरोचक, (15) ऊर्ध्व, (16) कृष्णा, (17) सूक्ष्मा, (18) मूत्र, (19) दाह, (20) उन्माद, (21) अपस्मार, (22) वातरक्त, (23) ऊरुस्तम्भ, (24) आमवात, (25) क्षुल्ल, (26) परिणाम गुलाबज्वर, (27) उदावर्त and जानाह, (28) गुल्म, (29) हृद्रोग, (30) सूत्रकण्ठ, (31) सूत्राघात, (32) प्रमेह, (33) स्त्रीरोग, (34) उदर, (35) घृही, (36) शोथ, (37) वर्ध्मवृद्धि, (38) गलमंडमाला, वृषि, अर्धद and अवधी, (39) स्त्रीपद, (40) विव्रिधि, (41) व्रणशोथ, (42) कुष्ठव्रण, (43) मग्न, (44) नाडीव्रण, (45) अगंदर, (46) उपदंस, (47) सूक्ष्मदोष, (48) क्षीतपित्त, (49) अम्लपित्त, (50) विसर्प and विष्कोट, (51) मखरिका, (52) क्षुद्ररोग, (53) सुक्ष्मरोग, (54) कर्णरोग, (55) नासार्थरोग, (56) नेत्ररोग, (57) शिरोरोग, (58) घदर, (59) योनिव्यापदा, (60) क्षीररोग, (61) बालरोग, (62) शिशु, (63) सिधियोग, (64) बाजीकरण, (65) ज्वर, (66) स्वेद, (67) वसन, (68) विरेचन, (69) अह्वयवन, (70) वस्ति, (71) निरुद्ध, (72) घृम, (73) नस्य, (74) जरिह and (75) स्वस्थ Scribe's name काशीराम ग्रंथसंख्या ४७५० वत्र १३५. Another name of this work is सिद्धियोग See Ms. No. 443 of 1884-86

Age— Sam. 1734.

Author.— Vṛnda.

Begins.— folio 1^b

श्रीगणेशाय नम । श्रीसरस्वत्यै नम ॥
 ज्ञात्वा शिषं परमतस्वविचारवेद्यं ।
 चण्डीमभीष्टफलदां सगण गणेशं ॥
 धन्वतारिं मुनिवरं मुनिमुमुक्षुतापी- ।
 नाश्रेयमुद्यतपसं मनसा प्रणम्य ॥ १ ॥
 नानामतप्रथितदृष्टफलप्रयोगै ।
 प्रस्ताववाक्यसहितैरिह सिद्धियोगः ॥
 हृद्देन ह्युद्गमतिनात्महितार्थिनाय ।
 सलक्ष्यते नवविनिष्कपजक्रमेण ॥ २ ॥

Ends.— folio 135^a

सम्बन्धप्रयोग सर्वेषां सिद्धिमाप्नुयाति कर्मणां ।
 सिद्धिराप्नुयाति सञ्ज्ञैश्च छन्दैर्बुद्धिं निबद्धमतां ॥
 इति विविचक्षुनीना वाक्यमालोक्य यत्नान्
 स्वमतपरमतैर्वाक्यातिसाद्भि प्रयोगै ।
 प्रथित इह मयाय संग्रहो बृहन्मान्ना
 सपदि स हि लिखित्वा सिद्धियोग समाप्त ॥
 ह्युभानि संतु ॥ सचद १७३४ आश्विनवदि १३ ह्युक्ते कासीरामेन
 लिखितमिदं पुस्तकं स्वार्थं परार्थं च ॥
 यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ।
 यदि ह्युद्गमह्युद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥

ग्रन्थसंख्या ४७५० पत्र १३५ ह्युक्तम् .... (letters pasted, but
 on the margin वासीरामवर) के राइमैवालो बाब ॥ छान्दिया देवदाक मर-
 ह्नी के कुल सो पानी मे बसि बालकके हस्तभीतर लगाइये निनबा जाइ ॥
 किं वा छान्दिया देवदाक पानी सौ बसि लवावना हस्तमेतद्वृत्त ॥ श्रीरामाय
 नम ॥

on fol 135^b

हृदयलपत्राणि १३५ ग्रन्थसंख्या ४७५० ॥ श्रीमन्मदनमोहनमिश्रनेशात्म
 वेणीमाधवस्येव पुस्तकं रु. ७॥ किं.

Reference.— (1) Mss.—A-Aurecht's Catalogus Catalogorum.— 11,
 142^b. under सिद्धियोग, see 1, 717.

(2) Descriptive Catalogues -Aufrecht's Oxf. Cat , Nos. 750,
 849 and 850. Under सिद्धियोग, see I. O. Catalogue No.
 2672.

वृन्दसंग्रह

Vrindasaṅgraha.

No. 242

1088.
1886-92.

Size.— 10½ in. by 5½ in.

Extent.— 109 leaves, 10-11 lines to a page, 40-41 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad but legible, incorrect, paper very old, musty and worn out, several hand-writings, folio 18^b has 6 lines only, 6th line at the bottom reads वृ १०—कटे है (= 10 leaves are left), incomplete, it is really a miscellaneous work on medicine with Sanskrit verses followed by Hindi translation, its only claim to the title वृन्दसंग्रह are (1) the legend वृत्तिसंग्रह found on fol. 1^a and (2) the identity of its second verse with the first verse of वृन्दसंग्रह No. 241, there is no colophon anywhere to indicate authorship

Age.— Appears to be very old

Author.— Unknown.

Begins.— folio 1^b

ओं सिद्धिः ॥ श्रीगणेशाय नमः । सरस्वत्यै नमः ॥

उपपन्नबीजजननवृत्तिराततेहु ॥

राकल्पकल्पितममोरमकेशदेश ॥

कुजस्तु केकिनिबहेहु कृतावधानो ।

गोपांगनापरिब (lower half lost) तो हरिस्तु च्यै

श्री धन्वंतराय नमः ॥

ध्यात्वा शिव परमतत्वाविचारयेव ।

—ह्रीमभिष्टफलद् शरण गणेश ॥

यत्वा तर्हि हनिबर्ं हनिशुश्रुतापदिब ।

मात्रेयहृत्तपसा मनसा प्रजम्ब ॥

सुतार्कगंधपहाजयपाठातिका ।

पथ्या त्रिभिष्यविषतिं पुकजं समांशं ॥

समर्पयन्नपयसा मधुगार्पयलये ।

त्रैलोक्यद्वंद्वरसोपिनवज्वरेहु ॥ etc.

Ends.— folio 109^b

एतानि समयागानि निम्बवन्ति निषापयेत् ।
 पलार्द्धं सुपलुगीतं तथोष्टं चात्र भोजनं ॥
 बलीपलितपालितं प्लीहसोढ्यं च पीनसं ।
 भगंद्राक्षबलुक्क्याभ्यां अस्मरी च विह्वयि ॥
 अष्टादशैव कुट्टानि त्वचाद्वदुरानि च ।
 ग्रमेहं च महाब्बाधि पंचकासा सदाकनं ॥
 अजीर्णार्णतपारो..... ..

वैद्यकग्रंथ

Vaidyakagrantha

No. 243

 1066.
 1887-91.
Size — 7 $\frac{3}{10}$ in by 9 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 159 leaves, 20 lines to a page, 20 letters to a line

Description — Country paper, Kanarese characters; hand writing very hasty and almost illegible, the Ms is bound in book-form in cloth. Apart from 159 leaves assigned to the text, 42 leaves in the beginning and 7 leaves at the end have served as the Accounts book of the owner. These extra pages contain the names of patients, date, medicine, price etc. The text is in Kanarese language with Sanskrit verses interspersed here and there. The name of the author is unknown. It is ascribed to पूज्यपाद, perhaps on account of the following verse found on fol. 82^a

यिद् गन्धकरसायेन सर्वलोकोपकारणं सर्वदुःखहृताचार्य पूज्यपादेन
 भाषितं ॥ The Madras Oriental Mss. Catalogue Vol. XXIII, mentions पूज्यपाद as the author of औषधयोगसंग्रह (p. 8818),
 निदानसङ्कावली (p. 8857), मदनकामरत्न (p. 8875), रत्नाकराद्यौषध-
 योगसंग्रह (p. 8880), रत्नरत्नाकर (p. 8892), रुद्रनवादिफल्य (p. 8898)
 and वैद्यसारसंग्रह (p. 8919). In the colophon of निदानसङ्कावली
 we read— श्रीमज्जठरदेशिकमन्त्रपादपद्मपाकविद्यकर्त्तृश्रीपूज्यपाद-
 स्वामिविरचिते सिद्धान्तिभाष्ये अरिहनिदानो द्वादशोऽध्यायः ॥

Age.— Appers to be old , the date आषाढ शुद्ध १३ is mentioned, but not the year

Author.— Pūjyapada (?)

Begins — fol. 1^a

बीविकरागावेक्षण ॥

विक्रमस आषाढ शुद्ध १३ हि

आदौ सर्वेषु रागेषु नाडी जिह्वा च सूत्रकं ।

परीक्षेत्स्ततश्चैवो तदिदानीं निगद्यते ॥

टी० ॥ वैद्यसु समस्तारोगमहाहि मोदल नाडियसु नागपसु । मुखसु
सूत्रसु परीक्षेत् नोदुवसु । जानाद्विक्रमपेक्षेदरे ।

सम्येतरकरांगुष्ठे चले सूक्ष्मसमाकृत ।

धमनीगमनीलहो धृतनाडी तु सर्वदा ॥ etc.

Ends.— fol. 15^a

कर्पूरं कूर्पं पच कर्पूरं ३ गक्क लवंग ६ कुचंजी २ मेण्ड ८ गक्क
शम्भा ९ गक्क चडु चूर्णिसी सम शर्करे बेरसि हनु १ ले १ गक्क सेविसल
हि सर्वासा दुस्म अर्धैर्दधि अतोचक क्षयसातवरा ।

वैद्यकपद्धति

Vaidyakapaddhati

No. 244

1089.
1886-92.

Size.— 10½ in. by 5½ in

Extent.— 102 leaves , 12 lines to a page , 28 letters to a line.

Description — Country paper , Devanāgarī characters , hand-writing good , paper is old and musty , first four folios are slightly eaten by worms on the right-hand top. Topic headings are tinged with red pigment upto fol. 39. It is a compilation and deals with all aspects of medicine The name of the author's father is *Sanhara* and of mother is *Rahni*

Age — Appears to be old.

Author.— Kaśinātha.

Begins.— fol. 1^b

स्वास्ति श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीचण्डिकास्तोत्रनामानं परमानन्दमीश्वरं ॥
 सर्वदेवयुतं वंदे सर्वविघ्नोपहर्ताय ॥ १ ॥
 शुश्रूषामदिहनीकत्वा स्वर्गैवादिषिक्सिक्तकाम् ॥
 आयुर्वेदस्य सारोपं काशीनाथेन कथ्यते ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 102^b.

त्रिफलारमणीकुस्तं नालिकां बटरोहकं ।
 क्षुषीदुष्णं च छोग्रं च बालं चैषां हनै पचेत् ॥
 कल्केलीले च तैलस्य स्वतो दुर्गपक्षातये ।
 तैलपुष्पां ..... ॥
 शंकरः शंकर साक्षात् रोहिणी रोहिणी यथा ।
 पितरो यस्य तस्यैव काशीनाथस्य पश्यति ॥
 इति काशीनाथकृता वैद्यकपद्धतिः समाप्ता ॥

Reference.— Aufrecht's Catalogus Catalogorum— II, 145 mentions only our Ms. Another Ms. of it exists in this library ; see No. 245

वैद्यकपद्धति
 (आयुर्वेदसार)

Vaidyaka-paddhati
 (Ayurvedasāra)

No. 245

586.
 1899-1915.

Size.— 9⁷/₈ in. by 5⁷/₈ in.

Extent.— 179 leaves, 9-11 lines to a page, 24 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing legible, all the edges are coloured with red ink, some folios have double lines in black ink on each border. Benedictory phrases, verse-numbers, topic headings, topic endings and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and worm eaten. The name of the work is वैद्यक-पद्धति. It deals with all the topics of आयुर्वेद.

Age.— Appears to be old

Author — Kāśinātha

Begins — fol 1^b

श्रीकृष्ण ॥ श्रीहरि ॥ श्री ॥ श्रीराम ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीचण्डिकाय नमः ॥
 .. ... परमानन्दमीश्वरं ॥
 सर्ववैद्यं वदे सर्वबीजोपशान्तये ॥ १ ॥

Same as in No. 244

Ends.— fol. 179^a

सकर झंकर साक्षा ॥ ब्रह्मिणी रोहिणी च ॥
 वितरो वस्य तस्यै काशीनाथस्य वदति ॥ १ ॥
 इति श्रीकाशीनाथकृता वैद्यकपद्धतिः संपूर्ण ॥ श्रीरस्तु ॥

Reference.— See No. 244.

वैद्यकयोगचन्द्रिका

Vaidyakayogacandrikā

No. 246

763.

1882-83

Size.— 12½ in. by 5⅞ in

Extent.— 150 leaves, 6 lines to a page, 34 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, colophons and topic headings are tinged with red pigment. Paper is very old, musty and brittle. It deals with materia medica and has 38 chapters. "The author studied medicine at Benares under the tuition of two brothers *Nagesa* (*Naganātha*) and *Narayana*, and had three elder brothers *Gaṇesa*, *Raghunātha* and *Rama*, and a younger brother, *Piṅghala*." I. O. Cat. Ms. No. 2753, pt. V, p. 982*. His name is *Lakṣmana Paṇḍita*, son of *Datta*.

Age.— Śaka 1778 = 1857 A. D.

Author — Lakṣmaṇa.

Begins— fol. 1^b

जीर्णैश्चाय नमः ॥ अथ योगचंद्रिकाग्रंथं लीक्यते
विम्बोत्पत्तिस्थानसंहारहेतुं ।
...देवैरादिदेवान् स्तुतं त ॥
सविग्धाधोदन्वमुतास्नाचं ।
बन्धे देवं प्रत्युद्गाढवीदाचधीष्टे ॥ १ ॥
कृतं यदीयं लुक्तं वदति ।
वेतावितानेपि यमाहुरग्न्यं ॥
जिज्ञासुसद्वापरहृत्कलिघ्न ।
तं वृक्षसङ्गं पितरं नतोस्मि ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 150^a

अनीकपट्टीमधुकं त्रिकंठबलाग्रथ य पयसा विहृत्य ।
मजेत्स दोषाक्षतसगदोषाह्वलेषु दोषाकरवद्विभाति ॥ १ ॥
इति बाजीकरणतंत्रं अतिसूक्ष्मं दुष्कलक्ष्मणनिर्मितौ तु बाजीकरयोगा इति
योगचंद्रिकायां समाप्तोऽयं ग्रंथः शके १७७८ नवमामसवत्सरे जेष्ठपक्षे १२
रविवत्सरे हे पुत्तक रामचंद्र सत्वाराम गीजरे वाघे वा ग्रंथाधि प्रत
माहमटजी पुराणीक बोरजाह वाडिकर बाची अहे ॥

References — (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum — i,
477^a, 11, 111^a

B—Descriptive Catalogues—

I O. Catalogue Nos 2753-4

Mitra's Catalogue of Bikauer Mss. p. 665, No. 1449

„ Notices, Vol. I, p. 96. Ms. No. CLXXIX.

वैद्यकसंग्रह

Vaidyakasangraha

No. 247

948.
1884-87.

Size.— 9½ in. by 5 in.

Extent.— 19 leaves, 11 lines to a page; 32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; **hand-writ-**
ting legible; benedictory phrase, topic headings and topic
endings tinged with red pigment. The name given to the
work and in its beginning is ग्रन्थसंग्रह. It mentions दोसरत्न-
सङ्ग्रह (fol 4), शाङ्कर (fol 16), and रत्ननाकर (fol. 16)
It deals with **रत्न** only. On fol. 20^b some prescription is
written in a different hand. Fol 13 missing. Paper is old
and worm-eaten.

Age — Sam 1857.

Author — Anonymous.

Begins.—

धीमणेहाय नम ॥ अथ ग्रंथसंग्रह ॥
अथ शिलाजटुकरणम् ॥
बुद्धयः शिलाजटुशिलासूक्ष्मसङ्ग प्रकल्पितम् ॥
नि क्षिप्यान्बुष्णपानीये यामेक स्थापयेत्क्षुधी ॥ १ ॥
मर्दयित्वा तसो नीरं यक्ष्णीयाद्दक्षगालितम् ॥
स्थापयित्वा च क्षुत्वाग्ने धारयेदात्तये द्वय ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 20^a

जूर्णान् प्रतिसार्यं स्यात्तेजः स्यात्कण्ठस्थिचर ।
इति क्षारद्वयं धीमान् पुस्तकायेंतु योजयेत् ॥ ६७ ॥
इति क्षारकल्पना ॥ इति रत्नविरोपविषाग्रसर्वक्षारकल्पनाकथनम् ।
समाप्तोऽयं ग्रन्थसंग्रहः ॥ स० १८५७ ज्येष्ठ शुक्ल ७ शुकवारे ॥ शुभमस्तु
सर्वलभसाय ॥
औदुम्बराकैवटदुग्धफलं पलं च ।
लाक्षापलं पलचतुष्टयचुम्बकं च ॥
संकुट्टयमानमतसीपलैश्चमिष ॥
धीपारदस्य मरणे मद्नाथ्यसुग्रा ॥ १ ॥
इति लघुनग्रा ॥

Reference.—Aulrecht's Catalogus Catalogorum.— 1, 610^b, 11, 146^a.

वैद्यकसार

Vaidyaka-sāra

No. २४३

633.
1895-1902.

Size.— 9½ in. by 6½ in

Extent.— 25 leaves, 20 lines to a page, 18 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing beautiful and bold, marks of punctuation, topic headings, topic endings, benedictory phrases and colophons are written in red ink. The Ms. is written in book-form. On one side of each page there is a three lined border in red ink, on the other side, apart from the border lines, there is a column, with ¾ of inch space in between, made up of double red lines, the intervening space is coloured yellow. Paper is very old, musty and worn out. Language is Hindi of Southern Rajputana adjoining Gujerat. Foll. 16 and 19 are missing.

Age — Appears to be very old

Author.— Anonyms

Begins — fol. 1^a

अंगणेशाय नमः ॥ श्रीसारदायन .... (lost)

वैद्यकसारग्रन्थ लिख्यते ॥ प्रथम पाद... .. (lost)

मपाकलिष्यते ॥ सालम मिथी पैसा १० अरी .... (lost)

फाल पैसा दोह अर २ । छपेद सुसली पैसा ३ । अर । नेपरू पैसा २ ।

अर । निरुछडी पैसा । २ । अर । etc.

Ends.— fol. 27^a

अथोरा बोलणा पैसाबका

देवत जूणी टां ३ साकर टां ३ फटकडी मासो ? सरथ पैसा करी
बांटेने पछे नाहरा हूच सौं सभजे हो सम्पादि होइ । इति प्रकार पंथो
संपूरण ॥ १५ ॥ इति श्री आत्ममती विसकंदरी किताब . . . (disfigured
by ink) ॥ दायका जमती चौवहइ इलमकी आत्ममती विसकंदरी वैद्यक-
सारग्रन्थ संपूरण ॥ श्री ॥

References.— This work is not mentioned by Aufrecht in his Catalogus Catalogorum.

वैद्यकसार

Vaidyakaśāra

No. 248

377.

1882-83.

Size — 10 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{3}{10}$ in

Extent — 7 leaves, 11 lines to a page, 32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing legible, in the beginning of the work there are 5 blank leaves, in the last colophon, as well as in the 1st verse the work is known as शक र or शकरशत. The only place where this work is named as वैद्यकसार is the following colophon on folio 5^a इति श्रीशंकराख्ये वैद्यकसारे पायनादिकायाधिकारस्तुतिः ।

Age.— Appears to be old.

Author — Rāma. (See verse No 1 described below)

Begins — fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥

स्वरस्य लोके स्मरणममल देववैद्याम्बिनी ती ।

रोगघ्नस्यो वदति क्रपया प्राहि मां रोगसिंघौ ॥

तस्मै दद्यादमयमिति त वैद्य धम्बतरि च ।

नत्वा रामोऽखिलसुखकरं शंकराख्य प्रवक्ष्ये ॥ १ ॥

दुर्लभं प्रसन्नो हृदयकलना नाटिकारोगलक्षण-

मयं दाघौ विमनविमल स्नहन स्वेदने च ॥

रक्त लेपोऽमनवटकौ पाचनकायधूपौ ।

नस्य प्रसृजोऽखलनरसनोदीर्घतुण्वाग्रपथ्य ॥ २ ॥ etc.

Ends,— fol. 7^b

जायती शतशृंगलक्षिसरे श्रीचण्डिका सस्तुते ।

श्लोक वैद्यकसज्ञके छललिते दुर्लभे विश्विजैरदे ॥

भक्तानां वदनाशनाय विमलं ब्रुत्वा मया प्रार्थिता ।

दत्तां शास्त्रमिदं ब्रूतुं यक्षसाजीशकराख्यं क्षतं ॥ ३७ ॥

इति श्रीशंकरशतं समाप्तं ॥ श्री

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum:— 1, 611^a;

Printed Editions:—

वैद्यकसारसंग्रह ग्रन्थ with a Hindi Trans. by Vasatirama, son of Śaṅgrāma. Edited by Raghuvamśa Śarmā, Bombay 1896.

वैद्यकसारसंग्रह
or हितोपदेश

Vaidyakasārasaṅgraha
or Hitopadeśa

No. 250

1090.
1886-92.

Size.— 12 in. by 5 $\frac{7}{16}$ in.

Extent — 45 leaves, 12-13 lines to a page, 36-40 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bold and legible, paper very old, musty and worn out, right-hand corner of folio 1^b lost and letters are missing, folios 17^a, 39^b, half of 40^a, half of 45^a and 45^b are blank, fol 1^a bears तिहालस. इष्टिरीपकरागेय । कपरिजो मधुरा मता ८ बाटिक सर्ववोषण । ग्रामको—(lost) इलवातल कंदुकोद्वनीचारा कफवित-हता मता ९ Name of Scribe साधुरामदास दादूपंथी

Age.— Sam. 1791, Mārgaśīr-kṛsnapakṣa 8, Guruvāsara.

Author — Śrīkanthapaṇḍita or Śrīkanthasambhu

Begins.— fol. 1^b

श्रीचम्पंतरये नम ॥

line 1 मत्केभ्यो धुवनधिपत्यकं देवैर्महेश्वरिभिः..... (lost.)

line 2 टकोटिमणिभि शोद्धपादाङ्गुलं । etc.

The Same as in No. 251.

Ends — fol 44^b and 45^a

हृत्काफलेरिष च (fol 45^a) ने ह्युषिभि छदत्तै ।

संप्रतिता विमलकांतियजेन युक्ता ॥

श्रीकण्ठवदितकृतिर्द्वयकंचराह ।

हृत्कावलीष छुठता कचिरा चिराव ॥ १२ ॥

इति श्रीपरमशैवाचार्य श्रीकण्ठपादितिरचिते वैद्यकसारसंग्रहे हिमो-
पदेशे नाम्नि बालकञ्जीरोम (काञ्चनात On the margin) ब्रह्मनादीतिवि-
सर्षकंकट्टद्वारकपितायस्मार—(lost) दुरोमकण्ठिद्वारकान्वेतवितसर्वदृष्टद्वारि-
कमतीकनो (नाम on the top) दशम सङ्ग्रहे संपूर्ण समाप्तः ८८
(lost) धा ग्रंथ सं. १२५० संवत् १७९१ वर्षे मार्गशीरमासे कृष्णपक्षे तिथौ
५ अष्टमी श्रवणसरे लालसोटमध्ये ॥ लिपिकृतं साधुरामदासेन दादुपंथी
लिखायितं स्वामी पुरजदास श्रीरंजी ॥ श्रीरामजी सदा सहाय छे जी ॥
In a different hand is added कृष्णाचार्याणां विमर्शार्थे

References.— See No 251

वैद्यकसारसंग्रह
or हितोपदेश

Vaidyakaśārasaṅgraha
or Hitopadeśa

No. 251

918

1887-81.

Size.— 10½ in by 4½ in.

Extent.— 41 leaves, 11 lines to a page; 40 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters with पुष्प-
मात्रा, hand-writing good, verse-numbers tinged with red
pigment; paper very old, musty and worn out, work
divided into ten chapters called सङ्ग्रहः, fol. 1^a gives a list
of contents, the author calls himself as परमशैवाचार्य and
names his work as वैद्यकसारसंग्रहे हितोपदेशनाम्नि.

Age.— Appears to be old.

Author.— Śrīkanṭhaśambhu or Śrīkanṭhapāṇḍita.

Bengins.—fol. 1^b

श्रीचम्पहरणे नमः ॥

मत्तेज्यो ह्यवनाचिद्वत्थवरदं देवेर्महेशादिभि

साम्बत्सर्वगकिरीटकोटिमाभिनि शोभदृष्टपादाङ्गुल ॥

ससारब्रह्मभीतज्ञातमनसा ज्ञायति सद्योगिने

सं कथे कश्चिन्नदमंभितजटाज्जटं ध्रुव दर्शयति ॥ १ ॥

आधिव्याधिहरं नितमिवकरं नित्यप्रवावाकरं ।
 चंद्रालंकृतशेखरं तुषामिव क्रोधाग्निदग्धस्मरं ॥
 श्रीमहासुखस स्मरं मजरजक्रीडाविजातावरं ।
 वदे दिव्यसुजंगमवचनचर चिन्मोन्दरं शकरं ॥ २ ॥ etc

Ends.— fol. 41^b

सुक्ताफलेरिव चने सुविधि सुदुर्लभै-
 राधुरिता विमलकांतिलुपेन सुक्ता ॥

श्रीकण्ठपठितकृति कुचकंचराद्य

सुक्तावलीय लठतां रुधिरा चिराय ॥ २५ ॥

इति श्रीपरमशैवाचार्य श्रीकण्ठपठितविरांचिते वैद्यकसारसंग्रहे हितोप-
 देशनाम्नि बालकस्त्रीरोगशसंचातरोगव्रजनारीविसर्पकंठद्वंद्वरक्तपित्तापस्मार-
 पांदूररोगचक्षिदग्धभवेतपित्तसर्पवृहद्विषदुष्पिकप्रतीकार ॥ वक्षाम सङ्ग्रहेश
 संपूर्णो ग्रंथ । संख्या १२५० ॥

References — (1) Mss — A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:— 1,
 611^a, 667^b; II, 146^b; III, 128^a
 B— Descriptive Catalogues —
 I. O. Cat. No 2691

वैद्यकसारसंग्रह
 or हितोपदेश

Vaidyakaśārasaṅgraha
 or Hitopadeśa

No. 252

1891-95.

Size.— 12³/₈ in by 5⁹/₁₆ in.

Extent.— 48 leaves; 12-13 lines to a page, 32-34 letters to a line

Description.— Country paper, Devanagari characters, hand-writ-
 ing fair and legible, paper old, eaten by mice and the Ms.
 is in a dilapidated condition; left-hand side top 5¹/₂" by 1.2"
 deep is eaten up by worms; it has been restored perhaps
 at the library, folios 1^a and 48^b are blank.

Age.— Sarh. 1811.

Author.— Śrīkaṇṭhaśambhu or Śrīkaṇṭhapāṇḍita.

41 [Vaidyaka]

Begins.— fol १^b

1st line उोनम स (Some letters lost after it) नाधिबन्धवद्
देवेमं ह्येवादिभि
शम्बल्लवर्णकिरीटकोटिमाणिभि

2nd line प्रोबृष्टपादां हुज ससारप्रमभीतिभीतमनसो ध्यायति पं योगि-
नस्तबदे शशिक्षं हं हितजटाङ्क etc

The Same work as No 251

Ends — fol 49^a

colophon at the end— इति परमशिष्याचार्यभीष्मीकठपडितवि-
रच्यते वैद्यकसारसंग्रहे हितोपदेशनाम्नि बालकक्षीरोगशस्त्रपातरोहणनाडी-
ग्रन्थविस्तर्यकंदूबुधुरक्तपित्त अपस्मारपांशुरोगबह्निदीपनबह्निदग्धप्रतीकारश्वात-
पित्तसर्पविषकृद्विषहृत्त्रिकविषप्रतीकारनामा दशमः सप्तदेशः । ग्रन्थाक्षय
१३०० संवत् १८११ ॥

References — See No 251

वैद्यकसारसमुच्चय

Vaidyakaśārasamuccaya

No 253

1091.
1886-92

Size.— 10½ in. by 4½ in

Extent.— 102 leaves . 17 lines to a page , 42 letters to a line

Description — Country paper , Devanāgarī characters , hand-writ-
ing good , there are no marks of punctuation , foll 43-54
have double borders of red lines , foll. 51-101 have topic
headings and colophons tinged with red pigment. The
author has based his work on muslim and Hindu systems
of medicine. It is written in Hindi for his Brahmin disciple
Khusala, at Śrīpura in the reign of *Raja Kīśoraśimha* a
subordinate to *Hazarat Sahib Alam Shah*. The book is
divided into 6 parts called *Makālas*, which deal with
(1) structure of body, (2) causes of body, (3) diseases
of body, (4) Definition and diagnosis of bodily diseases,
(5) Treatment of diseases and (6) Materia medica. The

Ms. is incomplete and stops in the middle of the 5th part. Paper is old. Although the date of composition is given yet the year is not given.

Age.— Appears to be old

Author.— Śivaramaji Kayastha.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणाधिपतये नमः ॥

गणपति सरसति पुष्करज नमन विघन सब जात ॥

ज्यौ दिनकरपरकासतैं तससम्पद न रहात ॥ १ ॥

सकल पुनानि तिबन की हिकमत समुहानकाजु ॥

शिवराम कायथ लिखी हुकम पाय महाराज ॥ २ ॥

परमात्मा पुष्पको नमस्कार करें तिनसो सब ओहि उपजी है अन्ते उसही में समवैगी उनतौं हिकमती अनेक प्रकार की संसार में प्रगट भई हैं तिन हिकमतसौं बाहिर कह बात रही नहीं क्यार प्रकारकी श्रुति पांच तत्वसौं पेदा करी हैं कानी बांनी की श्रुति मादनी बातकी श्रुति नबांती वृक्षादिक की श्रुति बांनी जीवकी श्रुति पांनीकी श्रुति में पृथ्वीतत्व है पात की श्रुति अमनितत्वसैं हैं वृक्षकी श्रुति जलतत्वसैं है जीवकी श्रुति पवनतत्व सैं हैं आकासतत्व वाली हैं तिन मे ए सब माय रहे हैं सबश्रुतिमें जीवकी श्रुति सृष्टि तिनमे अनेकमेद हैं तिनमें मनुष्यको ओह राख्यो हे मनुष्यमें विवेकबुद्धि विशेष हे सो मनुष्यके कारनैं तीन बिधा परमात्माने बनाइ हे एक तो ग्यानकी हूजी बिधा धर्मकी तीजी बिधा हिकमतकी औषधकी जलकी तिन तीनों बिधामे जलकी बिधा बड़ी हे इनसो देहकी रूपाके जल बनि आवैं देही निरोग रहैं तो धर्मग्यांन दोनों सवैं इनकारनैं हिकमती तथा बतिकी सब हकीमोके कहैं माफक ग्रंथ विचार भाषाकरी जिनसो सागिरद सिताब समझे श्रीहजरतसाहिब आलमस्याहके अहदमे श्रीमहाराजाधि- राज राजा श्रीफिसोरसिंघजी बहादुर लखीकुलशोहबंसावतंसके राजमे नगर श्रीपुरमधे मिति जेठ छदि ५ मंगलवारके दिन शिवजीराम- कायस्थ मोहन बहोतेक तिब्ब हिकमतकी सारबस्तु संग्रहकरी वैद्यक- सारसमुच्चय ग्रंथ शिष्य पुसालनम ब्राह्मणसनाबडके प्रहने कौ बनाया

Ends.— fol. 101^b

एक सबसके (fol. 102^a) विंदुरेमें चाव बहोतपडे तिनसे पीप बहे-
वरद हुआलि बहोत होती ही इस आजार को इकीम कीडामकडा कहें महे-
रीसोजेके आजारमे कही सो तीन दिन ताई तीन २ बार लगावे तिससे पीप
बाहती थंभी चाबमाडे पूरी आवा हुआली मिटगई ओर ओषधियां की चाहनां
न रही

References.— This Ms is not noticed by Aufrecht in his Catalogus
Catalogorum.

वैद्यकसारसमुच्चय
(रससिंधु)

Vaidyakaśārasamuccaya
(Rasasindhu)

No 254

634
1895-1902

Size -- 10½ in. by 4⅞ in.

Extent.— 137 leaves, 10 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters with occa-
sional पुढमात्राs, hand-writing legible, the Ms is in an
extreamly decaying condition, paper is very old, worn
out and worm-eaten, specially in the beginning the leaf-
numbers have been eaten by worms, and that makes it im-
possible to know which leaves are missing. It is a frag-
ment, 28 folios of which are missing from different places.
It is also incomplete. Upto folio No 114, topic-headings,
marks of punctuation and colophons are tinged with red
pigment. On borders two lines in black ink are drawn
on each side. It is a work dealing with रसs and has quoted
the following works —

रसरत्नावली, रसचक्रिका, नीलकण्ठ, ग्रंथांतर, रसदीपिका, रसरत्नाकर,
रसरहस्य, काकचंडेश्वरमत, जधानीमत, स्वच्छदशकन्यागम, रसवर्णन, रसा-
वृत, सुतमहोदधि, स्वसंवेद्य, रसाण्णव, रसराजलक्ष्मी, जीमदौम, रससुक्ता-
वली and रसेन्द्रमण्डल. The following colophons could be tra-
ced:— on leaf 5^a — इति वंक्षितमहादेवविरचिते त—विद्वत्कविरचिते
रसविद्वत्सहोचनमारण्याधिकारः अथन. ॥ On leaf 12^b इति मन्मथचर्या-

कितमहादेवपंडितविरचिते रत्नसिं.....सन रत्नप्रह्लाजकपोमाधिकारः
 त्रेतीयः ॥ On leaf 23^a- इति मलनंदपदाकितमहादेवतनयपंडितविद्वल-
 विरचिते रत्नसिंघौ दूतादिहस्तमाधिकारः ॥ On leaf 40^b इति पंडित-
 विद्वलविरचिते वैद्यकसारसमुच्चये रत्नसिं.....प्रकरणं. It will thus
 be evident that the work should be called रत्नसिंघ, for वैद्यक-
 र is given in one colophon only.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Viṭṭhala, son of Mahādeva-gaḷagaṇḍa.

Begins.—fol. 1^b

हौं नमो नमोश्वाय ॥
 परकण्ठातालमुद्रुतानिलचंचलानि
 कन्दहारचंपकविनिर्मितपूजनानि ।
 दातु मतेभ्य इव याति नमोऽम्बरोऽसौ
 धृत्यैर्मन्त्रविरतं कुरुमाद्युतौषः ॥ १ ॥
 दोषोपशान्तिकरण इरणं उवराणा-
 मारोग्यदाननिरतं सतत जनानां ।
 लोकोपचारचरितं कन्दमारसेन
 तं श्रीविचारमिषज सद्गुणप्रयेह ॥ २ ॥
 जयति द्युतिसर्वस्तंभमञ्जोषध्वं.
 प्रबलगव्यविनाशः सेविषिध्वस्तनाशः ।
 शिष्य इव निजमंत्रं संहितायोगमंत्रः
 क्षिप्रुरहरतनूजः स्तोत्रसः स्फारदुंजः ॥ ३ ॥

Ends.— fol. 165^b

सतैलं मक्षमासस्य वर्षाद् धिर्यं लयं ब्रजेत् ।
 गोदुग्धं बीजपत्रस्थं अत्र पद्या दापयेत् ॥
 मक्षमासको ह्यपि हृषार्कमूलं युजाकल ॥
 मूषणं शंसवर्णं च तुल्यं च कुठ लवणानि पच ।
 क्षार

References — Aufrecht does not mention वैद्यकसारसमुच्चय but notes
 रत्नसिंघ in his Catalogus Catalogorum, 1, 496^b. This Ms
 is not noted in any other Catalogue.

वैद्यकसारोद्धार

Vaidyakaśāroddhāra

No. 255

1092
1886-92.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 18 leaves, 15 lines to a page, 39-40 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, text incorrect, fragment of a bigger work containing 7 chapters, the Ms contains first chapter complete and breaks off in the middle of नारायणचूर्ण on fol 18^a which contains 2½ lines only, fol 18^b blank, work is in Sanskrit with a commentary in Hindi, following is the only colophon which throws light on the names of the work and its author, fol. 12^a इति श्रीनामपुरीयतपोमणराज हर्ष-कीर्त्तिचरितकालिते वैद्यकसारोद्दारे प्रथमो पाकमध्यायः ? Then begins चूर्णाधिकार ; we can safely say that the Ms breaks in the middle of the 2nd chapter The author is Jain because he invokes तीर्थंकृत् and जिन. This work is otherwise called योगचिन्तामणि—See under योगचिन्तामणि No 159

Age — Appears to be modern

Author — Harṣakīrti Śūri

Begins.— fol. 1^a

यत्र विज्ञासमायाति तेजांसि च कर्मांसि च ।

महीयस्तदह वदे चिदानन्दमयं मह ॥ १ ॥

सन्दीपधानि पद्यानि रागद्वेषकृपा जये ।

अयं तीर्थं हर्षास्पत्र तीर्थंलुप्तं श्रियेस्तु व ॥ २ ॥

जगन्नितयलोकानां पापरोगापनुत्तये ।

यद्वाक्यमेवज नाति श्रीजिन स श्रियेस्तु न ॥ ३ ॥

पाक १ चूर्ण २ गुटी ३ काय ४ घृत ५ तैल ६ समिधका ।

अध्याया सप्त वक्ष्यति ग्रन्थेस्मिन् सारसमूहे ॥ ४ ॥ etc

Ends.—fol. 18^a

अथ नारायणनामा चूर्णः ।

द्वौ क्षारौ लवणानि पञ्च हृद्युषाध्याजमघा सही

व्योषाजाग्युपकुञ्चिका क्षमिजित. कंकटकुटग्रव ।

सप्रध्वनिककारणीमिसिपुतं योष्यं फलानां वयं
 यत्नं दुष्करं नवान्यपि यथेव (or) तानि तुल्यवयः । १ ॥
 त्रिविधसालेक्षिमुन्मेषंती त्रिसंयुजः साधयतित्तिका यथेव ।
 चातुर्गुणाचूर्णं हृदाहृतं जनेरिदं हि नारायणमौषधं बुधैः ॥ २ ॥

References.— See No 159

वैद्यकसारोद्धार
 (योगचिन्तामणि)

Vaidyakaśāroddhāra
 (Yogacintāmaṇi)

No. 256

547
 1892-95.

Size — 13 in by 6½ in

Extent — 12 leaves, 15 lines to a page, 45 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, topic headings, topic endings and colophons are tinged with red pigment. Text is interspersed with Hindi version. The Ms forms the 2nd chapter (चूर्णाधिकार) of Yogacintāmaṇi. Paper is old, musty and worn out. The name वैद्यकसारसंग्रह given in the last colophon is a misnomer. Its name is वैद्यकसारोद्धार which is adopted by me.

Age.— Appears to be old.

Author.— Harṣakirtusūri.

Begins.— fol. 1^b

अथ चूर्णाधिकारः तत्र प्रथमं संग्रहण्यां कुंकुमादि चूर्णं
 कुंकुम मन्दी हस्ताचार्तुर्जातं कलत्रकं
 आकलत्रमन्त्रकं धान्यं दाडिमं मरिचं कणा १

केसरी कस्तुरी मोथा चातुजातक त्रिकला अकलकरा अन्नक घना अनारदाने
 मिरच पीपलि १ etc.

Ends.— fol 12^a

वाक्पटुत्वं च बालानां बीनावायसमस्वर
 तैलं तीक्ष्णकेशमल्लं वातित्वं च विषर्जयेत् २

बाह्यक को बचन मगद होई विना समान स्वर होइ तेल ककरो कपो
कापरो न बाह २ नागपुरीयतपोगन्धराम श्रीहर्षकीर्तिसंकलिते वैद्यकसारो-
द्धारो पूर्णध्यायो द्वितीयस्तु ? इति श्रीनागपुरीयमदहर्षकीर्तिसंकलिते
वैद्यकसारसंग्रहे चूर्णाधिकारो द्वितीयोऽध्याय २

References — See No. 159

वैद्यकसारोद्धार

Vaidyakaśroddhāra

No 257

1402.
1887-91.

Size.— 10 in by 4 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 33 leaves, 13 lines to a page, 45 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good; three lines in red ink on each border, marks of punctuation, *Pratikas*, important passages, verse numbers and colophons tinged with red pigment. In the centre a rectangular space is left blank and 4 letters of three lines arranged beautifully, as—

वा
स   स
ह्या

Paper is old, musty and worn out. It is incomplete. It is wrongly named as वैद्यकसारसंग्रह in Bhandarkar's Report.

Age.— Appears to be old.

Author.— Harsakīrtisūri

Begins.— fol. 1^b

यत्र विशासमायीति तेजांसि च तमांसि च ।

• मदीयस्तद्वद्वदे विद्वानंब्रह्मं मह ॥ १ ॥

etc. Same as in No 159.

Ends -- fol 33^b

अथ शृंग्यादि चउसदु(?)उसध्ववातविकारे ॥

शृंगीरामठरामसेनरजनीकरेणुकारोहिणी

रासैरहरसोनवाकरजनीराजैप्रराजीकडे

References.— See No. 159

वैद्यकसारोद्धार

Vaidyakaśāroddhāra

No. 258

1378

1884-87

Size — 10½ in by 4½ in.

Extent — 150 leaves, 6 lines to a page, 40 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, double rows of three lines and two lines in red ink on each border, benedictory phrases, *Pratikas*, topic-headings, topic-endings and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and musty, some of the leaves have their corners torn out. Notes and sometimes translation in Gujarati runs in between the lines of the text on almost all the pages

Age — Sam 1804.

Author — Harṣakīrti-Sūri

Begins — fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीचन्द्रतरायै नमः ॥

यत्र विज्ञासमपति तेजांसि च तमांसि च ।

महीयस्तद्वह बभे विद्वानंदमयं महः ॥ १ ॥

etc. Same as in No. 159.

Fnds.— fol 149^b

यथा योगप्रदी (fol 150^a) पोस्ति पूर्व योगशतं यथा ।

तथेवाय विजयतां वो योगवितामणिभिरं २९

नागपुरीयतपोनगराभा श्रीहर्षकीर्तिसंकाशिते वैद्यकसारोद्दारे सप्तमको

मिश्रकाध्याय. ३० संवत् १८०४ वर्षे श्रावे १६६९ अवर्तमाने श्रीसुगक्षिर-

मासे कृष्णपक्षे तुतीयातिथौ सोमवासरे

References.— See No. 159.

वैद्यचिन्तामणि

Vaidyacintāmaṇi

No 259

1083 (II).
1886-92.Size.— 9 $\frac{3}{4}$ in. by 5 $\frac{1}{4}$ in.

Extent.— 5 leaves, 12 lines to a page, 28 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing legible. It begins on fol 12^b of the Ms. described under $\frac{1083 \text{ (III)}}{1886-92}$ and ends on fol. 17^a. Fol. 16 is missing.

It is the first chapter of वैद्यचिन्तामणि of बलभेन्द्र. We find the following note about this work in Madras Govt Oriental Mss library Cat. Vol. XXIII, P 8805

“ A treatise on medicine dealing with diagnosis of diseases with the purifications of substances for being used in medicinal preparations, with mercurial compound and with the preparation of drugs, decoctions, etc., for the curing of diseases. The author is Vallabhendra, son of Amareśvarabhaṭṭa of Śrīvatsagotra and of Apastambasutra. He belonged to the Indrakapṭhi family. ”

Age.— Appears to be old.

Author.— Vallabhendra

Begins.— fol 12^a

अथ श्रीनाडीनिदानरूपलक्षणघाणबायुलक्षणकटलक्षण असाध्यलक्षण-
परिक्षा लिप्यते ॥

श्रीनाथं पार्वतीनाथं बाणीनाथं सरस्वती ।

दुर्गावटकहेरबाध नमस्ते सतताम्यहं ॥ १ ॥

श्रीवत्सुगोत्रतिलकं अगहंदिपितामहं ।

कूचनार्यस्य (corrected as अमरेश्वर on the margin)

भट्टस्य प्रसक्तं सद्युज्जोक्त ॥ २ ॥

यद्यनार्यश्च (corrected as बलभेन्द्र on the margin)

रचितो जनानां हितकारणं ।

वैद्यचिन्तामणिर्नाम वैषज्यं ग्रंथमुत्तमं ॥ ३ ॥

Same as in Ms. 13095 of वैद्यविज्ञानमणि described in the Madras Govt. Oriental Mss. Library Cat. Vol. XXIII.

Ends.— fol. 17^a

श्री ब्रह्मांतरे ।

अजीर्णे अतिसारे च कृच्छ्रदुग्धमपिशोषतः

सर्वज्वरे वक्ष्मासे लेख लघनं कार्यमुत्तमं ॥ १ ॥

अतिसारेषु गर्भिण्यां दुग्धानां शिष्टानामपि ।

क्षीणबीजांश्चसांतानां लघनं परिचर्जयेत् ॥ श्री ॥

इतिज्वराधिका संनिपाताधिकारसूत्रं ॥ श्री

Reference.— (1) Mss —A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum --
1, 611^a, 11, 146^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Burnell's Catalogue, P 68^b

Madras, Govt Oriental Mss. Library Cat. pp. 8804, 8806,
8807, 8824, 8825, 8828, 8832, 8865, 8890, 8934, 8993,
8999 to 9002.

(2) Printed Edition —

With Telegu translation by Pidugu Subbarāmayya,
and supplements by Koṭa Venkatarāma Sāstrī. Edited by
Pidugu Venkatakr̥ṣṇa Rāu Sixth Edn. 2 Vols., Madras,
1921.

वैद्यजीवनं सटीकं

Vaidyajivana with comm.

No. 260

1093,
1886-92.

Size.— 12 in. by 5½ in.

Extent.— 33 leaves, 12-13 lines to a page; 50 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, first four folios have 3 red lines on each border, text is given in the centre of the page and the commentary above and below it.

Age.— Appears to be modern

Author.— (Text) Lolimbarāja; (Comm.) Rudrabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

(Comm.)

श्रीगणेशाय नमः ॥

मन्वा शिव च र जायां तात कोणेरिसहितं ।

वैद्यजीवनकाव्यस्य दीपिकां प्रतनोम्यह ॥ १ ॥

ग्रन्थकृद्दिशिष्टशिष्टाचार परिपालयन् । मंगलमाचरति ।

etc.

(Text)

श्रीरामकृष्णाय नमः ॥

प्रकृतिस्तुभक्त्या प्रीतिपात्र रमाया

दिशतु किमपि धाम इयामल मंगल च ।

अकथकमललीलां वस्य पादौ दधाते

प्रथतहरजटालीयांगरिंगतरंगे ॥ १ ॥ etc.

Ends.—(Text) fol 33^a

आयुर्वेदचक्षोषिचारसमये धन्वंतरि केचल

सीमा गानविदां विद्याकरसुधांशोपि त्रियामापति ।

उक्तस कविताकृतां मतिमतां ब्रह्मन्तमाश्रूयण

कांतोक्त्या कृतवैद्यजीवनमिदं लोलिम्मराज कवि ॥ २४ ॥

इति श्रीमद्विद्यकरब्रह्मलोलिम्मराजाविरचिते वैद्यजीवने पञ्चमो विलासः ॥ ५ ॥

(Comm) fol 33^b

टीका मदीया च मिश्रवराणो स्म। इत्ये ज्ञानविद्वद्भ्ये च ।

विद्यावतां चापि विनोदहेतोर्मिश्रवराणां गुणिता च कोशः ॥

मिषांस्नाननियोगेन टीकेके पञ्च मयाकृता ।

तेन पुण्येन सकल जगदस्तु निरामय ॥ १० ॥

इति श्रीमत्कोणेरिभट्टवैद्यपुत्रकृष्णभट्टविरचितायां वैद्यजीवनटीकायां पञ्चमो

विलासः समाप्तः ॥ १ ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —

i, 611^a, ii, 146^a and 227^a, iii, 128^a.

B—Descriptive Catalogues —

Oxford Catalogue, No 754 See Keith's History of Sanskrit Literature, P. 511 (17th Century)

(2) Printed Editions —

1 Bombay edn. 1874

2 With दीपिका of सुखानन्द and व्याख्येयवृत्ति of मिहिरचन्द्र.
(Sanskrit and Hindi) Venkateshwar Press Edn 1920

(Bombay)

वैद्यकीय

Vaidyaka

No. 261

 374.
 1882-83.
Size.— 9⁹/₁₀ in. by 4¹/₂ in.

Extent.— 27 leaves, 6 lines to a page, 35-37 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good and neat, it contains only the text, which is not quite correct, the name of the scribe is गहमल्ल, a resident of आहिपुर.

Age — Sam. 1848, Āsoja (Āśvina)-vadi 4, Bhṛguvāsara.

Author.— Lolimbarāja

Begins.— fol 1^b

॥ श्रीब्रह्मज्ञाननाथ नमः ॥

प्रकृतिस्तुभ्यमात्रं प्रीतिपात्रं रमाया ॥

विहातु किमपि धाम स्वामलं मगल व ॥ etc.

Text is the same as of No. 260

Ends.— fol. 27^a

आयुर्वेदावधोविचारसमये धन्वंतरौ केवलं

सीमा गीतविद्यां दिवाकरस्तुधांगोधि जियामावति ।

etc

Colophon at the end— (fol. 27^b)

इति श्रीमद्विद्याकरस्तुलोत्तुम्भ वचमो विलास संपूर्णं लिखितं आहिपुर-
 मध्ये ब्राह्मणगहमल्लेन वैष्णोदासजी पठनार्थं सन्त १८४८ आसोज-
 वदि भृगुवासरे ॥ श्री ॥ श्री ॥

References.— See No. 260

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyājīvanam
with commentary

No. 262

463.
1895-98.

Size.— 10 in. by $4\frac{1}{8}$ in

Extent — 101 leaves, 7 lines to a page, 29-30 letters to a line

Description -- Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bold, good and neat, all colophons and topic-headings are written with red ink, almost correct, the name of scribe is Bholārāma and the person for whom it is written is named as Vaidya Arjunasingha Text and commentary are distinguished by the letters श्लो and टी respectively.

Age.— Sam. 1927, Jyestha-śukla 6, Ravau

Author.— (of the text) Lolimbarāja

” ” ” comm) Rudrabhaṭṭa

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा शिव च रजाबां तात कोणेरिसङ्गित ॥

वैद्यजीवनकाव्यस्य द्वीपिकां प्रतनोम्यहं ॥ १ ॥

etc as in No 260

Ends.— fol 101^a colophon at the end—

इति श्रीमत्कोणरिमद्विरपुत्र रुद्रभट्ट विरचिताया वैद्यजीवनटीकायां
द्वीपिकाख्यायां पञ्चम उल्लास समाप्त ॥ इति वैद्यजीवन टीका संपूर्ण ॥
लिपिकृतं भोलारामेन पठनार्थं विरंजीव वैद्य अर्जुनसिंह ॥ शुभश्रूयात्

fol. 101^b

सबत् १९२७ ज्येष्ठ शुक्ल ६ रवौ ॥ श्री ॥ = ॥ = ॥ श्री ॥

References.— See No. 260

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyājīvana
with commentary

No. 263

462.
1895-98.

Size.— 10 $\frac{9}{10}$ in by 4 $\frac{7}{8}$ in

Extent.— 40 leaves ; 6-12 lines to a page , 46 letters to a line.

Description — Country paper , Devanāgarī characters ; hand-writing good ; first folio is of bluish tint and of modern paper, text almost correct , commentary on the top and bottom of the text which is in the middle of the page , important points are marked with reddish tint Scribe's name ब्रजदास, place of copying सर्वाईजयनगर (= Jaipur ?)

Age — Sam. 1920, Caitra-vadi 2

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ „ „ comm.)— Harinātha.

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीहरिर्जयति ॥

वस्योपिकजमकरद्वलिहोल बोमी ।

व्यासादयो विविधबाह्यमयमाचिकीर्षु ॥

etc

The work is the same as No 270.

Ends. fol 40^b

इति श्रीमन्मनोहरखलुना गोस्वामि हरिनाथ कृतायां वैद्यजीवन टीकायां
पंचमो विलासः ५

चैत्रवदी २ संवत् १९२० का मै श्री सर्वाई जयनगरमध्ये श्रीचतुर्धुज
सदने

References.— See 260

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyājīvana
with commentary

No. 264

913.
1887-91.

Size.— $9\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{1}{10}$ in.

Extent — 66 leaves, 9 lines to a page, 25-26 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing fair, mostly corrupt, folios 30 and 58 are repeated, hence, though the last folio bears the number 64, there are 66 folios, folios 1^a and 64^b are blank. The place of copying the ms is given as the temple of Gopālaji on the banks of the Ganges. Text and commentary run together, the latter begins with the word टीका and the former with the word सूत्र.

Age.— Sam 1890 and Śaka era 1755

Author (of the text).— Lolimbarāja

„ „ „ comm.)— Harinātha.

Begins— fol 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

यस्यांष्टिकमकरदलितोलयोमी ।

व्यासादयो विविधवाक्यमयमाचिकीर्तुं ।

etc.

The work is the same as No. 263

Ends— folio 64^a.

इति श्रीमन्मनोहरसूनुना गोस्वामिना हरिनाथकृतायां वैद्यजीवनटीकायां
पंचमो विलास ॥ ५ ॥ श्रीगंगादेव्यै नमः लिपिकृतं दुर्गानाथ यठनाथ चिरं-
जीव . . . . (Name scratched with ink) शुभंभव । जलादुक्षे तिला-
दुक्षे दुक्षे सिधलवचनात् ॥ सुखं हस्तेन दातव्यं एवं वदिति पुस्तक ॥ संवत्
१८९० का शके १७५५ का ॥ शुभंभवतु ॥ गंगातीरे यगामोपालजिका
मंदिरमध्ये लिखित ॥ श्री श्री श्री श्री ॥

In a different hand follows —

आदिचंद्रस्त ॥ इति ॥ मंचक । सगिमोरो । त्रिफला । त्रिफुटा । जायफल ।
 लौंग । पाचूल । मात्रासम । मिष्टकरमे वरल करना ॥ १ ॥ अथ त्रिपुरभैरवरस्त
 छठ टंक ४ मिरटंक ४ छद्मगो टंक ३ मोरो टंक १ ॥ नागरपानका रसमे
 गोली बाध छंजा प्रमान ॥

References.— See No. 260.

वैद्यजीवनं
 सटीकं

Vaidyajīvana
 with commentary

No 265

353.
 1879-80.

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 26 leaves, 17 lines to a page, 40-42 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing beautiful and neat, borders have double rows of red lines, Ms. is slightly moth-eaten. It bears two holes running through all the leaves on the two top corners. The left-hand corner is broken. Name of the scribe is विद्याधर-विमोदा (Rṣi Moṭā) and the ms. was copied at Ajmer.

Age.—सबद्धरनेत्रेष्टुनागरूप (1843) प्रमिते वर्षे मासोत्तम वैशाखमासि चण्डेतरपक्षे
 द्वितीयाकर्मबाध्याहुवारे ।

Author (of the text).— Lohimbarāja.

„ („ „ comm.).— Rudrabhaṭṭa.

Begins.— fol 1^b

अथ शिवचरणाब्जं तातं कोणेति संज्ञितं ।

वैद्यजीवनकाव्यस्य दीपिकां प्रतनोम्यहं ॥ १ ॥

etc. as in No. 260.

Ends.— fol. 26^a

Colophon at the end—इति श्रीमत्कोणेरीयदु वैद्यपुत्र रुद्रभट्ट विरचितायां
 पंचम उद्भासः समाप्तिसमाप्त ॥ ५ ॥

After the date follows—

इयं प्रतिविद्याचर्णमोटाह्वयेनाकृति अजमेरसाले ॥

References.— See No. 260

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 266

635.
1895-1902.

Size.— 10 $\frac{7}{8}$ in by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent — 30 leaves ; 14-16 lines to a page ; 40-47 letters to a line.

Description — Country paper , Devanāgarī characters , hand-writing good , text corrupt , commentary above and below the text on each page , borders decorated with two double lined rows in red ink , paper is old and worn out.

Age.— Sam. 1868 , Kārtika-sudi 10

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ („ „ comm.).— Harinātha.

Begins.— folio. 1^b

॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

वस्यांहिकंजमकरंदलिहोलयोमी ।

व्यासादयो विविधबाह्यमयमाचिकीर्तुः ॥

etc as in No. 263.

Ends — fol 30^a

इति श्रीमन्महोदयसुना गोस्वामिना हरिनाथकृतायां वैद्यजीवनटीकायां
पंचमो विलास ॥ ५ ॥ In a different hand follows the date—
संव—(lost) १८६८ रा मिति कार्ती शुद्ध १० ..... (defaced with
ink) मध्ये लिखित

References.— See No. 263

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyājīvana
with commentary

No. 267

948.

1891-95.

Size.— 9½ in. by 5½ in.

Extent.— 48 leaves, 8-10 lines to a page; 22-23 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing legible; fol. 1^a contains a prescription of दृक्कल, another prescription, श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः श्रीगणे and a verse—

द्रव्यहातो नरः पशु जातो विषयलब्धकः ॥

वपिरो शास्त्रहीनश्च श्रीजितो-जितो नरः ॥ १ ॥

द्रव्य हतो नरः पशु ॥ अथो विषः. Till fol. 23 paper is old, after that paper is modern, ink is different, hand-writing another, pagination on the left-hand top corner of the page and lines less From fol 30 onwards ink is red.

Age.— Appears to be old in part only.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ („ „ comm.).— Rudrabhaṭṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रकृतिस्त्वभगवाञ्चं श्रीतिपाञ्चं रमाया

विशतु किमपि चाम शामलं मङ्गलं च ।

अरुणकमललीला यस्य पादौ दृष्टाते

प्रणतहृजटालीगांगरिङ्गतरङ्गे ॥ १ ॥

टिका ॥ तत् किमपि अनिर्वाच्यं चाम तेज , etc.

Same as No. 260.

Ends.— fol. 49^b

Colophon at the end —

इति श्रीमत्कोनेरमदुसुतुकद्वयवैद्यविरचितायां लोलिम्बराजविरचितायां
वैद्यजीवनटीकायां पञ्चमो विलास समाप्तः । ५ ॥ एवं मूलश्लोकस्य
श्रीहरेर्नमो नमस्तु ।

Reference.— See No. 260.

वैद्यजीवनं
खटीकं

Vaidya-jivana
with commentary

No. 268

178.
A 1882-83

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent — 30 leaves, 15 lines to a page, 45 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing beautiful and neat, the numbers of verses, colophons, etc. are tinged with reddish tint, the ms was copied at कर्णपूर (Cawnpore?) by ज्ञानैश्वरविजयगणि, disciple of अनंतविजयगणि, disciple by धीरविजयगणि Incorrect

Age — Sam 1822, Śaka era 1687, Phālguna śudi, Candravāsara

Author (of the text) — Lolimbarāja.

„ („ „ comm) — Rudrabhaṭṭa

Begins— fol. 1^b

ओं नम ।

नत्वा शिव वरजांभां तात कोणेरसहित ।

वैद्यजीवनकाव्यस्य दीपकां प्रतनोम्यह ॥ १ ॥ etc

Same as No. 260.

Ends.— fol. 30^b.

मिरजासांन नियोगेन टीकेयं च भया कृता ।

तेन पुन्येन शकल जगदस्तु निरामयं ॥ १० ॥

इति श्रीमत्कोनेरिभट्टवैद्यपुत्रकृष्णभट्टविराचितायां वैद्यजीवनटीकायां श्रीवि-
काख्यायां पंचमोऽङ्कास संपूर्णम् ५ ॥ सकलपण्डितशिरोमणि पंडित श्रीश्री
१०८ श्रीश्री ५० श्री धीरविजयगणितन्त्रिष्यपण्डित श्रीश्री ५ श्री अनंतविजय-
गणितन्त्रिष्यदासानुदासपायरजरेष्ठ समान शिष्य ज्ञानैश्वरविजयगणिलिखितां
संवत् १८२२ वर्षे शके १६८७ प्र० कार्तिक शुद्धि १ चंद्रमासरे कर्णपुर-
नगरे ह्यमं भवतु

Reference.— See No. 260.

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajīvana
with commentary

No. 269

618.
Viā.-1.

Size.— $9\frac{9}{16}$ in by $5\frac{1}{16}$ in

Extent — 7 leaves, 11 lines to a page, 40-41 letters to a line.

Description,— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, ms almost correct, a fragment; it contains रुद्रभट्ट's comm. It leaves off verses in the middle and thus is not continuous.

Age — Appears to be modern

Author (of the text) — Lolimbarāja

,, (,, ,, comm.).— Rudrabhaṭṭa

Begins — (comm) fol. 1^a

अंगणेशाय नम ॥

गणकृद्दिशिष्टाचारपरिपालनाय ग्रंथावौ मंगलमाचरति ॥ etc.

(text.)

अंगणेशाय नम

प्रकृतिसुभगनामं प्रीतिपात्रं रमाया दिशतु किमपि धाम इयमलं मंगलं
॥ १ etc.

Same as No 260

Ends — (text.) fol 7^b

अनुममद्युतजं सितासमेत शुणवति पित्तमपाकरोति सद्य ॥

तरुण इव नितंबिनीनितंबांबरमतनुज्वरजर्जरीकृतंग ॥ २६ ॥

अरिराम ॥

(comm)

क कमिष तरुण नितंबिनीनितंबांबरमिष । किंचूत अतनुज्वरेण
कामज्वरेण जर्जरीकृतं अयं यस्यासौ ॥ २६ ॥

Reference.— See No. 260.

वैद्यजीवनं
खटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 270

238 B
A 1883-84.

Size.— $8\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 41 leaves, 12 lines to a page, 35-36 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, but the text is slightly corrupt. Along with other works, this codex contains the text of Vaidyajivana and its commentary by Gosvāmī Harinātha, son of Manohara. The other works are—

- १) भुवनेश्वरीस्तोत्रभाष्य
- २) बटपञ्चविंशिका
- ३) स्वप्नाध्याय and
- ४) हस्तपादसाङ्गश्रिकलक्षणानि

our work extends from fol. 24 (written 34 by mistake) till fol. 64. The date of Harinātha is Sam 1730. The name of the scribe is दयानाथ पटेल

Age.— Appears to be modern.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ („ „ comm) — Harinātha

Begins.— (comm) line 8 fol 24^b

उो अथ वैद्यजीवन लिख्यते ॥ उो

यस्याश्रिकजमकरंदलिहोलयोमी

व्यासादयो विविचबोमयमाचिकीहुं ।

भक्तार्तिदैन्यदलनाय कृतावतारो

विभ्रं स नो नरहरि निखिल निहन्यात् ॥ १ ॥

जहृदीपप्रथितबचशो रासि उद्गासितशो

रहोराकापतिरिच हरेराचिरोक्ष द्विजेक्ष ।

लक्ष्मीदासह्युजगदाबधनीयानुभावो

ध्वस्ताज्ञानाचकारो रगलदधुतानादिताशोषविश्व ॥ २ ॥ etc.

(text.) folio 25^a

प्रकृतिद्युभगगात्रं श्रीतिपात्र etc.

Ends.—(text) fol. 63^b

आधुवैद्योविचारसमये etc.

(comm.) fol. 64^a

अथवा मतिमतां मतिकवितावतां विशेषणं पुन. सूचतां राज्ञा समा
सूचयन्ति नेककविताप्रस्तावच्छादेभि शोभयन्तीत्येवंवृत्त ॥ २१ ॥

इति श्रीमन्मनोहरसहस्रगोस्वामिनिहरिनाथकृतायां वैद्यजीवनटीकायां
पंचमो विहास ।

श्रीमद्भूपतिविक्रमाङ्गगणिना संवह्निसर्तुभि

मासे आश्विनिके सितेष्टमतिथौ चारे हिमांशौरिय ।

टीका वैद्यकजीवनस्य रचिता श्रीनाथगोस्वामिनि

वैतस्वं तदमास्यते कृष्णपुरे धार्या मिषग्भि सदा ॥

छान इदं पुस्तकं दयानाथपण्डितपठनाय परस्वारथेन कृत

(N B.—कृष्णपुर on the river बितस्ता is identical with
modern Kasur in the Punjab. See Cunningham's *Ancient
Geography of India*, edited by S. N. Majumdar Calcutta,
1924, pp 228-29)

Reference.— See No 260.

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 271

306.
Vol. 1.

Size.— 11½ in. by 5 in.

Extent.— 52 leaves, 5-10 lines to a page, 40 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-wri-
ting legible, the ms is somewhat incorrect, it begins on
fol. 1^b and ends on fol. 52^a (4 lines), fol. 52^b is blank.

Age.— Appears to be modern.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ („ „ comm.).— Rudrabhāṭṭa.

Begins.—(comm) fol 1^a

श्रीगणेशाय नम ॥

वैद्यजीवनकाव्यस्य विपिकां प्रकरोम्यह ॥

शिष्टाचारपरिपालनाय संवादी मंगलमाचरति ॥ etc.

(text)

प्रकृतिल्लभ्यमाने प्रीतिपात्रं रमाया ॥

विशतु किमपि धाम श्यामलं मंगल वा ॥ etc

Same as No 260.

Ends.—(text) fol 51^a

आयुर्वेदबन्धोविचारस्तमये धन्वंतरि केवल etc

(comm.) fol 52^a

मिरयां स्नानविषोगे टीकेव च मया कृता ।

तेन पुण्येन सकलं जगदस्तु निरामयं ॥ १० ॥

इति श्रीमत्कौण्डिनीयैष्युत्रकवृद्धाधिरक्षितायां वैद्यजीवनटीकायां

पंचम उल्लास ॥

Reference.— See No. 260

वैद्यनाममाला

Vaidyanāmamālā

No. 272

944

1884-87

Size.— 12 $\frac{7}{8}$ in. by 4 in.

Extent.— 156 leaves ; 7 lines to a page , 35-40 letters to a line

Description — Country paper , Devanāgarī characters , hand-writing bold and legible , paper is very old, musty and worn-out , has double red lines on borders , each page is divided into four columns by red lines It is an interesting lexicon of medicinal names. The arrangement is beautiful Names are given according to two orders 1) order of the ending letter e g , कान्त, खान्त, गान्त, etc and 2) order of the beginning letter. So that the कान्त words (ending in क) will again be arranged alphabetically. Again, each name has got the figure showing the number of syllables. It is incomplete. Foll. 1-10 and 38 and 39 are missing. It abruptly stops at रान्त words beginning with री. The name वैद्यनाममाला seems to have been given to it arbitrarily, there being no ms. evidence for it. In fact it has no name.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 11^a

1st col.		3rd col.	
५ कटकिंशुक	पारिमत्रे	कसेरुकं	कसेरुमाषा
५ कंदकारिका	सुग्रायां	५ करबीरिका	मन-शिलायां
५ कुमिवाटिका	विहने		सुवर्चलायां
५ सुग्राहक	काणिते काक-	५ किंकिरातक	सेरेयके
	बी जा०	५ काटपंडिका	स्थिसंहारे
५ कासमर्हक	कासमर्हे	५ करबीरक	कजेर जा०
५ कारवेष्टिका	सुषण्यां	५ कपित्थास्तुंक	वर्बरीभेदे
and col.		4th col.	
५ कोविदारक	कोविदारे	५ काकपालकं	कंडुके
४ कालशाक	नौदे बेजु जा०	५ कृष्णमल्लिक	वर्बरीभेदे
	कश्मि	५ कृष्णमल्लिकाम	
४ कुंदुकी	सल्लक्ष्य	५ कटुपत्रक	हलसे
४ कोशात्रक		५ कामदक्षको	बंदाके
४ कपोतिका	बालसूले	५ कपोतबंका	सुवर्चला
४ करीरक	केरप्र.		ग्राम्भ्यां
		५ काकजंतिका	छंमायां

Ends — fol. 168^b

col. 4

४ बाजीकरी	जम्बर्गचायां
४ बसक्षीरी	सुग्राहीयां
४ बीरतरं	उशीरे
४ बीतिचित्र	तिलके
४ बीरतरक	अर्जुने नमं(1)दी

सर्ज्जाक्ये इति वाचत् बल्लातके च ।

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:—
ii, 146³, (The only ms. noted by Aufrecht).

वैद्यनिघण्टु

Vaidyanighantu

(द्रव्यावलीसमुच्चय)

(Dravyāvalīsamuccaya)

No. 273

548.
1892-95.Size.— 9 $\frac{3}{8}$ in. by 6 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 20 leaves, 14 lines to a page; 34 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bold and legible till folio 7^b, from folio 8^a till 20^b, it is small and less legible, folio 20 is worn-out. It is a fragment of द्रव्यावली or द्रव्यावलीसमुच्चय, which is its real name. वैद्यनिघण्टु is a misnomer Cf fol 2^b, line 3—

अनतपारस्य विशुद्धा किञ्चित्तां चिकित्सागमसामरस्य ।

उक्तो मया सप्रविकल्पयोगात् द्रव्यत्वलीनाम समुच्चयोप्यं ॥ १५ ॥

Again this very verse is found in the ms. of द्रव्यावली No. 107 on fol. 1^a, lines 2-3 In our ms.

महृष्यादिरयं वर्गं प्रथमं परिकीर्तित ।

उद्धापोदोषहरणं सर्वामयविनाशाय ॥ इति प्रथमवर्ग

is a verse found on fol 3^b, lines 2-4 and fol 19^b last line and fol 20^a, 1st line As the द्रव्यावली ms No 107 ascribes the work to महेन्द्र, son कृष्ण, shall we ascribe our ms also to महेन्द्र?

Age.— Appears to be old.

Author.— Mahendra ?

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥

ममामि चम्बन्तरिमादिदेवं सुरासुरैर्बद्धितपाक्षपक्षं ।

लोके उवराकञ्च अयश्चतुर्नाशं घातारमीशं विविधौषधीनां ॥ १ ॥

अनेकदेशान्तरयापितेऽसुर्वेदु तत्प्राकृतसंस्कृतेऽह ।

शूरेभ्यःशूरेषु च नास्ति संख्या द्रव्याविधानेषु तथोपदेह ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 20^b

विहं कृतिमकं...(lost) द्वारं प्राविहमादरं ।
 दुपास्य संदलवणं कृतकं चेतनामत ॥ विहलवणनाम ।
 विह्वलं...(lost) च वातहंता रुचिग्रहं ।
 विहं च श्रुतमापन्नं तीक्ष्णोष्णं वातमित्तरं ॥

References.— See No. 107.

वैद्यनिघण्टु

Vaidyanighaṇṭu

No. 274

50.
 1898-99.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 129 leaves, 9 lines to a page; 30-32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing very good, borders are decorated with double rows of red lines, all marks of punctuation and topic headings are in red ink. It is an incomplete ms of the निघण्टु according to माहमिश्र and which forms part of माहमिश्रा, fol. 83 is missing. Fol. 130^a has only 2 lines and fol. 130^b is blank

Age.— मिति वैशाख शुद्ध २॥ सं १८५० का

Author — Bhāvamīśra.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीजं श्रुतीनां हृत्वनं श्रुतीनां श्रीजं जहानां महदादिकानां ।
 आग्नेयमकं भवपातकानां किञ्चिन्मह द्यामलमाभ्यासि ॥ १ ॥
 वृक्षं प्रजापतिं स्वस्थमग्निनी वाक्यसूचक ॥
 कृतो हरीतकी जाता तस्यास्तु कति जातयः ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 129^b

सप्तसर्वेषु कथित काकशब्दे विचक्षणैः ।
 सप्तधिरदमेते तु सीतके नामकेनारैः ॥

—महत्या नामर्हत्या नामहाव्यव्युत्पत्ते ।

मां . ... .. (illegible) दिष्ट ॥ १ ॥

इति श्रीहरितक्याद्व्रज्यानां नामानि खण्डा ॥ निरुद्धभाष्यप्रकाशमतेन
संपूर्ण ॥

References.— (1) Mss —A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum.— i,
612^b, ii, 146^a, iii, 128^a. See Under भाष्यप्रकाश

वैद्यप्रदीप

Vaidyapradīpa

No. 975

180
A 1882-83.

Size.— 8½ in. by 4½ in.

Extent — 95 leaves, 10 lines to a page, 30 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters, hand-writing legible, two or three lines in black ink on each border, verse numbers, topic headings, topic endings and colophons tinged with red pigment, paper is very old, worn out and musty. It has neither beginning nor end. Fol. 1 and 44 are missing, fol. 57^a is blank, after fol. 82^a, verses are not numbered, there are notes on the margin of some pages. On fol. 15^b, the author calls himself the son of Himakara. The work deals with all the aspects of Vaidyaka-śāstra.

Age.— Appears to be very old

Author — Uddhavamiśra, son of Himakara

Begins.— fol. 1^a

हो मधुमेहस्य पिडकास्य प्रमेहजा ॥ ८ ॥

मेदस्ययोदरे शोफो रुद्धिष्व गलगंडका ॥

गडमालापक्षिग्रंथिरर्द्धं श्लेष्मत् तया ॥ ९ ॥

विश्विर्गणशोषस्य हो ब्रणो यन्नानारिके ॥

भगंदरोपदंष्ट्री च कृकपोषस्य कुट्टकाः ॥ १० ॥ etc.

Ends.— fol. 97^b

कुम्भारसोच भूतार्तः कुम्भारप्रमेदुल ॥
 वयस्य हस्त वक्ष्यं रत्नं मेदोमराय ॥
 आहुःप्रदाता बलवीर्यकर्ता रोगस्थहर्ता.....य. हकर्ता ॥
 अयः समाप्त नहि किंचिदस्ति रत्नायन भेदतमं हि जन्तोः ॥
 कुम्भारं तिलतैलं च मा

References.— It is the only ms. noted by Aufrecht in his *Catalogus Catalogorum*, 1, 612^b.

वैद्यमनोत्सव

Vaidyamanotsava

No. 276

440.
 1884-86.

Size.— 9 $\frac{3}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{16}$ in.

Extent — 11 leaves, 15 lines to a page, 44 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, double borders of two lines and one line in red ink on each side, marginal notes on some pages in very fine and small letters, last folio has got on the right-hand margin a figure of serpent with the following letters in it- बुद्धा, बुद्धम, बुद्ध, हित्वावि, हयेह, बुद्धी, वक्ष्य, डरेज, लङ्करो. On the left-hand margin there is a diagram of some charm. Paper is old and musty and some corners have worn-out.

Age.— Sam. 1810.

Author.— Nayanasukha.

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः
 सिद्धस्तपद प्रनस्तदा रिद्धिसिद्धि नित देह etc.

Same as in No. 277.

Ends.— fol. 11^b

सो०-कीयो प्रनट दधिमंथ उचय रोग निर्दाय
 कुनि सकल हृषी सप्त ग्रंथ कल्पौ सुमा मत्त आदि अंत ॥ ५१ ॥

इति श्री वैद्यकेशवदासनयनसुविरचिते वैद्यमनोत्सवे श्रीरोगप्र-
वरोगचिकित्सानां सप्तमं देशः । तत्समस्तो समस्तश्चायं ग्रंथः सख्या ५०५ ।
श्री सप्त १८१० ए वर्षे मिति कार्ती शुद्धि ९ दिने ॥ श्रीरस्तु कल्याणमस्तु ॥
श्री ॥

छंठि कुलंजल बजगिरी राई वीपर वान
आंवा मांजर सम करो कंठ कोकिला समाध १
अहिबर गोबर नर घंडी सहित सतावर छंठ
बंधोपी न मोलाह पिणन निमै दंडी ॥ १ ॥

In a different hand follows —

जीबंतु मे शत्रुगणा सदैव तेषां प्रसादेन विचक्षणोहं ।
यदा यदा मे स्थलति प्रकुञ्चि तदा तदा ते प्रतिबोधयंति १

References.— See No 277

वैद्यमनोत्सव

Vaidyamanoṭsava

No. 277

179

A.1882-83

Size.— 10¹/₁₀ in by 4²/₁₀ in

Extent.— 12 leaves, 15 lines to a page, 45 letters to a line.

Description — Country paper; Devanagari characters, hand-writing good, topic headings and colophons in red ink, there is a lacuna of 4 lines on fol 2^a. It is written in Hindi verses by a jaina monk who was a contemporary of Akbar. This copy was written at Sadara which is perhaps identical with Shahdara near Delhi.

Age.— Sam. 1749.

Author.— Nayanasukha, son of Keśava.

Begins.— fol. 1^a.

श्री धनवताय नमः ॥

शिवसुत प्रणवद्वय सदा विद्वित्सिद्धि निति देह ॥

कुमतिविवाहान कुमतिकर मगलद्वयति करेह ॥ १ ॥

अलष अस्तरति अलष मति किमहिंन वायो पार ॥
 जोति सकल कविजन कही देही देव मतिस्तार ॥ २ ॥
 वैद्यग्रंथ सब मधि करै रखिउ सुभाषा आनी ॥
 अर्थ देषाहुं प्रग करी उषध रोगनिदान ॥ ३ ॥
 मम मति अल्पछं कहत हैं कविमती परम अगाध ॥
 सुगमधिकिन्साधितरचित बमहु सबहं अपराध ॥ ४ ॥
 वैद्यमनोत्सवनामधरी वैशि ग्रंथ प्रगास ॥
 केशवराजछत नयनसुख आषककुलहि निवास ॥ ५ ॥
 प्रथमनसालक्षणकहु वैशि ग्रंथ मति सोह ॥
 पुनि यानी अहुभाषहिं ऊहसी मम मति होह ॥ ६ ॥ etc.

Ends — fol. 12^a

परीमीत ग्रंथ सखइ सप्त मम मति बोजति पार ॥
 ऊषध रतन छत गेह काए प्रगट सत्तार ॥ ५ ॥
 वैद्यमनोत्सव ग्रंथ महीहं कहियो सकल निज आनि ॥
 दुषकदन पुनि दुषकंपन पुनि दुषकण आनंद परमति घानी ॥ ६ ॥
 केशवराजछत नयनसुख का पो ग्रंथ अक्षतकंद ॥
 दूम नगर सिद्धचंक्में अकबर साह निरंद ॥ ७ ॥
 अंकवेदरसमेदनी १६४९ छह पक्ष चैत्रमास ॥
 तिथि द्वितीया मृगशिरा पुनि पुष्यचंद्र प्रगास ॥ ८ ॥
 मामा अंग छहंद पुनि कहा यो अल्प (fol 12^b) मतीह ॥ ९ ॥
 कापो प्रगटि दक्षिमथ ऊषध निरोगनिदान पुनि ॥
 सकल सुधासप्त ग्रंथ कहा यो समझि आवि अंभि महं ॥ १० ॥
 इति वैद्यमनोत्सव सप्तम उद्देश संबद्ध १५४९ पोष सुदी तिथी दशम्यां
 शनिवासरे सावधानगरे. ॥ श्रीरस्तु ॥ कल्याणमंगलमालिका ॥ श्री

References.— It is not mentioned by Aufrecht in his Catalogus Catalogorum.

वैद्यमनोत्सव

Vaidyamanotsava

No. 278

1524.

1891-95.

Size.— 12½ in. by 6½ in.

Extent.— 17 leaves ; 13 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing bold and legible, marks of punctuation and three lines on each border are in red ink. Topic headings and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and musty. The name of the town in which our author resided is here named as सीहमंद् whereas in the other Ms. of this work the reading is सिंहमंद्.

Age — Sam 1807.

Author.— Nayanasukha, son of Keśava

Begins.— fol 1*

श्रीरामायनम् ॥

बोहा ॥

शिष्यव्रतं यत् प्रणहं सदा रिद्धिस्तिद्धिं निधिं देय ॥

कुमतिविनाशनं कुमतिकरं मंगलहृदितं करोय ॥ १ ॥ etc

Same as in No. 277

Ends.— fol 17*

सोरठा ॥

कीयो प्रगटं दधिं मधिं कै ॥ उपधिं रोमनिर्दानं ॥

दुनिं सकलं हृषासमं ग्रंथं ॥ कष्टो संपूरनं आदिं अत ॥ ५१ ॥

इति श्रीपडितराजवैद्यनाथकेशवदासपुत्रश्रीनयनसुखविरचिते श्री वैद्यमनो ज्ञेये नाम साके सप्तम । सङ्क्षेपे संपूर्ण । समाप्त ॥ संवत् १८०७ मिति भाद्रपद वदि एकादशी ११ मंगलवासे लिखितं पुस्तकं वैद्यग्रंथं संपूर्णं लिखितं मुरलीदास वैष्णवान् पठनायै पठि श्री ५ उद्भवासजी योग्यं ह्यनमस्तु ह्यनमस्तु ह्यनं भवति ॥ आहृत्य आहृत्यं ताहृत्यं लिखितं मया ह्युद्भवं वा अहृत्यं मम दोषं न विद्यतां ॥ सर्ववैष्णवाभ्यां नमः ॥

सख्या ४१० ॥

References.— See No. 277.

वैद्यरत्न

Vaidyaratna

No. 279

1094.
1886-92.

Size — 9 in by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent — 50 + 3 leaves, 10 lines to a page, 32 letters to a line.

Description — Country paper, Davanāgarī characters, hand-writing good. Only the first folio has marks of punctuation and they are in red ink. It has also got double rows of borders with two lines and one line in red ink. For the rest, no punctuation, topic headings and colophons tinged with red pigment. The work has 7 chapters and after it follows अथैकेकाहारजनिदाजीर्णस्यैकेकमौषधं । It has got extra 3 foll which contain list of contents. At the end some one has added in a different hand some verses from वृक्षारण्यम् and a prescription of लोकनाथरस. Paper is old and musty.

Age.— Appears to be old

Author — Govāmī-Śivānanda-bhaṭṭa

Begins.— fol. 1^a

श्री गणेशाय नमः ॥
 मारवादिभूमिद्विसेविता पारदादयि नितातमुज्ज्वला ॥
 शारदासुतमरीचिमानना शारदा बसतु मे हृदयजे ॥
 ये वैद्या अलसा सति बृहद्ब्रथावलोकने ॥
 तेषा कृतेऽति सक्षिप्त वैद्यरत्न वितन्यते ॥
 तत्रनाडीज्ञानेन रोगे भेषजस्य कर्तव्यत्वादादौ नाडीज्ञान निरूप्यते ।
 अथ नाडीपरीक्षा ॥
 मद्यन्नातस्य भुक्तस्य तथा स्नेहावगाहिन ॥
 क्षुण्णैर्षार्तस्य सुप्तस्य सम्यक् नाडी न बुध्यते ॥ etc

Ends — fol 49^b

रसाग्निपुग्मेषु सवेदषट्नागद्विबुद्धिप्रामितामणा स्युः ३२८ ६४०
 ५२ ३६ तस्मिन्नुत्तरे १८ १३ र्वशतोलकेष्व माषिर्महीध्रे शरैरक्तिकाभि
 इत्येकयुग्ममितेभ्यश्चि क्षेत्रे कुरुणां दिवसेक्षिचक्ष्रे सूर्योपरामे ददता नराणां
 वृद्धिस्तथा निगिपता धनस्य यामैश्चतुर्भिर्द्वाभ्यां च भोज्यमेषज्ययो समे
 पाकोश्री युक्त्याव्रक्ति तीक्ष्णेन (fol ५०^a) मंहे पुनश्चिरात् इति श्रीवैद्यरत्न-
 सपूर्णं ग्रन्थसंख्या १७५ शुभं स्यात् ॥ श्रीरत्न ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum .—
 1. 613^a, 11, 146^a and 227^b
 B—Descriptive Catalogues —
 I O. Catalogue Nos 2692-3

वैद्यरहस्य

Vaidyarahasya

No. 280

598.
1899-1915

Size — 12½ in. by 5½ in

Extent — 87 leaves, 15-16 lines to a page, 30 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, paper is old, musty and worm eaten, dampness has made many leaves stuck, adorned with rows of double black lines on the borders. The work was composed in 1698 A. D (Sam 1754) as is evident from the end. The name of the scribe is जीवण. There is a leaf in the beginning containing the list of contents.

Age — वेदवेदमजधमिसमिते (= 1844 Sam) विक्रमार्कसमपादिते सति ॥
 कालानुस्य शुभकृष्णचक्षके सप्तमी शुक्रवासरान्विते ॥ १ ॥ जीवणमिध-
 क्षिजेन धिप्रित पुस्तकोद्यमपि सौख्यमिच्छता ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीरामायनम् ।
 लेखकपाठकयो शुभ ह्यात ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥

Author—Mīśra Vidyāpati, son of Upādhyāya Bamsīdhara

Begins,—fol 1^b

श्री गणेशाय नम ॥

यक्षामस्मरण समस्तदुरितघ्नसाबह पुण्यव
 भक्तानामभयकर सुखकर सर्वार्थसिद्धिप्रद ॥

त नमार्जुनमीश्वर शुक्रपाशवाते सुसिद्धिदैवै-
 योगैर्वैद्यरहस्यमथ तनुते विधापति कौतुकात् ॥ १ ॥

अस्मद्भयादाहताश्च सिद्धियोगानन्यद्वये स्थापयिष्यति केचित् ॥
 नात्र स्थाने ये ब्रविष्यति तेषां नाश कुर्यादीश्वरोभीष्टसिद्धे ॥ २ ॥

यत समस्तरोगानां उबरो राजेति विष्णुत ॥

अतोऽज्वराधिकारोत्र प्रथम लिख्यते मया ॥ ३ ॥

Ends.— fol. 87^a

दीर्घदीर्घास्तु बहवो ग्रन्था सति तथापि मे ॥
 सांमदायिकयोगानां सङ्ग्रहार्थमय इमं ॥ १८ ॥
 चतु. पञ्चाशद्विर्हनिविशुक्तेनाधिसहिते-
 र्गतेब्दे १७५४ खपाकास्त्रमसि सितपक्षे कणितिथौ ॥ १९ ॥
 छान्द सूत टकमेक गद्यक विषटंकण ॥
 मिटकं उपपन्न ग्राह्य सप्तटंकं जवाग्रजं ॥ २१०० ॥
 जवक्षारात्रियुगितं नवसादरसयुत ॥
 एताव् विमर्श्येत् स्वत्वे वृहतीफलपाथसा ॥ १ ॥
 गीतकानुपानेन व्याद्युजाह्वय विषक् ॥
 संप्रहण्यामतीसारे विशुक्क्यास्तद्वरामये ॥ २ ॥
 अजीर्णे व्याध सदेय रसो हि चक्रवर्तिकः ॥ ३ ॥
 इति श्रीमद्व्याध्यायवल्लीधरात्मजमिभ्रविद्यापतिनिर्मितो वैद्यरहस्याभिषो
 योगसङ्ग्रहस्य समाप्त ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीरस्तु ॥

References.— (1) Mss —A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum — 1, 613^a (वैद्यरहस्यपद्धति), 11, 146^a.

B-Descriptive Catalogues.—

B. B. R. A S Catalogue, Nos 202 and 203

Mitra Notices, vol IV No. 1480

I O. Catalogue, ms no. 2694.

वैद्यवल्लभ

Vaidyavallabha

No 281

599.

1899-1915.

Size — 11 in. by 4½ in

Extent.— 34 leaves, 4 lines to a page, 38 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing clean, neat and distinct, paper is old and musty, first few leaves are worn out. Foll. 25-28 missing, hence actual number of foll. is 38 - 4 = 34. The text is written with much space between the lines. This space is utilised by the Gujarati translation running along the text. The author हस्तिनाथ is a disciple of श्रीहितकरिभट्ट and resident of तपागच्छ. The date of composition of the work is Sath, 1726 = 1673 A. D.

Age. — Appears to be old

Author — Hastiruci.

Begins — fol 1^b

॥ ॥ गणेशाय नम ॥

सरस्वतीं हृदि ध्यात्वा नत्वा श्रीगुरुपत्तज ॥

सद्वृत्तिकृत्विना वैद्यबल्लभोय विधीयते ॥ १ ॥

(Trans —

श्री सारदा प्रते हृदा मे ध्याइने श्रीगुरुनाचरणकमलप्रतैमानै ॥

भला हस्तिकृत्विना वैद्यबल्लभनामे ग्रथ कथ्ये ॥ १ ॥)

पूर्व वेद्येन विधिना विधाय रोगनिर्णय ।

पश्चात्साध्य यथा ज्ञात्वा ततो भवजमारमेत् ॥ २ ॥

(Trans —

प्रथम वेद्य विचाकरी निश्चैकरे पट्टे साध्य असाध्य जांणीजै

पिष्ट औषध आरमे ॥ २ ॥) etc

Ends — fol 37^b

क्षौत्रेण बापात्तरसेन कार्या ज्वरातिमप्राभयनाशिनी गुटी ॥

रूपाग्निबुद्धिर्बलवीर्यवर्द्धनी मुरादिसाहेन विनिर्मिता स्वय ॥ ५४ ॥

इति मुरादिसाहि गोली ॥

इति श्रीमत्पागण्डे महोपाध्यायश्रीहितकृत्विगिब्रह्मिण्यकविहस्तिकृत्वि-
कृतवैद्यबल्लभे शेषयेगनिरूपणो विलास ॥

श्रीमत्पागणाभोजनायकेन नभोमणि ।

प्राज्ञोदयकृत्विनाम बभूव विदुषाग्रणी ॥ ५५ ॥

तस्यानके महशिष्या हितादिकृत्विषो वन ।

जगन्मान्यारुपाध्यायपदस्य धारकाऽभवत् ॥ ५६ ॥

तेषां शिष्युना हस्तिकृत्विना सद्देवबल्लभो ग्रथ ॥

रसनयनमूर्तिदुर्बले परोपकाराय विहितोय ॥

इति श्रीकविहस्तिकृत्विकृतवैद्यबल्लभोग्रथ संपूर्णे ॥ श्री ॥

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum — 1,
613^a, II, 146^a, III, 128^b

B-Descriptive Catalogues —

B B. R A S. Cat No 204.

वैद्यवल्लभ

Vaidyavallabha

No. 282

1403
1887-91.

Size.— $10\frac{3}{8}$ in by $5\frac{3}{16}$ in

Extent — 8 leaves, 13 lines to a page, 44 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, ms is in very good condition Paper is made of some bluish texture The text agrees with that of No 281, but from 3rd line of fol 8^b onwards some spurious matter, prescriptions on epilepsy (सृगीरेण), seems to have been added.

Age.— Sam 1881.

Author — Hastiruci.

Begins — 101 1^a

॥ श्रीगणेशाय नम ॥

सरस्वतीं हृदि ध्यात्वा । नत्वा श्रीगुरुपङ्कजा ।

सद्व्यस्तिकचिना वैद्य । बल्लभोय विधीयते ॥ १ ॥ etc

Same as in No 281

Ends — fol. 8^b

मसे मखभुजागण किल निमज्ज दक्ष्य पुरा

चराचरगुरु हर मदमरादवाजीगणात् ॥

ततस्तदलिकभुजादृतिरुषाकणात् पिंगल

स्त्रिमोलिकदक्षगण सपदि वीरभद्राभिध ॥ ३१ ॥

इति तपागळे उपाध्यायश्रीहितरुचितित्तिप्यकविहस्तिकचिविरचिते वैद्य-
वल्लभे नाम अष्टमो विलास ॥ ८ ॥ इती वैद्यवल्लभनाम ग्रन्थसंपूर्ण ॥ भवत
१८८१ का वास मासे गुरुपक्षे ९ दुपवारे लिखत पाठित बख्तरामस्वपठ-
नार्थ ॥ श्रीरस्तु ॥

References — See No 281

वैद्यवल्लभ

Vaidyavallabha

No. 283

1905

1886-92.

Size.— 11½ in by 4¼ in

Extent.— 19 leaves, 6 lines to a page, 36 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters hand-writing very good, marks of punctuation in red ink, topic-headings and colophons tinged with red pigment. There is a double row of red lines on borders, paper is brittle and somewhat in a decaying state. There is a Gujarati translation running along the text and written between the lines. Its end differs from that of the other two mss. of this work, viz Nos 281 and 282

Age — Sam 1879

Author — Hastiruci,

Begins — fol 1^b

ॐ नमः परमात्मने नमः ॥

परमात्मने नमस्तुभ्यं । नमस्तेषु मयाकृतं ।

सरस्वती नमस्तुभ्यं । स्वाध्यायगुरुभ्ये नमः ॥ १ ॥

धर्मत्राय नमस्तुभ्यं । रोगभाणविमर्शनं ।

तद्वदस्तं महं शिखे । व्याधिसङ्कानं नश्यति ॥ २ ॥

सरस्वती हवीं ध्यात्वा । नत्वा श्रीगुरुपङ्कज ।

सद्वदस्ति कश्चिनावैद्यवल्लभोयं वीधिपते ॥ ३ ॥

etc same as in No. 281

Ends — fol. 19^b

ग्रन्थेकस्वद्वङ्गुचामि । प्रातःकालं सदाधुजेत् ।

पयपित्वा स्थिते तस्मै सर्वोगवलवर्धकम् ॥ १६ ॥

इति श्रीहस्तिरुचिनामाकविभूतो वैद्यवल्लभे पञ्चासृतांगोत्तरपाकसर्वा-
ंगयोगपतनं बलवद्भक्ष्यं अष्टमो विलासः संपूर्णः ॥ सवत् १८७९ का मिति माह
शुद्धि ५ सांतिना

References.— See No. 281

वैद्याविनोद

Vaidyavinoda

No. 284

441.

1884-86.

Size — 9½ in. by 4½ in.

Extent — 118 leaves, 9-10 lines to a page, 30-32 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters; hand-writing legible but irregular, paper is old and musty single or double line borders in black ink, verse-numbers and colophons coloured with red pigment, it seems to have been written by two scribes whose names have been defaced by हरिताल (yellow pigment) but are still decipherable [पूर्व लिलेखल बाळसकुदनामा पञ्चाविमं कुशलराममुना] नधेय. (free from हरिताल) Further on one line below one can decipher कुशलरामबाळसकुदाय्या

Age — Bears दुरमर्तुसप्तपरिणीमितहायने (= 1762 Sam) सद्देशावकुम्भनवमी-
भूषासरे च (defaced by हरिताल) स० १७६२ वर्षे वैशाखमासे कुम्भपक्षे
नवम्यां शुक्रवासे लिखितो वैद्याविनोद (defaced by हरिताल स्वपठनार्थं
वा परोपकारार्थं । शुभमस्तु

Author — Bhaṭṭa Śaṅkara, son of Anantabhaṭṭa

Begins — fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

सकलदुस्समिधानं भुक्तिमुक्तिप्रदं यज्जयतिजगति सिद्धे सर्वदोषास्व-
मानं ॥

करकमलकराब्जाभीतिसङ्घं प्रसङ्गं दिशतु फलममीष्टं श्याम धामा-
विकाया ॥ १ ॥

अनंतनामा हि दिव्यतकीर्ति श्रीगौडबक्ष प्राथितप्रभाष ।

तद्वात्मजः शकरनामधेय शास्त्रेण काव्येण पर प्रवीण ॥ २ ॥

सर्वाधिराजो जयसिंहवीर क्वात प्राथेय्या प्राथितप्रभाष ।

प्रसीतकूपालनिवारणेन प्रतापदुज्ज्वलदाक्षिकल्प ॥ ३ ॥ etc.

Ends — fol. 118^a

श्रीमद्वृषतिरामसिंहवचनाश्रयो मया निमित्तो

यस्मिन् रोगविनिश्चयश्च कथित प्रोक्ता चिकित्सा क्रमात् ।

योगो दृष्यतमो रसायनविधि सङ्गोपनादिर्विधि--

र्वस्तिर्भावमनुमानकबलव्योबादिसंज्ञा तथा ॥ ॥

इति श्रीमदनतभट्टात्मजभट्टाकराविरचिते वैद्यविनोदे निदानचिकित्सारसाधन-
चिकित्सित संपूर्ण समाप्तं ॥ श्री ।

References — (1) Mss — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum — 1, 613^a, 11, 146^b, 111, 128^a

B-Descriptive Catalogues —

B B R A S Cat no 205

Mitra's Notices Vol. VII, no. 2546

(2) Printed Editions —

(1) Published at Bombay (1894) by Śrīdhara Śivalāla

(2) Edited with Marathi Transl by Krishna R Navre, Second Edn, Bombay 1924

वैद्यविनोद

Vaidyavinoda

No 285

549

1892-95

Size — 9⁷/₁₀ in by 4⁷/₁₀ in

Extent — 73 leaves, 11 lines to a page, 38-40 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, paper is old upto fol 9^b, there is a different kind of paper used afterwards, folios 10-20 are missing, hence there are only 73 leaves although the last folio numbers 84. Paper of folios 21-47 seems to be modern. On fol 1^a somebody has scrawled the name of the owner of ms. cf -पोथी आचारजरूपरामजी बड्डीदबीनोद A fragment

Age — मिति भाद्रपद शुद्धि ११ सवत् १८४१

Author — Bhaṭṭa Śaṅkara

Begins — fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

सकलदुःखनिघानं मुक्तिमुक्तिप्रदं य-

ज्जयति जगति मित्रैः सर्वदोषास्यमानं ॥ etc

Same as in No. 284.

Ends.— fol. 84^a.

श्रीमद्भूपतिरामसिंहवचनाद्भूषो मया निर्मित. etc.

Same as in No. 284.

The Colophon is— इति श्रीमन्तमहामाहाकरचिरचिते वैद्यविनोदे
निदानचिकित्सावृष्यरसायनजलयोगचमनचिरेखनाहुलोमनादिमेवकायकल्प-
नादिलक्षणविलेपीमंडादिवृत्तैः (fol. 84^b) लाविधानवास्तनरपद्धम-
नहूषाविधिपरिभाषाव्योषधिकलापचक्षुलादिसंज्ञा रसवीर्यविपाकयुजा उक्ते-
दादिलक्षणयुक्तायुक्तविचारकेशकुष्णीकरजोह्लास ॥ समाप्तोप ग्रंथः ॥

References.— See No. 284.

वैद्यविनोद

Vaidyavinoda

No. 286

1090.
1886-92.

Size.— 12 $\frac{3}{16}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 99 leaves, 8 lines to a page, 37-40 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-wri-
ting good, numbers of the verses are coloured with red
pigment. The name of the scribe is नारायणशर्मन् and the
ms. is copied for गिरवासीशर्मन्.

Age.— संवत् १८१८ का जेष्ठ कृ० १२ बुधे शुभमस्तु-

Author.— Śaṅkarabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b.

श्रीगणेशाय नमः श्रीगुरुवे नमः ।

सकलघुलनिधानं धुक्तिमुक्तिपदं य—

etc.

Same as in No. 284.

Ends.— fol. 99^a.

श्रीमद्भूपतिरामसिंहवचनाद्भूषो मया निर्मितो, etc.

Same as in No. 284.

The Colophon—इति श्रीमद्वनतपदुत्तमजशंकरविरचिते, etc.
is the Same as in No. 285.

References.—See No. 284.

वैद्यविनोद

Vaidyavinoda

No. 287

914.
1887-91.

Size — 11 $\frac{3}{8}$ in. by 4 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.—125 leaves, 8 lines to a page, 32-34 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good and beautiful, borders bear thick ornamental red lines; paper is old and the first and the last folios are repaired.

Age.—Appears to be somewhat old.

Autho.—Śaṅkarabhaṭṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्री गणेशाय नमः ॥

सकलदुःखनिघानं मुक्तिमुक्तिप्रदं य —

etc.

Same as in No. 284.

Ends.—fol. 124^a

श्रीमद्वनतपदुत्तमजशंकरविरचिते

etc.

same as in No. 284.

The Colophon — इति श्रीमद्वनतपदुत्तमजशंकरविरचिते
etc is the Same as in No. 285.

It is followed by — समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥ पाठकलेखकपो. छानं पूषाद् ॥
सर्वेजनास्तु ह्यस्मिन् सर्वे संतु निरामयाः ॥ सर्वे भवन्ति धनमातु मा कश्चिद्-
दुःखमागमयेद् ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीमद्वनतपदुत्तमजशंकराय नमः ॥ श्री ॥

References.—See No. 284.

वैद्यविद्या

Vaidyavilāsa

No. 288

600.

1899-1915.

Size.— 8½ in. by 5½ in.

Extent.— 45 leaves, 14 lines to a page; 24-26 letters to a line.

Description — Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing legible, paper is old, musty and worm-eaten, colophons and topic headings are coloured with red pigment. It is called a महाकाव्य and the author calls himself as कवि-राजव. In some colophons (see fol 9^b) he is called कवि-कुलावतंसरघुनाथ पंडित. The owner of the Ms. is mentioned in a line on fol. 45^a अथ ज्योतिषोपनामकदिनकरस्यायं ॥

Age — Bears शके १७३६ वाचनामसंवत्सरे ज्येष्ठ कृष्ण ८ शनौ समाप्त

Author.— Raghunāthapandita

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः

मलिकुलसकुलगडं वृत्तसशिसंघं वराहिकोर्ध्वं ।

यदे धंवरुणं दानवचक्रं हिरवतुलं ॥ १ ॥

पुराविदां वीर्यं हि योगसारं सतां स ह (दे supplied on the margin) ब्रह्मवत्संघनाथ ॥

समुक्तिमार्गा कविराजवेज वितन्पते वैद्यविलास एवः ॥ २ ॥

ये ये निषग्निः शत्रुहोतुश्चैता मयापि तेषां कृपयातुलया ॥

तामेव योगाच्च प्रवदामि यच्च पूर्वं प्रवृत्तान्मुनिभिः प्रयत्नात् ॥ ३ ॥

etc.

Ends.— fol. 45^a

श्रीजीवमुद्यं सारी मानं ज्ञेयं सदा हृदयेः ।

केचिदुल्लसत्कृतं वास्तवार्ता च विवर्ततेः ॥ ४३ ॥

इति वैद्यविलासे महाकाव्ये ब्रह्मवत्सरंगः कनकप्रियमलह श्रीकृष्णार्जुनसदृ ॥

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum*:—
i, 613^a; ii, 146^b;

B-Descriptive Catalogues :—

I O. Cat. no. 2695.

B B R A. S. Cata. No. 206 and 207.

(2) Printed Editions.—

A Bombay lithographed edition of the work has four additional chapters (1830?).

वैद्यविद्यास

Vaidyavilāsa

No. 289

636

1893-1902.

Size.— 12½ in. by 4 in.

Extent.— 19 leaves, 9 lines to a page; 45-50 letters to a line.

Description.— Modern foreign paper, Devanāgarī characters, handwriting fair and legible, it seems to be corrupt, it abruptly stops with 2 lines on fol. 19^a.

Age.— very modern

Author.— Raghunāthapaṇḍita.

Begins.— fol. 1^b

श्री गणेशाय नमः ॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥ श्री
मातापितृवरणभ्यो नमः ॥ श्री कुलस्वामीने नमः ॥ अथ वैद्यविद्यासंग्रह
प्रारंभः ॥

अलिङ्गलसङ्गलमङ्गं वृत्तसङ्गं वाराविबोर्वेड ॥

षडे संवरण्ड वानवचर्डी द्विरवतुङ्ग ॥ १ ॥

etc.

Same is No. 288

Ends.— fol. 19^a

रसकसादिरसर्जप्रदातुङ्गं ससिक्कं सप्रतकपिलसिङ्गुर च शीर्षस्य तैलं ॥
छगनगणशिसिचन्द्राव्यवशात्रसाञ्जगुजरविमितमेतसिद्धिसर्पिर्गजे च ॥ २४ ॥
सिक्कक तथा शास्त्रगीरकं शीर्षतैलक सर्जसदिरो ॥

References.— See No. 288

वैद्यसर्वस्व

Vaidyasarvasva

No. 290

949.

1891-95.

Size.— 13 $\frac{1}{4}$ in by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 104 leaves, 10 lines to a page; 36 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; handwriting bad, on account of dampness leaves have stuck and so much of the text is lost, first 13 fol. are missing; double lines in black ink on borders; topic endings and colophons are tinged with red pigment, paper is old musty and worn out. It is incomplete. The name of the author is known from the colophons. For example, colophon on fol. 22^a is—इति श्रीकाशीरामविरचिते वैद्यसर्वस्वे बह्व-
देशप्रकृतिबोधप्रकरणध्यायस्तुतीय । The author draws upon the various works of medicine and this work seems to be a compilation.

Age.— Appears to be old

Author.— Kāśīrāma.

Begins.— fol. 14^a

line 1. कैकोल्वणेस्तयेति बडेवेत्यर्थ ॥ वातपित्तो .. ..

... .. (letters lost) ... .. इ कतोत्वण

line 2. ४ पित्तोत्वण ५ ककोत्वण ६ एषमेभिर्द्वादो धूर्धोक्तैः.....

शस्त्रिष्ण्विषष्टि . दोषमेव कथित ॥

line 3. इति विषष्टिदोषमेव निरूपण ॥ अथ दोषादीनां समष्टिस्त्रयानां

दोषा धातुमला बलं सदा देहस्य तं चल ।

उत्साहोच्छ्वासनिश्वासयोद्वाहेगप्रवर्तने ॥

etc.

Ends.— fol. 117^b

कफगदकुलकेतु- स्पात्रसो माचमाच

समष्टुरिति निहंति श्रोतकृद् श्लेष्मरोधं ।

अनुभवति कषायो निबन्ध- वेयमस्मि-

क्षलपणमक्षममात्रं पश्यन्नुष्णं दुःखं ॥ ६३ ॥

इति कफकेतु क्षयकारादौ ॥

हेममस्मर-अस्म गंपकः सुन्दरमौक्तिकदुतञ्ज टंकजः

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogue Catalogorum :—
1, 613^a (but the author is मनु), 11, 146^b (ascribed to Manu); 11, 227^b (Ulwar 1690, Extract, 439) iii, 128 (by Kaśirāma).

वैद्यामृत

Vaidyamṛta

No. 291

308

Viā 1.

Size.—8 in. by 3 $\frac{9}{16}$ in.

Extent.—25 leaves ; 7-8 lines to a page , 24-25 letters to a line

Description — Country paper , Devanāgarī characters , hand-writing good , the work is divided into 4 chapters called अल्लकारः ; there are notes on the margins , several of the folios joined together , date of the composition Sam 1603 (= A D 1547) ; the author calls himself as residing at नगर (identical with नगर near Poona ?) , his father's name is माणिक्यभट्ट , many of the prescriptions given in this book are based upon author's experience , so says the author at the end of his book .

Age.—of composition Sam 1603 (= A. D. 1547). Ms. appears to be modern.

Author.—Moreśvara, son of Māṇikyabhaṭṭa.

Begins.—fol. 1^a

श्रीमज्जेशाय नमः ॥

मत्वा ब्रह्ममेवैश्वर्यमिदं निजानामारयधन्वंतरीन्

पुण्यान् सुश्रुतवाग्मदयः कृतिकान् सर्वांश्च वैद्यान् सुखम् ॥

श्रीमन्माणिक्यभट्टवैद्यतनयो मोरेश्वराख्यो निषङ्ग

ज्ञानावैद्यमतं विदोक्त्य कुरुते वैद्यामृतं सुन्दरं ॥ १ ॥

आश्रयपाराशरसङ्गतायैर्वै निर्मिता ग्रन्थरूपाः प्रसिद्धाः ॥

स्वयोग्यकार्यप्रविधानवद्भ्यो ग्रन्थोस्तु मे शेषक एव तेषां ॥ २ ॥

etc.

Ends.—fol. 24^b

शुभाग्रभाजवटिकोष्णजलेन पुष्पमण्डूक्षयम्बसगकासकलसमेहान् ॥१८॥

अध्मनल्लङ्घदजोद्वरबन्दिमांघविहंगकुहकुमिह (fol. 25^a) ह प्रचती-
खिहंति ॥ १८ ॥

विरचनप्रतिकार. ॥

इति मोरेश्वरवैद्यकृते चतुर्थोलकार. ॥

मोरेश्वरेण भिषजा नगरस्थितेन वैद्यायुतं कृतमित् बहुधा विचार्य ॥

वैद्यास्त एव कृपया परिपालयतु सम्यक्सनातनविचारविहारदाय ॥१९॥

अमुनवाकतिचित् कतिचिद्गुरो कति च शास्त्रनराक्षवर्माणिताम् ॥

इह मया भिषजां हितमिच्छता निगदिता छुचिरोगमज्ज इमे ॥२०॥

अमादृष्टुं गदित यदि स्यादोषो न कश्चित् मनः कवनीयः ॥

बुलोकजम्भादिबुलोकचर्माजितेः परं (fol. 25^b) हृष्यमेतद्वत् ॥२१॥

ओ ओ वैद्यकृताः गृह्यस्वमधुना सौभाग्यवद् कीर्तितां

पापक्षयनमत्र यच्च च हितं मान्य मदीयं वच. ॥

एवं सम्भवता चिकित्सनविधौ हित्वा दुराशां दृशां

शमो विव्यपते त्वदर्पणमिवं वृषादिति ध्यायत. ॥२३॥

दुताशनाकाशरसेदुपुक्ते संबत्सरे दुर्मतिनामभाजि ॥

वैद्यायुत नाम दधान एव ग्रन्थ स्मरारे. कृपया सज्जय ॥२४॥

इति माभिष्यमष्टात्मजमोरेश्वरचतुर्विरचिते वैद्यायुतः सम्मतः ॥

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
i, 613^b (our Ms); ii, 146^b.

(2) Printed Editions —

(1) With Krishna Śāstrī Bhatavadekar's Marāthi
comm 4th edn. Bombay 1862.

(2) With Hindi comm. by Jyotiḥ Svarūpa Benares
1864.

(3) With Hindi comm. by Rāmanātha Bhaṭṭa,
Benares, 1867.

(4) Sanskrit Text in Sinhalese Characters, Colombo
1870 ?

वैद्यावतंस

Vaidyāvatansa

No. 292

601.

1869-1915.

Size.— 9 $\frac{1}{2}$ in by 6 $\frac{3}{4}$ in.

Extent.— 16 leaves ; 11-12 lines to a page ; 25-27 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing good, paper is old and musty, at places worn eaten. Before folio 1, there is an extra leaf which contains the अनुक्रमनिका of the work. The text of वैद्यावतंस comes to an end on fol 15^b, after this follow आर्द्रामलक-प्रयोग and विजयाकल्प. The beginning of आर्द्रामलकप्रयोग (fol. 15^b) is—अथ आर्द्रामलकप्रयोगलिख्यते ॥ आर्द्रामलकचूर्णं तु तत्रसेनापि आचरेत् । एकविंशतिवारं वै योगयेन्मतिमान्भीषक् ॥ १ ॥ etc. The end of विजयकल्प is—fol. 16^a— इति सर्वमतीसारं ज्ञानदायिकं तथा । श्रीणां प्रवर्द्धता च योगिफलं लुक्कारण ॥ सर्वव्याधिहरणं (fol. 16^b) कं वीर्यस्तंभकरो मत ॥ इति विजयाकल्प समाप्त ॥

Age.— Bear on fol 15^b शके १७२४ दुंदुभीनामसंबत्सरे काल्यनलुक्कारावशा-
मवशासरे ब्रधसमाप्तिमगमत् ॥ श्रीसांबसदाशिवप्रसन्नोस्तु ॥

Author.— Lolimbarāja

Begins.— fol. 1^b.

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीशुकभ्यो नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीवत्सा-
वयजगद्गुरवे नमः ॥ श्रीउमामहेश्वराय नमः ॥ अथ वैद्यावतंस लिख्यते ॥

अल्लुतमरकतवर्णां शोभितकर्णां कदंबकुलमेन ।

नलसुखलसुरितबीजा मध्ये श्रीणां शिवा शिषं कुर्यात् ॥ १ ॥

यत्प्रसिद्धमिह वर्तते फलं शाकमन्यवपित्ताक्षिरुच्यते ॥

अप्रसिद्धकथनं तु निष्फलं ब्रधवित्तरमयाक्ष लिख्यते ॥ २ ॥

etc.

Ends.— fol. 15^a

वामदंतस्य अतमस्ति क्षमस्तं

fol 15^b

उद्युतस्य चरकस्य च किंचित् ॥

मद्वद्वितनस्य विचित्रं

बाणिकलासूत्रनाम मम तावत् ॥ १५३ ॥
 अथरात्रिकृतविद्या मित्ररात्रिकृतविद्या कृतममया ॥
 नमनाविरक्तविद्या विदुलकितविद्या विद्या विद्या कृतम् ॥ १५४ ॥
 समस्तदृष्टीपतिपुलनीयो दिव्यमनाश्रितवत्तः क्षरीरः ॥
 क्षणिकविद्या अथममृततान् ओष्ठिवरामः कविपातहा ॥ १५५ ॥
 इति श्रीओष्ठिवराजविरचिते वैद्यावतसः समाप्ता ॥

References.—(1) Mss.—A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* —
 1, 613^a, 11, 146^b

B-Descriptive Catalogues —

Burnell's *Tanjore Catalogue* p. 67^a.

(2) Printed Editions —

along with *Vaidyajivana*, with Gujarati transl by
 Kṛṣṇalāla Govindarāma Devāśrayī, Ahmedabad, 1908.

व्याख्याकुसुमावली

Vyākhyakusmāvalī

No. 293

375

1882-83.

Size.—12 in. by 5 in

Extent.—68 leaves, 16-17 lines to a page, 50 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad and difficult to decipher, very small letters; paper very old, worn out on sides and moth-eaten, fragment of a commentary on *हृन्माचव*; folios 37, 44-54 and 96 missing; begins with folio 18^a and ends with 98^b, full of lacunae, with folio 49, another numbering starts with 25 which runs upto the last folio where it is missing on account of the breakage of the corner of folio; folio 19^a has the following colophon—इति श्री श्रीकण्ठवत्ततायां व्याख्याकुसुमावलीयां उपराधिकारः समाप्तः ॥

Age.—Appears to be very old

Author.—Śrīkaṇṭhadatta.

47 [Vaidyaka]

Begins.— fol. 18^a

ति । इष जलं । इत्ये (corrected as वे on the top) व्युत्के
जलमत्र देवमिति वचनात् । यत्र एव हि कायस्य कल्कस्य च करणं ॥
यदुक्तं ॥ कायकल्कावनिर्हो गणान्तस्मात्समावयेदिति । गणेऽपि यन्नाधिकरण-
त्वेन कीर्तनं तत्रैव कायकल्कविधिः । तथा च तत्रांतरं । यन्नाधिकरणे नोक्ति-
र्गणे स्यात्स्नेहसन्निधौ । तत्रैककल्कनिर्गूढाविध्यते स्नेहवेदिनेति । etc.

Ends.— fol. 98^b

एवं वैतरणेऽपि । अस्याप्येतावन्मानमेषपुर पुटो देवः । वैतरणे अम्भी
(का on the margin) तित्तिदीकल । गोमूत्रस्य कुट्टबोऽष्टौ पलाणि इव-
द्देयुण्याह । निरुहेषु रसादीनां प्रमाणं तु यथाश्रुतीति परिभाषां पुनर्ब्रह्मैयुष्य-
निषेधिकां नाद्रियते । प्रायेण हि निरुहेषु दृश्यतेन मातृपदिष्टं प्रसूते च हे . ..

References.—(1) Mss —A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 618^a

The only Ms recorded by Aufrecht

(2) Printed Edition —

The Vṛndamādhava or Siddhīyoga of Vṛndamuni with
its commentary Kusumāvalī [commenced] by Śrīkantha-
datta [and completed by Narayana, son of Bhābhalla]
Edited by Pandit Hanumanta Sāstri Pajhye, Poona, 1894.

शतश्लोकीचन्द्रकला

Satasloki-candrakalā

or

or

हृदयप्रबोध

Hṛdayaprabodha

No. 294

468.

1195-98.

Size — 8½ in. by 5 in.

Extent.— 39 leaves, 12-15 lines to a page, 25 letters to a line

Description — Country paper; Devanāgarī characters, hand-wri-
ting bad and difficult to decipher, there are several hand-
writings in it, single line in black ink on borders, verses

are marked but no colouring. The work is a commentary by Vopadeva on his own Śataśloki. It deals with six topics चूर्ण, शुटिका, अवलेह, घृत, तैल and क्वाथ. The author has devoted 16 verses to each topic. He calls his commentary हृदयप्रबोध or शतश्लोकी in the colophons, cf. fol. 11^b. इति-बोधप्रबोधिरचितायां शतश्लोकीचक्रकलाटीकायां हृदयप्रबोधं पूर्णाधिकारः । The Ms. does not give the text of शतश्लोकी but gives only the *pratikas* of verses. Paper is very old musty and worn out.

Age — Sam. 1805.

Author.—Vopadeva.

Begins — fol. 1^a

नमो गुरुगणेशाय ॥

आयुर्वेदविदां दे मायुरारोग्यदं रविं ।

नत्वा नजां शतश्लोकीं व्याख्यामि मिषजां हृदे ॥ १ ॥

भेषज्यद्विजितारकाधिरप्येति क्षिपेश क्षय

क्षीणांग क्षरण क्षरण्यगणनाग्रण्यं यमार्तिछिदे ॥

त देव तरणिं प्रणम्य सकृज्जा सौख्याय कूर्म्यं शत-

श्लोकीं षोडशकोक्तपूर्णशुटिकालेहाज्यतैलोदक ॥ २ ॥ etc.

Ends — fol 39^a

दोषान् (fol 39^b) दृष्टानलबलवप कालवैशामवस्था

सत्त्व सात्त्व्य प्रकृतिमसक्तुश्च परिक्ष्य प्रयुक्ते ।

रोगे योग मिषगनलसस्तस्य सिद्धत्वमीह ॥

तस्माद्दोषाह्लिषितपठिता राधिराधिभिर्नर्बोधा ॥ २ ॥

देशानां वरदातटं चरमत' सार्धामिधान माह्वा-

स्थान वेदसद्व्यजगणाग्रण्य सहस्रं द्विजा ॥

तत्रामिश्रधनेशकेशाविदौ शिष्यौ हृतस्तत्क्रमा

चक्रे श्लोकशत मिषकृमदपि श्रीबोधप्रदेवः कवि ॥ ३ ॥

केलाशाचलमौलिमंडलनमधूर्णेदुहृत्योत्सवो पद्मशो

गायत्रीतिदशांगनाकलरणत् गभीरतारस्वरै ॥

चक्रे चक्रकलांशगोपि त शतश्लोकीपदाह्लासिनीं

तत्रैलोक्यकविं चक्रतिलक श्रीबोधप्रदेव कवि ॥ ४ ॥

इति श्रीवोपदेवविरचिते ब्रह्मसूत्रार्थे कात्यायिका समाप्ता ॥ पूर्वा-
दावशेषवदाधिकारस्य टिप्पणं समाप्तं ॥ संबत् १८०५ व हाके १५७० (?) प्र०
कास्त्य । प्रभातकुंजलीना लिखिता नव-(?) १३ भातुवासरे आत्मवदनार्थ ।
त० परोपकारार्थे

References — (1) Mss —A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
i, 631^a and 767^b, ii, 150^a and 228^b, iii, 131.

B-Descriptive Catalogues —

Burnell's Catalogue of Tanjore Mss., No. XV, p. 67^a.

I. O. Catalogue, No 2727.

B B R. A S., Cat No. 208.

(2) Printed Editions —

(1) Published by Laxmīśankara N Bhat, at Bhāva-
nagar, 1912.

(2) With Marāṭhī transl by Kṛishnaśāstri Bhatavade-
kar, Bombay, 1860

शतश्लोकी

Sataśloki

No. 295

950.
1891-95.

Size.—9 in. by 4½ in

Extent.—13 leaves, 11 lines to a page, 38 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-wri-
ting legible, three or four lines in black ink on each
border, benedictory phrase, verse-numbers with marks of
punctuation, topic endings and the colophon are tinged
with red pigment. Paper is old, slightly worn out and
musty. The Ms. contains only the text and not the
author's commentary. First folio contains notes on the
margin.

Age -- Appears to be old

Author.—Vopadeva.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

मैत्रेयविरचितारकाविषयितिरव्येति शिष्येष्ट. क्षयं

etc. Same as in No. 297.

Ends.— fol. 13^a

कैलासाचलमौलिमंदनमणिकुण्डलपुष्पवे यक्षहो

etc. Same as in No. 294.

References.— See No. 294.

शतश्लोकी

with

चन्द्रकला

No. 296

Satasloki

with

Candrakalā

71.

1872-73.

Size.— 9 $\frac{7}{10}$ in by 4 $\frac{1}{2}$ in

Extent.— 66 leaves, 9 lines to a page, 25 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, two lines in black ink on each border, benedictory phrase, marks of punctuation, topic-headings and the colophon are tinged with red pigment; leaves 1 to 72, minus 1011 2-6 and 49 lost, paper is very old, musty and worn out on edges. The Ms. contains the text and the commentary.

Age.— Appears to be very old

Author.— Vopadeva

Begins — fol. 1^b

श्रीसूर्याय नमः ॥

आयुर्वेदविद्यां देवमाधुरारोग्यं रश्मि ।

etc. Same as in No. 294.

Ends — fol. 72^a

केलाशाचलमौलिमांदितमनेवृण्योत्सवे

etc Same as in No 294.

Colophon at the end — इति शतश्लोकीटीकायां चंद्रकला

समाप्ता ॥ श्री ॥ श्री ॥ वत्र ७२

References.— See No. 294

शतश्लोकी *

Sataśloki

No. 297

1099.

1886-92

Size.— 10½ in by 4½ in

Extent — 55 leaves, 9 lines to a page, 35 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, two lines in black ink on each border, benedictory phrase, verse-numbers, marks of punctuation, topic-headings, topic endings and colophons are tinged with red pigment. Foll 1-44 are very brittle, old, musty and worn out. Many leaves have lost their edges, fol 29 is missing. Foll 45-56 appear to have been added afterwards, they are not so brittle, fol 56 is torn and half is missing. It bears the date of copying which belongs to the concluding portion of the ms, not the first one which appears to be at least 100 years older. The work contains text as well as commentary.

Age — Sam 1710.

Author.— Vopadeva

Begins — fol 1^b

ओम् श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीचन्द्रतरये नमः ॥

आद्युर्वेदविदां देवमाधुरारोग्यम् रवि ।

etc. Same as in No. 294

Ends.— fol. ५६^b

1st line— कृतिमिमां श्रीवोपदेव कविः ॥ ११ ॥ कैलासाचलमोहिमदन
 . . . . . etc.

Same as in No. 294

Date, etc. स्वस्ति श्रीसंवत् १७१० वर्षे वैशाखे शुक्लपक्षे पंच . .

Reference — See No

शतश्लोकी

Satasloki

No. 298

378.
 1882-83.

Size.— 7⁷/₁₀ in. by 4³/₁₀ in.

Extent — 23 leaves, 7 lines to a page, 22 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters, hand-writing bad, but legible, two lines in black ink on each border, benedictory phrases, verse-numbers, topic headings and colophon tinged with red pigment. Paper very old, musty and worn out. The Ms contains extracts from the commentary of the author which are given on the margin of foll 1^b and 2^a.

Age.— Sam 1642.

Author — Vopadeva

Begins.— fol 1^b

On the margin at top —

आद्युर्वेदविदां देवमद्युपारोग्यहं रवि ।

etc.

In the text.

ओं नमः श्रीगणेशाय । श्रीकृष्णाय नमः ।

शेषज्यं हि जगत्तरकाधिपतिरप्येति ह्यपेक्षः ह्य

etc. Same as in No. 294.

Ends.— fol. 23^a

केलाहाचलमौलिमदनमयेः सुतोत्सवे वयसो

etc Same as in No. 294 No Colophon

Date, etc — श्रीकृष्णाय नमः । सवत् १६४२ वर्षे कार्तिकवदि ८ द्विती

यः श्रीपद्मनाभदत्तनारायणेनैव पुस्तकमलेषि

References — See No 294

शतश्लोकी

with

चन्द्रकला

No 299

Satasloki with

with

Candrakala

78

1907-15.

Size.— 8 $\frac{7}{8}$ in by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 36 leaves, 12-13 lines to a page, 33 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing very good, text is given in the centre of the page with commentary above and below it, benedictory phrases, verse-numbers, *pratikas*, topic-headings and the colophon are tinged with red pigment. Paper is old and musty. On fol 35^b, 95th verse ends and on fol 36^a, we find 100th verse, which really is the 96th verse, the last 4 verses are wanting although the colophon indicates that the work is finished. On fol 36^b, we find a list of contents. There is no other Ms. which so distinctly separates the text from the commentary.

Age — Appears to be old.

Author.— Vopadeva

Begins — fol. 1^b

(text)

श्रीगणेशाय नमः.

मेघज्ज्वलितारकाधिपतिरप्येति श्लोका नमः —

etc. Same as in No. 294.

(comm)

श्रीगणेशाय नमः श्रीलक्ष्मीसुसिंहाय नमः
आयुर्वेदविषं देवमाधुरारोग्यद् रश्मि etc.

Ends.— (text) fol. 36^a

पालिदीप्तबहाशिरीषरजनी तैलारुणाक्षिती
निर्गुणशेख विषेक्षुतौषधकीतित्ताम्बुगोर्षाद्रज
सूर्यातित्तुल्य पयस्यविमले दिध्मासुभृंगी लढी
बदा पुष्करकोलमज्जवृहती पुण्या सपथ्याकण १००
इति श्रीमद्वैद्योपदेवपण्डितविरचिताया शतश्लोकी समाप्तिमगमद्

, — (comm) Colophon —

इति श्रीमद्वैद्योपदेवपण्डितविरचिताया शतश्लोकीटीकायां चन्द्रकला-
ख्यायां छायाधिकार षष्ठः समाप्तः

References — See No. 294.

शतश्लोकी

Satasloki

with

with

चन्द्रकला

Candrakalā

No. 300

551.
1892-95

Size.— 13 in. by 6 $\frac{7}{10}$ in

Extent — 29 leaves, 13 lines to a page, 39 letters to a page

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing bad. text given in the centre of the page with commentary above and below it. Corrections are made with red pigment. There are no marks of punctuation nor any colour on verse-numbers, colophon, etc. There is an extra leaf, one side of which bears 5 lines about

वाग्यार्विष्टुर्ण

Age.— Sam. 1891.

Author.— Vopadeva

Begins — (comm) fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः

आयुर्वेदविदां देवमायुरारोग्यवं रवि etc

„ — (text)

श्रीकृष्ण

भेषज्यदिनतारकाधिपतिरप्येति क्षिपेश क्षय

etc Same as in No 299

Ends.— fol 29^a

कैलाशाचलमौलिमंडलमणे सृन्योत्सवे वषसे

etc , Same as in No 294

Colophon at the end — इति श्रीवोपदेवपंडितविरचितायां
शतश्लोकीटीकायां चक्रकला समाप्ता सप्तद १८९१ आश्विन कृष्ण त्रयो-
दश्यां रवौ १३ श्रीरस्तु कल्याणमस्तु शुभ नूयाद् श्रीराधाकृष्णौ विजयतां
सर्वदेव

References — See No 294

शतश्लोकी

Satasloki

No. 301

90.

1869-70.

Size.— 12 $\frac{3}{8}$ in by 4 in

Extent.— 8 leaves , 11 lines to a page , 48 letters to a line

Description — modern grey paper , Devanāgarī characters , hand-
writing legible , corrections made with yellow pigment ,
has some lacunæ on fol 7^a It contains only the text.

Age.— Appears to be modern

Author.— Vopadeva.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

वैद्यक्यादिमतारकाविषयिरेवेति इत्येकः श्लोकः —

etc , Same as in No. 294.

Ends.— fol. 8^b

केलासाचलमौलिमङ्गनमनेर्लुप्तोत्सवे यद्यशो

etc , Same as in No 294

असत्कीर्तनकांतारपर्वतं पद्यज्ञां ॥

वाच शौरिकथाकापनगपेव पुनीमहे ॥ १०२ ॥

इति श्रीवोपदेवपंडितविरचितार्ण शतश्लोक्यां कथायाधिकारः
समाप्तः ॥

References — See No 294

शतश्लोकी

with

चन्द्रकला

Satasloki

with

Candrakalā

No 302

914
1884-87.

Size.— 11 in. by 5½ in.

Extent.— 10 leaves , 12 lines to a page , 38-40 letters to a line.

Description.— Country paper , Devanāgarī characters , hand writing good , paper is not very old and general condition good , on borders two rows of double and single lines in red ink , verse numbers and colophons in red ink ; verses 6 and 7 are missing and for them a lacuna is left on fol. 1^b and 2^a.

Age.— Sam. 1841.

Author.— Vopadeva.

Begins — fol. 1^b

श्रीगणेशाय नम ॥

शेषज्याद्विजतारकाधिपतिरप्येति क्षपेश क्षय -

etc Same as in No. 294

Ends.— fol. 10^a

केलासाचलमौलिमदनमणेरुप्योत्सवे यद्यशो

etc Same as in No. 294

Colophon at the end —

इति श्रीवोपदेवविगचितायां शंतश्लोकीयां चद्रकलायां कथायाधिकार
बद्ध ॥ ६ ॥ लिखत सवत् १८४१ का चैत्रमासे शुक्लपक्षे दशम्या तिथौ
शुपचासरे ६ सवाई जयनगरे श्री आदिनाथचैत्यालयमध्ये लिखतं पंडितजी
कृष्णदासजी तल्लिख्यपंडितबिनयदत्ताजिनदासेन लिपीकृतमेतद् ॥

Reference.— See No. 294

शकुनपरीक्षादि

Sakunapariksādi

No 303

$\frac{1083 (I)}{188-92}$

Size -- 9 $\frac{1}{2}$ in by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 2 leaves, 12 lines to a page, 28 letters to a line.

Extent.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible It begins with fol. 11^b of the Ms described under No $\frac{1083 (III)}{1886-92}$ It is written in दोहा and चौपाई verses in Hindi language It deals with the omens at the time of a call, etc from a patient, urine examination, signs of curability and incurability It ends on fol. 12^b.

Age.— Appears to be old

Author.— Anonymous

Begins.— fol. 11^b

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः । अथ शाकुनपरिच्छा ॥

चोपई

कन्या अष्टवर्ष परिमाण । दृष्यमानम् इत्सी परधान
विप्रतिलकं शुभ बोले बाणी ॥ एते शाकुन शुभ कथा परिमाणि ॥१॥
धूमरहत अग्नि राजान । आमिल बेइया सोह वमान ।
अरयो कुंभ पद माणि कुलमाल । पुत्रसहित कुनि आये बाल ॥ २ ॥

etc

Ends.— fol. 15^b

जिण तापकु कमसमतेह नीरसम तप उतरे जेह
ए लक्षण तुम बेय बिचारि करि पिळे तिसका उपचारि ॥ २२ ॥
इति साध्यासाध्यलक्षण सपूर्ण ॥
माहा नमजें बीजन बयें मेहन बाचे धारा
ते मगरी जे कागा रोला हसा खेलणहारा ॥
कालज्ञान दोहरा ॥

सत्कर्मसंग्रह

Satkarmasāṅgraha

No. 304

953

1891-95.

Size.— 8½ in by 4½ in.

Extent.— 8 leaves, 11-12 line to a page, 27-28 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, there are double border-lines in black ink till fol. 4^a, fol. 1^b is blank. The work describes the curing of diseases by means of Yogic practices helped by medicines. There is a discrepancy about the authorship of this work. In the 4th verse the author is mentioned to be चिह्नचनानन्दनाथ ; but in the last but one verse, the name of the author is रघुबीर. Folio 6^b is slightly worm eaten on top corner.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Cidghanānandanātha and Raghuvīra.

Begins.— fol. 1^a

श्रीचिद्वनानंदनाथो जयति ॥
 व आदिनाथो भगवाक्षिजमकाहुकंपया ।
 महाकालजवं शास्त्रं कृतवान्त नमाम्यहं ॥
 भगवद्भगवानंदनाथवादींजुजह्व ॥
 यत्प्रसादात्कृताधोस्मि त यद्दर्शनां प्रणमाम्यहं ॥
 गोरक्षादिमहासिद्धेर्नाथैर्भुविश्वेभिरपि ।
 स्वे स्वे प्रयेष्टु पत्योक्तं तद्गुणा मुक्तोऽक्षितं ॥
 चिद्वनानंदनाथोह कुर्वे साकर्मसंग्रहं ॥ etc.

Ends— fol. 8^b

अथ चवजवस्ति ।
 त्रिगुणां नालिकां कृत्वा स्रज्ज्वां स्रज्ज्वां स्रज्ज्वां
 अजास्तनोत्थमस्त्रायां सम्यक् स्रजेन बंधयेत्
 लिङ्गे प्रवेष्ट्य नालिकां तोयपूर्णो तु मञ्जिकां
 नि'बोद्ध पाणिनाहृत्य चवजवस्तिरयं स्मृतः
 अश्वरी'दोषहरणसूत्रलुप्त्वर पर प्रणवः
 इति सक्षेपत श्लोक कर्मणां संग्रहः पर
 चिद्वना रघुवारेण श्रीमच्छास्त्रमसादृतः
 कुमकेष्वपि सुग्राह्यं प्रपूहचिनिवारक
 इति श्रीमह द्विजोदीप्यज्ञातिरा०
 देहह्युक्तिकगमेतां कर्मणां वस्तुति परां ॥
 श्री ॥

सद्योगचिन्तामणि

Sadyogacintāmaṇi

No. 305

954.
1891-95.

Size.— 16½ in. by 3½ in.

Extent.— 88 leaves, 6-7 lines to a page, 50-60 letters to a line.

Description.— Country paper, Bengali characters, hand-writing; legible, paper is very old and musty, dampness and weather has made a large part of it undecipherable, it has 88 folios, although the numbering is from 1-97, folios 31, 52, 59, 74, 75, 76, 77, 88, 94 and 95 are missing, folio after the 97th is an extra leaf containing उग्रचिन्तामणि. Folio 1^a begins श्री श्री हरि ॥ दाडिमाम्रकजम्बूनां बीजं विष्णु च मोक्षकं । रत्नांजनद्वयं च धातुव्यातिविधानया ; etc. on प्रवररोन. The real text of the work begins on fol. 1^b. It is a fragment

Age.— Appears to be very old

Author.— Rāmeśvara.

Begins.— fol. 1^b

श्रीश्रीहरिः ॥ नमो नमोसाय ॥

महवादीनि तन्मयानि वर्या प्रादुर्भवन्ति ता ।

सर्वा सार्या गुणातीता मनेह सार्वकामदा ॥

श्रीचिन्तामणिचक्रगुहं गुणिवरं विप्रप्रिय सङ्कल

मत्वा सत्कल्याणलोकमवकां रामेश्वराख्यो विपद् ।

यद्वापिप्राप्तानन्दं बहुहितं सकल्प्य संवत्सः

संक्षिप्तं विद्वत्पण्डो गुणमयं सद्योगचिन्तामणि ॥

etc

Ends.— fol. 97^b

मनु हिंयुत वेपं कासे वातकफात्मके ।

कण्ठरोमे मले श्लेष्मे आसहिष्णान्वरेषु च ॥

काशकृमय

References — (1) Mss — A Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
The only entry of this Ms is in 143^b

सनिपातकलिका

Sannipātakāḥikā

No 306

920.
1887-91

Size — 10 $\frac{1}{2}$ in by 4 $\frac{3}{4}$ in

Extent — 26 leaves 9 lines to 1 page 30 letters to a line

Description — Country paper Devanāgarī characters, hand writing legible topic headings and the colophon in red ink, two rows of double lines in red ink on borders marls of punctuation and verse number in red ink paper is very old worn out and musty it is very brittle and in a decaying state The text is very corrupt

Age — Sam 1763

Author — Dhanvantari

Begins— fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

वेद्याविन्याम्बिना वस्मात् दूष्येते विदुषैरपि ॥

जनरेरमरौ नित्यं क्षुत्तिरैरिव माचले ॥ १ ॥

व्याधिद्वत्वाजरावस्ते दुःखप्राये सुखार्थिभिः ॥

किं पतर्भिषजैः सुखे पूजे स्यातीत्यक्षकित ॥

रागव्रतशरीरशङ्कशरजौ बिम्बप्रभोदप्रियो ।

शुक्ले प्रह्लासिरौचसेवितपदौ त्रैलोक्यचोद्याविदौ ॥

पङ्क्तिम्बस्तिविधायिनोऽस्त्वितिरुचा विधेतितासाहस्रं ॥

स्यात् तौ जगत सुखाय सततं वेद्यायव्याम्बिनौ ॥

etc.

Ends — fol 26^a

वेद्यामात्रोपदेशं यतिकरधिकमहं कर्मसङ्गाधवाहं ।

मतर्मातुष्यथैव कलमयमहारधननिधनानि ।

ब्रह्मसूत्राभाष्ये ब्रह्मसूत्रव्याख्यासहितं विवेकः ।

विषयकस्यासिद्धिनिवृत्तमपि सादासंवादात्मकमिति ॥ ७८ ॥

इति धर्मतरिषा संनिपातकलिका विकल्पितः ॥ संनिपातकलिका संपूर्ण-
समाप्ता ॥ संमत १७६३ का मीमांसा मसीसर यदि १ चंद्रवार लिपितं
मिश्रसंस्कृतं आत्मकं मिश्रसंस्कृतं आत्मकमर्थं ह्यं मस्तु कल्याण-
मस्तु ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 694^a; ii, 165^a; iii, 144^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Aufrecht's Oxford Cat. No. 758.

B. B. R. A. S. Cat. No. 210 (It is ascribed to नेत्र
मचनसिंह there on the basis of the evidence of E. O. Cat.
Ms. 2712).

संनिपातकलिका

Saṁnipātakalikā

No. 307

442.

1884-86.

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 16 leaves; 4 lines to a page; 32-40 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-
writing good; has got double rows of red lines on bord-
ers; verse numbers and marks of punctuation in red ink,
paper is old and musty; the right hand top corner is lost
on account of dampness, but no written material is lost
There is a running commentary in Hindi on tops of
verses; the Ms. was copied at लुनाई जयपुर. This text resem-
bles the text of संनिपातकलिका. See above No. 306.

Age.— Sarh. 1803.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

श्रीपरमगुरुभ्यो नम ॥

रोगग्रस्तशरीरसत्त्वसरणौ बिम्बप्रमोदप्रियौ
भक्तिप्रद्वसरोपसेवितपदौ त्रैलोक्यचेष्टाप्रियौ ।
आर्त्तिस्वस्तिविधापिनौ स्मितरुचा विद्योतिताज्ञासुखौ
स्यातां तौ जगत्. सुखाय नृतत वैद्याविमावम्बिनौ ॥ १ ॥
आम्लस्निग्धोष्णरूक्षौ कटुमधुरक्षरातापसेवाकषायै.
रसादुकोधातिरूक्षैर्युक्तकपिसिताहारसौहित्यशीले ।
शोकव्यायामक्षिताग्रहणवनितात्यंतशंभ्रभावे
प्रायः कृप्यंति पुलां मनुसमवहारदर्शने सन्निपातां ॥ २ ॥

etc.

Ends.— fol. 16^a

जिह्वाके चोड १६ साहानि अभिज्ञासे पक्ष १५ संज्ञया ।

परमाग्रिदं प्रोक्त त्रियते च क्षणादपि ॥ ७८ ॥

इति श्री अम्बिनीसाहितायां कुमा (fol 16^b) राक्षप्रयोद्धससन्निपातानां
लक्षणं चिकित्सा समाप्त ॥ सवत् १८०३ का चर्षे मिति आषाढमासि ११ दिन
शुद्धस्वतिथारे । लेखकेन इदं पुस्तिका लिखायितं ॥ श्रीसवाईजयपुरमध्वे

References.— (1) Mss —A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum —
1, 694^a.

B—Descriptive Catalogues —

Aufrecht's Oxford Cat No 758 (where the Ms is
named as संनिपातकलिका. It agrees with our text).

सर्वज्वर-
समुच्चयवर्णन

Sarvajvara-
samuccayadarpana

No. 308

1051.
1886-92.

Size.— 9½ in. by 4½ in

Extent.— 37 leaves; 9 lines to a page, 32 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters; handwriting very good, but the text is corrupt, benedictory phrase, topic-headings, topic-endings and verse-numbers are tinged with red pigment. Paper is old and worn out. The verses following the मंगलाचरण are identical with the verses in the beginning of विश्वक्वक्वचितोत्सव No. 139. The author of the latter is Hamsarāja but the author of our work is Hamsanātha. Both are the different spellings of one name विश्वक्वक्वचितोत्सव is a big work dealing with all the diseases, but the present work is a special treatise on different kinds of fevers.

Age — Appears to be old.

Author.— Hamsanātha.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ उबरसमुच्चयदर्पणग्रंथं लिख्यते अथ मंगला-
चरणानि काव्यानि

कपोलतलनिर्गतप्रथमवारिधारालसद्व

बडहिकुलकाकलीकलितमंजुकोलाहल ॥

गिरीशतनयो गुरु सकलसिद्धवारानिधि-

र्मिन्नु दुरितानि च सततमोदकाद् सदा ?

हृदयभुजविशालकण्ठमदारमाल

समरभुवि करालरोचिषा शोभनाल

दलुडनिचयकालसर्वलोकैकपालः

स अयति मतिशाललङ्घगोपालबाल. २

इति मंगलाचरणाः

ध्यायेद्दालां प्रभाते विकसितवदनां कुलराजीवनेत्रां

लुक्तावैदूर्यगर्भै रुचिरकनकजैर्दृष्टैर्दृष्टितांगी ।

etc. Same as in No. 139.

Ends.— fol. 37^a

अथ संख्याः

निदाने च उबरो आह कुत्रचित् विकलप्यते

वाग्मटे तु दश द्वौ च संहिता पञ्चविंशति ?

उत्तरतिमिरे उत्तराणां च हस्तमेकं च रं च च
सर्वउत्तरसमुच्चोर्ध्वं दर्पणो नाम ग्रन्थः

तन्मये कथिता ह्यत्र चत्वारिंशः.....

सर्वज्ञायां समास्तोत्रं नमना च कृता मया ३

अज्ञानां मन्दबुद्धिनां भालानां बोधहेतवे

सर्वउत्तरसमुच्चोर्ध्वं दर्पणो ग्रन्थ प्रोच्यते ४

अनुपुष्टद्वयना द्वात्रिंशदक्षिणानि च

अस्य ग्रन्थस्य नमना त्रीणि शत रं च प्रकीर्तिताः ५ ॥

इति श्री सर्वउत्तरसमुच्चयदर्पणग्रन्थ सङ्पूर्णः ॥ संख्या श्लो० ७०५

References.—(1) Mss —A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* :—
II, 44^a ; III, 46^a.

सर्वउत्तरसमुच्चय-

दर्पण

Sarvajvarasamuccaya-

darpana

No. 308

927.

1891-95.

Size.—8 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent — 39 leaves, 9 lines to a page, 32 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible, there is too much correction on the margin, benedictory phrase, topic-headings, topic endings, verse numbers and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and musty, ink is bad, it has blackened the opposite pages. It is a copy from No. 308.

Age.—Sath. 1855.

Author.—Harṣanātha.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः अउत्तरसमुच्चयदर्पणग्रन्थं लिख्यते अथ सर्वज्ञावर-
णानि काव्यानि

कपोलतलनिर्मतप्रचमवारिकारोत्तरे
पद्मिष्ठुलकाकली तमकुलीलालाः

etc. Same as in No. 308.

Ends.— fol. 39^a

अनुपुत्रव्यवना वारिहा (fol. 39^b) इतिरात्रि च
अस्य ग्रन्थस्य गणना त्रीणि वाद पंच प्रकीर्तिताः ॥

इति श्रीतैत्तिरीयसंहितायाम् अथर्ववेदसंहितायां सौम्यैव संख्या ७०५ सप्त १८५५

References.— See No 308.

सिद्धमन्त्र

Siddhamantra

No. 310 .

558.
1892-95.

Size.— 13½ in. by 5½ in.

Extent.— 10 leaves ; 7 lines to a page ; 49 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters ; hand-writing very good ; incorrect ; has copious notes on the margins which sometimes supplement the text and at other times explain, text extends upto the middle of folio 9^a ; 9^b contains a list of topics dealt with in the book, and is written in red ink ; folio 10^a blank ; दीपदेव पुत्र केसव-कुलसिधमन्त्रपत्र १ १८४. Numbering of folios stops on the 9th leaf ; curiously the author introduces himself by his son's name.

Age.— Bears Sam. 1897, Phālguna-śukla 3, Budhavāsara.

Author.— Keśava Paṇḍita, father of Vopadeva.

Begins.— fol. 1^a.

— श्रीगणेशाय नमः ॥

(on the margin with red ink) :—

आद्यदेवद्वयानुवितसरसाराणेका विरः ।

उक्तासितौपचर्मा जयैवैवतज्जयः ॥ १ ॥

(in the body of the text) :—

आरोग्यवैद्यनाथाभ्यां नमः । सत्त्वादिगन्धमा । आत्मपितृभ्यां दातृभ्यां आयुः
सुखद्विषावृतं ॥ १ ॥

ग्रंथं सग्रन्थं तेष्वस्वसिद्धमंत्राद्वयो मया वैद्या ॥

सुखेन तद्वच्यं शक्तितत्वं विदंतिविति ॥ २ ॥

Ends.— fol. 9^a

न सिद्धं सिद्धमंत्रेण यस्य द्रव्यस्य निर्णयः ।

तस्य त्वन्वयं कुत्रापीत्यत्र चित्रमपीमतां ॥ ७० ॥

हेने जन्म महादेवावापुर्वैवं च भाटकरात् ।

सम्मानं सिद्धराजाय्य केदायं कारकोस्य स ॥

इति जीवोपदेवतातकेष्टवपंडिताविरचित । सिद्धमंत्र । समाप्तः ॥

संवत् १८९७ कार्तिकमासे । शुद्धपक्षे । तृतीयायां । ३ । शुद्धाश्वरे ।

चिन्मनाद्येस्य प्रति । लिखितं । आसाराम कायस्थ अदावरके.

Then follows a complet in Hindi —

रे रे वारे असंख्यारे सर्वकार्य करे हमारे । पारा बांड पारा जाकं पारा
ले । के आरीम डाकं उडे पारा तो ईश्वर पार्वती की आग्या धुरो मंत्र ईश्वर
पारवती की वाचा । बार । ७ । अश्लिमछे पुरीये । ग्रंथसरया

References — (1) Mss — A—Aufrecht's Catatlogus Catalogorum —
i, 717^a, ii, 171^b, iii, 148^a (our Ms).

B—Descriptive Catalogues .—

Madras Oriental Mss. Library, Vol XXIII, p 9006ff Ms
No. 13379 (Text with the Commentary प्रकाश).

सिद्धमन्त्र

Siddhamantra

No. 311

955.

1891-95.

Size.— 9⁷/₈ in. by 4³/₈ in.

Extent.— 6 leaves ; 13 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; single line in black ink on each border ; benedictory phrase tinged with red pigment ; notes on the margin , marks of punctuation added on the top of letters and the list of contents given on fol. 6^b are in red ink. Paper is very old, musty and wearing out.

Age.— Sam. 1673.

Author.— Keśava, farther of Vopadeva.

Begins --fol. 1^b

श्री गणेशाय नमः ॥

(on the margin with red ink) .—

आद्युर्बेदस्यार्थोपसारासारणिका विर ।

etc.

(in the body of the text) .—

आरोग्यवैद्यनाथार्यां नम सत्वादिजन्मना ।

etc.

same as in No. 310

Ends.— fol. 6^a

न सिद्धः सिद्धमन्त्रेण यस्य ब्रह्मस्य निर्णयः ।

Same as in No. 310

Date and Name of the Scribe.— सप्त आद्यन छन्द १०

विम्बनाथेन लिखित ब्रह्मपुरे ॥ विम्बनाथस्येह पुस्तकं ॥

This Ms is obviously used by the copyist of No. 310 who not only mentions विम्बनाथस्येति । but also repeats the Hindi couplet रे रे प्यारे, etc., given.

References.— See No. 310.

सिद्धहन्त-
उपनिषद्-
प्रकाश

Siddhamant
with the Comm
Prakāśa

No. 311

1101.

1886-92.

Size.— 11½ in. by 5½ in.

Extent.— 45 leaves; 11 lines to a page; 32 letters to a line.

Description — Country paper, Devanāgarī characters, handwriting good; the text which is generally in the centre of the page, is tinted with red pigment; the commentary, which is on the top and the bottom of the text and has the *pratīkas*, is also tinted with red pigment; the verses of the text are generally called *śloka* and the commentary, *śāstra*, it seems to have been used by somebody whose pencil marks are found in the body of the Ms., the author's father is महादेव, and his teacher वाकर, resident of *Vedapura*, a town in Mahārāstra, which was the capital of a king named Simharāja; the commentator was the son of the author of the text.

Age.— Appears to be modern.

Author.— (Text) Kṛṣṇa, (Comm.) Vopadeva.

Begins.— fol. 1^b.

(Commentary)

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥

आरोग्यवैद्यनाथाभ्यां नमः सप्तद्विसहस्रना ।

मातापितृभ्यां दातृभ्यामाहुः सुसहितान्तं ॥

येनोच्चारितमात्रेण दुरः स्फुरति मेघज ।

सोऽयं चिकित्सकनीतिः सिद्धमन्त्रः प्रकाश्यते ॥

ग्रन्थारम्भे ग्रन्थकर्मणीहसिद्धये स्वेष्टदेवतामभिष्टौति । अयंति सर्वोत्कर्षेण वर्तते ।
etc.

(Text)

माधुर्यैवस्यार्थानोपि सारसारनिका निरः ।

उक्तप्रसिद्धीपचयाना अयंन्यस्तनममः ॥ १ ॥

Ends.— fol. 41^b

(Text)

लेभे जन्म महादेवादायुर्वेद च भास्कराह ।

सम्मान सिंहराजाच्च केशव. कारकोत्प स ॥ १६९ ॥

folio 45^a (Commentary)

अथ ग्रंथकृच्छ्रोत्थामादर्थिमात्मानं व्यापयति । अस्य सिद्धमंत्रस्य
केशवनामा विष्णुकारकं कर्ता यो महादेवाज्जन्म लेभे लब्धवान् महादेव-
सदृसवाक्यत्वाच्च महादेवो वेङ्कटपद्ममिथानं महाराष्ट्रनिवासी विप्र इति शेषः
अथवानेकजन्माराधनसंतुष्ट्यामहादेवादीवृद्धं परोपकारकं जन्म लेभे यच्च
भास्करादायुर्वेदं लेभे भास्करशब्दवाच्यत्वात् भास्करशब्दत्वाच्च भास्करो
वेङ्कटपुराख्यज्जीमन्नाजधानीनिवासी विप्र इति शेषः. अथवानेकजन्माराधन-
संतुष्ट्याभास्करदेवादीवृद्धं परोपकारकममायुर्वेदं लेभे यः सिंहराजास्तन्मानं
सम्यक् पूजां लेभे लब्धवान् सिंहराजशब्दवाच्यत्वात् सिंहानां राजा यः सिंह-
स्तत्सदृशत्वाच्च शास्त्रामिति सिंहराजो वृद्धकमहाराजाधिपो राजविशेषः
अथवानेकजन्माराधनसंतुष्ट्या सिंहराजाक्षरसिंहवृत्तिदेवास्तर्गतं सम्मानं लेभे
अनेकाध्यापितो वेङ्कटपद्मोऽपि तु कर्तुं ।

सिद्धमंत्रं विवृतवान् श्रीपद्मैः सतां सुवे ॥ १ ॥

इति श्रीशेषदेवविरचित निद्धमंत्रप्रकाश. समाप्त

References.— See No 310

सिद्धयोग

Siddhayoga

No 313

443

1884-86.

Size.— 13⁹/₁₀ in by 4¹/₂ in

Extent.— 153 leaves, 11 lines to a page, 40 letters to a line

Description — Country paper, Devanāgarī characters, hand writing bold and legible, on a few leaves are double lines in red ink on both the borders, on the rest of leaves there is a double row of two lines and one line in black ink on the borders, benedictory phrases along with topic headings and marks of punctuation on several folios in the middle,

the rest of the folios have topic-headings, topic endings and colophons tinged with red pigment Paper is old.

सिद्धयोग is another name for हृन्दसग्रह see No. 241.

Age.- Sam 179/

Autho — Vṛnda

Begins — fol 1^b.

सिद्धि श्रीगणेशाय नम ॥ श्रीचन्द्रन्तरिभ्यो नम ॥

छात्वा शिव परमतपशुविचारवेद्यं

चण्डीमयीष्टफलद् समगण गणेश

चन्द्रन्तरि छुनिवरं छुनिभ्रुश्रुतादी—

भावेयस्तुग्रतपस मनसा प्रणम्य

नानामतप्रथितदृष्टफलप्रयोगै

प्रस्ताववाक्यसहितैरिह सिद्धयोग

वृन्देन मन्त्रमतिनामहितार्थिनार्यं

सलिलयते गदधिनिश्चयतक्रमेण etc

Ends — fol 153^b

सम्यक् प्रयोग सर्वेषां सिद्धिमाप्नुयाति कर्मजां

सिद्धिमाप्नुयाति सर्वेषां गुणैर्युक्तो विषयवर ॥

इति विष्णु छुनीनां वाक्यमालोक्य यत्नात्

स्वमतिपरिमितैर्व्याख्यातिमद्भि प्रयोगै

प्रथित इह सदाय दृश्यते वृन्दान्मा

सपदि सलिलितम्भी सिद्धयोग. समाप्त ॥

इति परिभाषाधिकार ॥ इत्याचार्य शिरोमणि वृन्दान्मविरचित सिद्धयोग.

समाप्त ॥ शुभ ॥ मीती भावणवदि ५ सप्त १७९७

References — See No 241

सिद्धयोगमाला

Siddhayogamālā

No. 314

381.

1882-83.

Size — 8⁹/₁₀ in. by 4¹/₂ in

Extent.— 28 leaves ; 11 lines to a page , 28 letters to a line.

Description.— Country paper , Devanāgarī characters with वृद्धमात्रास, hand-writing legible , benedictory phrase, verse-numbers and colophons are tinged with red pigment , two lines in black ink on each side of the border , paper is very old, musty and worn out on edges , fol 9 and 13 missing. The work is a collection of prescriptions on various diseases In the last colophon it is called सिद्धाधुर्वैद्ययोगमाला It has got occasional notes on the margins Aufrecht is wrong in assigning this work to Jyotisa The name सिद्धर्षि is found (1) on the margin of fol 1^b सिद्धां सिद्धर्षिप्रणीतां and (2) on fol 30^b सिद्धयोगमाला-सिद्धर्षि । But on fol. 1^a we read योगरत्नावलीपुस्तिका ॥ श्रीमानुनाकर We find श्रीमानुनाकर on the bottom-margin of fol 1^b and अट श्रीमानु written across fol. 30^b.

Age.— Sam. 1524.

Author.— Siddharsī.

Begins — fol. 1^b.

शुरुभ्योनमः ।

प्रणिपत्य भानुमत् पितामहादीन् वैद्यशास्त्रज्ञान्
 वक्ष्यामि योगमालां सिद्धां सजीविनीं नाम ॥ १ ॥
 बलकालदेशासाम्यप्रकृतिवयोवृद्धिदोषघातमलान् ।
 सत्वगिमिसातंकौषधस्वरूपाणि च विदित्वा ॥ २ ॥
 सुग्रहीतशास्त्रदीपैर्निजबुद्धिबिलोचनैर्मिश्रये ॥
 योगा प्रयुज्यमाना नून विधिनाश्रुतायते ॥ ३ ॥

etc

Ends.— fol. 30^a.

ब्रह्मपले कर्तव्यं कायः प्रस्थांश्चिको जलप्रस्थे ।

द्विष्टं तु देवमार्गे कुरुवादि तथा ब्रह्मं च ब्रह्म ॥ २९ ॥

ज्ञानाक्षविल्लकुडधमस्याहकनत्वनामनाबहेऽथैष ।
 सति चतुर्गुणहृदया द्वादशबलं स्युतं ज्ञानः ॥ ३० ॥
 इति सिद्धयोगमाला सत्रध्वं मया वर्द्धितं पुण्य ।
 तेनाखिलमगदं जगदस्तु खिराय सधीकं ॥ ३१ ॥
 इति सिद्धापूर्वेद्ययोगमाला समाप्ता ॥

श्रीरस्तु । छुमं भवतु ॥ संवत् १५२४ वर्षे अश्विन वदि १२ शनौ अश्वेह
 चपकपुरे महाराजकुलभीयेसिमवे विजयराजे मेवपाटज्ञातीय पंडित-
 अनंतात्मज पंडित बाह्या आत्मपठनार्थं पुस्तका लिखावयित्वा ॥ श्री ॥

References. — Aufrecht mentions only our Ms in his *Catalogus Catalogorum* 1, 717^a.

सुश्रुत
 (शारीरकस्थान)

Suśruta
 (Sārīrakasthāna)

No. 315

956.
 1891-95

Size — 9 $\frac{1}{2}$ in by 4 $\frac{1}{2}$ in

Extent — 18 leaves, 11 lines to a page, 30 letters to a line

Description — Country paper, Devanagari characters, hand-writing legible, but it has become faint on account of dampness and time, paper is very old, musty and worn out, the corners are in a decaying state, there are single line borders on both sides in black ink. It is a fragment of the Sārīrakasthāna extending upto a portion of the 5th chapter. At places there are explanatory notes given on the margin.

Age — Appears to be very old

Author — Suśruta.

Begins — fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथातः सर्वसूतचिंताशारीरं व्याख्यास्यामः ॥
 सर्वसूतानां कारणमकारणं सत्त्वरजस्तमोलक्षणमष्टरूपमाखिलजगतः संभवहेतुर-
 ष्यत्तं नाम । तदेकमनेकेषां क्षेत्रज्ञानामधिष्ठानं समुद्र इषोदकानां भाषाणां ।
 etc.

Ends.— fol. 18^b.

अष्टासंख्यमग्न्यांश्च ८ विंशतिः संवेर्मेनांश्च २० तावत्सप्तोत्तर मर्म्म-
ज्ञातं व्याख्यातं । तेषामेकादशौकस्मिन् सखिन्म नववि । एतेनेतरसखिन्मबाहु च
व्याख्यातौ । सखिन्मयुक्तजाह्नविटपानि बाहौ मणिबंधकूर्पर । कक्षा च

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* .—
i, 729^b, ii, 175^a; iii, 150^a.

B—Descriptive Catalogues —

I O Catalogue, Nos. 2644-45

Aufrecht's Catalogue of Oxford Mss. Nos. 738-40

Burnell's Cat of Tanjore Mss. p. 63^a.

Madsas Oriental Mss Cat. p. 8809, No 13101.

B B. R. A. S. Cat Nos. 212-13

(2) Printed Editions.—

(1) Edited by Madhusūdanagupta, Calcutta (1835-36).

(2) Edited by Jibānanda Vidyāsāgara (1877; 31d edn.
1889)

(3) With Nibandhasaṅgraha Comm. by Śrī Dalhaṇ-
cārya, Edited by Jādavji Tricūṃji Acārya, Bombay,
1915.

सुश्रुत
(सुश्रुतस्थान)

No. 316

Sūśruta
(Sūtrasthāna)

465
1895-98.

Size.— 10 $\frac{3}{8}$ in by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 122 leaves; 8-9 lines to a page, 32-35 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters; hand-writ-
ing bad, but legible, there are two rows of double lines
in black ink on both the borders, an explanatory *ṭippaṇi*
runs on the margins. All topic headings and marks of
punctuations are tinged with red pigment, the hand-writ-

ing is quite uneven and belongs to more than one scribe :
paper is old, musty and worn out. It is incomplete

Age.— Appears to be very old

Author.— Suśruta

Begins — fol 1^b

नवस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वतरये नमः ॥ ॐ नमोऽब्रह्मजाय-
स्यम्बिबलभिर्धन्वतरिप्रकृत्य ॥ अथातो वेदोत्पात्तिमध्याय व्याख्यास्यामः ॥
यद्योवाच भगवाद् धन्वंतरि शृणुताम् ॥ etc

Ends — fol. 122^b

निधातसीकुलंमन्त्रकजीवतकहृक्षककृतवेधनाकंकपिल्लकहासिकर्णपुष्पी-
कापीलुकरजैखदीशिग्रुसर्पपुष्टवर्चलाविडगज्योतिष्मतीतैलानि तीक्ष्णानि लघूनि
उष्णवीर्याणि कटूनि कटुविपाकानि सरान्यनिलकण्ठमिडुप्रमेहशिरोरोगा-
पहरनाजीति । वातघ्न मधुर तेडु क्षौद्र तैल बलापह । कटुपाकमन्त्रलघुं
क्षिप्रोष्ण छद क्षि पिल ॥ कृमिघ्न सार्प तैल कटुकुडापह लघु । कफमेदोनि-
लहर.

References — See No. 315

सुश्रुतसार

Suśrutasāra

No. 317

467
1895-98

Size.— 11½ in. by 4½ in

Extent — 45 leaves, 11 lines to a page, 44 letters to a line.

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writ-
ing good, fol 1^a has got a fine painting of Ganesa with
two waiting women, borders are decorated with four
lines in black ink on both sides, colophons at the ends of
chapters are tinged with red pigment, paper is old, musty
and worn out, the work is a synopsis of the *Sātra* and
Nidānasthanas of Suśruta's work with an attempt to sum-
marise other parts also The compiler बाला आचार्य perhaps

intended to give a summary of the whole work, but has had to stop for some unforeseen reason. Following are the chapters treated. 1 वेदोत्पत्ति, 2 अथर्वनसप्तद्वानीय, 3 अथर्वो-
पहरणीय, 4 विशेषानुप्रवेश, 5 अग्निर्धर्मविधि, 6 अलौकावधारणीय, 7
शोणितवर्णनीय, 8 दोषांशुमलक्षयहासिविज्ञानीय, 9 अतिप्रवृत्तदोषांशुमल,
10 शुद्धार्था, 11 चर्चेद्विपार्थविप्रतिपत्ति, 12 भाषाविप्रतिपत्ति, 13
स्वभावाविप्रतिपत्ति, 14 वारणीय, 15 वृत्तसेनीय, 16 वातव्याधिनिदान,
17 अक्षरीनिदान, 18 कुष्ठनिदान, 19 प्रमेहनिदान, 20 ऊर्ध्वपित्तमिमत,
21 उपरनिदान, 22 सृष्ट्यर्थनिदान, 23 सुस्रोतनिदान, Colophon on
fol 43^a—इति निदानस्थान द्वितीय ॥ 24 अथातो व्याधिसमुद्देशीय-
मध्याय व्याख्यास्यामः, Colophon on fol 44^b अथातोऽपि विप्रहास-
कमीवमध्याय व्याख्यास्यामः ॥ अथाष्टवातसुजातं वक्ष्यामः ॥ For the
name of the scribe and his patron, see below.

Age — Sam 1704

Author — Valā (3alā) Acārya

Begins.— fol 1^b.

स्वस्ति श्रीगणेशायनमः ॥ सरस्वत्यै नमः ॥ ॐ नमो ब्रह्मवजापत्य-
न्विबलिभिर्धन्यतरिस्तुभुतवाग्मटचन्द्रचरकादिभ्यो नमः ॥ १ ॥ अथाष्टवेदो-
पत्ति नामाध्याय व्याख्यास्यामः ॥ यथोवाच भगवान् धन्यतरि स्तुभुताय ॥
धन्यतरि धर्मभृतां वरिष्ठममृतोद्भव ।

पादयोरुपसंगृह्य स्तुभुत परिपृच्छति ॥ १ ॥

अथ स्तुभुत भगवतममरवरसृष्टिगणपरिवृतमाधमस्थ कासिराज विप्रोदास
धन्यतरिमौपचेनयं वैतरणौरप्रपाकलावत करवीर्यगोपुराक्षितस्तुभुतप्रभुतय ऊचुः

Ends.— fol 44^b

सद्यः प्राणक्षयकर शोषणस्तु शरीरिणां ।

उत्तरो माकतजिग्धो सुदुर्मधुर एव च ॥

कषायानुरक्तं क्षीतो बाणाम प्रकोपण ।

त (fol 45^a) स्माद्यप्रकृतिस्थानां हेतुनो बलवद्भूत ॥

क्षीण क्षयविचारानां विशेषेण तु पूजित ॥

ईशानकद्वुक्क्षीण आश्लेषाश्लेष माकतः ॥

अम्लो विदाही नैरत्यो वायव्यास्तिक उच्यते ॥ सब ॥

In a different hand follows.—

इति श्री बाळा आचार्यसंग्रहकृते छद्मसुखारसमाह ॥ संवत् १७०४
 वर्षे शाके १५६९ वर्षसंज्ञाने ॥ वैशाख मासे । छद्मसुखपक्षपूर्तीपार्श्व
 तथौ सोमवारे ॥ माहाराजा श्रीरामनारायणा श्रीजगत्सिंहजी
 विजयराजे । महाराज श्रीसत्रसलजी ग्रामे विंशत्येवमये ॥ अयं पुस्तकं
 लिखासे आचार्य श्रीजयदेवजी श्रीरंजीरामजीपठनार्य ॥ छद्मसुख ॥
 लिखजोसी श्रीपति ॥ श्लोकसंख्या १२०५.

Then again in a different hand follows—

आचार्य श्रीरामरायजी पठनार्यमिदं पुस्तकं छद्मसुखपठनोपयोगि-
 मवदु ॥ भवानीशंकरो जयत ॥ तत्र केलिकमलं जययंती लोललोचनपुगं
 जययंती ॥ श्रीसेनतनयं जययंती राजमार्गमविशेषमवती ॥ १ ॥ अर्कसूरि-
 पुसाराधिछनोरेतकस्य शिरसि गतिमाति । या छूर्नीप्रहरसिद्धसेविता सा
 करोतु भवतामघनाश ॥ २ ॥

On fol 45^b There is a three-headed figure of उग्र
 with charms against it

References — (1) Mss-A-Aufrech's Catalogus Catalogorum —
 i, 730^a, iii, 150^a.

छद्मसुख
 (शरीरस्थान)

Suśruta
 (Sarirasthāna)

No 318

224.
 A. 882-83.

Size.— 9¹/₈ in. by 5 in.

Extent.— 52 leaves, 3 lines to a page, 26 letters to a line.

Description.—Country paper, Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास ;
 hand-writing good, topic headings, colophons and marks
 of punctuation tinged with red pigment, fol. 40^a is blank;
 paper very old and musty, it is decaying on edges

Age.—Sath 1640.

Author.—Suśruta.

Begins.—fol. 1^a.

धीमणेशाय नमः ॥ ॐ नमो धन्वंतरये ॥

अथात सर्वभूतहिताक्षारीरं व्याख्यास्याम ॥ सर्वभूतानां ॥ कारण-
मकारणं सत्त्वरजस्तमोलक्षणमष्टरूपमाक्षिलस्यजगतः समाबद्धेत्तुरज्यर्क नास्ति ॥
etc.

Ends.—fol. 52^a.

चत्वार्यं भिहता प्राप्ता श्लोकाश्च चतुर्विधि ।

कुमाराणां बहुमेवा बलवृद्धिर्वाना- ॥

गर्भव्याकरणं दक्षमं क्षारीरं समाप्त ॥ इति लोभ्यते आहुर्बेदशास्त्रे क्षारीर-
स्थान समाप्तमिति ॥

fol. 52^b

करलतमपराचं क्षतुमर्हति संत ॥ अथा ग्रंथसंख्या ११०० ॥ श्री ॥
सवत् १६४० वर्षे आषाढवदि ११ श्रुगौ लिखितमस्ति ॥ (After this the
following line is disfigured—प्रकाशाबास्तव्य ॥ वाग्मीज्ञातीय पटेल-
क्षरपुत्रपौत्रपठित — and in its place is supplied) on the
margin—महिषासुरबास्तव्य उदीचज्ञाती उपाध्या सीवराजपठनार्थं)
तथा च वरोवकाराय ॥ समस्तकुलुंबह्वीनो भवतु ॥ क्षीरस्तु ॥ (After
this the following is disfigured with ink नीर्जरबास्तव...ज्ञातीय
पञ्चोलीगोवर्धने लिखित) भग्नपूटीकटीग्रीवावबलुह्यी अचोद्धवं । कष्टेन लीषीते
शास्त्रं यत्नेन परीक्ष्यते ॥ १ ॥ तैलाद्रक्षे जलाद्रक्षे त्रक्षे अक्षलवधनात् ।
परहस्तगता ये च एव वदति पुस्तिका ॥ १ ॥

References.— See No. 315

सुश्रुत
(सूत्रस्थान)

Susruta
(Sūtrasthāna)

No. 319

382
1882-83

Size.— 11 in. by 5 $\frac{1}{6}$ in.

Extent.— 68 leaves, 11 lines to a page; 36 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters, hand-writ-
ing good, paper is old and worn out; it is written in uni-

form hand-writing, there are double lines in black ink on borders; it is a fragment having fol] 48-88 and 92-118

Age — Sam 1647.

Author — Suśruta.

Begins — fol 48^a.

प्रकृषितऽश्लेषाण कोपयित्वा स्नातो निरुणद्विलाळाश्चाव फेनागमनं
सज्ञानाद्वा वापादपति तमरुपज्य सस्वेष्ट शिरोधिरेचनं तस्मै तीक्ष्ण विद्वद्या-
व्रत च वादज्ञ दद्यादिति ॥ etc

Ends — fol. 118^b

Colophon at the end— इति सौश्रुते आयुर्वेदशास्त्रे सूत्रस्थान
समाप्तमिति ॥ सचत् १६४७ वर्षे पौषमासे कृष्णपक्षे वद्यवाया तिथौ ताद्विने
लिखितं शुभं भवतु ।

अक्षरमात्रपदस्वरहीन व्यजनसधिविचर्जितरेफ ।

साधुभिरत्र मम कृतव्यं को न हृषति शास्त्रसमुद्रे ।

मगल लेखकानां च वाचकानां च मगल ।

मगल सर्वलोकानां भूमिभूपतिमगल ॥

श्रीरम्तु ॥ शुभं भवतु ॥

References — See No 315

सुश्रुत
(शारीरस्थान)

No 320

Suśruta
(Sārīrasthāna)

466
1895-98

Size.— 10½ in by 4½ in.

Extent.— 90 leaves, 5-6 lines to a page, 27-28 letters to a line

Description.— Country paper, Devanāgarī characters, hand-writing legible and bold, till folio 3^b, there are 5 lines to a page, paper is very old, brittle and musty; there are double rows of lines in red on borders, first row consists of 3 lines and the second of one line, topic headings and

marks of punctuation in red ink. It is a complete copy of शारीरस्थान.

Age.—Bears १७०४ वर्षे कार्तिकमासे शुक्लपक्षे तृतीयायां बुधवासरे.

Author.—Sūśruta

Begins —fol. 1^b

ओं नम शिवाय ॥ श्रीधन्वंतरये नम ॥ अथातः सर्वभूतार्थिताशारीर-
व्याख्यास्याम ॥ यथोवाच भगवान् धन्वंतरि ॥ सर्वभूतानां कारणमकारणं
सत्त्वरजस्तमोलक्षणमष्टरूपमसिद्धस्य जगतः सम्बन्धेतुमव्यक्तं नाम ॥ etc

Ends.—fol 90^a.

अवन्ति चात्र ॥

सौवर्णे वक्रत शूर्णे कृष्टं मधु घृतं वच ॥

मत्स्याक्षीका क्षत्रपुष्पी मधु सर्पिस कांचन ॥

अर्घुष्पीघृत क्षौद्रं शूर्णित कांनन वचा ।

सुवर्णशूर्णकैटवं श्वेता हर्षा वृ (90^b) त मधु ॥

चत्वारो निहिता घाता श्लोकार्थेषु चतुर्थ्यपि ।

कुमाराणां वपुर्मेघावलङ्घयिर्विचरन् इति ॥

इति सौश्रुते आयुर्वेदशास्त्रे शारीरस्थान समाप्तमिति ॥ सवत् १७०४
वर्षे कार्तिकमासे शुक्लपक्षे तृतीयायां बुधवासरे अष्टिछत्रशानीयभट्टविद्याम-
तपुब्रह्मदाधरो लिखितवान् स्वार्थे परार्थे च ॥ शुभमस्तु ॥ श्री ॥

In a different hand is added—

सवत् १९१३ ने पुस्तके मोललीयो बलदेव चांदुबाब

References — See No. 315

ERRATA

Page	<i>For</i>	<i>Read</i>
53	Kādambakalpa	Kādambakakalpa
69	$\frac{198}{1994-7}$	$\frac{198}{1902-7}$
247	$\frac{1097}{1886-92}$	$\frac{1079}{1886-92}$
358	$\frac{1905}{1886-92}$	$\frac{1095}{1886-92}$
364	$\frac{636}{1893-1902}$	$\frac{636}{1895-1902}$
368	$\frac{601}{1869-1915}$	$\frac{601}{1899-1915}$

APPENDIX I

INDEX OF AUTHORS

N. B — (1) Anonymous works are not included in this appendix
 (2) The numbers denote the Serial Nos. of the works described and not the pages.

Agniveśa	Añjananidāna	4—7
Ānandabhārati or Nṛsimhabhārati	Ānandamāla	17
Ānandasiddha	Yogaśāstra	187
Ananta	Pratāpakalpādruma	136
Anantadeva	Rasacintāmaṇi	192-193
Bala Ācārya	Suśrutasāra	317
Baliḥhadra	Vṛndasaṅgrahaśeṣa	240
Bandimīśra	Yogasudhānidhi	190
Bhāvamīśra	Bhāvaprakāśa	137-138
"	Vaidyanighaṇṭu	274
Bindu	Rasapaddhati	195
Cakradatta	Cakradattasaṅgraha	62-63
Cāmunda	Jvaratimirabhāskara	86-89
"	" Rasasāṅketakalika	217-218
Candraṭa	Yogaratanasamuccaya	176-177
Caraka	Carakasamhitā	64-68
Caturbhuja	Misra . a comm on Rasahḍaya	16
Cidghanānanda	Satkarmasaṅgraha	304
Dalhana	Nibandhasaṅgraha	119
Dallana	Uttaranibandhasaṅgraha	26
Āhanvantari	Yogacintāmaṇi	157
"	Sannipātakalikā	306
Dinakara	Jyotiṣa a comm on Upacarasara	28
Govindabhikṣu	Aṣṭaśāsamskāra or Rasahḍaya	16
Govindācārya	Rasasāra	220-222
Guṇakara	a comm. on Yogaratnākaramala	170-175
Hamsanātha or Hamsarāja	Bhṛsakakracittotsava	139
"	Sarvajvarasamuccayadarpaṇa	308-309
Harinātha	a comm. on Vaidyājivana	263-264, 266, 270
Haripāladeva	Yoganibandha	169

Harṣakīrtisūri : Yogacintāmaṇi	..	158-161
Hārīta : Cikitsāsārasaṅgraha	..	83
Hastiruci : Vaidyavallabha	.	281-283
Hemacandrācārya Nighaṇṭuśeṣa	.	117
Hemādri Āyurvedarasāyana	.	24-25
Īśvara . Kādambakakalpa	..	43
Jairāmagiri Kalpadrumasārasaṅgraha		39
Jayadatta Aśvacikitsā		14
Jayagovinda Pakaśāstra		130
Kāśinātha Ajirṇamañjarī		1 — 3
„ Amrtamñjarī		10
„ Vaidyapaddhati		244-245
Kāśīrāma Vaidyasarvasva		290
Keśavapandita Siddhamantra		310-312
Keśavarāma Auśadhināmamālā		34
Keyadeva or Kayadeva Pathyāpathyavibodha		126-127
Kṛṣṇadatta Dravyadīpikā		104
Ksemaśarmācārya Cikitsāsārasaṅgraha	.	75
Lakṣmana Vaidyakayogacandrikā	.	246
Lokaṇātha Mallaprakāśa		141
Lolimbarāja Vaidyajīvana		260-271
„ Vaidyāvataṛṇsa		292
Mādhava Kūṭamudgara		51-56
Mādhava Mādhavacikitsā		143
„ Mādhavanidāna	145, 146, 150-151, 153-156	
Mādhavabhāṭṭa Rasasiddhiprakāśa	.	224
Mādhava Upādhyāya Āyurvedaprakāśa or Arkaprakāśa	..	19-20
„ Pākāvali		133-134
„ Rasarājapraharana	..	215
Māgarāja : Magrājapaddhati		142
Mahādeva or Śiva or Śambhu Kārajñāna		45-50
Mahādevapandita a comm on Rasapaddhati		195
Mahendra Vaidyanighantu		273
Mahendra Bhogika Dravyāvali (Nighantu) or Dhanvantarīnighantu		105-121
„ Nighaṇṭunāmamālā	..	114
: Nighaṇṭuśeṣa	...	116

Moreśvara : Vaidyāmṛta	...	291
Mukunda · Upacārasāra	.	27—28
Nakūñcīdeva · Rasendracūḍāmaṇi	.	230
Nakula · Aśvacikitsā	..	15
Nāganātha Nidānapradīpa		118
Nāgarjuna Yogaratnākaramālā	....	170—174
Narasimha or Naraharipandita Rājanighaṇṭu	...	231—232
Nārāyaṇa a comm on Trisati	..	94—95
Nāsira Shah Kaṅkaligrantha	.	41—42
Navanīdhirāma Yogasamuccaya	.	188—189
Nayanasukha : Vaidyamanotsava	.	276—278
Nīścalakara : a comm. on Cakaradattasangraha	.	62—63
Nityanātha Rasaratnākara	201—203, 205—214	
Nṛsimhabhārati or Anandabhārati Anandamālā		17
Pitāmbara : Anupānamañjarī	....	1—9
Pratāpasimha Amṛtasāgara	..	17
Pūrnacandra or Pūrnasena a comm. on Yogaśataka		184—185
Raghunāthapandita Vaidyavilāsa		288—289
Raghuvira Satkarmasaṅgraha	.	304
Rāma Yogaratnāvalī	..	181
„ Vaidyakaśāra		249
Rāmacandra Guha Rasendracintāmaṇi	..	227—228
Rāmakṛṣṇa Rasarājaśamkara		216
Rāmarāja . Rasaratnadīpa	..	119
Rāmesvara Sadyogacintāmaṇi	....	305
Raṅgayotīrvid Vicārasudhākara or		
Arśoghnaśudhākara	..	237
Rāvaṇa Arkaprakāśa	..	12—13
Rudrabhaṭṭa · a comm. on Vaidyajivana 260, 262, 265, 267—269, 271		
Śalinātha . Rasamañjaritantra	....	196—198
Śambhu or Śiva or Mahādeva Kālañjāna	...	45—50
Samkarabhaṭṭa Vaidyavinoda	.	284—287
Śarṅgadhara Trisati		92, 94—95
Siddharaṣi · Siddhayogamālā	..	314
Śiva or Śambhu or Mahādeva . Kālañjāna	..	45—50
Śivacandra bhaṭṭa Vaidyaratna	..	279
Śivarāmaṇi : Vaidyakaśārasammuccaya	....	253

Soḍhala .	Gadaṇḍgraha	..	58—59
„	Guṇasaṅgraha	..	60—61
Somadeva	Rasendracūḍamani	..	229
Śrīkaṇṭha	Yogarātnāvalī	.	179—180
Śrīkaṇṭhadatta	Vjākhyakusumāvalī	..	293
Śrīkaṇṭhapandita	Vaidyakasārasaṅgraha or Hitopadeśa	....	250-252
Śrīratna	Kāmaratna		44
Suśeṇa	Āyurvedamahodadhī	.	21—23
Suśruta	Śārīrakasthāna	315, 318, 320,	
„	Sūtrasthāna	316, 319	
Tisata	Cikitsākalikā	.	69—73
Trimalla	Dravyagunaśataslokī		96—103
Trimallabhaṭṭa	Yogataranginī	..	162—166
Uddhavamīśra	Vaidyapradīpa	.	275
Vācaspati	a comm on Mādhavanīdāna		149—150 155—156
Va (?) deva	Māthura a comm on Mādhavanīdāna	.	152
Vāgbhaṭa :	Rasaratnasamuccaya		200
„	Sūtrasthāna	..	236
Vallabhabhaṭṭa	a comm on Trisati		93
Vallabhendra	Vaidyacintāmani		259
Vaṅgasena	Cikitsāsārasaṅgraha		76—82
Vātsesvara	Cikitsāsāgara		74
Vedasarmā	Lakṣmanotsava	.	234
Veda Vyāsa	Āyurveda		18
Vidyāpati	Cikitsāñjana		84
Vidyāpati	Mīśra Vaidyarahasya		280
Vijayaraksita	a comm on Mādhavanīdāna	.	144—148
Vīrasimha	Vīrasimhāvaloka		239
Vireśvara	Rogārogaṇḍa		233
Vīṭṭhala	Vaidyakasārasamuccaya	.	254
Vopadeva	Śataslokī	..	294—302
„	a comm on Siddhamantra		312
Vṛnda	Vṛndasaṅgraha	..	24
„	Siddhayoga	.	313

APPENDIX II

INDEX OF WORKS

N. B — The figures refer to the Serial Nos of the works described and not to the pages.

Ajīrṇamañjarī, by Kaśinātha	..	1—3
Amṛtamañjarī, by Kaśinātha	..	10
Amṛtasāgara by Pratāpasimha	..	11
Ānandamālā with comm by Ānandabhārati	..	17
Āñjananidāna, by Agniśeṣa		4—7
Ar upānamañjarī, by Pītāmbara		8—9
Ārkaprakāśa, by Rāvana		12—13
Aṣṭadasasamskāra, by Govindabhikṣu with comm. by Caturbhujā Mīśra	.	18—19
Asvacikitsā, by Jayadatta	.	14
„ by Nakula		15
Ausadhīkalpa	...	29—31
Ausadhīkosa	.	32
(Ausadhī) Nāmāvalī	.	33
Ausadhīnāmamālā, by Kṣavarāma	..	34
Ausadhisangraha (1)	..	35
„ (2)		36
„ (3)	..	37
Ayurveda, by Veda Vyasa	.	18
Ayurvedamahodadhī, by Suśeṇa		21—23
Ayurvedaprakāśa, by Mādhava Upādhyāya	.	19—20
Āyurvedarasāyana, a comm on Vāgbhata's Aṣṭāṅghṛdaya, by Hemādri	.	24—25
Bhāvaprakāśa, by Bhāvamīśra	.	137—138
Bhīṣakcakracittotsava, by Hamsarāja or Hamsanātha	.	139
Cakradattasangraha, by Cakradatta, with comm. by Nīścalakara		62—63
Carakasamhitā, by Caraka		64—68
Cikitsākalikā, by Tisāṭa		69—73
Cikitsāñjana, by Vidyāpati Upādhyāya		84
Cikitsāsāgara, by Vatsēśvara	..	74

Cikitsāsārasaṅgraha, by Kṣemaśarmācārya	..	75
„ by Vaṅgasena	.	76—82
Cikitsāsāstrasaṅgraha by Hārīta	.	83
Dhanvantarīnighaṇṭu, by Mahendra Bhogika	..	110—111
Dhāturatnamālā		112
Dravyaguṇasatāślokī, by Trīmalla-Kavi		96—103
Dravyadīpikā, a comm. on Dravyaguṇasatāślokī, by Kṛṣṇadatta		104
Dravyāvalī, by Mahendra Bhogika		105—109
Gadamgraha, by Soḍhala	.	58—59
Gandhakakalpa		57
Gunasaṅgraha, by Soḍhala		60—61
Jvaranīdāna		90
Jvaratūmirabhāskara, by Cāmūṇḍa	.	86—89
Jyotiṣmatīkalpa	.	85
Kādambakakalpa, by Īśvara		43
Kālayājñāna, by Śiva or Śambhu or Mahādeva		45—50
Kalpacintāmaṇi	..	38
Kalpadrūmasārasaṅgraha, by Jairāmagiri	..	39
Kalpasāṅgraha		40
Kāmaratna, by Śrīnātha	..	44
Kaṅkāliḡrantha, by Nāsira Shah	.	41—42
Kūṭamudgara, with comm by Mādhava		51—56
Lakṣmanotsava, by Vedaśarmā	..	234
Laṅghanapathyaṇīrṇaya		235
Mādhavacikitsita, by Mādhava	..	143
Mādhavanīdāna, by Mādhava		151, 153—154
„ with comm by Vijayaraksita	.	145—146
„ with comm by Vācaspati	.	150, 155—156
Mādhavanīdānatīkā, by Vijayaraksita	.	144, 147—148
„ by Vācaspati	...	149
„ by Vā(?)deva Māthura	.	152
Māgarājapaddhati, by Māgarāja	.	142
Mallaprakāśa, by Lokanātha	..	141
Maṇiparikṣadīnī	..	140
Pakamārtanḍa	..	139
Pākārṇava	...	132

Pakṣaśāstra, by Jayagovinda	..	130
"	...	131
Pakāvali, Mādhava Upādhyāya	..	133-134
"	....	135
Pathyāpathyanighaṇṭa	....	120
Pathyāpathyavicāra	.	121-122
Pathyāpathyavidhi	...	123-124
Pathyāpathyaviniscaya	..	125
Pathyāpathyavibodha, by Keyadeva	.	126-127
Pathyāpathyādhikāra	..	128
Rājanighaṇṭu, by Narasiṁha	.	231-232
Rasacintāmaṇi, by Ananta-deva	..	192-193
Rasamañjarītantra, by Śalinātha	..	196-198
Rasānāṅgraha	..	194
Rasapaddhati, by Bindu, with comm. by Mahādeva	....	195
Rasarājaprakaraṇa, by Mādhava Upādhyāya		215
Rasarājaśaṅkara, by Rāmakṛṣṇa	..	216
Rasarātnadīpa, by Rāmarāja	.	199
Rasaratnākara, by Nityanāthasiddha	..	201-214
Rasaratnasamuccaya, by Vāgbhaṭa	.	200
Rasārṇava	.	225
Rasasaṅketakalikā, by Cāmunda	....	217-218
Rasasaṅgraha	..	219
Rasasāra, by Govindācārya	...	220-222
" or Sadyogakanṭhikā		223
Rasasiddhiprakāśa by Mādhavabhaṭṭa	.	224
Rasāvatāra	.	226
Rasendracintāmaṇi, by Rāmacandra Guha	.	227-228
Rasendracūdāmaṇi, by Somadeva	..	229
" by Nakīṇcīdeva	.	230
Ratnasāgara	..	191
Rogarogavāda, by Vireśvara		233
Śadyogacintāmaṇi, by Rāmeśvara		305
Śakunaparīkṣādi		303
Sannipātakalikā, by Dhanvantarī		306
Sarva-varasamuccayadarpaṇa, by Hamsanātha	..	308-309
Śataśloki—candrakalā, by Vopadeva	..	294-302
Siddhamantra, by Keśava	...	310-311
with comm. by Vopadeva	..	312

Siddhayoga, by Vrnda	313
Siddhayogamālā, by Siddharsi	314
Suśruta (Śātrākasthāna), by Suśruta	315, 318, 320
(Sūtrasthāna)	316, 319
Suśrutasāra, by Bāla Ācārya	317
Takrakalpa	91
Trisati, by Śārṅgadhara	92
with a comm by Nārāyaṇa	94—95
Trisatīvyākhyā, by Vallabhendra	93
Upacārasāra, by Mukunda Daivajña	27—28
Uttaranibandhasaṅgraha, by Dālana	26
Vāgbhaṭa (Sūtrasthāna)	236
Vaidyacintāmaṇi, by Vallabhendra	259
Vaidyājīvana, by Lolimbarāja	261
with comm by Rudrabhaṭṭa	260, 262, 265, 267—269, 271
„ „ by Harinātha	263—264, 266, 270
Vaidyakagranthi, by Puṣyapāda	243
Vaidyakapaddhati, by Kāśinātha	244—245
Vaidyakayogacandrikā, by Lakṣmaṇa	246
Vaidyakaśaṅgraha	247
Vaidyakaśāra	248
Vaidyakaśāra, by Rāma	249
Vaidyakaśarasāṅgraha, by Śrīkaṇṭhapandita	250—252
Vaidyakaśarasamuccaya, by Śivarāmaji	253
„ by Viṭṭhala	254
Vaidyakaśaroddhara, by Hṛṣakīrtisuri	255—258
Vaidyāmīta, by Moreśvara	291
Vaidyamanotsava, by Nayanasukha	276—278
Vaidyanāmamālā	272
Vaidyanighanṭu, by Mahendra	273
„ by Bhāvamīśra	274
Vaidyapradīpa, by Uddhavamīśra	275
Vaidyarahasya, by Vidyāpati Mīśra	280
Vaidyaratna, by Śivānandabhaṭṭa	279
Vaidyasarvasva, by Kāśirāma	290
Vaidyavallabha, by Hasturci	281—283
Vaidyāvatamsa, by Lolimbarāja	292
Vaidyāvilāsa, by Raghunāthapandita	288—289
Vaidyavinoda, by Śaṅkarabhaṭṭa	284—287

Vibodhasāra	...	238
Vicārasudhākara by Raṅgajyotirvid	.	237
Virasimhāvaloka, by Virasimha		239
Vṛndasaṅgraha	.	242
" by Vṛnda		241
Vṛndasaṅgrahaśeṣa, by Balibhadra		240
Vyākhyākusumāvali by Śrīkanthadatta		293
Yogacintāmaṇi, by Dhanvantari		157
" by Harṣakīrtisūri	.	158-161
Yogadipikā		167
Yoganidhāna		168
Yoganibandha, by Haripāladeva		169
Yogaratanmālā, by Nāgarjuna, with comm by Guṇākara		170-174
Yogaratanmālāṭikā, by Guṇākara		175
Yogaratanasamuccaya, by Candrapa	.	176-177
Yogaratanākara		178
Yogaratanāvali, by Śrīkanthapaṇḍita	.	179-180
" by Rāma		181
Yogasataka		183, 185
Yogasataka with comm	.	182, 186
Yogasatakatikā, by Pūrnasena		184-184 ^a
Yogasataka, by Ānandasiddha		187
Yogasamuccaya, by Navanidhīrāma		188-189
Yogasudhānidhi, by Bandamīśra		190
Yogatarāṅgini, by Trīmallaḥṭṭa		162-166

APPENDIX III

CORRESPONDENCE TABLE

(Old) Ms. No.	New Serial No	(Old) Ms. No.	New Serial No
	Collection of 1866-68	374	261
118	67	375	293
	Collection of 1868-69	376A	148
38	150	376B	146
	Collection of 1869-70	377	249
90	301	378	298
	Collection of 1872-73	381	314
70	216	382	319
71	296	763	246
	Collection of 1875-76	Collection of A 1882-83	
555	65	132	143
735	117	147	176
	Collection of 1875-80	153	229
351	15	178	268
352	78	179	277
353	265	180	275
	Collection of 1880-81	224	318
349	60	Collection of 1883-84	
359	213	219A	80
	Collection of 1881-82	219B	81
105	190	Collection of A 1883-84	
	Collection of A 1881-82	210	10
454	138	211	5
	Collection of 1882-83	213	54
364	20	214	73
365	22	215	125
367	183	216	153
368	66	217	165
369	75	219	236
370	96	220	24
371	157	221	184A
372	195	238B	270
373	226	248	214

(Old) Ma. No.	New Serial No	(Old) Ma. No.	New Serial No
Collection of Viśrāma (1)		920	88
182	210	921	102
284	16	922	104
306	271	923	111
307	237	924	110
308	291	925	113
309	23	927	61
601	194	928	118
618	269	930	162
621	147	931	167
Collection of 1884-86		932	168
387	38	933	169
428	74	934	184
429	116	936	198
430	232	938	215
431	133	939	230
435	141	941	241
436	161	942	240
439	211	943	247
440	276	944	272
441	284	945	144
442	307	947	95
443	313	1378	258
464	172	Collection of 1886-92	
937	201	1033	1
Collection of 1884-87		1034A	2
909	26	1034B	8
910	37	1035	14
911	45	1039	21
912	53	1040	31
913	51	1041	34
914	302	1042	33
915	69	1043	47
916	71	1044	46
917	84	1049	139
918	82	1050	86
919	83	1051	308

(Old) Ms. No.	New Serial No.	(Old) Ms. No.	New Serial No.
1052	91	1092	255
1053	93	1093	260
1054	107	1094	279
1055	41	1095	283
1056	114	1096	286
1057	108	1097	98
1058	119	1099	297
1059	124	1101	312
1060	132	1314	170
1061	135	Collection of 1887-91	
1062	136		
1067	145	883	12
1069	142	885	55
1070	151	886	56
1071	163	888	59
1072	177	889	63
1073	185	890	72
1074	186	891	79
1075	191	892	87
1076	192	893	101
1077	193	894	109
1078	197	895	105
1079	199	896	112
1080	205	897	109
1081	217	898	127
1082	219	901	137
1083 (I)	303	903	155
1083 (II)	259	905	165
1083 (III)	222	906	187
1083 (V)	35	907	196
1083 (VIII)	36	908	203
1083 (IX)	37	900	233
1084	224	911	234
1086	238	912	251
1088	242	913	264
1089	244	914	287
1090	250		
1091	253	915	99

Appendix III

417

(Old) Ms No	New Serial No	(Old) Ms. No.	New Serial No.
916	100	949	290
920	306	950	295
923	120	951	97
924	204	953	304
925	220	954	305
926	231	955	311
929	30	956	315
945	180	957	252
947 (2)	175	1017	171
983	131	1407	158
984	140	1501	130
1066	243	1524	278
1402	257	Collection of 1892-95	
1403	282	530	3
Collection of 1891-95		531	19
922	17	533	42
923	32	534	68
924	52	535	77
925	64	536	92
926	76	537	4
927	309	538	123
928	85	539	128
931	126	540	134
932	129	543	207
933	154	544	206
934	152	547	256
935	164	548	273
937	179	549	285
938	181	551	300
940	189	553	310
941	208	554	174
942	209	Collection of 1895-1902	
943	218	414	212
944	221	617	9
945	223	618	18
946	225	619	50
947	227	620	62
948	267		

(Old) Ma. No.	New Serial No.	(Old) Ma. No.	New Serial No.
621	70	465	316
622	94	466	320
624	156	467	317
625	159	468	294
627	200	Collection of 1898-99	
628	202	50	274
629	228	Collection of 1899-1915	
630	235	583	7
631	25	585	239
632	44	586	245
633	248	587	28
634	254	588	49
635	266	589	58
636	289	590	90
690	173	595	160
Collection of 1895-98		596	178
449	6	597	182
450	11	598	280
451	40	599	281
452	29	600	288
453	43	601	292
454	48	Collection of 1902-1907	
455	89	198	57
457	122	Collection of 1907-1915	
460	149		
461	188	66	115
462	263	78	299
463	262	85	13
464	103	86	27

बोर सेवा मन्दिर

पुस्तकालय

काल न० 018 SHIA

लेखक Sharma Har Dutt

शीर्षक Government Collections
of Manuscripts 4862